

WAŁBRZYCH

Raport z realizacji

Strategii Zrównoważonego Rozwoju

Wałbrzycha do 2020 roku

za rok 2020

z podsumowaniem za lata

2014-2020

Urząd Miejski w Wałbrzychu

***Biuro Zarządzania Strategicznego, Nadzoru Właścicielskiego, Funduszy Europejskich
i Rozwoju Gospodarczego***

Wałbrzych, czerwiec 2022 r.

Spis treści

<u>CEL 1. ROZWIĘTY, KONKURENCYJNY I INNOWACYJNY PRZEMYSŁ.....</u>	<u>42</u>
1.1 POSZUKIWANIE INWESTORÓW	42
1.2 OPRACOWANIE KONCEPCJI INTELIGENTNYCH SPECJALIZACJI MIASTA	44
1.3 AKTYWNY UDZIAŁ W WYMIANIE KNOW-HOW (WZAJEMNE UCZENIE SIĘ, PRZEKAZYWANIE DOŚWIADCZEŃ I DOBRZYCH PRAKTYK PODCZAS KONFERENCJI, KONGRESÓW, DEBAT I INNYCH SPOTKAŃ) 46	
1.4 PRZYGOTOWANIE I SPRZEDAŻ NIERUCHOMOŚCI STANOWIĄCYCH WŁASNOŚĆ GMINY WAŁBRZYCH, OBJĘTYCH WAŁBRZYSKĄ SPECJALNĄ STREFĄ EKONOMICZNĄ „INVEST-PARK” Z PRZEZNACZENIEM POD ZABUDOWĘ PRODUKCYJNO-USŁUGOWĄ	47
1.5 REALIZACJA PROGRAMU ZINTEGROWANYCH INWESTYCJI TERYTORIALNYCH (ZIT) AGLOMERACJI WAŁBRZYSKIEJ	47
<u>= CEL 2. WYSOKI POZIOM PRZEDSIĘBIORCZOŚCI MIESZKAŃCÓW MIASTA</u>	<u>48</u>
2.1 WERYFIKACJA AKTUALNEGO SYSTEMU ZACHĘT I UŁATWIEŃ DLA PODEJMOWANIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ I STWORZENIE PROGRAMU WSPARCIA ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI	48
2.2 UDOSTĘPNIANIE NA PREFERENCYJNYCH WARUNKACH LOKALI UŻYTKOWYCH Z PRZEZNACZENIEM DO PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ	50
2.3 PROMOWANIE I ROZWÓJ SIECI WSPÓŁPRACY PRZEDSIĘBIORSTW Z INSTYTUCJAMI OTOCZENIA BIZNESU (IOB)	50
<u>= CEL 3. ATRAKCYJNA OFERTA TURYSTYCZNA MIASTA.....</u>	<u>51</u>
3.1 UDOSTĘPNIENIE TURYSTYCZNE ORAZ ROZWIJANIE OFERTY TURYSTYCZNEJ OBIEKTU „STARA KOPALNIA”	51
3.2 PROMOCJA I KREOWANIE POZYTYWNEGO WIZERUNKU MIASTA	53
3.3 ZDEFINIOWANIE, ROZWÓJ ORAZ PROMOWANIE PRODUKTÓW TURYSTYCZNYCH MIASTA (WIODĄCEGO ORAZ TOWARZYSZĄCYCH)	54
3.4 ROZWÓJ OFERTY TURYSTYKI AKTYWNEJ, KULTUROWEJ, BIZNESOWEJ I POSTINDUSTRIALNEJ	54
3.5 REWITALIZACJA SZLAKÓW TURYSTYCZNYCH I ROZWÓJ TURYSTYKI PIESZEJ	62
3.6 PODJĘCIE I INTENSYFIKACJA WSPÓŁPRACY POMIĘDZY INSTYTUCJAMI I ORGANIZACJAMI NA RZECZ ROZWOJU TURYSTYKI I KULTURY	63
3.7 AKTYWIZACJA CENTRUM MIASTA.....	63
<u>= CEL 4. ROZWIĘTA INFRASTRUKTURA I SPRAWNIE FUNKCJONUJĄCE POŁĄCZENIA KOMUNIKACYJNE MIASTA (WEWNĘTRZNE I ZEWNĘTRZNE).....</u>	<u>69</u>
4.1 OPRACOWANIE I WDROŻENIE KOMPLEKSOWEJ KONCEPCJI ROZWOJU INFRASTRUKTURY DROGOWEJ W OPARCIU O KIERUNKI ROZWOJU FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEGO MIASTA	69
4.2 URUCHOMIENIE MULTIMODALNEGO SYSTEMU TRANSPORTU PUBLICZNEGO.....	70
4.3 BUDOWA OBWODNICY WAŁBRZYCHA	70
4.4 ODBUDOWA SIECI DRÓG W GRANICACH ADMINISTRACYJNYCH MIASTA	71

4.5 POPRAWA DOSTĘPNOŚCI KOMUNIKACYJNEJ MIASTA	72
4.6 BUDOWA CENTRUM PRZESIADKOWEGO KOLEJOWO—AUTOBUSOWEGO WĄLBZYCH CENTRALNY	73
4.7 WDROŻENIE PROGRAMÓW: <i>ŚRÓDMIEŚCIE BEZ SPALIN, PARKING ZA DARMO, DZIEŃ BEZ SAMOCHODU, PARKUJ I JEDŹ</i> (ZGODNIE Z ZAŁOŻENIAMI PRZYJĘTYMI W PROGRAMIE ZIELONY WĄLBZYCH 2020)	73
4.8 WDROŻENIE PROGRAMU ROWERY WĄLBZYCH 2020 (ZGODNIE Z ZAŁOŻENIAMI PRZYJĘTYMI W PROGRAMIE ZIELONY WĄLBZYCH 2020).....	74
4.9 INTELIGENTNY SYSTEM ZARZĄDZANIA TRANSPORTEM	74
= <u>CEL 5. AKTYWIZACJA ZAWODOWA MIESZKAŃCÓW</u>	75
5.1 AKTYWIZACJA OSÓB BEZROBOTNYCH DO PODJĘCIA PRACY	75
5.2 ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI SPOŁECZNEJ, W TYM TWORZENIA SPÓŁDZIELNI SOCJALNYCH	76
5.3 AKTYWIZACJA ZAWODOWA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH.....	76
= <u>CEL 6. WYSOKI KAPITAŁ SPOŁECZNY (ZDROWA I ZINTEGROWANA SPOŁECZNOŚĆ)</u>	79
6.1 UTWORZENIE I ROZWIJANIE W POSZCZEGÓLNYCH DZIELNICACH MIASTA CENTRÓW AKTYWNOŚCI LOKALNEJ	79
6.2 REALIZACJA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA WĄLBZYCHA	79
6.3 PROFILAKTYKA I PROMOCJA ZDROWIA.....	80
6.4 REALIZACJA PROGRAMÓW WSPARCIA RODZIN Z OSOBĄ NIEPEŁNOSPRAWNĄ I PRZEWLEKLE CHORĄ ORAZ FORM POMOCY DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	85
= <u>CEL 7. SPOŁECZEŃSTWO OBYWATELSKIE.....</u>	86
7.1 AKTYWNA WSPÓŁPRACA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI	86
7.2 PRZEZNACZENIE CZĘŚCI ŚRODKÓW Z BUDŻETU MIASTA NA REALIZACJĘ ZADAŃ WŁASNYCH W RAMACH WĄLBZYKIEGO BUDŻETU PARTYCYPACYJNEGO	91
7.3 INFORMATYZACJA USŁUG PUBLICZNYCH ON-LINE URZĘDU I JEDNOSTEK PODLEGŁYCH (ELEKTRONICZNE ZAŁATWIANIE SPRAWY: ZŁOŻENIE WNIOSKU, INFORMACJA DLA WNIOSKODAWCY, REALIZACJA WNIOSKU, DOSTARCZENIE ZAMÓWIENIA, PŁATNOŚĆ ELEKTRONICZNA).....	93
7.4 URUCHOMIENIE SERWISU INTERNETOWEGO URZĘDU MIEJSKIEGO UKIERUNKOWANEGO NA PROCES KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ (INTERAKTYWNE NARZĘDZIE KONSULTACJI SPOŁECZNYCH ZACHĘCAJĄCE DO ANGAŻOWANIA SIĘ W SPRAWY MIASTA, WYRAŻANIA WŁASNYCH OPINII I DZIELENIE SIĘ POGLĄDAMI).	94
7.5 ROZWÓJ I PROMOCJA WOŁONTARIATU	94
7.6 TWORZENIE NOWYCH I ROZWÓJ ISTNIEJĄCYCH ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH	95
7.7 ANIMACJA WĄLBZYKICH ŚRODOWISK LOKALNYCH.....	95
7.8 WYSZUKIWANIE I WSPARCIE LIDERÓW LOKALNYCH	99
7.9 ROZWÓJ SAMOORGANIZACJI MIESZKAŃCÓW WĄLBZYCHA	99
7.10 TWORZENIE WARUNKÓW DO AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI JAKO PODSTAWY INTEGRACJI SPOŁECZNEJ.....	100
7.11 REALIZACJA KAMPANII SPOŁECZNYCH NA RZECZ PRAW OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH.....	101
= <u>CEL 8. SZEROKI ZAKRES MOŻLIWOŚCI SPĘDZANIA CZASU WOLNEGO I ROZWIJANIA ZAINTERESOWAŃ</u>	101

8.1 OPRACOWANIE I REALIZACJA KONCEPCJI FUNKCJONOWANIA MUZEUM W WAŁBRZYCHU (W TYM MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY).....	101
8.2 BUDOWA KOMPLEKSU SPORTOWEGO PRZY UL. CHOPINA (NOWE MIASTO)	102
8.3 ZAGOSPODAROWANIE STADIONU PRZY UL. SPORTOWEJ NA CENTRUM SPORTÓW MOTOROWYCH (SOBIECIN)	102
8.4 WSPARCIE MIASTA DLA TWORZENIA INFRASTRUKTURY KULTURALNEJ W ŚRÓDMIEŚCIU (GALERIE SPRZEDAŻNE, GALERIE SZTUKI).....	102
8.5 MODERNIZACJA FUNKCJONOWANIA INSTYTUCJI KULTURY (M.IN. WYPOSAŻENIE W NOWOCZESNY SPRZĘT ORAZ SZKOLENIA PRACOWNIKÓW).....	102
8.6 UŁATWIENIE DOSTĘPU MIESZKAŃCÓW DO ATRAKCYJNYCH OBSZARÓW REKREACYJNYCH	108
8.7 UTWORZENIE GALERII PRAC OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI.....	108
8.8 UTWORZENIE CENTRUM INTEGRACJI OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	108

= CEL 9. NOWOCZESNY I DOSTOSOWANY DO POTRZEB LOKALNEGO RYNKU PRACY SYSTEM EDUKACJI ORAZ PODNOSZENIA KWALIFIKACJI 109

9.1 WPROWADZENIE NOWYCH KIERUNKÓW I FORM KSZTAŁCENIA DOSTOSOWANYCH DO AKTUALNYCH POTRZEB RYNKU PRACY	109
9.2 PRZYGOTOWANIE ORAZ ROZWÓJ OFERTY KSZTAŁCENIA USTAWICZNEGO DOSTOSOWANEGO DO POTRZEB LOKALNEGO RYNKU PRACY	109

= CEL 10. KORZYSTNA STRUKTURA DEMOGRAFICZNA LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI.... 110

10.1 ROZSZERZENIE SIECI OŚRODKÓW WSPARCIA DZIENNEGO.....	110
10.2 BUDOWA OSIEDLA SENIORA I MŁODEGO POKOLENIA	113
10.3 BUDOWA MIESZKAŃ KOMUNALNYCH.....	113
10.4 UTWORZENIE MIESZKAŃ TRENINGOWYCH ORAZ CHRONIONYCH DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ INTELEKTUALNĄ	114
10.5 ROZSZERZENIE DZIAŁALNOŚCI ŚRODOWISKOWEGO DOMU SAMOPOMOCY DLA OSÓB Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI	114

CEL 11. SPÓJNA KONCEPCJA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA..... 115

11.1 REWITALIZACJA ŚRÓDMIEŚCIA ORAZ INNYCH DZIELNIC MIASTA	115
11.2 MODERNIZACJA OBIEKTÓW KOMUNALNYCH I MIESZKALNYCH, W TYM PRZEZNACZONYCH DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH.....	119
11.3 RACJONALIZACJA STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ (DOSTOSOWANIE DO OBOWIĄZUJĄCYCH REALIÓW SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM REZERW POD ROZWÓJ TERENÓW MIESZKANIOWYCH)	121
11.4 PODEJMOWANIE DZIAŁAŃ NA RZECZ OGRANICZENIA KONFLIKTÓW PRZESTRZENNYCH.....	121
11.5 WDROŻENIE PROGRAMÓW: OGRODNIK MIEJSKI ORAZ ZIELONE HAŁDY 2020 (ZGODNIE Z ZAŁOŻENIAMI PRZYJĘTYMI W PROGRAMIE ZIELONY WAŁBRZYCH 2020).....	122
11.6 LIKWIDACJA BARIER ARCHITEKTONICZNYCH DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W BUDYNKACH UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ	122

= CEL 12. WYSOKI POZIOM ŚWIADOMOŚCI EKOLOGICZNEJ MIESZKAŃCÓW MIASTA123

12.1 EDUKACJA EKOLOGICZNA MIESZKAŃCÓW MIASTA ORAZ PROMOWANIE DZIAŁAŃ PROEKOLOGICZNYCH	123
12.2 EDUKACJA MIESZKAŃCÓW MIASTA W ZAKRESIE NEGATYWNYCH DLA ŚRODOWISKA I ZDROWIA CZŁOWIEKA KONSEKWENCJI STOSOWANIA NIEWŁAŚCIWYCH ŹRÓDEŁ CIEPŁA W INDYWIDUALNYCH SYSTEMACH GRZEWCZYCH	125
= <u>CEL 13. SPRAWNIE FUNKCJONUJĄCA GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA MIASTA ..</u>	126
13.1 PRZEBUDOWA SYSTEMÓW PRZESYŁU WODY	126
13.2 WYMIANY, PRZEBUDOWY I MODERNIZACJE SIECI WODOCIĄGOWYCH	126
13.3 BUDOWA I MODERNIZACJE SIECI KANALIZACJI SANITARNYCH.....	127
13.4 ZAKOŃCZENIE ODCIĘĆ KANALIZACJI DESZCZOWYCH OD KANALIZACJI SANITARNYCH.....	127
13.5 PRZYGOTOWANIE KONCEPCJI PLANU OCHRONY WAŁBRZYCHA PRZED POWODZIĄ, W TYM PRZYGOTOWANIE I WDROŻENIE PROGRAMU MAŁEJ RETENCJI NA OBSZARZE MIASTA	128
= <u>CEL 14. SPRAWNY SYSTEM GOSPODAROWANIA ODPADAMI.....</u>	128
14.1 ROZBUDOWA SYSTEMU GOSPODAROWANIA ODPADAMI	128
14.2 ZBUDOWANIE SPOŁECZEŃSTWA RECYKLINGU.....	129
14.3 WDROŻENIE PROGRAMÓW: 100% RECYKLINGU, WAŁBRZYCH BEZ AZBESTU DO 2020 ROKU ORAZ WAŁBRZYCH BEZ SKŁADOWISK (INNYCH NIŻ KOMUNALNE) – ZGODNIE Z ZAŁOŻENIAMI PRZYJĘTYMI W PROGRAMIE ZIELONY WAŁBRZYCH 2020.....	129
= <u>CEL 15. WYSOKA JAKOŚĆ POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO.....</u>	131
15.1 REALIZACJA PROGRAMU OGRANICZENIA NISKIEJ EMISJI (ZGODNIE Z ZAŁOŻENIAMI PRZYJĘTYMI W PROGRAMIE ZIELONY WAŁBRZYCH 2020).....	131
IV. PODSUMOWANIE	146
V. KOORDYNATORZY ZADAŃ STRATEGICZNYCH.....	147
VI. SYNTETYCZNA INFORMACJA NA TEMAT STANU REALIZACJI STRATEGII ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU MIASTA WAŁBRZYCHA ZA LATA 2014 - 2020.....	159

I. WPROWADZENIE

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wałbrzycha do 2020 roku, przyjęta uchwałą Nr LXIII/645/2014 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 17 czerwca 2014 r., opracowana została w procesie partycypacyjnym, co oznacza, że umożliwiono różnym – istotnym z punktu widzenia rozwoju miasta – stronom wzięcie udziału w podejmowaniu decyzji o sprawach, które pośrednio lub bezpośrednio ich dotyczą. Dokument sformułowany został w oparciu o zasady zrównoważonego rozwoju, szczególną uwagę zwrócono na zapewnienie równego traktowania trzech łańców, tj. środowiskowego, społecznego oraz gospodarczego.

Kluczowe etapy przygotowania strategii realizowane były od grudnia 2013 r. do maja 2014 r. i obejmowały:

- ⤴ Rozpoczęcie procesu opracowania strategii,
- ⤴ Przygotowanie „Raportu o stanie Wałbrzycha”,
- ⤴ I Forum Zrównoważonego Rozwoju Wałbrzycha z udziałem lokalnych liderów (tj. reprezentantów władz samorządowych, biznesu, organizacji pozarządowych, instytucji kultury, edukacji, itd.), którzy zidentyfikowali kluczowe problemy Wałbrzycha. Ponadto sformułowana została wizja oraz cele strategiczne rozwoju miasta,
- ⤴ Warsztaty robocze z udziałem pracowników Urzędu Miejskiego, w ramach których sformułowane zostały propozycje zadań strategicznych,
- ⤴ II Forum Zrównoważonego Rozwoju Wałbrzycha – lokalni liderzy zweryfikowali oraz poszerzyli listę zadań strategicznych,
- ⤴ Warsztaty robocze z udziałem pracowników Urzędu Miejskiego – określone zostały ramy czasowe oraz koordynatorzy zadań strategicznych,
- ⤴ Konsultacje społeczne – zebrano i uwzględniono opinie mieszkańców Wałbrzycha dotyczące wizji rozwoju, celów oraz zadań strategicznych,
- ⤴ Sformułowanie ostatecznej wersji „Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wałbrzycha do 2020 roku”.

Niniejszy raport stanowi podsumowanie badania poziomu realizacji w 2020 r. celów i zadań strategicznych określonych w Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wałbrzycha do 2020 roku. Jednocześnie w ostatniej części raportu znajdziemy również podsumowanie realizacji całej Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wałbrzycha do 2020 roku w przekroju lat 2014-2020.

Wykaz dokumentów programujących rozwój Wałbrzycha

STRATEGIE I PROGRAMY DŁUGOOKRESOWE

STRATEGIA ROZWOJU AGLOMERACJI WAŁBRZYSKIEJ DO 2030

STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU WAŁBRZYCHA DO 2020

STRATEGIA ZINTEGROWANYCH INWESTYCJI TERYTORIALNYCH AGLOMERACJI WAŁBRZYSKIEJ

PLAN DZIAŁAŃ ZIT AGLOMERACJI WAŁBRZYSKIEJ W RAMACH PROGRAMOWANIA UNIJNEGO FEDŚ 2021-2027

PROGRAM ROZWOJU LOKALNEGO ORAZ PROGRAM ROZWOJU INSTYTUCJONALNEGO NA LATA 2021-2024

GMINNY PROGRAM REWITALIZACJI WAŁBRZYCHA NA LATA 2016 - 2025

PLAN GOSPODARKI NISKOEMISYJNEJ NA LATA 2014-2020 Z PERSPEKTYWĄ DO 2030 R. DLA 15 GMIN AGLOMERACJI WAŁBRZYSKIEJ

PROGRAM OGRANICZENIA NISKIEJ EMISJI DLA MIASTA WAŁBRZYCHA

PROGRAM „ZIELONY WAŁBRZYCH 2020”

MIEJSKI PLAN ADAPTACJI DO ZMIAN KLIMATU DLA WAŁBRZYCHA

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA MIASTA WAŁBRZYCHA – MIASTA NA PRAWACH POWIATU NA LATA 2016-2019 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2023

PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA NARKOMANII DLA MIASTA WAŁBRZYCHA NA LATA 2016 – 2020

WIELOLETNI PROGRAM GOSPODAROWANIA ZASOBEM MIESZKANIOWYM GMINY WAŁBRZYCH NA LATA 2019-2023

PROGRAM USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU MIASTA WAŁBRZYCHA NA LATA 2010-2012 Z UWZGLĘDNIENIEM PERSPEKTYWY DO 2032 R.

POLITYKA SENIORALNA MIASTA WAŁBRZYCHA NA LATA 2016-2020

TERYTORIALNY PLAN SPRAWIEDLIWEJ TRANSFORMACJI WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO DLA SUBREGIONU WAŁBRZYSKIEGO NA LATA 2021-2027

SPOŁECZNY TERYTORIALNY PLAN SPRAWIEDLIWEJ TRANSFORMACJI WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO DLA SUBREGIONU WAŁBRZYSKIEGO NA LATA 2021-2027

STRATEGIA ROZWOJU SUDETY 2030

PLAN WYKONAWCZY DO STRATEGII ROZWOJU SUDETY 2030

WAŁBRZYSKI PROGRAM PROFILAKTYCZNEJ OPIEKI STOMATOLOGICZNEJ ZAPOBIEGAJĄCY ROZWOJOWI PRÓCHNICY ZĘBÓW I CHORÓB PRZYŻĘBIA U DZIECI I MŁODZIEŻY Z WAŁBRZYSKICH SZKÓŁ PODSTAWOWYCH I GIMNAZJALNYCH NA LATA 2018 – 2022

PROGRAM DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH MIASTA WAŁBRZYCHA NA LATA 2019- 2021

PROGRAM WSPIERANIA RODZINY MIASTA WAŁBRZYCHA NA LATA 2019-2021

PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE I OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE DLA MIASTA WAŁBRZYCHA NA LATA 2016-2020

PROGRAM PROFILAKTYCZNY W SPRAWIE SPECJALISTYCZNEJ POMOCY DZIECIOM W RODZINACH ZAGROŻONYCH PRZEMOCĄ DLA MIASTA WAŁBRZYCHA NA LATA 2016 -2020

PROGRAM ODDZIAŁYWAŃ KOREKCYJNO –EDUKACYJNYCH DLA OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC W RODZINIE NA LATA 2016 – 2020

GMINNA STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA WAŁBRZYCHA NA LATA 2016 - 2020

PROGRAM ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ MIASTA WAŁBRZYCHA NA LATA 2019-2021

PROGRAMY ROCZNE/UCHWALANE RAZ W ROKU

BUDŻET MIASTA WAŁBRZYCHA

WIELOLETNIA PROGNOZA FINANSOWA MIASTA WAŁBRZYCHA

PROGRAM PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH DLA MIASTA

PROGRAM WSPÓŁPRACY MIASTA WAŁBRZYCHA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI ORAZ PODMIOTAMI WYMIENIONYMI W ART. 3 UST. 3 USTAWY O DZIAŁALNOŚCI POŻYTKU PUBLICZNEGO I O WOLONTARIACIE

Strategia Rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej z perspektywą do 2030 roku

Prace nad Planem Działań związanym z ZIT AW na lata 2021-2027

Obszar Funkcjonalny

W latach 2014-2020 Aglomerację Wałbrzyską tworzyły 22 gminy. Podstawą utworzenia Aglomeracji Wałbrzyskiej było przyjęcie Deklaracji Wałbrzyskiej wyznaczającej działania zmierzające do nadania stosownej rangi niniejszemu obszarowi i aktywizacji społeczno-gospodarczej Aglomeracji. Utworzenie Aglomeracji Wałbrzyskiej miało na celu zintensyfikowanie wspólnych działań dla zapewnienia warunków trwałego rozwoju na całym obszarze Aglomeracji oraz podjęcie przez tworzące ją gminy wyzwania związanego z realizacją instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT AW) w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020. Zakres zadań przyjętych przez Aglomerację jest bezprecedensowy, bowiem jako jedyny związek ZIT w Polsce, AW przyjęła na siebie realizację zadań Instytucji Pośredniczącej w pełnym zakresie, tj. począwszy od ogłaszania naborów wniosków o dofinansowanie, poprzez ich ocenę, wybór, podpisywanie umów o realizację projektów, rozliczenie i kontrolę realizacji. Wysiłek włożony w realizację ZIT AW został wielokrotnie doceniony, także przez administrację Unii Europejskiej, przede wszystkim za zbudowanie lokalnego potencjału, zespołu osób, przeszkolenie ich i wyposażenie w kompetencje do zarządzania procesem wdrażania¹ Strategia rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej uznana została m.in. za dobry przykład wielopoziomowego sprawowania rządów w Europie i jako taka ujęta we wrześniu 2020 r. w Podręczniku strategii zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich Wspólnego Centrum Badań (JRC)². W oparciu o pozytywne doświadczenia i jak najlepsze rezultaty realizowanego w perspektywie finansowej Unii Europejskiej 2014-2020 instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Aglomeracji Wałbrzyskiej, w 2020 r. gminy AW, przekonane o potrzebie utrzymania

¹ *Integrated territorial and urban strategies: how are ESIF adding value in 2014-2020* European Policies Research Center, December 2017; *Potencjał miast średnich w Polsce dla lokalizacji inwestycji. Analiza, ocena i rekomendacje*, Związek Liderów Sektora Usług Biznesowych (ABSL), na zlecenie Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju, Warszawa 2019 r.

² <https://ec.europa.eu/newsroom/eusciencehubnews/items/688500>

zapoczątkowanych w roku 2013 wspólnych działań, złożyły deklarację kontynuowania realizacji ZIT na obszarze Aglomeracji Wałbrzyskiej.

Powiększenie obszaru funkcjonalnego ZIT AW związany z nową perspektywą 2021-2027

22 MAJA 2020 r. została podpisana nowa Deklaracja o współpracy w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Aglomeracji Wałbrzyskiej w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027. Do grona członków ZIT AW dołączyło 6 nowych samorządów – 5 gmin z obszaru powiatu jaworskiego (Gmina Bolków przystąpiła na mocy deklaracji do ZIT AJ), oraz Gmina Radków z powiatu kłodzkiego. Grono członków AW powiększyło się w ten sposób do 28 gmin: Boguszów-Gorce, Czarny Bór, Dobromierz, Głuszyca, Jaworzyna Śląska, Jedlina-Zdrój, Miasto Kamienna Góra, Gmina Kamienna Góra, Lubawka, Marcinowice, Mieroszów, Miasto Nowa Ruda, Gmina Nowa Ruda, Stare Bogaczowice, Strzegom, Szczawno-Zdrój, Świebodzice, Gmina Miasto Świdnica, Gmina Świdnica, Walim, Wałbrzych, Żarów, Miasto Jawor, Mściwojów, Męcinka, Paszowice, Wądroże Wielkie, Radków.

AGLOMERACJA WAŁBRZYSKA zwiększyła w ten sposób swoją powierzchnię do **2 316 km²** - to jest 11,6% obszaru Dolnego Śląska i liczy **448 328 mieszkańców** - to jest 15,45% potencjału ludnościowego Dolnego Śląska.

W nadchodzącej perspektywie finansowej Unii Europejskiej 2021-2027, zgodnie z zapisami art. 23 projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego, a także przepisy finansowe tych funduszy oraz

na potrzeby Funduszu Azylu i Migracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu na rzecz zarządzania granicami i Wiz warunkiem realizacji instrumentów terytorialnych jest opracowanie właściwego dla wybranej formy współpracy, tj. strategii terytorialnych lub planu działań wraz z listami projektów planowanych do dofinansowania.

Jednocześnie, zgodnie z Deklaracją podjętą 22 maja 2020 r. Sygnatariusze zobowiązali się do współpracy przy wdrażaniu instrumentu ZIT Aglomeracji Wałbrzyskiej w perspektywie 2021-2027 oraz do opracowania planu działań ZIT AW jako dokumentu spełniającego wszystkie wymogi w zakresie możliwości finansowania w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego 3 Województwa Dolnośląskiego 2021-2027 oraz zgodnego z dokumentami programowymi, który zawierał będzie wymagane elementy, tj.:

- syntezę diagnozy obszaru realizacji ZIT AW wraz z analizą problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych;
- cele, jakie mają być zrealizowane w ramach ZIT AW, ze wskazaniem wykorzystanego podejścia zintegrowanego, oczekiwanych wskaźników rezultatu i produktu powiązane z realizacją właściwego programu operacyjnego;
- listę projektów wraz z informacją na temat sposobu ich wskazania oraz powiązania z innymi projektami;
- źródła jego finansowania;
- warunki i procedury obowiązujące w realizacji planu działań ZIT AW;
- opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwe podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, podmioty działające na rzecz ochrony środowiska oraz podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem planu działań ZIT AW oraz sprawozdanie z jego konsultacji społecznych .

We wrześniu 2020 r. IPAW w porozumieniu z członkami ZIT AW rozpoczęła prace nad założeniami do planu który ma wyznaczać główne kierunki działań i wskazywać kluczowe projekty służące realizacji wyzwań stojących przed AW. W pracach nad planem uwzględniono podejście terytorialne w obszarze funkcjonalnym aglomeracji:

1. przeprowadzenie analizy wyzwań, potrzeb i potencjału obszaru funkcjonalnego – bardziej skuteczna i trafna interwencja publiczna ze względu na lepszą identyfikację potrzeb;
2. tworzenie strategicznych podstaw rozwoju obszaru funkcjonalnego – zwiększenie wpływu na kształt i sposób realizacji wspieranych działań;
3. przygotowanie zintegrowanych projektów kompleksowo odpowiadających na potrzeby obszaru funkcjonalnego - unikanie powielania przedsięwzięć, osiągnięcie efektu skali przy realizacji wspólnych przedsięwzięć;
4. wdrażanie partnerskiego modelu współpracy na obszarze AW (procedury wspólnego programowania i zarządzania), model wdrażania sprawdził się w obecnej perspektywie finansowej (dobra praktyka ZIT AW w okresie 2014-2020 w ocenie MliR oraz KE);

5. planowana forma prawna ZIT AW: porozumienie międzygminne.

Analiza problemów i potrzeb rozwojowych powiększonego obszaru funkcjonalnego AW³

W celu zidentyfikowania potrzeb AW na kolejną perspektywę finansową Unii Europejskiej, tj. lata 2021-2027, przeprowadzona została szczegółowa identyfikacja problemów oraz potencjału Aglomeracji Wałbrzyskiej w sterze gospodarczej, społecznej oraz przestrzennej.

W pracach nad zarysem planu ZIT AW na lata 2021-2027 analizowano:

1. dane statystyczne Banku Danych Lokalnych,
2. realizację ZIT AW w latach 2014-2020 w oparciu o analizę konkursów ogłoszonych przez Instytucję Pośredniczącą Aglomeracji Wałbrzyskiej,
3. zapisy **Projekt Umowy Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce**,
4. porównanie sytuacji społeczno-gospodarczej 28 gmin AW w latach **2012 -2018**,
5. dokumenty strategiczne gmin AW m.in programy rewitalizacji, plany gospodarki niskoemisyjnej, opracowania branżowe,
6. Strategię Rozwoju Sudety 2030.

Diagnoza AW objęła również problemy związane z sytuacją Subregionu Wałbrzyskiego jako regionu pogórniczego, w którym restrukturyzacja gospodarki została agresywnie przeprowadzona bez programów osłonowych, a także problemy rozwojowe miast średnich (w tym tracących funkcje społeczno – gospodarcze) zdiagnozowane na podstawie dokumentu „*Delimitacja Miast Średnich Tracących Funkcje Społeczno-Gospodarcze*”- Opracowanego dla potrzeb Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju przez Przemysława Śleszyńskiego z Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN.

Przeprowadzenie analizy wymienionych wyżej dokumentów było podstawą do sformułowania zarysu potencjałów (już osiągniętych zmian w rozwoju lokalnym Aglomeracji) oraz zdiagnozowanych deficytów rozwojowych i oczekiwanych kierunków wsparcia. Są one zbieżne z wynikami analiz dokonanych w przygotowanych już dokumentach strategicznych obejmujących obszar Aglomeracji Wałbrzyskiej, jak Strategia Rozwoju Aglomeracji Wałbrzyskiej z perspektywą do 2030r. oraz Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego południowej i zachodniej części województwa dolnośląskiego na lata 2020–2030, obejmująca swoim zasięgiem subregiony wałbrzyski i jeleniogórski (NUTS 3) – Strategia Rozwoju Sudety 2030.

W latach 2021-2027 ZIT-y w Polsce będą realizować działania w ramach 5 celów polityki spójności:

- **CP1 – „Bardziej inteligentna Europa”**
- **CP2 - „Bardziej przyjazna dla środowiska bezemisyjna Europa”**
- **CP3 - „Lepiej połączona Europa”**
- **CP4 - „Europa o silniejszym wymiarze społecznym”**
- **CP5 - „Europa bliżej obywateli”**

³ Informacje przedstawione w tej części pochodzą z Planu Działań ZIT AW na lata 2021-2027 opracowanego przez IPAW AW.

Analiza problemów i potrzeb rozwojowych AW została dokonana w celu zdiagnozowania obszarów wsparcia wraz z propozycją projektów, których realizacja pozwoli na zniwelowanie sygnalizowanych deficytów rozwojowych.

W sferze gospodarczej AW diagnoza dotyczyła ogólnej liczby podmiotów gospodarczych sektora prywatnego na obszarze AW, ich rozmieszczenia oraz potencjału wzrostu wskaźnika liczba podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców w stosunku do tendencji wojewódzkich i krajowych, jako obrazującego aktywność gospodarczą mieszkańców regionu. Analizie podano poziom innowacyjności i kreatywności w przedsiębiorstwach, które stanowią główny czynnik rozwoju firm i decydują o ich atrakcyjności na rynkach krajowych i światowych.

Kolejnym elementem diagnozy sfery gospodarczej AW była diagnoza instytucjonalnego otoczenia biznesu w postaci parków technologicznych i przemysłowych, centrów transferu technologii, inkubatorów przedsiębiorczości oraz specjalnych stref ekonomicznych wspierających działalność przedsiębiorstw.

Przedmiotem diagnozy były także potencjały inwestycyjne Aglomeracji, w oparciu o analizę dostępnych na jej obszarze obszarów inwestycyjnych i ich usytuowanie. Przykłady działań wspierających innowacyjność w sektorze MŚP, wsparcie instytucjonalnego otoczenia biznesu (doradztwo dla MŚP oraz inwestycje w inkubatory przedsiębiorczości), rozwój terenów inwestycyjnych na obszarze AW opisano także na podstawie konkursów organizowanych przez ZIT AW w celu rozwoju przedsiębiorstw i innowacji w Aglomeracji.

SFERA GOSPODARCZA

POTENCJAŁY ROZWOJOWE

- wzrost liczby podmiotów gospodarczych oraz osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na obszarze AW
- wsparcie kompleksowego procesu tworzenia, rozwoju i wdrażania innowacji w gospodarce na obszarze AW (otoczenie, finansowanie), w tym w szczególności prac B+R+I (badania i rozwój i innowacje) w przedsiębiorstwach AW
- dostępność środków unijnych skierowanych na wspieranie prac B+R+I (badania i rozwój i innowacje) w przedsiębiorstwach AW

PROBLEMY ROZWOJOWE

- potencjalne skutki pandemii COVID-19
- wykluczenie komunikacyjne AW
- dekapitalizacja obiektów atrakcyjnych turystycznie
- dekapitalizacja obiektów uzdrowiskowych
- niski potencjał innowacyjności oraz niski poziom wdrażanych prac B+R w realizowanych na obszarze AW inwestycjach gospodarczych
- niski potencjał finansowy przedsiębiorstw na obszarze AW

- funkcjonowanie na obszarze AW SSE oraz ich podstref (WSSE, Kamiennogórska SSEMP), co pozwala na uzyskanie przez przedsiębiorstwa lokujące swe inwestycje na terenie SSE korzystniejszej pomocy publicznej, udzielanej w formie zwolnień z podatku dochodowego
- wzrost liczby podmiotów gospodarczych na obszarze AW w sektorze turystyki i zdrowia poprzez wspieranie odnowy i rewitalizacji obiektów atrakcyjnych turystycznie, a także uzdrowiskowych
- kontynuowanie oraz poszerzanie porozumienia ZIT w ramach Wałbrzyskiego Obszaru Funkcjonalnego
- utrata funkcji społeczno – gospodarczych przez 6 największych średnich miast AW
- brak działań ukierunkowanych na wspieranie transformacji cyfrowej gospodarki, polegających na wdrożeniu programów stymulujących wprowadzanie w przedsiębiorstwach i sektorze publicznym rozwiązań cyfrowych
- niezadawalający stan uzbrojenia terenów oraz infrastruktury wspierającej przedsiębiorczość

Zaproponowane obszary wsparcia w ramach Celów Polityki Spójności **1.1 Bardziej Inteligentna Europa oraz 1.5 Europa bliżej obywateli to:**

1. inwestycje w rozwój przedsiębiorstw Aglomeracji Wałbrzyskiej wraz z podkreśleniem potrzeby wdrażania wyników prac B+R+I (badania i rozwój i innowacje) w przedsiębiorstwach AW;
2. potrzeba rozwoju instytucjonalnego otoczenia biznesu, w tym na potrzeby centrów badawczo-rozwojowych, jako wspierającej przedsiębiorczość AW;
3. inwestycje zagospodarowanie terenów inwestycyjnych na obszarze AW w celu zwiększenia dostępności atrakcyjnych dla celów działalności gospodarczej, uzbrojonych gruntów wraz z całą niezbędną infrastrukturą.

W sferze społecznej AW analizie poddano potencjał demograficzny, rynek pracy, opieka społeczna, aktywność ludności, edukacja, zdrowie oraz kultura. W ramach badania potencjału demograficznego przeanalizowano sytuację w zakresie liczby ludności, przyrostu naturalnego, starzenia się mieszkańców AW oraz salda migracji wewnętrznych. Obraz sytuacji demograficznej AW zestawiono z danymi na temat rynku pracy, w tym wskaźnika bezrobocia, charakterystyki bezrobotnych oraz dostępności opieki żłobkowej, mającej wpływ na aktywność zawodową, zwłaszcza kobiet.

Kolejnym obszarem analizy był poziom opieki społecznej, zwłaszcza pod kątem poziomu ubóstwa i beneficjentów pomocy społecznej, dostępu m.in. do mieszkań chronionych i socjalnych. Z uwagi na powszechne zjawisko starzenia się społeczeństwa zbadano również dostęp do placówek pomocy społecznej. Przebadany został również poziom aktywności lokalnej wyrażony liczbą funkcjonujących organizacji pozarządowych, które budują kapitał społeczny Aglomeracji. Dla określenia sytuacji w edukacji przeanalizowano cały proces od etapu przedszkolnego do oferty szkół wyższych działających na terenie AW. Badanie dotyczyło wsparcia wczesnego rozwoju dzieci dzięki edukacji przedszkolnej oraz jakości kształcenia odzwierciedlonego w wynikach egzaminów w szkołach podstawowych i egzaminach maturalnych. Analizie poddano również szkolnictwo ponadpodstawowe, z uwzględnieniem szkół zawodowych oraz szkolnictwo

wyższe na obszarze Aglomeracji. Dostęp do opieki medycznej przebadano na podstawie wskaźnika ilość przychodni na 10 tys. mieszkańców oraz dostępu do leczenia w szpitalach specjalistycznych i wielospecjalistycznych.

W analizie sfery społecznej uwzględniony został także potencjał kulturowy tj. dostępność takich atrakcji, jak kina, teatry, filharmonie oraz ilość organizowanych wydarzeń kulturowo – artystycznych a także aktywność lokalnych ośrodków kulturalnych. Osobno analizowano ofertę sportowo - rekreacyjną AW, m.in.: liczbę klubów sportowych, imprezy rekreacyjno–sportowe. Szczególną uwagę poświęcono rewitalizacji rozumianej jako proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, realizowany w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie. **Z uwagi na fakt, że za obszary zdegradowane uznaje się obszary gmin znajdujące się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, na których występuje ponadto co najmniej jedno z następujących negatywnych zjawisk: gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych, zgromadzone dotychczas dane wskazują, że projekty zmierzające do szeroko rozumianej rewitalizacji będą zajmować wysokie miejsce w hierarchii potrzeb projektowych gmin AW. Wniosek ten ma również oparcie w wynikach analizy danych o liczbie wspartych ze środków ZIT AW w perspektywie 2014-2020 obiektów infrastruktury oraz budynków mieszkalnych zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach.**

SFERA SPOŁECZNA

POTENCJAŁY ROZWOJOWE

- wzrost liczby miejsc przedszkolnych i żłobkowych w placówkach świadczących opiekę nad dziećmi
- spadek liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej
- wysoki poziom aktywności lokalnej
- wzrost liczby mieszkań komunalnych oraz mieszkań socjalnych
- zmiana świadomości edukacyjnej i zauważenie potrzeby rozwoju szkolnictwa branżowego
- rozwój szkolnictwa wyższego
- dostępność unijnego wsparcia ukierunkowanego na przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu
- wzrost liczby lokalnych ośrodków kulturalnych
- wzrost liczby całonocnych i dziennych

PROBLEMY ROZWOJOWE

- spadek populacji Aglomeracji Wałbrzyskiej
- ujemny przyrost naturalny
- potencjalne skutki pandemii COVID-19
- starzenie się społeczeństwa
- ujemne saldo migracji wewnętrznych
- niska mobilność zawodowa mieszkańców AW
- wskaźnik bezrobocia i ubóstwa wyższy niż średnia dla województwa
- nieadekwatne do zachodzących procesów demograficznych rozmieszczenie żłobków, przedszkoli i szkół
- wyniki w nauce uczniów AW utrzymujące się poniżej średniej dla regionu
- niezadawalający stan infrastruktury edukacyjnej
- luka technologiczna między szkolnictwem a

ośrodków wsparcia osób
niepełnosprawnych i starszych

biznesem

- ograniczona dostępność całodobowych i dziennych ośrodków wsparcia osób niepełnosprawnych i starszych
- niska dostępność do opieki zdrowotnej

Obszary wsparcia zaproponowane dla sfery społecznej w ramach Celów Polityki Spójności 1.4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym oraz 1.5 Europa bliżej obywateli, to:

1. przeciwdziałanie występowaniu sfery ubóstwa oraz wykluczenia społecznego;
2. inwestycje w rozwój mieszkań komunalnych, socjalnych;
3. inwestycje mające na celu zapewnienie całodobowej oraz dziennej opieki nad osobami niepełnosprawnymi i starszymi;
4. inwestycje mające na celu rozwój opieki żłobkowej i przedszkolnej z pobudzeniem aktywności zawodowej opiekunów dzieci;
5. poprawa poziomu edukacji podstawowej i średniej wraz z rozwojem infrastruktury edukacyjnej;
6. inwestycje w rozwój opieki medycznej oraz uzdrowiskowej na obszarze AW;
7. rozwój działalności ośrodków kulturowych Aglomeracji wraz z poszerzeniem oferty oraz inwestycjami w niezbędną infrastrukturę i wyposażeniem placówek;
8. inwestycje mające na celu rozwój bazy sportowo-rekreacyjnej Aglomeracji Wałbrzyskiej;
9. inwestycje w szeroko pojętą rewitalizację społeczną i infrastrukturalną.

W sferze przestrzennej analizie poddano: dostępność sieci wodno-kanalizacyjnej, gospodarkę odpadami z uwzględnieniem recyklingu, zasób mieszkaniowy, stan środowiska, dostępność komunikacyjna i cyfryzacja. Badania objęły między innymi odsetek gospodarstw domowych korzystających z sieci wodociągowej oraz kanalizacyjnej, w tym w ujęciu przestrzennym. Szczególną wagę poświęcono analizie sytuacji w zakresie liczby mieszkań, stanu technicznego budynków oraz standardu wyposażenia (instalacje CO, łazienki). Pod uwagę wzięto również wyniki naborów wniosków o dofinansowanie projektów dotyczących rewitalizacji części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych, organizowanych w ramach ZIT AW, pod kątem oceny potrzeb modernizacyjnych. Przeanalizowano system gospodarki odpadami - ilość masy zbieranych odpadów zmieszanych w przeliczeniu na 1 mieszkańca (obecnie i w porównaniu do roku 2012). Szczególną uwagę zwrócono na aspekty neutralności klimatycznej w odniesieniu do sztanarowego programu UE - Europejskiego Zielonego Ładu. W tej części diagnozy analizowano wyzwania związane z wykorzystaniem OZE (eksploatacji elektrowni wiatrowych, wodnych, kolektorów słonecznych) i problem niskiej emisji. Przeanalizowano główne przekroczenia norm w zanieczyszczeniu powietrza, ich źródła (jak przestarzałe systemy ogrzewania i wysokochłonne energetycznie budynki, inna infrastruktura publiczna), w tym pod kątem rezultatów organizowanych przez ZIT AW naborów wniosków o dofinansowanie w zakresie wymiany wysokoemisyjnych źródeł ciepła oraz termomodernizacji budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej. Osobnej analizie poddano kwestię zrównoważonego transportu publicznego. Temat ten zdiagnozowano na podstawie *Zintegrowanego Programu Transportu Publicznego na lata 2014-2025 dla 22 gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej* pod kątem m.in. stanu infrastruktury i rynku transportowego na obszarze AW (w tym charakterystyka sieci drogowej, sieci dróg dla rowerów) oraz działań inwestycyjnych poprawiających jakość

transportu aglomeracyjnego. Skalę potrzeb w zakresie inwestycji w e-usługi publiczne na obszarze ZIT AW przeanalizowano na podstawie naborów wniosków o dofinansowanie organizowanych przez ZIT AW w zakresie e-usług publicznych w perspektywie finansowej 2014-2020. Walory przyrodnicze AW analizowano na podstawie danych GUS - powierzchni obszarów prawem chronionych oraz ich przyrostu w badanym okresie. Wymienione zostały również wyznaczone w AW obszary Natura 2000, których występowanie powoduje konieczność podejmowania działań ochronnych, w tym z możliwością współfinansowania ze środków UE. Przykłady ww. działań opisano na podstawie konkursów organizowanych przez ZIT AW w celu ochrony i udostępnienia zasobów przyrodniczych Aglomeracji.

SFERA PRZESTRZENNA

POTENCJAŁY ROZWOJOWE

- inwestycje w rozwój i poprawę stanu dróg publicznych z towarzyszącą infrastrukturą umożliwiającą alternatywne środki komunikacji (np. rowery)
- tworzenie międzygminnych połączeń transportu zbiorowego oraz inteligentnych systemów zarządzania transportem
- potencjał do rozwoju OZE zasilanych wodami płynącymi
- bogaty zasób różnorodnych walorów przyrodniczych oraz krajobrazowych
- inwestycje w infrastrukturę mającą na celu ukierunkowanie ruchu turystycznego na terenach chronionych i cennych przyrodniczo oraz budowę, przebudowę i doposażenie miejsc edukacji ekologicznej
- rozwój budownictwa mieszkaniowego
- inwestycje w rozwój cyfryzacji głównie w instytucjach publicznych oraz zdrowotnych AW
- wzrost liczby wyremontowanych budynków i przestrzeni publicznych w wyznaczonych

PROBLEMY ROZWOJOWE

- przestarzały, zdekapitalizowany zasób mieszkaniowy (brak modernizacji energetycznej budynków, przestarzały, często węglowy system ogrzewania)
- wykluczenie komunikacyjne AW
- zły stan techniczny dróg i połączeń kolejowych
- brak dobrze funkcjonujących połączeń międzygminnego transportu zbiorowego
- potencjalne skutki pandemii COVID-19
- ograniczenia w realizacji inwestycji infrastrukturalnych na terenach cennych przyrodniczo lub w ich sąsiedztwie
- zdekapitalizowane budynki i przestrzenie publicznych w wyznaczonych obszarach wskazanych w planach i programach rewitalizacji na obszarze AW
- przekroczenie dopuszczalnych norm PM 2,5, PM 10 oraz CO₂ na obszarze AW

obszarach wskazanych w planach i programach rewitalizacji na obszarze AW

- ze względu na ukształtowanie terenu wysokie koszty budowy sieci niezbędnych mediów (kanalizacja, wodociągi, gaz)
- niewystarczający udział recyklingu w ogólnej masie odpadów komunalnych w gminach AW
- niewystarczający dostęp do szerokopasmowego Internetu w gospodarstwach domowych, placówkach edukacyjnych, placówkach publicznych oraz przedsiębiorstwach na terenach, na których nie są przewidziane inwestycje komercyjne ze względu na ich niedochodowość

Obszary wsparcia zaproponowane dla sfery przestrzennej w ramach Celów Polityki Spójności **1.2 Bardziej przyjazna dla środowiska bezemisyjna Europa, 1.3 Lepiej połączona Europa oraz 1.5 Europa bliżej obywateli, to:**

1. inwestycje w rozwój sieci wodno-kanalizacyjnej na obszarze AW;
2. działania wspierające zwiększenie udziału recyklingu w ogólnej liczbie odpadów oraz zmniejszenie wytwarzania odpadów;
3. poprawa i podniesienie standardu komunalnego zasobu mieszkaniowego;
4. ograniczenie niskiej emisji na obszarze AW poprzez inwestycje w wymianę wysokoemisyjnych źródeł ciepła;
5. inwestycje mające na celu rozwój transportu: miejskiego, aglomeracyjnego, alternatywnego jako pozytywnie wpływające na poprawę stanu środowiska AW wraz z inwestycjami w rozwój niezbędną infrastrukturą drogową i rowerową;
6. inwestycje w rozwój cyfryzacji na obszarze AW w jednostkach administracji publicznej, przedsiębiorstwach, placówkach edukacyjnych, zakładach opieki zdrowotnej;
7. ochrona zasobu przyrodniczego Aglomeracji Wałbrzyskiej.

Listy projektów zgłoszonych w ramach Planu działań ZIT AW na lata 2021-2027

W tabeli poniżej wskazane zostały projekty zgłoszone w trakcie otwartego naboru projektów realizowanego w 2020 r. zarówno w ramach prac nad Strategią Sudety 2030 jak i uzupełniającego naboru skierowanego do 28 gmin Sygnatariuszy Deklaracji o współpracy w ramach ZIT AW w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027. W tabeli wskazano projekty zintegrowane i partnerskie z uwzględnieniem kategorii interwencji wynikających z projektów Rozporządzeń dot. Polityki Spójności UE w okresie 2021-2027 (w podziale na źródło finansowania w zakresie środków UE (EFRR i EFS +). Projekty realizują po kilka kategorii interwencji wynikających z projektów rozporządzeń i dotyczą poszczególnych sfer – społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Wskazuje to na fakt, że współpraca gmin i podmiotów w ramach ZIT sprzyja większej liczbie inicjatyw oddolnych oraz wzmacnia zdolności samorządów lokalnych do współpracy.

Termin rozpoczęcia realizacji projektu - kwartał,rok	Termin zakończenia realizacji projektu - kwartał,rok	Budżet projektu	Dominująca kategoria zakresu interwencji
I 2022	IV 2027	3 000 000,00	011 Rozwiązania ICT, usługi elektroniczne, aplikacje dla administracji
I 2022	IV 2024	25 000 000,00	011 Rozwiązania ICT, usługi elektroniczne, aplikacje dla administracji
I 2022	IV 2025	150 000 000,00	011 Rozwiązania ICT, usługi elektroniczne, aplikacje dla administracji
IV 2021	IV 2027	42 000 000,00	016 Rozwój umiejętności na rzecz inteligentnej specjalizacji, przemian przemysłowych i przedsiębiorczości
II 2021	IV 2026	615 000 000,00	025 Renowacja istniejących budynków mieszkalnych dla celów efektywności energetycznej, projekty demonstracyjne i środki wsparcia
I 2023	IV 2025	92 000 000,00	029 Energia odnawialna: słoneczna
II 2021	IV 2026	20 000 000,00	046 Rewaloryzacja obszarów przemysłowych i rekultywacja skażonych gruntów
II 2021	IV 2027	127 000 000,00	074 Tabor na potrzeby czystej komunikacji miejskiej
II 2021	IV 2026	130 000 000,00	091 Pozostała infrastruktura społeczna przyczyniająca się do włączenia społecznego
II 2021	IV 2024	75 000 000,00	108 Wsparcie rozwoju umiejętności cyfrowych

Projekty gmin AW w ramach prac nad Planem ZIT AW 2021-2027 zgłoszone w poszczególnych celach polityki spójności

	Wartość całkowita projektu [PLN]	Wartość wydatków kwalifikowanych projektu	Wartość dofinansowania (max 70%)	Ilość projektów priorytetowych
CP1	304 051 600,00	272 301 600,00	189 696 030,00	3
CP2	2 581 178 000,00	2 571 349 000,00	1 797 107 000,00	69
CP3	292 000 000,00	292 000 000,00	204 400 000,00	9
CP4	663 272 000,00	660 959 000,00	462 666 200,00	25
CP5	304 051 600,00	272 301 600,00	189 696 030,00	27

Projekty własne Gminy Wałbrzych zgłoszone do Planu ZIT AW 2021-2027

1. Zintegrowany projekt Dekarbonizacji i przejścia Wałbrzycha na zieloną energię poprzez ograniczenie emisji gazów cieplarnianych dzięki zmniejszeniu energochłonności budynków, wymianie starych

- kotłów CO na paliwa kopalne, montaż energooszczędnego oświetlenia drogowego oraz wdrożenie alternatywnych źródeł energii w budownictwie mieszkaniowym (wartość projektu 615 mln zł.)
2. Wałbrzyski Autobus Wodorowy – 127 mln zł.
 3. Kompleksowa rewitalizacja pogórnicych dzielnic Śródmieścia Wałbrzycha – 130 mln zł.
 4. Dekarbonizacja Subregionu Wałbrzyskiego i ograniczenie emisji gazów cieplarnianych poprzez transformację infrastruktury energetycznej Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej Spółka w Wałbrzychu polegającą na budowie instalacji solarnej z magazynem ciepła oraz gazowej instalacji kogeneracyjnej wraz z pompami ciepła (sekcja wysokotemperaturowych pomp ciepła, gazową absorpcyjną pompą ciepła oraz buforem ciepła) – 70 mln zł.
 5. Budowa farm fotowoltaicznych o mocy 17 MWe na terenie Wałbrzyskiego Klastra Energetycznego w celu stworzenia samowystarczalnego energetycznie obszaru 4 gmin wraz z budową magazynu energii o mocy 6 MWe. – 92 mln zł.
 6. Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych i ograniczenie wytwarzanych odpadów poprzez wzmocnienie gospodarki odpadami w obiegu zamkniętym – 98 mln zł.
 7. Budowa zakładu uzdatniania wody w oparciu o źródło w postaci samowypływu wód pokopalnianych ze sztolni odwodnieniowej Fryderyk-Wilhelm wraz z ciągiem technologicznym przeróbki osadów z uzdatniania wody oraz instalacją do wykorzystania ciepła geotermalnego z ujmowanej wody i farmą fotowoltaiczną – 120 mln zł.
 8. Zintegrowany system zarządzania jakością powietrza na terenie Aglomeracji Wałbrzyskiej – 3 mln zł.
 9. Nowe funkcje - nowe życie zdegradowanych obszarów przemysłowych w centrum Wałbrzycha – 50 mln zł.
 10. Adaptacja na cele muzealne zakładu przeróbki mechanicznej węgla w zabytkowym kompleksie dawnej KWK Julia w Wałbrzychu – 37 mln zł.
 11. Opracowanie i wdrożenie systemu zarządzania wałbrzyskimi placówkami oświatowymi - 4 mln zł.
 12. Wałbrzyska młodzież otwarta na świat - Centrum Doskonalenia Zawodowego dla uczniów szkół podstawowych, ponadpodstawowych i zawodowych – 10,5 mln zł.
 13. Poprawa efektywności energetycznej 28 budynków oświatowych Gminy Wałbrzych przewidzianych do realizacji w zakładanej obecnie formule partnerstwa publiczno-prywatnego, przyczyniająca się do zrealizowania celu – dekarbonizacji Subregionu Wałbrzyskiego do 2030 roku – 15 mln zł.
 14. „Adaptacja na cele muzealne historycznej Lisiej Sztolni z 1794r. i przywrócenie w niej ruchu turystycznego” - 16,5 mln zł.
 15. Centrum szkoleniowe zaawansowanych technologii informatycznych, typu IT, Big Data, Cyber Bezpieczeństwo oraz Numerycznej Mechaniki Płynów – 42 mln zł.
 16. Funkcjonalny ogród miejski w centrum Wałbrzycha dostępny dla wszystkich – jako metoda renaturalizacji i dekontaminacji terenu wraz ze zmianą jego przeznaczenia – 20 mln zł.
 17. Program rozwoju kadr systemu pomocy społecznej i wsparcia rodziny – jako szansa dla niwelowania skutków związanych z pandemią wywołaną przez COVID-19 – 2 mln zł.
 18. Program rozwoju ekonomii społecznej – jako szansa dla niwelowania skutków związanych z pandemią wywołaną przez COVID-19 – 5 mln zł.

Gdyby zrealizować wszystkie zintegrowane projekty partnerskie w Aglomeracji Wałbrzyskiej można by:

- wybudować ok. 200 km dróg rowerowych,
- poddać termomodernizacji ponad 1200 budynków (w tym: zmodernizować wysokoemisyjne źródła ciepła),
- zakupić 30 szt. autobusów nisko lub bezemisyjnych,
- wyposażyć w sprzęt TIK ponad 80 szkół i placówek oświaty,
- objąć wsparciem ok. 10 obiektów turystycznych, zabytkowych i rekreacyjnych,
- objąć wsparciem 3 inkubatory przedsiębiorczości.

Diagnoza projektów partnerskich ZIT AW na lata 2021-2027

- Projekty Partnerskie w wysokim stopniu realizują Deklarację Samorządów Subregionu Wałbrzyskiego. Dekarbonizacja 2030.
- Inwestycje, zgodnie z założeniami Umowy Partnerstwa na lata 2021-2027, wynikają z wcześniej przeprowadzonych analiz i ujęcia ich w obowiązujących dokumentach strategicznych, np. Strategii Rozwoju Lokalnego, Planów Ochrony Powietrza, Planów Gospodarki Emisyjnej, Planów Rewitalizacji. Większość projektów została także ujęta w Strategii Sudety 2030 i jest zgodna z obowiązującą Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego.
- Powyższe dokumenty zostały przyjęte Uchwałami Rad Gmin i mają okres obowiązywania do roku 2025 lub 2030. Ich proces uchwalania i konsultacji został przeprowadzony zgodnie z wymogami dla dokumentów strategicznych. Dlatego możliwa była tak szybka identyfikacja propozycji projektów.

Prace związane z tworzeniem Planu Wykonawczego do Strategii Rozwoju SUDETY 2030

Inicjatywę Sudety 2030 tworzy 108 Jednostek Samorządu Terytorialnego, które przyjęły Deklarację w sprawie współpracy samorządów południa i zachodu Dolnego Śląska dla poprawy warunków rozwoju społeczno - gospodarczego i życia mieszkańców (dalej Sygnatariusze). Sygnatariusze deklaracji zawarli również porozumienie regulujące zasady współpracy pomiędzy JST oraz opracowali i uchwalili Strategię Rozwoju Sudety 2030.

W związku z początkiem nowego okresu programowania Unii Europejskiej 2021-2027 w trakcie Walnego Zgromadzenia Sygnatariuszy Porozumienia, które odbyło się 07.10.2019 r. w Jaworze, zdecydowano o podjęciu działań zmierzających do opracowania Programu Wykonawczego do Strategii Rozwoju Sudety 2030 (dalej Program). Dokument będzie jednym z narzędzi do ubiegania się o wsparcie Inicjatywy Sudety 2030 środkami pochodzącymi z budżetu Polityki Spójności Unii Europejskiej w okresie 2021-2027, w szczególności w ramach Celu Polityk 5 Europa bliżej obywateli przez wspieranie oddolnych strategii rozwoju i zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich w całej UE. Przyjęto, że tworzenie Programu bazować będzie na diagnozie potrzeb projektowych zgłoszonych przez Sygnatariuszy. Rozwój regionalny opiera się na

wewnętrznych i zewnętrznych czynnikach rozwoju oraz różnych modelach prowadzonej polityki regionalnej. Obecnie podkreśla się wagę podejścia terytorialnego. Podejście to koncentruje się na modelowaniu działań rozwojowych w silnej korelacji z uwarunkowaniami przestrzennymi. W rezultacie, w planowaniu rozwoju kluczowe stają się uwzględniane różnych atrybutów funkcjonalnych obszaru. Diagnozę rozwoju Obszaru przeprowadzono z uwzględnieniem sfer: gospodarczej, społecznej i przestrzennej. Diagnozę kończy analiza SWOT, będąca jednocześnie podsumowaniem przeprowadzonych badań. Analiza SWOT zawiera wyselekcjonowane, kluczowe czynniki, które w największym stopniu winny decydować o przyszłości Obszaru. Diagnoza została przygotowana przede wszystkim na podstawie danych pochodzących ze statystyki publicznej – Banku Danych Lokalnych GUS⁴. Przyjęcie za podstawę opracowania danych GUS zapewnia porównywalność tych danych w czasie i przestrzeni. W rezultacie możliwa była zarówno analiza pozycji Obszaru Sudety na tle województwa dolnośląskiego, jak i jego wewnętrznego zróżnicowania. Dodatkowo wykorzystanie danych statystycznych umożliwiło ukazanie zmian jakie zachodziły zarówno na Obszarze Sudety, jak i w poszczególnych powiatach na przestrzeni lat 2014-2018/2019.

Analiza SWOT obszaru Inicjatywy Sudety 2030 w Programie Wykonawczym do Strategii Sudety 2030

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Potencjał do wielokierunkowego rozwoju, w tym rozwoju przemysłu i turystyki • Różnorodność walorów przyrodniczo-krajobrazowych 	<ul style="list-style-type: none"> • Problemy demograficzne, odpływ ludności, ujemny przyrost naturalny, szybko postępujący proces starzenia się społeczeństwa • Ograniczona podaż ofert pracy dla osób z wyższym wykształceniem • Niezadawalająca dostępność komunikacyjna poszczególnych powiatów, zły stan nawierzchni wielu dróg, brak kluczowych obwodnic miast • Problemy z niską emisją, nasilające się w okresie grzewczym • Niższy niż w regionie udział sektora kreatywnego w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych • Brak silnego centrum naukowo-badawczego
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Dostępność funduszy unijnych wspierających przedsiębiorczość oraz innowacyjność przedsiębiorstw • Duży potencjał związany z rozwojem gospodarki senioralnej, w tym z „opieką nad seniorami” 	<ul style="list-style-type: none"> • Postępujący proces starzenia się społeczeństwa, związany m.in. z odpływem młodych i wykształconych ludzi • Odpływ inwestorów w związku ze zmianami zasad funkcjonowania SSE • Stagnacja i wzrost bezrobocia

⁴ Źródło: http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

BUDŻET PROGRAMU WYKONAWCZEGO

Budżet niniejszego Programu Wykonawczego został oszacowany na podstawie projektów zgłaszanych przez poszczególne gminy – Sygnatariuszy Porozumienia. Zgłoszone projekty zostały zweryfikowane m.in. pod kątem realizacji celów Strategii Rozwoju Sudety 2030 z zastosowaniem 3 kategorii rekomendacji:

- TAK dla projektów realizujących cele Strategii Rozwoju Sudety 2030,
- NIE dla projektów nierealizujących celów Strategii Rozwoju Sudety 2030,
- WARUNKOWO dla projektów, które po odpowiednim przeformułowaniu mogą realizować cele Strategii Rozwoju Sudety 2030

Sygnatariusze Porozumienia zgłosili 1408 projektów na łączną kwotę 4.323.301,66 tys. PLN. W wyniku przeprowadzonej weryfikacji do Programu Wykonawczego zostało zgłoszonych ostatecznie 1035 projektów realizujących cele Strategii Rozwoju Sudety 2030 oraz 265 projektów warunkowych.

Najwięcej projektów (219) wpisuje się w cel operacyjny 2.1 Podnoszenie jakości infrastruktury społecznej i mieszkaniowej. Najwięcej środków, bo aż 723.710,53 tys. PLN będzie potrzebne na realizację celu operacyjnego 4.3 Wdrażanie strategii niskoemisyjnych i produkcji energii ze źródeł odnawialnych, w ramach którego zgłoszono 202 projekty.

Tabela: Wartość zgłoszonych projektów dla poszczególnych celów operacyjnych Strategii Sudety 2030

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Wartość projektów realizujących cele [tys. PLN]	Wartość projektów warunkowych [tys. PLN]
1. Bardziej inteligentne terytorium	1.1 Wspieranie form integracji regionu	100	800
	1.2 Tworzenie warunków do inkubacji i zakorzenienia się nowych MSP	25 040,00	0
	1.3 Wspieranie innowacji w przedsiębiorstwach	800	0
	1.4 Wspieranie inicjatyw klastrowych i kooperacji biznes-nauka	2 300,00	0
	1.5 Tworzenie atrakcyjnych warunków do inwestowania	21 107,00	19 992,00
2. Terytorium bliżej obywateli	2.1 Podnoszenie jakości infrastruktury społecznej i mieszkaniowej	611 554,60	221 135,30
	2.2 Podnoszenie poziomu edukacji dzieci i młodzieży oraz dostosowanie do potrzeb rynku pracy	279 534,54	26 386,00
	2.3 Rozwój infrastruktury i usług "srebrnego sektora" (dla osób starszych)	81 006,00	0
	2.4 Aktywizacja społeczna osób starszych	91 567,00	2 000,00

	2.5 Integracja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	133 124,00	22 891,00
3. Lepiej skomunikowane terytorium	3.1 Dobra komunikacja regionu z zewnętrznymi biegunami wzrostu gospodarczego (Wrocław, Warszawa, Aglomeracja Śląska, Praga, Brno, Drezno, Berlin)	0,00	0,00
	3.2 Nowa jakość powiązań wewnętrznych między głównymi miastami i ośrodkami turystyczno - uzdrowiskowymi	67 913,00	259 970,00
	3.3. Upowszechnienie dostępu do Internetu wysokiej prędkości	0,00	0,00
	3.4 Rozwój transportu publicznego (aglomeracyjnego, integrującego region)	33 587,00	22 000,00
4. Terytorium przyjazne dla środowiska, wykorzystujące swój potencjał	4.1. Ochrona i rewitalizacja walorów przyrodniczych	692 259,69	78 290,00
	4.2. Ochrona, rewitalizacja i udostępnianie walorów kulturowych	209 168,00	74 557,00
	4.3 Wdrażanie strategii niskoemisyjnych i produkcji energii ze źródeł odnawialnych	723 710,53	7 047,00
	4.4 Rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i uzdrowiskowej	337 363,00	98 110,00
	4.5 Zintegrowany marketing terytorialny	2 716,00	17 029,00

Na uwagę zasługuje fakt, iż w ramach dwóch celów operacyjnych (3.1 oraz 3.3) nie zostały zgłoszone żadne projekty. Natomiast 93 zgłoszone przez Sygnatariuszy projekty, na łączną kwotę 135.812,00 tys. PLN, nie zostały przypisanych do żadnego z celów operacyjnych Strategii Sudety 2030, a tym samym ujętych w powyższej tabeli. Strategia w części dotyczącej celów strategicznych i operacyjnych nie nawiązuje bezpośrednio do przedmiotu tych projektów, które w znacznej mierze obejmowały m.in.: sieć dróg lokalnych, fizyczną regenerację przestrzeni publicznej (rewitalizacja) oraz e-usługi publiczne. Są to zidentyfikowane obszary, które mogą być wspierane w nowym okresie programowania UE 2021 -2027, a nie zostały wyraźnie uwzględnione w części dotyczącej celów operacyjnych Strategii. W praktyce oznacza to, że projekty tego typu będą realizowane z udziałem środków UE w Polsce jednak nie będą dot. Strategii Rozwoju Sudety 2030.

Realizacja założeń Strategii będzie wymagała zaangażowania środków finansowych na poziomie 3.312.850,36 tys. PLN, w tym głównie na projekty twarde. Wartość projektów infrastrukturalnych prawie pięciokrotnie przekracza wartość zgłoszonych przedsięwzięć społecznych. W poniższej tabeli zostały ujęte projekty w podziale na przedsięwzięcia infrastrukturalne (projekty twarde) oraz społeczne (projekty miękkie).

Tabela: Wartość zgłoszonych projektów społecznych i infrastrukturalnych.

Rodzaj projektów	Wartość projektów [tys. PLN]	Wartość projektów warunkowych [tys. PLN]
Projekty społeczne (miękkie)	477 483,87	105 868,00
Projekty infrastrukturalne (twarde)	2 835 366,49	744 339,30
RAZEM	3 312 850,36	850 207,30

PROGRAM ROZWÓJ LOKALNY

Wiosną 2019 roku ówczesne Ministerstwo Rozwoju Regionalnego ogłosiło konkurs dla 205 średnich miast polskich tracących funkcje społeczno-gospodarcze na opracowanie programu rozwoju lokalnego który zostanie w części sfinansowany kilkunastu miastom wybranym w konkursie po II etapie. Program jest finansowany z Funduszy Norweskich a każdy zwycięzca otrzyma do 10 ml euro na realizację wybranych działań. Miasto Wałbrzych złożyło w I etapie konkursu swoją aplikację, która została dobrze oceniona i wspólnie z 53 innymi miastami zostało zakwalifikowani do II etapu. Pod koniec 2020 roku Miasto Wałbrzych przesłało do ministerstwa dwa dokumenty: Programu Rozwoju Lokalnego oraz Programu Rozwoju Instytucjonalnego miasta. W III etapie który rozpocznie się w pierwszej połowie 2021 roku 15 zwycięskich miast rozpocznie proces wdrażania i realizacji założeń obu programów.

Główne elementy Programu Rozwoju Instytucjonalnego Gminy Wałbrzych

Metodologia

Do przedstawienia sytuacji instytucjonalnej Wałbrzycha wykorzystano statystyki publiczne (BDL), dane własne Urzędu Miasta, w szczególności badanie satysfakcji klienta, przedsiębiorcy i mieszkańca, badanie satysfakcji pracowników, analizę kontroli zarządczej oraz dwa narzędzia analityczne Związku Miast Polskich (ZMP): Monitor rozwoju Lokalnego (MRL) i Monitor Miast (MM). Na potrzeby wykonania analizy porównawczej wybrano 5 średnich miast o wspólnych z Wałbrzychem cechach (ilość mieszkańców, przemysłowa historia, były miasta wojewódzkie), są to Legnica, Jelenia Góra, Konin, Kalisz oraz Włocławek - w dalszej części miasta te są oznaczane jako miasta "referencyjne" w odróżnieniu od miast z grupy porównawczej zdefiniowanej w MRL. Na potrzeby opracowania pozyskano szereg informacji umożliwiających porównanie rozwoju instytucjonalnego ww. Miast. W opracowaniu wykorzystano także narzędzia ZMP tj. arkusze samooceny oraz materiały wypracowane podczas warsztatów OECD, wnioski z wywiadów z liderami społecznymi oraz liderami instytucjonalnymi, prace analityczne zakończono analizą SWOT.

W **diagnozie stanu administracji gminy Wałbrzych** przeanalizowano następujące aspekty funkcjonowania administracji:

- zarządzanie strategiczne
- zarządzanie finansami

- koordynację działań wewnątrz JST
- jakość i dostępność usług publicznych
- zarządzanie zasobami ludzkimi
- partnerstwo, przejrzystość, aktywność społeczna.

Diagnoza stanu administracji gminy Wałbrzych została zakończona syntezą z samooceny według formularz OECD. Zakres tematyczny syntezy w zakresie:

wzmocnienia rozwoju lokalnego - wskazał na konieczność rozwoju komunikacji wewnętrznej w urzędzie i jednostkach gminy oraz powołanie komórki, która gromadziłaby, analizowała i udostępniała wszystkie dane i wskaźniki,

doskonalenia świadczenia usług – nadal brakuje wielu elementów składających się na dobrze rozwinięte e-usługi i zaawansowane miasto smart. Brak możliwości świadczenia usług drogą elektroniczną determinuje potrzebę rozwoju tych usług. W tym zakresie, także uznano za niezbędne powstanie komórki analiz,

wzmocnienia wewnętrznych procesów zarządzania – nisko oceniono komunikację i koordynację działań w urzędzie pomiędzy poszczególnymi biurami i jednostkami organizacyjnymi. Wskazano na brak szkoleń podnoszących umiejętności np. radzenia sobie ze stresem, obsługi klienta, zarządzania czasem i wypalenia zawodowego.

Diagnoza deficytów i problemów w zakresie współpracy z zewnętrznymi interesariuszami – w rozdziale przeanalizowano:

1. Jakość usług świadczonych przez Urząd Miejski w Wałbrzychu i instytucje samorządowe, skupiając się na badaniach satysfakcji klienta w okresie ostatnich 3 lat,
2. Proces przebiegu informacji, komunikacji między biurami, komunikacji z kierownictwem, opierając się na badaniach satysfakcji pracowników, wyrażone w obszarach: obiegu informacji i komunikacji, Smart City, e-urząd, motywowanie pracowników i odnoszenie kwalifikacji pracowników,
3. Dostępność usług dla osób niepełnosprawnych.

Diagnozę deficytów i problemów w zakresie funkcjonowania lokalnej administracji i współpracy z zewnętrznymi interesariuszami zakończono analizą SWOT obejmującą 6 obszarów wynikających z diagnozy stanu administracji gminy Wałbrzych. Analiza SWOT przeprowadzona przez członków zespołu miejskiego oraz pracowników Urzędu Miejskiego potwierdziła deficyty wynikające z formularza samooceny OECD. W słabych stronach wskazano na brak aktualizowanych na bieżąco baz danych, brak narzędzi informatycznych wspomagających zarządzanie projektami, pełnego wdrożenia i zintegrowania e-usług, brak planów szkoleń podnoszących tzw. umiejętności miękkie. Szanse upatruje się w wykorzystaniu IT w zarządzaniu miastem, rozwój Smart Citi, wdrożenie e-usług przyjaznych dla mieszkańców oraz potencjale dobrze wykształconych pracowników.

Cele i potrzeby rozwojowe Planu Rozwoju Instytucjonalnego

Na warsztatach strategicznych GROW wykreowaliśmy wizję Wałbrzycha za 10 lat jako atrakcyjnego miejsca do życia, do pracy i wypoczynku, ze zróżnicowaną ale kompletną ofertą mieszkaniową, skierowana

szczególnie dla młodych małżeństw i dla seniorów, miasta z czystym powietrzem, stosującym odnawialne źródła energii, z cyfrowymi usługami publicznymi i rynkowymi oraz nowoczesnym przemysłem, miasta z którego licznych atrakcji turystycznych i kulturalnych korzysta coraz więcej odwiedzających. **Zielonego miasta szans.** Z tak zdefiniowanej wizji i drzewa problemów skonstruowaliśmy drzewo celów z celem nadrzędnym dla Planu Rozwoju Instytucjonalnego: wzrostu zdolności administracji do stymulowania rozwoju, poprzez cyfryzację zasobów informacyjnych miasta jak i wszystkich usług publicznych, aby zagwarantować efektywne współzrządzenie miastem.

W rozdziale przedstawiono główne potrzeby do realizacji celu nadrzędnego:

- wdrażanie nowoczesnych technologii i rozwój usług elektronicznych oparty na formule smart city,
- zwiększenie wykorzystania e-usług w Gminie,
- rozwiązania poprawiające dostęp do Urzędu i jednostek gminy osobom z niepełnosprawnościami,
- podnoszenia kwalifikacji oraz kompetencji pracowników Urzędu Miejskiego i jednostek gminy Wałbrzych,
- uruchomienie biura zamiany mieszkań.

Opis działań do podjęcia:

- wdrażanie nowoczesnych technologii i rozwój usług elektronicznych oparty na formule smart city, w którym oprócz budowy Systemu Informacji Przestrzennej (GIS), zgłoszono opracowanie Strategii Smart City, utworzenie Biura Zarządzania Miastem i cyfrowy system zarządzania miejskimi placówkami oświatowymi;
- zwiększenie wykorzystania e-usług w Gminie, poprzez uruchomienie Zintegrowanego Portalu Interesanta i Business Helpdesku. Planuje się rozwój e-usług dla mieszkańców Wałbrzycha poprzez stworzenie, integrację i standaryzację Zintegrowany Portalu Interesanta oraz opracowanie otwartego środowiska pozwalającego na swobodną integrację i wymianę danych i metod eUsług. Zakłada się przeszkolenie pracowników do obsługi wdrożonych nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych;
- rozwiązania poprawiające dostęp do Urzędu i jednostek gminy osobom z niepełnosprawnościami, obejmujące w pierwszym rzędzie wykonanie pełnego audytu dostępności miasta zgodnie ze standardami Programu Dostępność+, opracowanie dokumentacji usunięcia barier architektonicznych w 20 budynkach publicznych, przeszkolenie pracowników Urzędu i jednostek podległych w zakresie obsługi osób z dysfunkcjami i nauka języka migowego, do lepszej obsługi niepełnosprawnych oraz poprawę obsługi niepełnosprawnych w gminnych budynkach publicznych;
- podnoszenia kwalifikacji oraz kompetencji pracowników Urzędu Miejskiego i jednostek gminy Wałbrzych poprzez udział w szkoleniach i studiach podyplomowych, co wpłynie na poprawę

zdolności instytucjonalnych i podniesienie standardów funkcjonowania Urzędu i jednostek gminnych. Zidentyfikowano i zaplanowano szkolenia:

1. Zarządzanie zespołem i Motywowanie pracowników,
 3. Zarządzanie czasem i Obsługa klientów,
 5. Wypalenie zawodowe,
 6. Radzenie sobie ze stresem – działanie w stresie,
 7. Skuteczny łowca talentów – rekrutacja pracowników,
 8. Umiejętności informatyczne – nie tylko dla informatyków,
 9. Obsługa platformy GIS i Szkolenia Smart City.
- uruchomienie Biura Zamiany Mieszkań – zdefiniowane w ramach działania Zamieszkaj w Wałbrzychu (PRL), jako rozwiązywania zasadniczych problemów demograficznych i mieszkaniowych. Przedsięwzięcie będzie polegać na utworzeniu biura, które będzie oferować swoje usługi w modelu mieszkańcy – gmina – mieszkańcy lub mieszkańcy – mieszkańcy. Biuro ma służyć wsparciu w doborze odpowiedniego lokalu dla mieszkańca, który np. stwierdził, że obecny metraż jest dla niego zbyt duży.

Partycypacja społeczna:

- Udział przedstawicieli społeczności lokalnej i pracowników jest zarówno celem dobrego rozwoju jak i środkiem jego osiągnięcia. Dlatego, w ramach procesu przygotowania, jak i wdrażania Planu Rozwoju Instytucjonalnego, lokalna społeczność Wałbrzycha i pracownicy urzędu oraz jednostek są włączani do realizacji planu.
- Część rozwiązań partycypacji oraz współdecydowania jest stosowana w ramach działania naszego Urzędu. Z pewnością wśród tych narzędzi są takie, które zamierzamy na trwale stosować i wdrożyć do naszej codziennej praktyki to :
 1. Cykliczne spotkania z Prezydentem Miasta Wałbrzycha w dzielnicach Wałbrzycha.
 2. Badania ankietowe wśród pracowników Urzędu Miejskiego i jednostek gminy.
 3. Badania satysfakcji klienta.
 4. Badania ankietowe wśród wałbrzyskich przedsiębiorców.
 5. Certyfikacja ISO.

W pracach nad PRI przygotowano harmonogram podejmowanych działań, dokonano analizy wszystkich ryzyk oraz reakcji na ich pojawienie się. Opracowano system wdrażania i procedurę modyfikacji Planu Rozwoju Instytucjonalnego oraz monitoring realizacji działań. Na koniec opracowano tabelę rezultatów i produktów PRI Wałbrzycha.

Tab. Rezultaty i produkty Planu Rozwoju Instytucjonalnego Wałbrzycha

Rezultat 1	Wsparcie optymalizacji lokalnej administracji⁵ publicznej
-------------------	---

⁵ Rezultat 1 – oczekiwany przez operatora dla PRI w skali Programu „Rozwój Lokalny”

Produkt 1	Przeprowadzenie szkolenia z zakresu doskonalenia zarządzania lub doskonalenia świadczonych usług publicznych
Produkt 2	Przeprowadzone spotkania edukacyjne/ konsultacyjne nt lokalnych mechanizmów partycypacji
Produkt 3	Wdrożone nowe rozwiązanie instytucjonalne zmierzające do usprawnienia i podniesienia standardu działania
Produkt 4	Przeprowadzone spotkania dla mieszkańców: <i>Jak skutecznie brać udział w konsultacjach społecznych?</i>
REZULTAT 2⁶	Rozwój Wałbrzycha poprzez wzrost zdolności lokalnej administracji
Produkt 1	Uruchomiona platforma GIS - <i>Działanie „Wdrożenie inteligentnego systemu zarządzania miastem”</i>
Produkt 2	Nowa komórka organizacyjna w strukturach Urzędu Miasta – <i>Działanie „Wdrożenie inteligentnego systemu zarządzania miastem”</i>
Produkt 3	Przeprowadzone szkolenie pracowników – <i>Działanie „Rozwój kompetencji, poprawa zdolności instytucjonalnych i podniesienie standardów funkcjonowania Urzędu Miejskiego w Wałbrzychu i jednostek podległych Gminie Wałbrzych”</i>
Produkt 4	Przeprowadzenie szkolenia z zakresu komunikowania się z osobami niesłyszącymi i słabosłyszącymi za pomocą języka migowego (dostępność informacyjna) – <i>Działanie „Gmina przyjazna osobom niepełnosprawnym”</i>
Produkt 5	Uruchomiona infolinia (biznes helpdesk) dla przedsiębiorców - <i>Działanie „Nowoczesna gmina - podniesienie jakości usług publicznych Urzędu Miejskiego w Wałbrzychu”</i>
Produkt 6	Uruchomiony zintegrowany portal interesanta (ZPI) spełniający standardy dostępności- <i>Działanie „Nowoczesna gmina - podniesienie jakości usług publicznych Urzędu Miejskiego w Wałbrzychu”</i>
Produkt 7	Utworzone Biuro Zamiany Mieszkań (BZM) spełniające standardy dostępności – <i>Działanie „Zamieszkać w Wałbrzychu”</i>

Główne elementy Programu Rozwoju Lokalnego Gminy Wałbrzych (PRL)

Identyfikacja głównych problemów, ich hierarchia i wzajemne zależności

Zaproponowane i dyskutowane w okresie od czerwca do sierpnia 2020 różne wersje drzewa problemów miasta, zaowocowały ich ostateczną wersją pokazującą ich hierarchizację i wzajemne zależności. Za główne problemy uznano: małą atrakcyjność miasta; słabą współpracę biznesu i NGO z miastem; niewykorzystany potencjał stymulowania rozwoju przez sektor publiczny. W problemach wyższego rzędu, wskazano na: słabe warunki mieszkaniowe, niezadowalającą jakość środowiska, braki infrastruktury na nowych terenach inwestycyjnych, hermetyczność organizacji pozarządowych i biznesu, brak liderów, słabą promocję atutów miasta i ograniczony dostęp do usług publicznych, szczególnie dla osób o dodatkowych potrzebach.

Analiza mocnych stron miasta, jego potencjałów rozwojowych i przewag konkurencyjnych

Komasując wyniki analiz obszarowych otrzymano syntetyczną analizę SWOT Wałbrzycha, na którą składa się 21 silnych stron i po 17 szans, zagrożeń i słabych stron. **Wśród silnych** stron akcentujemy Wałbrzych jako

⁶ **Rezultat 2 – dla działań ukierunkowanych na cel „Wzrost zdolności administracji do stymulowania rozwoju miasta”**

subregionalne centrum nowoczesnego przemysłu i rozbudowanych usług publicznych, współpracę samorządów w ramach Aglomeracji Wałbrzyskiej, ale też atrakcyjny śródgórski krajobraz, z dużą powierzchnią terenów leśnych i parkowych, oraz dobrze funkcjonujące centra turystyczno- rekreacyjne. Mocne strony uzupełniamy o atrakcyjne tereny inwestycyjne, przygraniczne położenie, funkcjonujący klaster energetyczny i ITS, dobrej jakości szkolnictwo średnie i sieć żłobków-

W licznych słabych stronach, na pierwszym miejscu wymieniamy emigrację młodych, braki kadrowe w wielu branżach, zdekapitalizowane komunalne zasoby mieszkaniowe, ogrzewanie mieszkań węglem, zdegradowane tereny pogórnice i poprzemysłowe, niedużą przedsiębiorczość oraz słabą współpracę lokalnych przedsiębiorców, wreszcie malejące zainteresowanie szkolnictwem zawodowym i brak silnego ośrodka akademickiego.

Największych szans upatrujemy w rządowych planach rozwoju budownictwa mieszkaniowego, upowszechnieniu pracy zdalnej, we wzroście zapotrzebowania na usługi zdrowotne, w tym uzdrowiskowe, oraz czasu wolnego, ale także rozwoju e-usług i wsparciu innowacyjności małych i średnich przedsiębiorstw. Wyjątkową szansą jawią się nowe bardzo duże środki unijne w ramach Polityki Spójności na lata 2021-2027, Funduszu Obudowy po pandemii i adresowany do subregionu wałbrzyskiego Fundusz Sprawiedliwej Transformacji.

Za największe zagrożenia uznaliśmy depopulację w województwie i w kraju, brak spójnej polityki energetycznej państwa, zgodnej z celami UE, brak dogodnego połączenia Wałbrzycha z siecią autostrad i dróg ekspresowych, konkurencję sąsiednich miast, postępującą centralizację państwa i ograniczanie dochodów samorządów terytorialnych oraz wygaszaniu specjalnych stref ekonomicznych na rzecz całej Polski jako jednej strefy inwestycji.

Wspólnie z interesariuszami uznaliśmy znaczący potencjał rozwojowy: nowych terenów inwestycyjnych, szczególnie pod budownictwo mieszkaniowe i farmy fotowoltaiczne, nowoczesnych dużych i średnich firm przemysłowych oraz istniejących szkół średnich ogólnokształcących i technicznych.

Odnosnie zasobów, za najważniejsze uznano otaczające Wałbrzych Góry Wałbrzyskie, z dużą powierzchnią lasów oraz przełomem Pełcznicy. Jako znaczące zasoby uznano wałbrzyskie legendy, na czele z tą o złotym pociągu, ambasadorów miasta, na czele z pisarkami Tokarczuk i Bator, pobliskie 2 uzdrowiska, zabytki miasta, łącznie z średniowiecznymi sztolniami, oraz bliskość granicy z Czechami.

Część z tych zasobów jest na tyle znacząca lub wyjątkowa, że daje miastu wyraźną przewagę konkurencyjną w stosunku do pozostałych miast dolnośląskich podobnej wielkości. Za taką należy przede wszystkim uznać stabilny i zróżnicowany rynek pracy, oparty na nowoczesnym przemyśle o ugruntowanej pozycji ekonomicznej (rynkowej) w Europie i nie tylko. Znaczącą przewagę daje miastu coraz szersza integracja 22 gmin w ramach Aglomeracji Wałbrzyskiej, co stwarza duże możliwości rozwoju usług rynkowych i publicznych dla ponad 400 tys. populacji.

Kolejne przewagi konkurencyjne to : duże tereny inwestycyjne w centrum miasta, atrakcyjne tereny pod budowę farm fotowoltaicznych, dogodne komunikacyjne z północnymi Czechami, liczne atrakcje turystyczne, zabytki, parki krajobrazowe, powulkaniczne góry i pobliskie uzdrowiska.

Kluczowe podmioty, które włączone we współpracę wzmocnią potencjał rozwojowy miasta

W obszarze społecznym w zakresie rozwiązywania problemów demograficznych i powiązanych z nimi kwestii mieszkaniowych podstawową będzie dalsza współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy, MOPS i spółką MZB. W zakresie publicznych programów rozwoju budownictwa mieszkaniowego - Bank Gospodarstwa Krajowego i nowoutworzony Krajowy Zasób Nieruchomości.

W zakresie szkolnictwa zawodowego Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, Fundacja Rozwoju Ekonomii Społecznej oraz Fundacja Edukacji Europejskiej.

W obszarze gospodarczym kluczowymi partnerami są: Dolnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A., Dolnośląscy Pracodawcy, Fundusz Regionu Wałbrzyskiego Sp. z o.o., WSSE „Invest Park ale także innowacyjni przedsiębiorcy działający w Strefie Ekonomicznej i Politechnika Wrocławska. W obszarze środowiskowym kluczowymi partnerami będą Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu, Poltegor Instytut oraz dodatkowo Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Lasy Państwowe.

W zakresie obszaru przestrzennego, zwłaszcza w sytuacji planowanego wdrożenia w mieście systemu informacji przestrzennej, naszymi partnerami do współpracy stają się praktycznie wszyscy którzy dysponują bazami publicznych danych. W obszarze smart city dodatkowymi partnerami będą: Politechnika Wrocławska, Geodeta Województwa i Instytutem Rozwoju Terytorialnego.

W obszarze kulturowym kluczowymi partnerami, którzy mogą powiększyć potencjał rozwojowy Wałbrzycha, są i będą nie tylko funkcjonujące w mieście instytucje kultury regionalne organizacje turystyczne, większe hotele i sąsiednie gminy uzdrowiskowe.

Kluczowe produkty

Odnośnie produktów, największy potencjał przypisano nowoczesnym, dużym przedsiębiorstwom przemysłowym obecnym przede wszystkim w WSSE. Niewiele mniejszy potencjał rozwoju przypisano licznym produktom turystyczno-rekreacyjnym, turystyce górskiej (pieszej i rowerowej), obejmującej atrakcje dwóch parków krajobrazowych, oraz kompleksowi Zamek Książ – Palmiarnia – Stado Ogierów. W dalszej kolejności wskazano na potencjał centrów Stara Kopalnia i Aqua-Zdrój oraz Toyota półmaraton.

Cele i potrzeby rozwojowe miasta

Na warsztatach strategicznych GROW wykreowaliśmy wizję Wałbrzycha za 10 lat jako atrakcyjnego miejsca do życia, do pracy i wypoczynku, ze zróżnicowaną ale kompletną ofertą mieszkaniową, skierowaną szczególnie dla młodych małżeństw i dla seniorów, miasta z czystym powietrzem, stosującym odnawialne źródła energii, z cyfrowymi usługami publicznymi i rynkowymi oraz nowoczesnym przemysłem, miasta z którego licznych atrakcji turystycznych i kulturalnych korzysta coraz więcej odwiedzających. **Zielonego miasta szans.** Z tak zdefiniowanej wizji i drzewa problemów skonstruowaliśmy drzewo celów z 3 celami nadrzędnymi:

- podniesienia atrakcyjności miasta jako miejsca zamieszkania, w nowych ekologicznych domach lub w zmodernizowanym komunalnym zasobie mieszkaniowym w zrewitalizowanych pogórnich dzielnicach, z zastosowaniem odnawialnych źródeł energii i dodatkowej zieleni;

- rozwoju dialogu społecznego, w tym współpracy miasta z przedsiębiorcami i NGO, w zakresie innowacyjności, edukacji zawodowej i wzrostu kompetencji cyfrowych, oraz w zakresie aktywizacji zawodowej i społecznej mieszkańców, ale także ochrony środowiska i rewitalizacji starych dzielnic.
- wzrostu zdolności administracji do stymulowania rozwoju, poprzez cyfryzację zasobów informacyjnych miasta jak i wszystkich usług publicznych, aby zagwarantować mieszkańcom i inwestorom jak najlepsze warunki funkcjonowania.

Opis działań

W ramach rozwiązywania zasadniczych problemów demograficznych i mieszkaniowych, w ramach Działania **Zamieszkać w Wałbrzychu**, jako atrakcyjnym miejscu, zgłoszono: - uzbrojenie atrakcyjnego terenu pod budownictwo mieszkaniowe w dzielnicy Biały Kamień, - wykonanie dokumentacji na modernizację wybranych 20 budynków komunalnych w pogórnicy dzielnicy Pogórze; - przygotowanie i promocję oferty mieszkaniowej dla deweloperów i potencjalnych mieszkańców- oraz jako działanie, przypisane do PRI, zorganizowanie Biura Zamiany Mieszkań. W związku z tym, że wymienione wyżej przedsięwzięcia inwestycyjne będą wykorzystywały odnawialne źródła energii i stosowały energooszczędne technologie, będziemy dzięki nim rozwiązywać także problemy środowiskowe w zakresie niskiej emisji. Realizacja tych przedsięwzięć bazuje na wykorzystaniu takich zasobów miasta jak nowe tereny inwestycyjne w niedużej odległości od centrum i duży zasób komunalnych budynków mieszkaniowych. Zaoferowanie inwestorom wybranego terenu podyktowane jest chęcią wykorzystania naszej przewagi konkurencyjnej, jaka jest jego atrakcyjne usytuowanie u podnóża zalesionego Masywu Chełmca, w pobliżu nowoczesnego parku wodnego. Wybrane do modernizacji kamienice na Podgórzu również są atrakcyjnie usytuowane u podnóża masywu Borowej.

W ramach obszaru stricte społecznego zgłoszono **Organizację Miejskiego Centrum Aktywności Społecznej**, które będzie miało do dyspozycji duży budynek przy ul. Matejki 5. W Miejskim Centrum Aktywności Społecznej będą miały możliwość funkcjonowania praktycznie wszystkie lokalne organizacje pozarządowe. W Centrum prowadzone będą działania zmierzające do wzmacniania i kreowania liderów społecznych. MCAS wychodzi więc naprzeciw problemów słabej aktywności NGO-sów, ich hermetyczności, niezrozumienia zróżnicowanych potrzeb i lokalnych, co w sumie skutkuje słabą współpracą organizacji pozarządowych zarówno z miastem jak i z biznesem. Sens utworzenia takiego Centrum potwierdza drzemący w mieszkańcach Wałbrzycha znaczący kapitał społeczny, jest m.in. grupa doświadczonych animatorów przedsiębiorczości, edukacji, kultury i turystyki, którym trzeba pomóc.

W obszarze gospodarczym największym działaniem jest **Spinacz - partnerstwo na rzecz szkolnictwa zawodowego**, obejmujące rozwój Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej dla nauczycieli i uczniów klas VII i VIII, Biur Karier przy 4 zespołach szkół zawodowych, budowę i uruchomienie Centrum Edukacji Zawodowej oraz utworzenie Wałbrzyskiej Akademii Zawodowej. Partnerem wiodącym będzie Fundacja Edukacji Europejskiej, pozostałymi Biuro Edukacji Urzędu Miejskiego, 4 zespoły szkół zawodowych oraz przedsiębiorcy, zarówno ci dumni ze strefy ekonomicznej jak i mniejsi z Rady Rozwoju Gospodarczego. Działanie wychodzi naprzeciw akcentowanemu celom utrzymania i rozwoju nowoczesnych miejsc pracy oraz rozbudowy sieci współpracy miasta z przedsiębiorcami i NGO. Działanie to rozwiąże docelowo takie problemy jak malejąca

liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym, migracja młodych do innych miast. Dla skutecznej realizacji tego działania zasobem są absolwenci szkół podstawowych a niebagatelnym potencjałem duże nowoczesne przedsiębiorstwa działające na terenie strefy ekonomicznej.

Działanie **City Lab – centrum innowacji i transferu nowoczesnych technologii** polega na wyposażeniu i uruchomieniu tego rodzaju działalności w obrębie Centrum Nauki i Sztuki Stara Kopalnia. Z założenia najczęściej w formule hackatonów, młodzi zdolni uczniowie i absolwenci różnych szkół próbować będą rozwiązywać konkretne problemy wałbrzyskich firm, nie tylko informatyczne.

Znaczący wymiar gospodarczy ma również zgłoszony w ramach PRI, w obszarze smart city, projekt budowy ogólnodostępnego systemu informacji przestrzennej (GIS), obejmującego otwarte bazy danych publicznych, na bazie których młodzi potencjalni przedsiębiorcy będą mogli tworzyć nowe aplikacje rozwiązujące różnorodne problemy. To działanie wpisuje się w realizację nie tylko celu- nowoczesne miejsca pracy ale także rozbudowy sieci współpracy z przedsiębiorcami, szkołami i organizacjami pozarządowymi.

W obszarze środowiskowym, w partnerstwie z Uniwersytetem Przyrodniczym we Wrocławiu zgłoszono dwa działania **Stymulacja ekorozwoju mieszkańców Wałbrzycha** i Ekologiczny Wałbrzych. Pierwsze z tych działań koncentruje się na edukacji ekologicznej obejmującej w założeniach 6900 uczniów i ich rodziców.

Ekologiczny Wałbrzych obejmuje realizację dwóch ważnych przedsięwzięć, pełną inwentaryzację źródeł ciepła w mieście i monitoring jakości powietrza oraz inwentaryzację zanieczyszczeń terenów przemysłowych. Przedsięwzięcia te z założenia mają poprzedzać realizację wielkich i ambitnych projektów dekarbonizacji Wałbrzycha i pełnego zagospodarowania terenów przemysłowych w Śródmieściu i na Sobięcinie, zgłoszonych równolegle do nowych programów unijnych na najbliższe lata. Dzięki temu w ciągu najbliższych 10 lat chcielibyśmy osiągnąć wyznaczone sobie ambitne cele likwidacji niskiej emisji i kompleksowej rewitalizacji dwóch pogórnich dzielnic. Jesteśmy przekonani, że rozwiąże to nam cały szereg problemów ujętych w wypracowanym drzewie problemów, na czele z niezadowalającą jakością środowiska, słabymi warunkami mieszkaniowymi, niezagospodarowanymi terenami przemysłowymi. Pozwoli to nam nie tylko poprawić kondycję zdrowotną mieszkańców ale także zatrzymać na miejscu mieszkańców zarówno rewitalizowanych dzielnic jak i całego miasta. Naszym potencjałem w tym względzie jest atrakcyjne usytuowanie terenów przemysłowych i dobre warunki do stawiania na nich odnawialnych źródeł energii.

W obszarze kulturowym, w ramach działania **Budowanie marki Wałbrzycha poprzez promocję, kulturę i turystykę**, koordynator zgłosił: przygotowanie nowej strony internetowej i miejskiej aplikacji mobilnej, uruchomienie specjalnej linii autobusu elektrycznego łączącego największe atrakcje miasta z nowym przystankiem kolejowym Wałbrzych Centrum. W bezpośredni sposób powinno to się przyczynić do rozwiązania naszych problemów ze słabą promocją naszych atutów, braku koordynacji podejmowanych działań promocyjnych, Dzięki temu działaniu chcemy optymalnie wykorzystać takie zasoby jak powulkaniczne Góry Wałbrzyskie, lasy i parki krajobrazowe, zabytki i wałbrzyskie legendy.

W obszarze stricte instytucjonalnym (PRI) zgłoszono wspomniane już **Wdrożenie inteligentnego systemu zarządzania miastem**, w którym oprócz budowy Systemu Informacji Przestrzennej (GIS), zgłoszono opracowanie Strategii Smart City, utworzenie Biura Zarządzania Miastem i cyfrowy system zarządzania miejskimi placówkami oświatowymi; **Nowoczesna gmina – podniesienie jakości usług publicznych w Urzędzie Miejskim**, poprzez rozwój e-usług, uruchomienie Zintegrowanego Portalu Interesanta i Business

Helpdesku; **Rozwój kompetencji, poprawę zdolności instytucjonalnych i podniesienie standardów funkcjonowania Urzędu i jednostek gminnych; Biuro Zamiany Mieszkań** oraz działanie – **Gmina przyjazna niepełnosprawnym**, obejmujące w pierwszym rzędzie wykonanie pełnego audytu dostępności miasta oraz opracowanie dokumentacji usunięcia barier architektonicznych w 20 budynkach publicznych.

Wszystkie te działania przyczyniają się do realizacji celu – Wzrost zdolności administracji do stymulowania rozwoju miasta oraz są odpowiedzią na wskazane w drzewie problemów niski poziom zasobów w usługach publicznych i ograniczone e-usługi publiczne. Realizacja tych działań pozwoliłaby nam rozwiązać problem wyższego rzędu za jaki uznaliśmy ograniczony i utrudniony dostęp do usług publicznych, w szczególności dla osób niepełnosprawnych.

Partycypacja społeczna w PRL - Skuteczność planów rozwojowych miasta w dużym stopniu zależy od opinii społecznej. Dlatego, w ramach procesu przygotowania, jak i wdrażania Planu Rozwoju Lokalnego, lokalna społeczność Wałbrzycha, interesariusze, lokalni liderzy, kluczowe podmioty, przedsiębiorcy, uczniowie i seniorzy oraz osoby z niepełnosprawnościami i inni zainteresowani oraz mającymi wpływ na rozwój miasta byli i będą włączani do realizacji procesów.

Celem aktywizacji w/w grup jest stosowanie rozwiązań partycypacji oraz współdecydowania w ramach działania naszego Urzędu. Część z nich już stosujemy, jednak są wśród tych narzędzi takie, które zamierzamy dopiero wdrożyć do naszej codziennej praktyki a są to :

1. spotkania władz z mieszkańcami, w tym cykliczne spotkania z Prezydentem Wałbrzycha w dzielnicach i spotkania z przedstawicielami organizacji sektora prywatnego i pozarządowego,
2. badania ankietowe np. badanie satysfakcji klienta Urzędu, ankieta wśród wałbrzyskich przedsiębiorców, ankieta wśród młodzieży szkół średnich,
3. ankieta nt. dostępności miasta,
4. spotkania konsultacyjne,
5. warsztaty projektowe i forum partnerów społecznych,
6. konferencje i seminaria, imprezy promocyjne, eventy,
7. strona internetowa i profil FB (miejski i prezydencki) oraz za pomocą komunikatorów internetowych.

PRL uwzględnia harmonogram realizacji działań, analizę ryzyk, analizę finansową w tym zbieżność w zakresie finansowania z WPF Gminy. Analiza ryzyk przeprowadzona w trakcie prac nad projektem wskazuje, że niekorzystne tendencje demograficzne **nie są zagrożeniem dla realizacji wskazanych w PRL działań. Działania te z założenia mają służyć podniesieniu atrakcyjności miasta jako miejsca zamieszkania.** Konieczność dalszego wyburzania starej zabudowy mieszkalnej powoduje, że nawet w sytuacji dalszego spadku liczby mieszkańców miasta, będzie zapotrzebowanie na albo nowe mieszkania albo przynajmniej zmodernizowane. **Niekorzystne zmiany środowiskowe mogą się stać, nie zagrożeniem, ale czynnikiem wzmagającym presję na jak najszybszą realizację działań proekologicznych. Niekorzystne tendencje społeczno-gospodarcze, np. spowodowane przez pandemię, także mogą wzmocnić presję na szybkie podniesienie jakości funkcjonowania usług publicznych, w oparciu o technologie cyfrowe, oraz sprawniejszą współpracę administracji publicznej z organizacjami gospodarczymi i społecznymi,**

szczególnie w zakresie edukacji i pomocy społecznej. Poważnym zagrożeniem może stać się głęboki kryzys gospodarczy, wywołany pandemią, W takiej sytuacji lokalny biznes, w obliczu upadłości, może nie być zainteresowany transferem innowacji, a miasto może nie być w stanie zrealizować któryś działań z racji znaczącego spadku dochodów własnych.

Analiza finansowa zaplanowanych działań została przeprowadzona w oparciu o Raport „Symulacja PRL/PRI” pobierający dane z WPF Miasta. Zastosowany model analityczny umożliwił ocenę wpływu zmian prognozowanych kwot w głównych pozycjach WPF. Ujemny wynik budżetu zakładany dla najbliższe lata 2020-2021, związany jest z planowanymi wysokimi nakładami inwestycyjnymi, dofinansowanymi z budżetu unijnego strategicznych dla rozwoju Miasta Wałbrzycha, w tym, m.in.: Obwodnicy Śródmiejskiej Miasta Wałbrzycha, Poprawy efektywności energetycznej budynków należących do zasobu komunalnego Miasta. W dłuższej perspektywie projekt WPF przewiduje generowanie nadwyżek budżetowych służących spłacie długu zaciągniętego na finansowanie programu inwestycyjnego.

WPF Gminy Wałbrzych oprócz prognoz podstawowych wielkości budżetowych, którymi są: dochody, wydatki, przychody, rozchody zawiera załącznik z wykazem wieloletnich przedsięwzięć bieżących i majątkowych. Wśród nich znajdują się działania wynikające z Planu Rozwoju Lokalnego i Planu Rozwoju Instytucjonalnego planowane do realizacji w okresie I kw. 2021-II kw. 2024 r.

W wykazie ujęte zostały wszystkie działania podstawowe, które będą realizowane w oparciu o środki finansowe z Programu „Rozwój Lokalny” ze środków Mechanizmu Finansowego EOG 2014-2021 i Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2014-2021 wraz ze skutkami finansowymi na okres trwałości projektu, tj. do roku 2029 oraz trzy strategicznie działania uzupełniające, które nie były ujęte w bazowym WPF na lata 2020-2044. Z 17 działań uzupełniających opisanych w rozdziale 5, 10 już jest wpisanych do WPF, 2 z nich realizują podmioty zewnętrzne (Wałbrzyski Związek międzygminny Wodociągów i Kanalizacji i spółka komunalna MZB), z pozostałych pięciu działań, zgłoszonych do nowych funduszy unijnych, dwa będą realizowane w formule Aglomeracji Wałbrzyskiej dla nie ustalonej jeszcze liczby gmin.

Do Programu wpisano więc tylko trzy pozostałe działania uzupełniające , tj. Dekarbonizację ogrzewania budynków mieszkalnych na wartość 160 mln zł, Kompleksową rewitalizację pogórnicy dzielnicy Sobięcín o wartości 69 mln zł. oraz Adaptację zakładu przeróbki węgla na cele muzealne o wartości 37 mln zł. Z braku ostatecznej wersji rozporządzenia unijnego ws. FST, przyjęto dofinansowanie unijne dla działań zgłoszonych przez gminy pogórnice w wysokości 80 % kosztów kwalifikowanych, wsparcie budżetu państwa w wysokości 10% tych kosztów i 10 % wkład własny gminy. Tak zaplanowane i opisane podstawowe działania PRL/PRI oraz wybrane działania uzupełniające pozwalają zbilansować przyszłe zmiany wydatków i dochodów bieżących i majątkowych budżetu miasta. Zakłada się kontynuację realizacji wieloletnich założeń inwestycyjnych, obejmujących m.in. projekty objęte dofinansowaniem ze środków nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej, jak również finansowanych przez Europejski Bank Inwestycyjny w ramach pożyczek.

Wartość działań podstawowych PRL i PRI z podziałem na działania inwestycyjne i nieinwestycyjne oraz wydatków KPP.

	DZIAŁANIE PODSTAWOWE	Wydatki inwestycyjne (w zł)	Wydatki nieinwestycyjne (w zł)	Wartość działania (w zł)
PRL	Zamieszkać w Wałbrzychu	8.000.000	2.300.000	10.300.000
	Miejskie Centrum Aktywności Społecznej	-	7.181.905	7.181.905

	Stymulacja ekorozwoju mieszkańców miasta Wałbrzycha - edukacja ekologiczna	-	525.000	525.000
	Ekologiczny Wałbrzych	75.000	1.774.000	1.849.000
	Budowanie marki Wałbrzycha poprzez promocję, kulturę i turystykę	-	1.206.250	1.206.250
	SPINACZ - Partnerstwo na rzecz szkolnictwa zawodowego	5.700.000	2.962.800	8.662.800
	CITY Lab WAŁBRZYCH - centrum innowacji i transferu nowoczesnych technologii	155.000	645.000	800.000
PRI	Rozwój kompetencji, poprawa zdolności instytucjonalnych i podniesienie standardów funkcjonowania Urzędu Miejskiego w Wałbrzychu i jednostek podległych Gminie Wałbrzych	200.000	945.000	1.145.000
	Gmina przyjazna osobom niepełnosprawnym	-	700.000	700.000
	Wdrożenie inteligentnego systemu zarządzania miastem	1.850.000	2.192.400	4.042.400
	Nowoczesna gmina - podniesienie jakości usług publicznych UM w Wałbrzychu	1.144.800	2.949.500	4.094.300
	Biuro Zamiany Mieszkań	290.000	545.000	835.000
KPP	Zarządzanie projektem	-	414.900	414.900
	Upowszechnienie dobrych praktyk i partycypacja społeczna projektu	-	37.119	37.119
	Promocja ogólna projektu	-	38.925	38.925
	Współpraca z państwami darczyńcami	-	694.056	694.056
	Suma	17.414.800	25.111.855	42.526.655

Źródło: Opracowanie własne UM Wałbrzych

System wdrażania i procedura modyfikacji - Funkcję Instytucji Zarządzającej i koordynującej realizację Programu Rozwoju Instytucjonalnego Gminy Wałbrzych będzie pełnił specjalnie powołany zespół pracowników Urzędu Miejskiego w Wałbrzychu. Do właściwej realizacji PRL Urząd będzie, w miarę potrzeb, tworzyć grupy robocze, korzystać z opinii niezależnych ekspertów (w tym Związku Miast Polskich) lub usług innych instytucji.

W ramach PRL i PRI powstanie wiele innowacyjnych rozwiązań, usprawniających proces zarządzania miastem, które zostaną zinstytucjonalizowane. Wśród najważniejszych należy wymienić.

- Biuro Zarządzania Miastem oraz system informacji przestrzennej (GIS)
- nowe e-usługi publiczne oraz ich integracja
- stworzenie CityLab - Centrum Innowacji i transferu nowoczesnych technologii
- nawiązywanie partnerstw międzysektorowych oraz partnerstwo na rzecz szkolnictwa zawodowego
- Biuro Zamiany Mieszkań.

Fundusz Sprawiedliwej Transformacji i Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji Subregionu Wałbrzyskiego

W lutym 2020 r. KE przedstawiła coroczny Raport o stanie Polski : „Sprawozdanie krajowe – Polska 2020” (Europejski semestr 2020: Ocena postępów w zakresie reform strukturalnych, zapobiegania zakłóceniom równowagi makroekonomicznej i ich korygowania oraz wyniki szczegółowych ocen sytuacji na mocy rozporządzenia (UE) nr 1176/2011). W załączniku D - Wytyczne inwestycyjne dla Polski dotyczące Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji na lata 2021–2027, zostały wskazane 3 regiony w Polsce, które zostaną objęte wsparciem finansowym nowoutworzonego Funduszu Sprawiedliwej Transformacji (FST). Poza Wschodnią Wielkopolską, województwem śląskim na liście obszarów objętych FST znalazł się Subregion Wałbrzyski. Zdaniem KE **Subregion Wałbrzyski** w dalszym ciągu odczuwa skutki niedokończonej transformacji związanej z likwidacją DZW, zmagając się z niskim poziomem rozwoju gospodarczego, problemami społecznymi i degradacją infrastruktury. Sektor górniczy dominował w subregionie wałbrzyskim do czasu zakończenia wydobywania węgla w 1998 r. Od tej pory wskaźniki bezrobocia, ubóstwa i wyludnienia (od 2005 r. liczba mieszkańców zmniejszyła się o 4 % w ogólnym ujęciu, a o 10 % w samym Wałbrzychu) utrzymują się powyżej średnich dla Dolnego Śląska (Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, 2018). PKB na mieszkańca w tym podregionie sięga zaledwie 51 % średniej dla UE-28, podczas gdy średnia dla Dolnego Śląska w 2017 r. wyniosła 77 % (Eurostat). Poziom inwestycji jest niski a subregion ten jest zbyt mało atrakcyjny dla inwestorów zagranicznych. Infrastruktura transportowa jest słabo rozwinięta. Kolejnym poważnym problemem jest rekultywacja gruntów i rewitalizacja obszarów zdegradowanych.

Aby sprostać tym wyzwaniom transformacji, KE wraz z Radą Europejską określiła w Rozporządzeniu o ustanowieniu FST priorytetowe potrzeby inwestycyjne mające na celu złagodzenie społecznych, gospodarczych i środowiskowych skutków transformacji za pomocą działań obejmujących w szczególności:

- inwestycje dotyczące regeneracji i renaturalizacji terenów oraz projekty zmieniające ich przeznaczenie;
- inwestycje we wdrażanie technologii i infrastruktur zapewniających przystępną cenowo czystą energię, w redukcję emisji gazów cieplarnianych, efektywność energetyczną i energię ze źródeł odnawialnych;
- inwestycje w tworzenie nowych przedsiębiorstw, w tym przez inkubatory przedsiębiorczości i usługi konsultingowe;
- inwestycje we wzmacnianie gospodarki opartej na obiegu zamkniętym, w tym przez zapobieganie powstawaniu odpadów i ograniczanie ich ilości, efektywne gospodarowanie zasobami, ponowne wykorzystywanie, naprawy oraz recykling;
- podnoszenie i zmianę kwalifikacji pracowników;
- pomoc w poszukiwaniu pracy dla osób poszukujących pracy;
- aktywne włączanie osób poszukujących pracy.

Zasoby z FST będą kierowane w celu realizacji wskazanych dla **Subregionu Wałbrzyskiego** potrzeb na podstawie Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji (TPST). Plany dla wszystkich subregionów objętych FST mają zostać przygotowane przez samorządy województw nimi objętych we współpracy z

Ministerstwami: Funduszy i Polityki Regionalnej, Klimatu i Środowiska, Aktywów Państwowych, przy silnym zaangażowaniu beneficjentów i interesariuszy takich jak samorzady lokalne, przedsiębiorcy, organizacje społeczne, mieszkańcy, wyższe uczelnie. Powyższe decyzje stały u podstaw rozpoczęcia prac nad stworzeniem TPST dla Subregionu Wałbrzyskiego. Objęcie naszego subregionu i Wałbrzycha FST to rezultat kilkuletnich działań podejmowanych przez władze miasta i samorzady gmin pogórnich we współpracy z UMWD. Początek wysiłków podejmowanych w tym zakresie dotyczy Platformy Obszarów Górniczych w Transformacji (CRiT), na której Wałbrzych aktywnie działa od 2019 roku z inspiracji Prezydenta Miasta. Poniżej zostało przedstawione kalendarium prac związanych z objęciem Subregionu Wałbrzyskiego FST.

16 maja 2018 – X EKG po wystąpieniu Europosła Jerzego Buzka Prezydent Roman Szełemej upomina się, aby tworząc horyzontalny europejski program dla regionów pogórnich nie zapominać o Dolnośląskim Zagłębiu Węglowym i Wałbrzychu.

- pismo do Ministra Inwestycji i Rozwoju Jerzego Kwiecińskiego oraz Marszałka Województwa Dolnośląskiego z postulatem przyłączenia Subregionu Wałbrzyskiego do regionów górniczych objętych CRiT.
- Wniosek do KE i DG Regio o włączenie Subregionu Wałbrzyskiego do CRiT.

Wrzesień 2018 – zaproszenie przez KE Prezydenta Szełemeja na posiedzenie Platformy Regionów Górniczych w Transformacji. DG Energy i DG Regio zwraca się z postulatem aby Urząd Marszałkowski wystąpił z wnioskiem do Ministerstwa Energii w sprawie przyłączenia Subregionu Wałbrzyskiego do CRiT.

listopad 2018 – wyjazd Prezydenta Szełemeja wraz z delegacją samorządowców gmin pogórnich i przedstawicielami UMWD do Brukseli na posiedzenie Platformy CRiT. Pierwsza prezentacja przed KE Subregionu Wałbrzyskiego i projektów służących sprawiedliwej transformacji.

Grudzień 2018 – Zarząd Województwa na kolejny wniosek Prezydenta Wałbrzycha podejmuje uchwałę o zgłoszeniu województwa dolnośląskiego z Subregionem Wałbrzyskim do CRiT.

Luty 2019 – po przypomnieniu Prezydenta Wałbrzycha w UMWD oraz Ministerstwie Energii, zostaje wysłany wniosek krajowy o przyłączenie Dolnego Śląska do CRiT. Skierowanie wniosku do Marszałka Województwa w celu powołania wzorem Górnego Śląska, roboczej grupy ds. transformacji pogórnich.

Maj 2019 - prezentacja przez gminy pogórnice subregionu projektów w Ministerstwie Energii i w UMWD na spotkaniu z ekspertami JASPERS.

Lipiec 2019 – podczas kolejnego spotkania Platformy CRiT w Brukseli Prezydent Wałbrzycha wraz z przedstawicielami UMWD prezentuje przed połączonymi DG Regio, DG Employment, DG Energy wybrane najlepsze projekty po weryfikacji JASPERS. Marszałek województwa składa obietnicę powołania regionalnej grupy roboczej ds. CRiT.

Sierpień 2019 – Prezydent Wałbrzycha składa wniosek do UMWD o rozpoczęcie prac nad Programem (planem) Transformacji Pogórnich Dolnego Śląska.

Wrzesień 2019 – spotkanie w Ministerstwie Energii w celu konsultacji i zaopiniowania projektów Subregionu Wałbrzyskiego zgłoszonych do CRiT. Delegacja samorządowców z liderem Prezydentem Wałbrzycha.

Przełom września i października 2019 – na wniosek KE Urząd Miasta Wałbrzycha zbiera i przesyła materiały związane z transformacją regionu po zamknięciu kopalń węgla kamiennego. Materiały zostały

wykorzystane w raporcie dla Dyrekcji Generalnej KE w celu włączenia Subregionu Wałbrzyskiego do regionów które zostaną wsparte FST.

Październik 2019 - konferencja dedykowana FST w ramach Tygodnia Regionów w Brukseli – prezentacja projektu uzdatniania wód pokopalnianych. Subregion Wałbrzyski przedstawia swoją historię pogórnictwa i drogę do członkostwa w CRIT .

Styczeń 2020 – inauguracja I posiedzenia wojewódzkiej grupy ds. projektów zw. z CRIT, po roku zabiegów Prezydenta Wałbrzycha i samorządowców subregionu wałbrzyskiego w celu jej powołania.

Styczeń 2020 – wystąpienie **Prezydenta Wałbrzycha i Marszałka Województwa** podczas konferencji w Katowicach inaugurującej FST, adresowane do Komisarz Elisy Ferreira w sprawie objęcia całego południa DŚ zasięgiem FST.

Subregion Wałbrzyski zostaje objęty wsparciem FST (załącznik D: Wytyczne inwestycyjne dla Polski dot. FST 2021-2027, coroczny raport KE dla państw członkowskich – wystąpienie Marca Lemaitre Dyrektora Generalnego DG Regio.

Luty 2020 – wizyta Prezydenta Wałbrzycha w Brukseli na konferencji dedykowanej regionom EU, które podpisały deklarację w sprawie Sprawiedliwej Transformacji. Prezentacja wyzwań Subregionu Wałbrzyskiego i doświadczeń niezakończonych transformacji węglowej. Spotkanie z wice przewodniczącym KE Franssem Timmermanssem oraz Elisą Ferreira. Rozmowy na temat wyzwań Subregionu Wałbrzyskiego i powtórzenie postulatu włączenia całego południa DŚ w zasięg wsparcia przyszłego FST.

Kwiecień 2020 – wniosek gmin pogórnictwa do Minister Jarosińskiej Jedynek w sprawie włączenia przedstawiciela Subregionu Wałbrzyskiego do prac ministerialnej gr. roboczej ds. FST.

Maj 2020 - przystąpienie do prac nad modyfikacją i aktualizacją projektów Aglomeracji Wałbrzyskiej (gmin pogórnictwa) w ramach przyszłego FST.

27 lipca 2020 – spotkanie informacyjno konsultacyjne w Centrum Nauki i Sztuki Stara Kopalnia zorganizowane przez Prezydenta Wałbrzycha dla samorządów, OPP, IOB, przedsiębiorców, liderów opinii i mieszkańców. Rozpoczęcie procesu włączania społecznego przyszłych beneficjentów FST.

We wrześniu 2020 r. samorządowcy Subregionu Wałbrzyskiego podpisali w Wałbrzychu Deklarację o Dekarbonizacji do 2030 roku, która jest **zobowiązaniem do osiągnięcia neutralności klimatycznej poprzez dekarbonizację naszego subregionu do roku 2030**. Realizując zakres wsparcia Funduszu Sprawiedliwej Transformacji, którego jesteśmy beneficjentami, samorządowcy zobowiązali się do podjęcia takich działań do roku 2030, aby osiągnąć neutralność klimatyczną Subregionu Wałbrzyskiego i zrezygnować całkowicie z węgla kamiennego jako paliwa wykorzystywanego w gospodarce, usługach oraz życiu naszych mieszkańców. Cel jaki sobie wspólnie postawili, ma być realizowany poprzez specjalny program Dekarbonizacji Subregionu Wałbrzyskiego (TPST). Na Program Dekarbonizacji Subregionu Wałbrzyskiego złożyć się ma szereg projektów, zgłoszonych do Funduszu Sprawiedliwej Transformacji związanych z likwidacją węgla jako:

- źródła ciepła w jednorodzinnych i wielorodzinnych budynkach mieszkalnych; wspólnotach mieszkaniowych, budynkach użyteczności publicznej;
- źródła ciepła i energii w przedsiębiorstwach publicznych i prywatnych;
- źródła ciepła sieciowego.

Na program dekarbonizacji złożą się między innymi :

- kompleksowa modernizacja budynków mieszkalnych w kierunku likwidacji niskiej emisji i zastąpienia wysokoemisyjnych źródeł ciepła odnawialnymi źródłami energii poprzez pompy ciepła, fotowoltaikę, panele słoneczne, optymalizację zużycia i monitorowanie energii;
- kompleksowa modernizacja miejskich zakładów ciepłowniczych i zastąpienie węgla OZE – farmami słonecznymi oraz pompami ciepła z wykorzystaniem magazynów energii słonecznej;
- prosument zbiorowy jako nowy model partnerstwa publiczno-społecznego, umożliwiający produkcję, magazynowanie i wykorzystywanie energii powstałej z promieni słonecznych i wiatru, idący w kierunku samowystarczalności energetycznej;
- wykorzystanie geotermii dla celów grzewczych w budynkach mieszkalnych i użyteczności publicznej;
- wykorzystanie wodoru powstałego w procesie elektrolizy z OZE w rozwoju zeroemisyjnej autobusowej komunikacji pasażerskiej i indywidualnej komunikacji samochodowej.

Deklaracja Dekarbonizacji Subregionu Wałbrzyskiego do 2030 roku pokazuje wspólną ambicję samorządów, realną wizję dalszego rozwoju, determinację we wdrażaniu założeń i celów Europejskiego Zielonego Ładu, będącego jednym z najważniejszych priorytetów w działaniach Komisji Europejskiej i Parlamentu Europejskiego na najbliższe lata. Samorządowcy liczą, że deklaracja i wynikające z niej zobowiązania uzmysłwią innym regionom w kraju i Europie, że można skutecznie i z sukcesem przeprowadzić proces całkowitej dekarbonizacji i transformacji energetycznej oraz że odejście od węgla i innych paliw kopalnych nie musi oznaczać dramatu społecznego i gospodarczego.

Deklaracja Dekarbonizacji Subregionu Wałbrzyskiego do 2030 roku pokrywa się z najnowszymi planami KE i celami neutralności klimatycznej, przedstawionymi w ramach Orędzia o Stanie Unii Europejskiej z 16 września 2020 r., wygłoszonego przez Przewodniczącą Ursulę von der Leyen.

W październiku 2020 r. Prezydent Wałbrzycha powołał społeczny zespół ds. opracowania Społecznego Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Subregionu Wałbrzyskiego. Idea Społecznego Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Subregionu Wałbrzyskiego (STPST SW) jest oddolną inicjatywą samorządów, organizacji pozarządowych, środowisk przedsiębiorców i wyższych uczelni oraz mieszkańców Subregionu Wałbrzyskiego. Odpowiada na oczekiwanie realnej zmiany w tempie rozwoju społecznego i gospodarczego obszaru zamieszkiwanego przez ok. 695 tys. mieszkańców. Różnice wewnątrzregionalne w rozwoju na Dolnym Śląsku motywują społeczność subregionu do stawiania bardziej odważnych, ambitnych, opartych na partycypacji społecznej celów rozwojowych na najbliższe lata. To stało się źródłem ambitnej wizji rozwoju Subregionu Wałbrzyskiego, wolnego od węgla w 2030 r. z redukcją emisji CO₂ o 55 % w 2030 r., neutralnego klimatycznie w 2050 r.

⁷Liderzy samorządów uczestniczący w pracach społecznego zespołu reprezentują zarówno gminy, na terenie których jeszcze niedawno prowadzono wydobycie węgla (Nowa Ruda, Nowa Ruda Gm. Wiejska, Radków, Głuszycza, Jedlina-Zdrój, Czarny Bór, Wałbrzych, Boguszów-Gorce, Kamienna Góra, Kamienna Góra Gm. Wiejska, Lubawka) jak też wszystkie pozostałe, gdzie również praktycznie całe życie gospodarcze związane z zagłębiem węglowym zlikwidowano w latach 90-tych XX w. We wszystkich gminach skutki społeczne, gospodarcze i środowiskowe mają praktycznie ten sam wymiar zjawiska niskiej jakości życia, degradacji społecznej, problemów zdrowotnych, niskiej przedsiębiorczości i aktywności zawodowej, zjawiska emigracji.

Autorzy planu realizują ideę zbudowania przede wszystkim jak najszerszej akceptacji społecznej dla transformacji gospodarczej, społecznej i proekologicznej, czyniąc je sprawiedliwymi w ocenie każdego mieszkańca subregionu. Temu służy waga, jaką autorzy STPST przypisują idei zbudowania sieci lokalnych ośrodków transformacji energetycznej opartej na elektroprosumeryzmie, likwidacji niskiej emisji, stworzenia obszarów wsparcia przemysłu uzdrowiskowo-turystycznego, rozwinięcie nowych, zielonych sektorów gospodarki i utworzenie tysięcy nowych miejsc pracy związanych z nimi w mikro, małych i średnich przedsiębiorstwach, a także produkcji zdrowej żywności. Osiągnięcie tych celów będzie możliwe m.in. dzięki szerokiej współpracy ze środowiskiem naukowym Wrocławia oraz programowi edukacji służącemu przekwalifikowaniu dużej części społeczeństwa do nowych, „zielonych” zawodów.

Realizacja STPST SW ma stanowić modelowy przykład zbudowania powszechnej akceptacji społecznej dla wdrażania celów i idei Zielonego Ładu, co pozwoli wykorzystywać nabyte doświadczenia w podobnych regionach Polski i Europy. Wynikiem wielu miesięcy pracy społecznego zespołu jest koncepcja transformacji środowiskowej, społecznej i gospodarczej Subregionu Wałbrzyskiego. Dokument zawiera diagnozę historyczną działalności Dolnośląskiego Zagłębia Węglowego, wizje i cele tzw. opcji „zeroemisyjnej” funkcjonowania subregionu, opis planowanych operacji transformacji zawierający zdefiniowane obszary interwencji z katalogiem projektów oraz wskaźników do mierzenia rezultatów ich realizacji.

Plan zawiera propozycje uruchomienia w okresie do 2050 roku 26 kluczowych programów o szacowanym budżecie 37,3 mld. zł, w tym budżet transformacji środowiska 34,5 mld. zł. Podstawowe wskaźniki służące monitorowaniu i ocenie rezultatów planu w perspektywie do roku 2050 to:

⁷ Wstęp do STPST SW – Rozdział 1 – Dekarbonizacja 2030-2050, autorstwa Prezydenta Miasta Wałbrzycha.

1. Całkowita redukcja szacunkowo ustalonego rocznego bilansu łącznej emisji CO2 subregionu o 6,5 mln ton do 2050 r.
2. Utworzenie w sektorach zielonych lub neutralnych klimatycznie gospodarki ok.7000 dodatkowych miejsc pracy do 2030 roku oraz 37 000 miejsc pracy do 2050 roku
3. Wykonanie prac o charakterze adaptacji i mitygacji do zmian klimatu obejmujących m.in 400 ha zdegradowanych terenów hałd po działalności górnictwa węgla kamiennego.

Proponowane wskaźniki pokazują skalę potrzeb i poziom trudności planowanego procesu transformacji. Należy traktować je jako parametry wyjściowe do dalszych prac nad dekarbonizacją Subregionu Wałbrzyskiego obciążonego ogromnymi zasobami budynków i infrastruktury ciepłowniczej - zdewastowanymi wieloletnią działalnością wydobywczą węgla kamiennego. Skala potrzeb wykazana w planie pokazuje, że wsparcie subregionu w oparciu o Fundusz Sprawiedliwej Transformacji jest dalece niewystarczające w osiągnięciu pełnej dekarbonizacji, ale może uruchomić proces dochodzenia do tego stanu.

STPST tworzy realne szanse na poprawę jakości życia każdego mieszkańca subregionu, wspiera indywidualną aktywność proekologiczną, buduje nowe ośrodki życia gospodarczego w lokalnych społecznościach we wszystkich częściach Subregionu Wałbrzyskiego, umożliwia stworzenie samowystarczalnych kooperatyw energetycznych opartych na innowacyjnej idei elektroprosumeryzmu. Jest praktyczną realizacją programu Zielonego Ładu i idei Europy bliżej ludzi.

I wersja STPST dla Subregionu Wałbrzyskiego została przekazana jako dokument wspierający tworzenie przez UMWD TPST dla naszego subregionu 8 stycznia 2021 roku. Obecnie (początek maja 2021 r.) społeczny zespół zakończył prace nad II wersją planu.

II. RAPORT Z REALIZACJI ZADAŃ STRATEGICZNYCH

CEL 1. ROZWINIĘTY, KONKURENCYJNY I INNOWACYJNY PRZEMYSŁ

1.1 POSZUKIWANIE INWESTORÓW

Jednym z celów strategicznych, określonych w Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wałbrzycha do roku 2020 jest rozwinięty, konkurencyjny i innowacyjny przemysł oraz wysoki poziom przedsiębiorczości mieszkańców miasta Wałbrzycha.

3 774 ha – teren zajmowany przez podstrefę Wałbrzych WSSE „Invest-Park”. Położona jest na obrzeżach północnej części miasta, w odległości 1 km od drogi krajowej nr 35, w bezpośrednim sąsiedztwie stacji kolejowej, 40 km od autostrady A4.

Podstrefa Wałbrzych zajmuje **218,7085 ha** - są to tereny objęte granicami specjalnej strefy ekonomicznej. Obecnie cała Polska jest objęta programem Polska Strefa Inwestycji, zatem każdy teren w Mieście Wałbrzych jest potencjalnym terenem pod inwestycje objęte wsparciem.

Ważnym elementem realizacji tego celu jest wspieranie pozyskiwania inwestycji o charakterze produkcyjno-usługowym, które w Wałbrzychu w części lokują się na terenie Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „INVEST PARK”, która powstała w 1997 r. i należy do najlepiej rozwijających się w kraju. Posiada tereny w południowo - zachodniej Polsce, w bezpośrednim sąsiedztwie Czech i Niemiec.

Na zasadzie wzajemności na stronie WSSE „Invest-Park”: www.invest-park.com.pl zamieszczona jest oferta inwestycyjna Wałbrzycha w zakresie działek inwestycyjnych znajdujących się na terenie podstrefy wałbrzyskiej.

Przedsiębiorstwa działające w podstrefie wałbrzyskiej zainwestowały blisko 5,7 mld złotych i utworzyły ogółem 6 604 miejsca pracy.

W roku 2020 WSSE „ INVEST PARK” wydała 2 decyzje o wsparciu inwestycji dla SIGNATURE FLATBREADS (EUROPE) SP. Z O.O. (09.04.2020 r.) oraz OXYGEN DEVELOPMENT EUROPE POLAND SP. Z O.O. (07.07.2020r.).

Miernik realizacji zadania: Liczba nowych i/lub utrzymanych miejsc pracy w wałbrzyskiej podstrefie WSSE „INVEST-PARK”(narastająco od początku istnienia podstrefy)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Deklarowane Nowe Miejsca Pracy	3.161	3.181	3.238	3.243	3.248	3.247	3.392
Rzeczywiste Nowe Miejsca Pracy	7.068	7.233	7.422	6.954	5.338	5.217	4.890*
Rzeczywiste zatrudnienie	7.083	7.246	7.437	6.969	7.748	7.627	6.604*

Miernik realizacji zadania: Liczba nowych zezwoleń w wałbrzyskiej podstrefie WSSE „INVEST-PARK”							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Nowe zezwolenia	3	1	2	1	1	0	0
Decyzje o wsparciu**					1	2	2
Miernik realizacji zadania: Wartość nakładów inwestycyjnych (w zł) w wałbrzyskiej podstrefie WSSE „INVEST-PARK” (narastająco od początku istnienia podstrefy)							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Deklarowane nakłady	1.583.269.422	1.590.641.422	1.885.281.423	1.898.281.423	1.913.281.423	1.913.281.423	2.019.432.806
Poniesione nakłady	4.705.968.599	4.944.192.268	5.209.327.212	5.630.809.838	5.650.655.506	5.676.706.058	5.677.886.847

*Nastąpił spadek ilości raportowanych miejsc pracy ze względu na Cersanit, który już nie posiada zezwoleń.

**Na podstawie Ustawy o wspieraniu nowych inwestycji z dnia 30 czerwca 2018 r., która zmieniła zasady funkcjonowania stref ekonomicznych i w miejsce wcześniej wydawanych „zezwoleń” wprowadzono „decyzje o wsparciu”. Nowa Ustawa zniósła granice stref. Jej główne założenie polega na tym, że zwolnienie z podatku dochodowego na okres od 10 do 15 lat jest niezależne od miejsca inwestycji. Nowy system wspierania inwestycji przyniósł przełomowe rozwiązania m.in. rozszerzył zasięg terytorialny Specjalnych Stref Ekonomicznych z 0,08% obszaru kraju na teren niemal całej Polski, zróżnicował także kryteria przyznawania pomocy w zależności od jakości inwestycji, sytuacji gospodarczej w regionie i jego strategicznych potrzeb w myśl zasady zrównoważonego rozwoju.

Źródło: Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna (WSSE) Invest-Park

Od listopada 2019 r., na mocy porozumienia trzech Gmin: Wałbrzycha, Jedliny – Zdrój i Głuszycy oraz stosownych uchwał Rad Miejskich, działa na terenie Wałbrzycha spółka „InWałbrzych”. Jej celem jest zaspakajanie potrzeb mieszkańców Wałbrzycha oraz gmin sąsiednich poprzez tworzenie warunków aktywizacji gospodarczej, w szczególności ożywianie rynków lokalnych oraz realizacja projektów związanych ze wspieraniem przedsiębiorczości, budownictwem mieszkaniowym, zarządzaniem nieruchomościami, a także prowadzenie innej działalności ważnej dla rozwoju jednostek samorządu terytorialnego.

W roku 2020 pracownicy Spółki mimo pandemii odbyli 70 spotkań z inwestorami zainteresowanymi nieruchomościami w naszym regionie.

Podjęte inicjatywy i działania oraz ich rezultaty w 2020 roku:

- Zakończenie inwentaryzacji terenów Gmin pod kątem sprzedaży.
- Łączna sprzedaż z przetargów zorganizowanych w roku 2020 wyniosła 4.659.280 PLN netto przy planie sprzedaży 700.000 PLN netto na rok 2020.
- Przygotowywanie działek do sprzedaży w kolejnych latach: podziały geodezyjne, występowanie o warunki zabudowy, wyceny.
- Stworzenie i aktualizacja posiadanych przez gminy Site Check List – łącznie 56.
- Zawieranie z potencjalnymi inwestorami umów o zachowaniu poufności – łącznie 18.
- Stworzenie na profilu FB dwóch aktywnie działających podgrup: ZakupyInWałbrzych - 1900 członków i nieruchomościInWałbrzych - 538 członków

Założenie profilu InWałbrzych na facebook – www.facebook.com/InWałbrzych

Założenie profilu InWałbrzych na twitter – www.twitter.com/InWałbrzych, #InWałbrzych

Stworzenie strony internetowej - <https://invalbrzych.pl/>

InWałbrzych sp. z o.o., ul. Piastów Śląskich 1, 58-306 Wałbrzych, tel. 74 66 70 510,
e-mail: biuro@invalbrzych.pl

1.2 OPRACOWANIE KONCEPCJI INTELIGENTNYCH SPECJALIZACJI MIASTA

Do obszarów inteligentnych specjalizacji Dolnego Śląska, zgodnie z załącznikiem do Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Dolnośląskiego 2011-2020 pt. „Ramy Strategiczne na rzecz inteligentnych specjalizacji Dolnego Śląska”, należą:

1. branża chemiczna i farmaceutyczna
2. mobilność przestrzenna
3. żywność wysokiej jakości
4. surowce naturalne i wtórne
5. produkcja maszyn i urządzeń, obróbka materiałów
6. technologie informacyjno-komunikacyjne (ICT)

W 2020 roku trwały prace nad opracowaniem „Dolnośląskiej Strategii Innowacji 2030”, w ramach której ustalono siedem Inteligentnych Specjalizacji Dolnego Śląska (na podst. projektu „Dolnośląskiej Strategii Innowacji 2030”, Wrocław 2020), w tym:

1. Chemia i biomedycyna
2. Auto-Moto-Aero-Space
3. Surowce naturalne i wtórne
4. Maszyny i urządzenia
5. „Zielony Ład” - specjalizacja horyzontalna
6. „Przemysł 4.0” - specjalizacja horyzontalna
7. „Życie wspomagane technologią” - specjalizacja horyzontalna.

W grudniu 2018 r. w Wałbrzychu uruchomiony został inteligentny system sterowania ruchem (kompleksowy system zarządzania ruchem i transportem publicznym). Służy on m.in. usprawnieniu ruchu samochodowego i autobusowego.

W zakresie transportu publicznego został rozbudowany System Zarządzania Komunikacją Zbiorową. Jego zadaniem jest realizacja następujących celów:

- wprowadzenie priorytetu dla transportu publicznego,
- poprawa punktualności i regularności kursowania,

- poprawa pracy służbom technicznym i nadzorującym jakość usług komunikacji publicznej,
- integracja i udostępnianie danych dla systemu dynamicznej informacji pasażerskiej (DIP) – zamontowanych zostało w ramach ITS dodatkowych 10 szt tablic DIP,
- zapewnienie informacji dla pasażerów poprzez Internet,
- podniesienie atrakcyjności transportu publicznego w mieście.

Informacje o oferowanych usługach w zakresie organizowanej komunikacji zbiorowej jak również szczegółowe rozkłady jazdy z graficznym przebiegiem linii komunikacyjnych oraz schemat komunikacji miejskiej dostępne są na stronie internetowej ZDKiUM (www.zdkium.walbrzych.pl) oraz na stronie internetowej ITS (www.its.walbrzych.eu). Rozkład jazdy autobusów dostępny jest również na urządzenia mobilne (smartfony, tablety) w aplikacji My Bus.

W 2019 roku decyzją o dofinansowaniu uzyskał projekt **Wałbrzyski Inkubator Przedsiębiorczości** (nr projektu: RPDS.01.03.04-02-0002/18).

W 2020 roku Gmina Wałbrzych realizowała działanie inwestycyjne polegające na przygotowaniu obiektu przy ul. Młynarskiej 29 w Wałbrzychu dla potrzeb działalności „*Wałbrzyskiego Inkubatora Przedsiębiorczości*” na min. 12 podmiotów gospodarczych. Zadanie było realizowane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Woj. Dolnośląskiego 2014-2020 i współfinansowane ze środków Unii Europejskiej, Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (Oś priorytetowa - 1 Przedsiębiorstwa i innowacje, Działanie - 1.3 Rozwój przedsiębiorczości, Podziałanie - 1.3 Rozwój przedsiębiorczości, Typ - 1.3 B Wsparcie infrastruktury przeznaczonej dla przedsiębiorców).

Wartość całkowita projektu: 6 230 955,53 PLN. Wartość dofinansowania ze środków Unii Europejskiej: 3 496 741,45 PLN. Zakończenie realizacji projektu, w tym wybór Operatora prowadzącego Inkubator przewidziane jest na dzień 31.08.2021 r.

Inkubator stanowić będzie miejsce zapewniające optymalne warunki rozwoju przedsiębiorstwom z sektora MŚP. Oprócz udostępnienia nowoczesnych przestrzeni biurowych, oferować będzie również szereg usług wspierających przedsiębiorstwa we wczesnej fazie ich rozwoju. Działalność Inkubatora nastawiona będzie głównie na przedsiębiorstwa reprezentujące branże wskazane w *Regionalnej Strategii Innowacji*, w tym przede wszystkim przedsiębiorstwa z **branży technologii informacyjno-komunikacyjnych**. Inkubator opiera się na kilku grupach potencjalnych najemców:

- a. firmach nowo powstających, które poszukują wsparcia w fazie organizacyjnej,
- b. firmach planujących wdrożenie innowacji i oczekujących wsparcia w tym zakresie (w szczególności firmy należące do branż wykazanych w *Inteligentnych Specjalizacjach*).
- c. firmach, znajdujących się w fazie wzrostu i szukających pomocy doradczej (do trzech lat od daty założenia działalności)

Powierzchnia:

- całkowita: **906,47 m²** (jest to powierzchnia wszystkich pomieszczeń w budynku wraz z powierzchnią komunikacji tj. klatkami schodowymi, hollami, przedsionkami, windą).
- użytkowa: **674,99 m²** (tj. powierzchnia wszystkich pomieszczeń za wyjątkiem komunikacji, takich jak: klatki schodowe, korytarze, przedsionki, holle, wiatrołapy, winda).
- na biura do wynajęcia **534,51 m²**, w tym: pow. biur 248,63 m², pow. open space 98,12 m², pow. laboratorium 93,36 m², pow. sal konferencyjnych 94,40 m².

1.3 AKTYWNY UDZIAŁ W WYMIANIE KNOW-HOW (WZAJEMNE UCZENIE SIĘ, PRZEKAZYWANIE DOŚWIADCZEŃ I DOBRYCH PRAKTYK PODCZAS KONFERENCJI, KONGRESÓW, DEBAT I INNYCH SPOTKAŃ)

Miernik realizacji zadania: Liczba zorganizowanych i/lub odbytych konferencji, kongresów, debat i innych spotkań w ramach wymiany know-how							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba konferencji, kongresów, debat i innych spotkań	14	11	17	20	64	74	20

W roku 2020 roku odbyło się 20 konferencji, kongresów, debat i innych spotkań w ramach wymiany know-how z udziałem przedstawicieli UM Wałbrzych. Na uwagę zasługują:

Wydarzenia związane z rozwojem gospodarczym i zarządzaniem strategicznym:

1. Spotkanie dla miast wybranych do II etapu w ramach Programu "Rozwój lokalny" MF EOG/ NMF 2014-2021, Warszawa 13.01.2020
2. Posiedzenie Komisji Polityki Rozwoju Regionalnego i Gospodarki Sejmiku Województwa Dolnośląskiego, Wrocław 14.01.2020
3. Platform for Coal Regions in Transition, Bruksela kwiecień, maj, wrzesień 2020
4. Posiedzenie dolnośląskiej grupy roboczej ds. Regionów Węglowych w Transformacji, Wrocław 24.01.2020
5. Międzynarodowa Konferencja "W kierunku zielonej Gospodarki - doświadczenia europejskich regionów węglowych", Katowice 27-28.01.2020
6. Inauguracja nowego programu PFR dla Miast, Warszawa 26.02.2020
7. Program Rozwoju Lokalnego - II etap wizyta studyjna, Norwegia 02-05.03.2020
8. II spotkanie Zespołu ds. Rozwoju Energetyki Województwa Dolnośląskiego, Wrocław 09.03.2020
9. Spotkanie dot. Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Subregionu Wałbrzyskiego, Nowa Ruda
10. Posiedzenie Zarządu Związku Miast Polskich, Śrem 03-04.07.2020
11. Komitet Sterujący Inicjatywy Sudety 2030, Świdnica 29.07.2020
12. Konferencja dla Kłastrów Energii, Duszniki Zdrój 03-04.09.2020
13. Przygotowanie projektów do Funduszu Sprawiedliwej Transformacji
14. Urząd Miejski - ustalenie wspólnego stanowiska w kwestii rozbudowy sieci dróg ekspresowych i autostrad na Dolnym Śląsku.
15. Konferencja PIE "Partnerstwo Publiczno-Prywatne w ochronie środowiska", Katowice 16.09.2020
16. Międzynarodowe Forum Partnerstwo Publiczno-Prywatnego, Warszawa 22.09.2022
17. Posiedzenia tzw. zewnętrznej grupy roboczej ds. Sprawiedliwej Transformacji i Funduszu Sprawiedliwej Transformacji poświęcone przygotowaniom do opracowania Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji Województwa Dolnośląskiego dla Subregionu Wałbrzyskiego.
18. Posiedzenia i prace społecznego zespołu powołanego przez Prezydenta Wałbrzycha ds. opracowania Społecznego Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji dla Subregionu Wałbrzyskiego.
19. Posiedzenia KS ZIT AW w sprawie przygotowań do programowania unijnego 2021-2027, w tym prace nad przygotowaniem Planu Działań ZIT AW 2021-2027.

20. Udział w posiedzeniach Platformy ds. Sprawiedliwej Transformacji i Funduszu Sprawiedliwej Transformacji powołanej przez Komisję Europejską.

Wiele wydarzeń odbyło się również w formule on-line z racji trwającej pandemii COVID-19.

1.4 PRZYGOTOWANIE I SPRZEDAŻ NIERUCHOMOŚCI STANOWIĄCYCH WŁASNOŚĆ GMINY WAŁBRZYCH, OBJĘTYCH WAŁBRZYSKĄ SPECJALNĄ STREFĄ EKONOMICZNĄ „INVEST-PARK” Z PRZEZNACZENIEM POD ZABUDOWĘ PRODUKCYJNO-USŁUGOWĄ

Miernik realizacji zadania: Wartość sprzedaży nieruchomości stanowiących własność Gminy Wałbrzych, objętych WSSE „INVEST-PARK” z przeznaczeniem pod zabudowę produkcyjno-usługową							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość sprzedaży (brutto)	116.604 zł	0	0	0	0	345.630 zł	2.814.855 zł

W 2020 r. Gmina Wałbrzych sprzedała trzy nieruchomości objęte Wałbrzyską Specjalną Strefą Ekonomiczną w drodze przetargu nieograniczonego, natomiast podpisanie umów sprzedaży odbyło się w styczniu 2021 r., były to następujące nieruchomości:

1. dz. nr 92/12 obręb Poniatów o pow. 0,5762 ha, przy ul. Jachimowicza, wartość sprzedaży 533 205 zł brutto - Cukiernia "OLEŃKA" O.L. Szymański Spółka Jawna
2. dz. nr 93/25 obręb Poniatów o pow. 4,3811 ha, przy ul. Villardczyków, wartość sprzedaży 1 820 400 zł brutto - EURO-PEGAZ Wałbrzych Sp. z o.o.
3. dz. nr 92/19 obręb Poniatów o pow. 0,2354 ha, przy ul. Villardczyków, wartość sprzedaży 118 080 zł brutto - JTS DIAMOND Tomasz Huszczo Władysława Huszczo

Natomiast w drodze bezprzetargowej sprzedano dwie nieruchomości, w tym przypadku podpisanie umów sprzedaży również miało miejsce w roku 2021, były to:

1. dz. 92/31 obręb Poniatów o pow. 0,2601 ha, przy ul. Villardczyków, wartość sprzedaży 166 050 zł brutto - Elżbieta Opalińska-Drahan
2. dz. 92/30 obręb Poniatów o pow. 0,2766 ha przy ul. Villardczyków, wartość sprzedaży 177 120 zł brutto - MAXPRO CNC Sp. z o.o.

1.5 REALIZACJA PROGRAMU ZINTEGROWANYCH INWESTYCJI TERYTORIALNYCH (ZIT) AGLOMERACJI WAŁBRZYSKIEJ

W 2020 roku Wałbrzych uzyskał dofinansowanie w łącznej wysokości **490 921,56 zł** na projekty złożone w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Aglomeracji Wałbrzyskiej w tym:

- **Wymiana wysokoemisyjnych źródeł ciepła w budynkach i lokalach mieszkalnych na terenie wybranych gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej**, Instytucja Pośrednicząca Aglomeracji Wałbrzyskiej, *Zintegrowane Inwestycje Terytorialne Aglomeracji Wałbrzyskiej*. Projekt jest realizowany w partnerstwie z 14 gminami Aglomeracji Wałbrzyskiej. Liderem projektu jest Miasto Świdnica.

Wartość całkowita projektu dla Gminy Wałbrzych: 734 569,02 zł, kwota dofinansowania: 490 921,56 zł.

Oprócz dofinansowania z ZIT AW Wałbrzych uzyskał również dofinansowanie z *Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji - Operatora Programu "Edukacja" w ramach Mechanizmu Finansowego EOG i Norweskiego Mechanizmu Finansowego* na projekt:

- **ROLL Program – warsztaty, rozwój, lekcje, start rakiety i program nauczania**, MF EOG i Norweski Mechanizm Finansowy. Projekt realizowany z 1 partnerem z Norwegii i 2 partnerami z Polski. Wartość całkowita projektu: 989 548,09 zł (230 390 EURO), w tym wartość projektu dla Gminy Wałbrzych: 295 502,88 zł (68 000,00 EURO). Kwota dofinansowania: 89 548,09 zł (230 390 EURO), w tym wartość dofinansowania dla Gminy Wałbrzych: 295 502,88 zł (68 000,00 EURO).

Ponadto przygotowano i złożono projekty, które oczekują na ocenę

- **Program "Rozwój Lokalny"**, finansowany z Mechanizmu Finansowego EOG i Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2014-2021. Cel Programu: Wzmocnienie spójności społecznej i gospodarczej poprzez podniesienie jakości życia dla wszystkich mieszkańców (w tym grup defaworyzowanych) i użytkowników średnich i małych miast, wartość całkowita projektu: 10 mln Euro, (II etap oceny).

– CEL 2. WYSOKI POZIOM PRZEDSIĘBIORCZOŚCI MIESZKAŃCÓW MIASTA

2.1 WERYFIKACJA AKTUALNEGO SYSTEMU ZACHĘT I UŁATWIEŃ DLA PODEJMOWANIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ I STWORZENIE PROGRAMU WSPARCIA ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Miernik realizacji zadania: Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba podmiotów	1.207	1.212	1.212	1.218	1.202	1.235	1.264
Miernik realizacji zadania: Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba podmiotów	1.926,6	1.961,1	1.989,5	2.030,5	2.034,9	2.121,7	2.200

Rozwój przedsiębiorczości w Wałbrzychu w zakresie stosowania systemu zachęt i ułatwień dla podejmowania działalności gospodarczej wspierany jest głównie poprzez stosowanie Zarządzenia nr 1057/2014 z dnia 21.11.2014 r. Prezydenta Miasta Wałbrzycha. Zarządzenie ustala tryb postępowania oraz wysokość zwolnień w stawkach czynszu w najmie lokali użytkowych znajdujących się w zasobie Gminy Wałbrzych, przeznaczonych na aktywizację małych i średnich przedsiębiorstw.

W 2015 roku zostały podjęte 2 uchwały w sprawie zwolnień z podatku od nieruchomości dla małych i średnich przedsiębiorstw:

- **Uchwała Nr IX/126/2015 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 25 czerwca 2015 roku w sprawie zwolnień od podatku od nieruchomości na wspieranie nowych inwestycji w ramach regionalnej pomocy inwestycyjnej dla przedsiębiorstw prowadzących działalność gospodarczą na terenie Wałbrzycha w obrębie Nr 0008 Poniatów.** Niniejsza uchwała w oparciu o przepisy ww. rozporządzenia wprowadza regionalną pomoc publiczną polegającą na zwolnieniu przedsiębiorców realizujących nowe inwestycje z podatku od nieruchomości. Zwolnienie z podatku od nieruchomości nie dotyczy: gruntów, budynków, budowli i ich części przeznaczonych na prowadzenie działalności handlowej, stacji paliw, działalności usługowej w zakresie wynajmu powierzchni na cele handlowe i mieszkaniowe, działalności związanej ze zbieraniem, przetwarzaniem i unieszkodliwianiem odpadów oraz działalności związanej z odzyskiem surowców i rekultywacją. Pomocy udziela się przedsiębiorcom, jeżeli zostanie złożony przez nich wniosek o udzielenie pomocy oraz spełnione zostaną warunki określone w niniejszej uchwale. Obszar objęty zwolnieniem to tereny inwestycyjne leżące w obrębie Poniatowa. Są to działki, które częściowo zostały przygotowane pod inwestycje przez spółkę gminną Park Przemysłowy w Wałbrzychu sp. z o.o., której gmina Wałbrzych była udziałowcem (zlikwidowana w 2013 roku). Wspominany obszar inwestycyjny będący częścią Strefy Aktywizacji Gospodarczej Obszaru Poniatowa stanowi dobre warunki dla potencjalnych inwestorów. Część działek objętych zwolnieniem, wymaga sporych nakładów inwestycyjnych na tzw. makroniwelacje terenu, w związku z czym, zwolnienie z podatku od nieruchomości może stanowić dodatkowy impuls dla potencjalnych inwestorów. Uchwała obowiązuje do dnia 31 grudnia 2020r.
- **Uchwała nr XVI/229/2015 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 29 grudnia 2015 r. w sprawie zwolnienia z podatku od nieruchomości w ramach pomocy de minimis dla mikro i małych przedsiębiorców.** Zwolnieniem objęci są mikro i mali przedsiębiorcy, którzy mają siedzibę na terenie miasta Wałbrzych oraz którzy dokonali na jego terenie nowej inwestycji, której efektem jest powstanie lub rozszerzenie ich dotychczasowej działalności gospodarczej. Przedmiotem zwolnienia z podatku od nieruchomości są budynki i budowle powstałe w wyniku nowej inwestycji na prowadzenie każdej działalności za wyjątkiem nieruchomości zajętych na prowadzenie: stacji paliw, instytucji finansowych, działalności związanej z wielkopowierzchniowymi obiektami handlowymi, działalności usługowej w zakresie najmu. Celem wprowadzenie przedmiotowego zwolnienia z podatku od nieruchomości jest wsparcie drobnych lokalnych przedsiębiorców, którzy inwestują swój kapitał w rozbudowę lub budowę nowych przedsiębiorstw na terenie gminy Wałbrzych w postaci nowych inwestycji, a poprzez swoje działania przyczyniają się do rozwoju miasta. Uchwała obowiązuje do dnia 31 grudnia 2020r.

W 2017 roku została podjęta Uchwała Nr XLIX/591/2017 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 26 października 2017 r. dotycząca ustalenia preferencyjnej stawki podatku od nieruchomości, która wynosi 1,00zł od 1m² pow. użytkowej budynków. Teren objęty zwolnieniem to dzielnica Śródmieście w Wałbrzychu. Uprawnione podmioty: przedsiębiorstwa o wybranym profilu działalności, w tym obiektów noclegowych turystycznych i miejsc krótkotrwałego kwaterowania.

W 2020 roku **46 podmiotów** skorzystało ze zwolnień wynikających z ww. uchwał, w szczególności:

- preferencyjna stawka podatku (tzw. „Śródmiejski obszar wsparcia” - 1 zł/m²) : 45 podmiotów

- Uchwała nr XVI/229/2015 pomoc de minimis dla mikro i małych przedsiębiorców : 1 podmiot

Jednocześnie w oparciu o uchwałę Rady Miejskiej Wałbrzycha nr XLVII/418/10 z dnia 18 lutego 2010r. w sprawie udzielania przez Gminę Wałbrzych zwolnień od podatku od nieruchomości, stanowiących regionalną pomoc inwestycyjną dla przedsiębiorców prowadzących i podejmujących działalność gospodarczą na terenie Gminy Wałbrzych ze zwolnienia korzystają 2 podmioty (prawo do zwolnienia wygasa tym podmiotom z końcem 2020 roku)

2.2 UDOSTĘPNIANIE NA PREFERENCYJNYCH WARUNKACH LOKALI UŻYTKOWYCH Z PRZEZNACZENIEM DO PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ

Miernik realizacji zadania: Liczba lokali użytkowych z przeznaczeniem do prowadzenia działalności gospodarczej udostępnionych na preferencyjnych warunkach.							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba lokali użytkowych	6	27	7	5	5	6	7

Zgodnie z Uchwałą nr IX/85/2007 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 6 czerwca 2007 roku w sprawie ogólnych zasad gospodarowania lokalami użytkowymi i garażami oraz ustalania stawek czynszu za lokale użytkowe znajdujące się w zasobie Gminy Wałbrzych (z późniejszych zmianami) dopuszcza się możliwość udzielenia zwolnienia w stawce czynszu za najem lokali użytkowych wchodzących w skład zasobu Gminy Wałbrzych na aktywizację małych i średnich przedsiębiorstw. Prezydent Miasta Wałbrzycha raz na kwartał ustala wykaz komunalnych lokali użytkowych, które mogą podlegać zwolnieniom w stawce czynszu z tytułu najmu. Na wyżej wskazanych wykazach w 2020 roku znajdowało się średnio około 100 lokali użytkowych.

2.3 PROMOWANIE I ROZWÓJ SIECI WSPÓŁPRACY PRZEDSIĘBIORSTW Z INSTYTUCJAMI OTOCZENIA BIZNESU (IOB)

W 2020 roku Gmina Wałbrzych prowadziła bieżącą współpracę z Instytucjami Otoczenia Biznesu na rzecz rozwoju sieci współpracy przedsiębiorstw z IOB. Główne podmioty, z którymi współdziała Gmina Wałbrzych to:

- **WAŁBRZYSKA SPECJALNA STREFA EKONOMICZNA „INVEST PARK”**
Zakres: zakres współpracy został omówiony w pkt. 2.3 niniejszego raportu.
- **DOLNOŚLĄSKA AGENCJA ROZWOJU REGIONALNEGO (DARR)**
Zakres:
 - współpraca w zakresie informacji i promowania form wsparcia dla przedsiębiorców dot. m.in. pomocy w nawiązaniu kontaktów gospodarczych z przedsiębiorcami krajów Unii Europejskiej, wsparcia w zakresie wdrażania przedsięwzięć rozwojowych, wymiana informacji o lokalnych i regionalnych wydarzeniach gospodarczych.
 - współpraca przy opracowaniu koncepcji modelu współpracy biznesu, sfery nauki oraz samorządu w ramach pilotażowego projektu Komisji Europejskiej w ramach inicjatywy Catching-up Regions 3 projekt pilotażowy pn. „Catching-up regions - uczelnie w odpowiedzi na wyzwania biznesu”,

(wcześniej: „Partnerstwo na rzecz kształcenia opartego na problemach i transferu wiedzy”). Więcej na temat projektu w pkt. 3.3.

- **DOLNOŚLĄSCY PRACODAWCY ORAZ FUNDUSZ REGIONU WAŁBRZYSKIEGO**

Zakres: Współpraca w zakresie informacji i promowania form wsparcia dla przedsiębiorców (np. Bon na innowacje, pożyczki inwestycyjne i hipoteczne, granty na doradztwo dla MiŚP), wymiana informacji o lokalnych i regionalnych wydarzeniach gosp.,

- **KRAJOWA IZBA GOSPODARCZA**

Zakres: udział w cyklu spotkań w ramach projektu pn. “Gospodarczy Rozwój Miast” mających na celu wzmocnienie procesów mających wpływ na gospodarczy rozwój miast i zapobieżenie zepchnięcia ich na margines europejskich gospodarek miejskich.

- **DOLNOŚLĄSKA AGENCJA WSPÓŁPRACY GOSPODARCZEJ (DAWG) ORAZ POLSKA AGENCJA INWESTYCJI I HANDLU S.A. W WARSZAWIE**

Zakres: Celem nadrzędnym współpracy spółki InWałbrzych, DAWG i PAIH jest zwiększenie szans Miasta Wałbrzycha na pozyskanie inwestorów. Zasadniczym elementem współpracy jest tworzenie, aktualizowanie i przekazywanie Agencji regionalne oferty inwestycyjne Wałbrzycha, bazy danych przedsiębiorstw - eksporterów w Mieście, a także wspólnie z PAIH obsługa projektów inwestycyjnych prowadzonych na terenie Wałbrzycha.

– CEL 3. ATRAKCYJNA OFERTA TURYSTYCZNA MIASTA

3.1 UDOSTĘPNIENIE TURYSTYCZNE ORAZ ROZWIJANIE OFERTY TURYSTYCZNEJ OBIEKTU „STARA KOPALNIA”

Miernik realizacji zadania: Liczba osób odwiedzających Starą Kopalnię						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba osób	70.000	91.333	107.000	177.867	174.276	46.766

Stara Kopalnia - kompleks, który powstał na terenie zamkniętej w 1996 r. Kopalni Węgla Kamiennego Julia w Wałbrzychu, stanowi nowoczesne centrum nauki i sztuki, tworząc atrakcyjną przestrzeń dla turystyki, aktywnych działań na polu kultury i edukacji.

W 2020 roku na terenie Starej Kopalni zrealizowano blisko 266 różnorodnych wydarzeń. W 2020 roku Starą Kopalnię odwiedziło 46 766 osób. Przyczyną takiej frekwencji była pandemia COVID-19 i związane z nią obostrzenia, jak również zamknięte obiektu dla turystów oraz organizatorów wydarzeń, takich jak koncerty, konferencje czy szkolenia.

Poniżej przykłady wydarzeń oraz działań inwestycyjnych z różnych obszarów działania Starej Kopalni:

- kolekcja płytek szklanych - wynegocjowano zakup 100 płytek szklanych/ negatywów z kolekcji Ulricha Stark i Johannes Lein, obrazujących historię górnictwa wałbrzyskiego w okresie lat 30. i 40. XX w. oraz krajobraz industrialny miasta i okolic;

- podpisano umowę użyczenia zbioru archiwaliów i bibliotecznego po Eufrozynie i Zygfrydzie Piątek. Po weryfikacji przekazanego PWSK zbioru podpisana zostanie w 2021 r. umowa darowizny na rzecz PWSK
- wzbogacenie wystawy w Lampowni m.in. o dyspozytornię ruchowo - metanometryczną, aparaturę związaną z pracą dyspozytorni kopalnianej, stanowisko dotyczące Lisiej sztolni wraz z wozem kopalnianym, torowiskiem i kamieniami granicznymi,
- wzbogacenie części podziemnej o: postać górnika strzałowego łądającego przodek z osprzętem, stację odpalania ładunków wraz z metryką strzałową, stanowisko wiertacza z wyposażeniem, 4 nowe stanowiska ekspozycyjne: zdarzeń związanych z przewozem urobku w wyrobiskach mniej uczęszczanych lub tymczasowych, budowy wnętrza na transformator, stanowiska wentylacji odrębnej, stanowiska skutków wyrzutu gazów i skał (fukacz).
- najważniejszym zadaniem inwestycyjnym zrealizowanym w roku 2020 przez Park Wielokulturowy Stara Kopalnia była dokumentacja projektowa i kosztorysowa dla zadania: Odtworzenie / zabezpieczenie stabilności konstrukcyjnej zdegradowanych technicznie obiektów sortowni i wagi kolejowej oraz wymiana dachu tych budynków zlokalizowanych w Wałbrzychu przy ul. Wysockiego 29, które docelowo udostępniane będą turystom w formie trwałej ruiny w ramach zadania inwestycyjnego pn.: „Adaptacja na cele muzealne zakładu przeróbki mechanicznej węgla w zabytkowym kompleksie dawnej KWK Julia w Wałbrzychu”. Jest to pierwszy krok na drodze do wyremontowania i udostępnienia zwiedzającym zakładu przeróbki mechanicznej.
- działania inwestycyjne mające miejsce w 2020 roku dotyczyły:
 - modernizacji systemu nagłośnienia w Sali multimedialnej B9
 - montażu systemu nagłośnienia w Szytgarówce B15
 - wymiany i kalibracji sensorów systemu detekcji gazów w podziemnej trasie turystycznej,
 - wykonania programów funkcjonalno-użytkowych dla inwestycji fotowoltaicznych na budynkach B1, B4, B8, B10 w ramach projektu Wałbrzyskiego Klastra Energetycznego.
- rozbudowano trasę i atrakcje w ramach Nocnego Zwiedzania wraz z Biesiadą Górnica,
- wzbogacono ofertę edukacyjną o zajęcia on-line w trakcie zamknięcia obiektu,
- wspierano inicjatywy szkolne, instytucji NGO czy miejskie, udostępniając swoje przestrzenie na wydarzenia kulturalne oraz informacyjne,
- udostępniano przestrzenie na wydarzenia muzyczne, które zgromadziły tysiące miłośników muzyki w przestrzeniach Starej Kopalni,
- kontynuowano projekty: Festiwal Tradycji Górniczych Barbórka - w wersji on-line, Noc Muzeów – w wersji on-line
- wprowadzenie materiałów video dot. Niedostępnych miejsc dla turystów w kopalni, emisja filmów „Spotkanie ze sztuką” oraz „Górnice historie”, organizacja live’ów z przewodnikami na facebook’u instytucji
- organizacja live streamingu z wydarzenia muzycznego „Kopalnia dźwięków”
- organizacja FAM TRIP, spotkania przedstawicieli branży MICE, którzy przyjechali poznać możliwości obiektu
- organizacja wspólnie z WOK – kina Open AIR podczas wakacji 2020
- promowano ofertę turystyczną podczas: Projekt Zima: Zieleniec (25-26.01.2020 r.), Szklarska Poręba (22-23.02.2020 r.), Świeradów Zdrój (15-16.02.2020 r.).
- Retro Ski Festiwal w Szklarskiej Porębie (01.02.2020 r.) i Karpacz Biały Jar (02.02.2020 r.), Międzynarodowych Targów Turystyki i Czasu Wolnego Wrocław (28.02-01.03.2020 r.), Międzynarodowych Targów Turystycznych w czeskiej Pradze (13-16.02.2020 r.).

- promocja oferty PWSK podczas weekendowych stoisk instytucji (każdy weekend od maja do września 2020) w innych atrakcjach turystycznych (m.in. Muzeum Kolejnictwa w Jaworzynie Śląskiej, Zamek Książ, Palmiarnia, Osówka, Zamek Grodno i Muzeum Papiernictwa)
- promocja w mediach ogólnopolskich i lokalnych, jak również w sieci,
- stworzenie nowych materiałów promocyjno – informacyjnych.

3.2 PROMOCJA I KREOWANIE POZYTYWNEGO WIZERUNKU MIASTA

Promocję i kreowanie pozytywnego wizerunku miasta w 2020r. realizowano z uwzględnieniem obostrzeń pandemii COVID-19. Zrealizowano m.in.:

- Finał Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy, Górale na Start, VIII Międzynarodowy Rajd Pojazdów Zabytkowych, Międzynarodowe Zawody Mistrzostw Polski w Powożeniu, Sprzątanie świata z Radiem ZET.

W ramach działań promocyjnych zrealizowano również:

- wydawnictwa i akcesoria zachęcające do zwiedzania Wałbrzycha, foldery: „Moofie i legenda złotego pociągu”, „Moofie w Wałbrzychu”, „Wałbrzych miasto do odkrycia”, gadżety i wydawnictwa promujące: Zamek Książ, Muzeum Porcelany, Stara Kopalnia, mapki - plan centrum Wałbrzycha, gadżety z grafiką „Wałbrzych miasto do odkrycia”: bidony, torby eko, maseczki, kalendarze promocyjne na 2021r.
- promocję miejskich wydarzeń, imprez i kampanii społecznych na nośnikach reklamy zewnętrznej Gminy Wałbrzych tj: bilboardy 22szt, citylighty 230 szt, gabloty informacyjne 21 szt, słupy ogłoszeniowe 6szt;
- promocję na serwisach internetowych i portalach społecznościowych: www.um.walbrzych.pl, www.foto-walbrzych.pl, twitter i [facebook](https://www.facebook.com/walbrzychmojemiasto): Wałbrzych moje miasto;
- miejskie kampanie społeczne i wizerunkowe: „Stop plastik”, Europejski zielony ład, Wałbrzych Zielone Miasto w Europie”, „Do zobaczenia w Wałbrzychu”; Film/spot promujący Wałbrzych z udziałem aktora Leszka Lichoty, akcje: związane z wybuchem pandemii coronawirusa Covid 19, budową obwodnicy Wałbrzycha; prowadzenie portalu fotowalbrzych.pl, tabliczki okolicznościowe - oznakowanie obiektów, miejsc, itp
- promocję w mediach: emisję audycji „Prognoza pogody” w TVN24, w Gazecie Wrocławskiej, bilet Explore Wałbrzych w ramach akcji Wakacje 2020; promocję Toyota Półmaraton Wałbrzych na portalu MaratonyPolskie.pl; baner reklamowy „Do zobaczenia w Wałbrzychu” na portalu informacyjnym „Dziennik Wałbrzych”, „Wałbrzych dla Was”, „Wałbrzyszek.com”, na antenie radia Wrocław oraz na stronie internetowej radia (2 emisje); „Wałbrzychu na weekend – top atrakcje, które trzeba zobaczyć” -emisje wskazań sponsorskich, vouchery nagrody w konkursach organizowanych na antenie radia ZET oraz w radio RMF MAXX; „Super Miasta” - promocja w Gazecie Wyborczej; „Górale na Start” - relacja fotograficzna i filmowa, kampania reklamowa w RMF MAXXX; Sprzątanie świata z Radiem ZET - audycja z wałbrzyskiego Rynku, promocja atrakcji Wałbrzycha w telewizji TVS, promocja spotu Wałbrzych na antenie TVP Wrocław, na antenie TV TOYA , na antenie TVN Media; promocja Wałbrzycha w mediach społecznościowych – FB, Twitter, Instagram, strony internetowe.

3.3 ZDEFINIOWANIE, ROZWÓJ ORAZ PROMOWANIE PRODUKTÓW TURYSTYCZNYCH MIASTA (WIODĄCEGO ORAZ TOWARZYSZĄCYCH)

Wiodący produkt turystyczny opiera się na trzech głównych filarach rozwoju turystyki w Wałbrzychu: Zamek Książ, Stara Kopalnia i Muzeum Porcelany. Atrakcje te oddziałują na teren Aglomeracji Wałbrzyskiej, Województwa Dolnośląskiego i Kraju, stanowiąc o potencjale turystycznym Wałbrzycha o zasięgu ogólnopolskim. Są to atrakcje antropogeniczne tworzące produkt stricte weekendowy i biznesowy wzbogacony o produkt turystyki kulturowej. Towarzyszące produkty turystyczne związane są z kulturą (Teatr Dramatyczny, Filharmonia Sudecka, Teatr Lalki i Aktora) i rekreacją (Stado Ogierów Książ, Aqua Zdrój, turystyczne trasy piesze i rowerowe).

Atrakcje turystyczne miasta promowane są na m.in. poprzez:

- współpracę miasta Wałbrzycha z wałbrzyskimi instytucjami oraz organizatorami imprez i wydarzeń, ze szczególnym uwzględnieniem promocji obiektów: Zamek Książ, Stara Kopalnia oraz Muzeum Porcelany,
- dystrybucję kilku tysięcy wydawnictw promocyjnych, w tym: kalendarze, albumy „Wałbrzych 2 epoki” oraz „Zamek Książ”, mapki - składanki z miejskimi atrakcjami, foldery i kolorowanki dla dzieci z „Moofiem, foldery „Wałbrzych miasto do odkrycia”, gadżety i wydawnictwa promujące: Zamek Książ, Muzeum Porcelany, Starą Kopalnię oraz z grafiką „Wałbrzych miasto do odkrycia”: bidony, torby eko, maseczki oraz kilka tysięcy drobnych gadżetów z logotypem,
- promocję Wałbrzycha na targach turystycznych oraz wydarzeniach o zasięgu ogólnopolskimi i między-narodowym tj: Międzynarodowe Targi Turystyki i czasu wolnego we Wrocławiu oraz stoisko Gminy Wałbrzych podczas promocji zimowej w Karpaczu.

3.4 ROZWÓJ OFERTY TURYSTYKI AKTYWNEJ, KULTUROWEJ, BIZNESOWEJ I POSTINDUSTRIALNEJ

Muzeum Porcelany stanowi główną atrakcję na kulturowej mapie wałbrzyskiego Śródmieścia, a dzięki swojej spójnej kampanii promocyjnej dociera doń coraz większa rzesza odbiorców i uczestników kultury z całego kraju. Muzeum główny nacisk w swojej działalności kładzie na rozpowszechnianie wiedzy o kulturowym i postindustrialnym dziedzictwie Wałbrzycha zwanym miastem białego złota, przybliżając swoim gościom historię tak istotnej gałęzi przemysłu miasta, jaką było wytwórstwo porcelany.

Działania Muzeum skupiają się na następujących aspektach:

- rozwój i promocja turystyki aktywnej: promowanie Muzeum jako celu turystycznego i jednej z głównych atrakcji miasta: działania promocyjne we współpracy z LOT AW, promocję w mediach lokalnych, dolnośląskich i krajowych, szeroko zakrojone działania promocyjno-informacyjne we wszystkich mediach społecznościowych prowadzonych przez Muzeum, współpraca z operatorami turystycznymi (biura podróży, przewodnicy sudeccy), kolejne rok uczestnictwa we wspólnym bilecie Explore Wałbrzych, czynny udział we wszystkich lokalnych imprezach i akcjach LOTAW jak „Aglomeracja Wałbrzyska dla Medyka”, akcji Voucher Turystyczny organizowanej przez DOT, akcji promocyjnej prowadzonej z Centrum Nauki i Sztuki Stara Kopalnia „Odkryj białe i czarne złoto Wałbrzycha”
- udział w Międzynarodowych Targach Regionów Turystycznych REGIONTOUR w Brnie, Międzynarodowych Targach Turystycznych we Wrocławiu, targach Holiday World Praha w Pradze
- akces do Dolnośląskiego Szlaku Zbytków Techniki

- organizacja wizyt blogerów turystycznych (PolskieSzlaki.pl), udział w wizycie blogerów i podróżników z „Busem przez świat”, organizacja całonocnego study tour dla przewodników turystycznych ze Świdnicy i Wrocławia
- udział w akcjach promujących kulturę jak kolejna edycja międzynarodowej akcji MUSEUM SELFIE DAY
- ciągłe podnoszenie jakości usług turystycznych, organizacja ciekawych wystaw czasowych, remont i nowa aranżacja galerii malarstwa współczesnego
- dbanie o atrakcyjną ofertę kampanii online w okresach, w których muzeum pozostawało zamknięte dla zwiedzających
- udział w akcji WOWczery organizowanej przez Urząd Miejski
- dbanie o komfort i bezpieczeństwo zwiedzających (reżim sanitarny, zmniejszona do minimum liczebność grup, ciągła dezynfekcja obiektu),
- wyjście naprzeciw oczekiwaniom turystów: realizacja 16 drogowych wskazówek w Wałbrzychu wskazujących drogę do Muzeum i pozwalających na łatwiejsze dotarcie do Muzeum
- angażowani się w życie lokalnej społeczności (organizacja specjalnych warsztatów dla dzieci i młodzieży w okresie ferii i wakacji)
- współpraca z innymi podmiotami z dziedziny turystyki i gastronomii.

Łączna frekwencja za rok 2020: 8856 osób, w tym bilety wstępu: **8369**, zajęcia edukacyjne: **487**

PW Stara Kopalnia:

- promocja PWSK podczas targów, wyjazdów do miejscowości górskich, udział w wydarzeniach partnerów DOT, LOT AW, Dolnośląskiej Mapy Zabytków Techniki,
- zapraszanie tour operatorów oraz dziennikarzy zagranicznych na wizyty studyjne do Starej Kopalni,
- udział w ogólnopolskich akcjach promocyjnych takich jak: Noc Muzeów on-line czy Europejskich Dniach Dziedzictwa,
- wprowadzenie nowości na trasie turystycznej oraz wprowadzenie Rodzinnych Niedziel (skrócone zwiedzanie z zagadkami i zadaniami na trasie dla dzieci)
- współorganizacja ferii zimowych i półkolonii w Starej Kopalni,
- odbyło się 9 koncertów znanych polskich artystów w PWSK,
- organizacja wydarzeń dla pracowników firm komercyjnych typu Team Building
- Festiwal Tradycji Górniczych Barbórka został zorganizowany w formule on-line
- Organizacja FAM Trip - turystyka biznesowa - study tour biznesowe dla przedstawicieli największych biur w Polsce zajmujących się turystyką biznesową.

Działalność w obiektach **Wałbrzyskiego Centrum Sportowo-Rekreacyjnego „Aqua-Zdrój”** i obiektach Gminy Wałbrzych zarządzanych przez Spółkę „Aqua-Zdrój” Sp. z o.o. została mocno ograniczona w wyniku wprowadzenia obostrzeń wynikających z wprowadzenia stanu epidemii w marcu 2020r.

Mimo znacznych ograniczeń, udało się zorganizować kilka dużych imprez sportowych i kulturalno – rozrywkowych o charakterze lokalnym, krajowym, jak i międzynarodowym.

1. Wydarzenia sportowe:

1) międzynarodowe

- Górale na Start – zawody kolarstwa górskiego z cyklu Pucharu Polski – 13 września 2020 r.

2) krajowe i lokalne

- Bieg Niepodległości – 11 listopada 2020 r. – realizowany w formie wirtualnego współzawodnictwa

- Mecze ligowe Suzuki 1 Liga koszykówki – Górnik Trans.Eu Wałbrzych
- Mecze ligowe 2 liga siatkówki – MKS Aqua-Zdrój Wałbrzych
- Narodowy Dzień tenisa stołowego – turniej
- MKS Chełmiec Wodociągi Wałbrzych - turniej siatkówki młodziczek
- Mecze ligowe siatkarskiej drużyny męskiej seniorów
- TS Chełmiec Wałbrzych - Spartakus Jawor
- Mecze ligowe siatkarskiej drużyny żeńskiej senierek i junierek
- Chełmiec Wodociągi vs Silesia Volley Mysłowice
- MKS Chełmiec - Volley Głogów (DOLNOŚLĄSKA LIGA JUNIOREK)
- Chełmiec Wodociągi vs Sokół Radzionków
- Chełmiec Wodociągi vs SMS PZPS Szczyrk II
- MKS Chełmiec Wodociągi Wałbrzych - DLM
- Mecze ligowe juniorskiej drużyny koszykarskiej:
- Górnik Trans. eu Wałbrzych - WKK I Wrocław (junior)
- WALK – Turniej Wałbrzyska Amatorska Liga Koszykówki
- Minikoszykówka dzieci i chłopcy - półfinały i finały strefy wałbrzyskiej
- Licealiada turniej - Koszykówka dziewcząt
- Licealiada - Halowa Piłka Nożna dziewcząt
- Licealiada - Koszykówka dziewcząt - finał strefy
- WALŚ – turniej Wałbrzyska Amatorska Liga Siatkówki
- Wałbrzyskie Ferie Zimowe z AQZ - koszykówka 3 x 3
- 1/4 Mistrzostw Polski Juniorów w siatkówce
- Targi edukacyjne "Zawodowy strzał w 10"
- 1/4 Mistrzostw Polski Kadetów w siatkówce
- DolZPN - sprawdzian umiejętności dzieci
- Licealiada – Koszykówka chłopców
- Wałbrzyska Liga Squasha
- Igrzyska Młodzieży Szkolnej - Siatkówka dziewcząt
- Igrzyska Młodzieży Szkolnej - Siatkówka chłopców
- Wałbrzyskie Ferie Zimowe z AQZ - tenis stołowy
- Półkolonia AQUA-ZDRÓJ
- Dzień Olimpijczyka - "tablice pamiątkowe"
- Mistrzostwa Wałbrzycha w Szachach błyskawicznych

2. Wydarzenia kulturalne i rozrywkowe:

- Koncert Muzyki Elektronicznej ATB 14 luty 2020 r.
- Polska Noc Kabaretowa
- Metalika symfonicznie – koncert
- Walentynkowe rytuały saunowe
- Dzień Kobiet w saunie
- Karnawałowe rytuały saunowe

3. Zgrupowania i mecze kadr narodowych

- Widok Skierniewice - obóz piłkarski chłopcy
- Czech Ostrzeszów - obóz piłkarski chłopcy
- A.P. Ostrzeszów - obóz piłkarski chłopcy
- GKS Katowice - obóz piłkarski I-sza drużyna

- PZKosz - pierwsza reprezentacja Polski senierek 3x3
- LZS Amator Maszewo - obóz piłkarski chłopcy
- Aurora - obóz pływanie synchroniczne
- Szkolenie Krajowej Izby Fizjoterapeutów
- Panthers Wrocław - futbol amerykański
- PZPS - reprezentacja Polski w siatkówce kobiet
- PZPS - reprezentacja Czech w siatkówce kobiet
- PZPS - mecze sparingowe reprezentacji Polski i Czech w siatkówce kobiet
- DZTS - obóz tenisa stołowego
- Szkoła Techniki Fundamentalnej - obóz piłkarski
- GTK Gliwice - zgrupowanie koszykówki mężczyzn
- PZKosz - reprezentacja Polski na wózkach
- UKS Nałęcz Ostroróg - zgrupowanie tenisa stołowego
- Młode Asy Parkietów - zgrupowanie PZKosz

4. Realizowanie Miejskiego Programu Nauki Pływania

W Centrum „AQUA-ZDRÓJ” również w 2020 r. kontynuowany był Miejski Program Nauki Pływania. W jego ramach uczniowie klas II i III wszystkich szkół podstawowych, których organem prowadzącym jest Gmina Wałbrzych, uczęszczali na zajęcia nauki pływania w Parku Wodnym AQUA ZDRÓJ raz w tygodniu po 45 minut. Od stycznia 2020 r. do 12 marca 2020 r. program realizowany był również na pływalni przy ZS nr 4, natomiast od września 2020 r. wyłącznie na pływalni „Aqua Zdrój” Sp. z o.o.

Łącznie w ramach Programu Nauki Pływania w Parku Wodnym AQZ odnotowano 11 101 wejść.

5. Program "Umiem pływać"

Również w roku 2020 na terenie Centrum AQZ realizowany był program Ministerstwa Sportu i Turystyki pod nazwą "Umiem pływać". Na podstawie umowy z Dolnośląską Federacją Sportu, program obejmował naukę pływania dla wszystkich dzieci, niezależnie od miejsca zamieszkania, z zadaniem ułatwienia najmłodszemu dostępu do pływalni. Uczestnikami programu „Umiem pływać” były dzieci klas I,II,III szkół podstawowych, a na jednego uczestnika przypadało 10 zajęć po 1,5 godziny.

Różnorodną ofertę proponuje również **Zamek Książ** w Wałbrzychu.

Rok 2020 mimo dwukrotnego zamknięcia Zamku Książ z powodu pandemii COVID-19 przyniósł następujące wydarzenia:

1. **TARGI TURYSTYCZNE** – rok rozpoczął się od ekspansji Zamku zarówno w kraju, jak i poza jego granicami. W okresie od 16 stycznia do 1 marca przedstawiciele Książa uczestniczyli w targach turystycznych w:
 - ✓ Brnie (Regiontour),
 - ✓ Wiedniu (Ferien Messe Wien 2020),
 - ✓ Zurychu (FESPO 2020),
 - ✓ Pradze (Holiday World Praha 2020),
 - ✓ Mediolanie (Borsa Internazionale),
 - ✓ Monachium

oraz wraz z Urzędem Marszałkowskim Województwa Dolnośląskiego w Świeradowie-Zdroju oraz Zieleńcu (Projekt Zima).

Okres promowania Zamku na targach turystycznych zakończono we Wrocławiu na Międzynarodowych Targach Turystyki.

2. KONCERTY KSIĄŻĘCEJ ORKIESTRY SALONOWEJ – w styczniu oraz lutym odbyły się dwa koncerty. Gala Noworoczna oraz koncert Sarabanda Dragan cieszyły się dużym zainteresowaniem wśród odbiorców. Sprzedano na nie ponad 250 biletów.

Rok zakończono Koncertem Noworocznym, który był prezentowany online 31 stycznia na fanpage Zamku Książ.

3. CYKL SPOTKAŃ „O HISTORII NA ŻYWO” – to już niemal zamkowa tradycja. To spotkania z ciekawymi naukowcami, historykami, znawcami sztuki. W 2020 roku udało się zrealizować dwa spotkania, w których wzięło udział ponad 100 osób.

- 1) w styczniu wysłuchaliśmy prelekcji Michała Dębowskiego pt. „Zamek Hochbergów w Roztoce. Nowe życie w starych murach”.
- 2) w marcu liczne grono słuchaczy przyciągnął wykład Wioletty Wrony-Gaj, wiceprezes Fundacji Księżnej Daisy von Pless, na temat przebudowy Zamku Książ w latach 1908-1922.

4. NOWOŚĆ: ZAMKOWA ZIMOWA KRAINA – styczeń oraz luty, czyli czas ferii zimowych był okresem spotkań z historią w Zamku. Specjalnie przygotowana trasa rodzinna przyciągnęła do zamku przez okres sześciu tygodni ponad 1200 osób. Dzieci wraz ze swoimi rodzicami mieli możliwość udziału w specjalnym zwiedzaniu: nowa trasa, zagadki i zabawy dla najmłodszych to była propozycja na zimowe dni.

5. NOWOŚĆ: WYSTAWA - w lutym w tzw. Salach Chagalla otworzono wystawę „Książęcy dwór w Pszczynie”. Na wystawie zaprezentowano ponad 300 archiwalnych fotografii, z których większość nie była wcześniej pokazywana publicznie. Pochodzą ze zbiorów Muzeum Zamkowego w Pszczynie, Zamku Książ w Wałbrzychu, a także Muzeum w Gliwicach. Wystawa miała charakter czasowy, a jej zwiedzanie możliwe było wraz z biletami na zwiedzanie Zamku.

6. REKORDOWA GALA AMBASADORA – po raz dziewiąty 7 marca w Sali Balowej odbyła się uroczysta Gala, podczas której uhonorowano kolejnych Ambasadorów Wałbrzycha. Zaszczytny tytuł przyznano: aktorkom Renacie Dancewicz i Karolinie Bruchnickiej oraz sportowcom, reprezentantom Polski w koszykówce Marcinowi (ojciec; koszykówka na wózkach) i Aleksandrowi (syn) Balcerowskiemu. Stałym punktem kolejnych edycji Gali Ambasador Wałbrzycha jest aukcja charytatywna, z której dochód przekazywany jest na potrzeby chorych dzieci – podopiecznych Fundacji Polska Fała. Do gości z ekranu przemówiła Olga Tokarczuk – laureatka Nagrody Nobla w dziedzinie literatury za rok 2018, uhonorowana tytułem Ambasadora Wałbrzycha w 2014 roku. Podarowała na aukcję „Księgi Jakubowe” swojego autorstwa z osobistą dedykacją. Książka została wylicytowana za 20 100 zł przez Rafała Karwickiego. Zawrotne kwoty uzyskały również: portret księżnej Daisy namalowany przez księżną Ede Sapiechę oraz ceramiczny obraz autora Piotra Micka - 20 000 zł każdy. Dzięki hojności gości, darczyńców i sponsorów zebrano rekordową kwotę **132 850 zł**. W sumie razem przekazano na cele charytatywne ponad 435 900 zł i nagrodzono 28 Ambasadorów Wałbrzycha.

7. ZAMEK NA OBCASACH – Z okazji Dnia Kobiet w weekend 6-8 marca Zamek Książ ponownie zamienił się w oazę kobiecości. W tych dniach Książ można było zwiedzać jedynie w towarzystwie pań – przewodniczek, które oprowadzały po zamkowych salach specjalną trasą, a zwiedzanie było okraszone historiami o kobietach, romansach i miłości. Wydarzenie było organizowane po raz drugi i już na stałe

wpisało się do kalendarza zamkowych atrakcji.

8. **DZIAŁANIA ZAMKU W CZASIE ZAMKNIĘCIA** – 12 marca zamknięto zamek, co uniemożliwiło realizację części działań, takich jak zwiedzanie wielkanocne. Jednak przygotowano ofertę turystyczną, która pozwoliła na stały kontakt z odbiorcami. Od 17 marca na naszym fanpage www.facebook.com/ZamekWalbrzych organizowano spotkania „O historii na żywo”, gdzie prezentowano historię zamku i odpowiadano na pytania turystów. Dodatkowo w czasie zamknięcia zamku rozpoczęły się prace konserwatorskie dwóch obrazów zdobiących komnaty Zamku Książ w Wałbrzychu. To płótna: „Afrodyta i Adonis” nieznanego malarza, najprawdopodobniej przedstawiciela wczesnobarokowego warsztatu francuskiego oraz „Poranek w sosnowym lesie”, który jest współczesną kopią obrazu Iwana Szyszkina namalowanego przy współudziale Konstantina Sawickiego w 1889 roku.
9. **NOWOŚĆ: STUDIO KSIĄŻ** – chcąc zachować kontakt z odbiorcą online rozpoczęto publikację serii filmów w ramach STUDIA KSIĄŻ. Od jesieni nagrywane są rozmowy z osobami związanymi z Książem, jego otoczeniem oraz Wałbrzychem. Gośćmi Studia Książ był m.in. Prezydent Wałbrzycha dr Roman Szełemej, Pani Małgorzata Studzińska ze Stada Ogierów Książ, czy też Joanna Paterova z Palmiarni w Wałbrzychu. Każdy film dociera do kilku tysięcy odbiorców.
10. **DOTACJE** – miniony rok przyniósł wiele sukcesów w zakresie składanych wniosków o dofinansowanie planowanych działań i projektów. Otrzymano następujące wsparcie:
 - 1) Narodowe Centrum Kultury przyznało Zamkowi Książ w Wałbrzychu dotację w kwocie **68 000 zł** na realizację wirtualnej wystawy „**Zamek Książ w technicolorze**”. Całkowity koszt przedsięwzięcia wyniósł 72 000 zł. Pozostałą część stanowi wkład własny Zamku Książ. Na potrzeby wirtualnej wystawy wybranych oraz profesjonalnie pokolorowanych zostało 30 ponad stuletnich, wcześniej niepublikowanych fotografii wnętrza Zamku Książ oraz jego byłych właścicieli z rodziny Hochbergów. Autorem większości fotografii jest Francuz Louis Hardouin, który był szefem kuchni Hochbergów w Książu. Pozostałe, nigdy wcześniej niepublikowane fotografie pochodzą z prywatnego archiwum księcia Bolko i hrabiny Gioi, wnuków księżnej Daisy i księcia Jana Henryka XV. Zostały udostępnione nieodpłatnie na potrzeby wystawy przez Fundację Księżnej Daisy von Pless.
 - 2) Z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu operacyjnego „Ochrona Zabytków” otrzymano dotację w wysokości **120 000 zł**. Pieniądze zostały przyznane na dofinansowanie prac konserwatorskich dotyczących odsłonięcia i zabezpieczenia malowideł w jednej z najstarszych zamkowych komnat - Sali Krzywej na pierwszym piętrze obiektu.
 - 3) Dzięki współpracy europejskiej naprawiono **Ganek Rycerski** okalający Zamek od strony północnej, który doczekał się wymiany dachówki oraz naprawy szachulcowej konstrukcji. Spółka pozyskała na tę inwestycję **30 tys. Euro** w ramach Funduszu Mikroprojektów w Euroregionie Glacensis Programu Współpracy Transgranicznej Interreg V-A Republika Czeska – Polska. Po stronie Zamku Książ w ramach projektu „Barok nie umiera” wykonane zostały prace obejmują wymianę pokrycia z dachówki oraz naprawy drewnianej konstrukcji zadaszenia korony zewnętrznego muru Zamku Książ w Wałbrzychu.
11. **NOWOŚĆ: ŚREDNIOWIECZE W KSIĄŻU** – lato w Zamku upłynęło m.in. pod znakiem średniowiecznych atrakcji. 8 lipca w zamkowych przestrzeniach stanęła makieta średniowieczna. Makieta Książa z przełomu XIV i XV wieku, jest wizją artystyczną stworzoną na podstawie ustaleń ekspertów przez wałbrzyskiego artystę Tomasza Marońskiego. Przy tej okazji latem wprowadzono do oferty Zamku zwiedzanie pn. „Zwiedzanie z Księżniczką Anną i Księciem Bolko”. Kolejna, nowa trasa rodzinna to propozycja na naukę poprzez zabawę. Tajemnice, zagadki, ciekawe historie i duet przewodników w rolach z epoki zachwycał latem oraz jesienią. W tym czasie z oferty skorzystało 1700 osób.

12. NOWE PRZESTRZENIE W ZAMKU:

- 1) w lipcu świętowano **piątą rocznicę współpracy z Muzeum Narodowym we Wrocławiu**. Z tej okazji wspólnie przygotowano dla zwiedzających aranżację zamkowych komnat. Tym razem są to sypialnia oraz gabinet księcia Hansa Heinricha XI, które znajdują się na II piętrze Zamku Książ w skrzydle północnym. Przygotowanie nowej ekspozycji zostało poprzedzone remontem pomieszczeń, wykonanym przez pracowników Działu Technicznego Zamku Książ. Wystrój sypialni księcia stanowią pochodzące z Muzeum Narodowego we Wrocławiu i przekazane w depozyt Zamkowi Książ w Wałbrzychu: dwa barokowe obrazy, wyroby majolikowe z Florencji, meble z XVII i XVIII wieku to kolejne zabytki, które Muzeum Narodowe we Wrocławiu przekazało w depozyt Zamkowi Książ w Wałbrzychu. Część z nich należała w przeszłości do rodziny Hochbergów i zdołała ich rezydencję w Książu. To pochodzący z XVIII wieku obraz nieznanego włoskiego malarza zatytułowany „Budowa pałacu” oraz XVII-wieczne krzesło i fotel, które w 1942 roku wywieziono z Książa do Wrocławia. Wystrój sypialni księcia uzupełniają dwa obrazy użyczone Zamkowi Książ w Wałbrzychu przez Muzeum Porcelany w Wałbrzychu.
- 2) **Sala Kinowa** – przestrzeń udostępniana zwiedzającym na wyjątkowe wydarzenia zyskała zupełnie nowy wygląd. Zmieniono fotele, nagłośnienie, salę odmalowano, a parkiet odnowiono. Odtąd jest to iście książęca sala kinowa na kameralne spotkania z filmem i nie tylko.
- 3) **Sala VIP** – na trzecim piętrze oddano do użytku komercyjnego, dla klienta biznesowego nową przestrzeń. Sala VIP to miejsce z niezwykłym wykuszem okiennym z widokiem na Książański Park Narodowy, wynajmowana na spotkania w wąskim gronie, rozmowy biznesowe, czy też gabinet dla organizatora spotkania.
- 4) **Gabinet Endemanna** - Latem dokonano oficjalnej prezentacji nowej aranżacji jednego z pomieszczeń na III piętrze południowego skrzydła Zamku Książ. To jeden z apartamentów, zajmowanych w przeszłości przez trzech synów Hansa Heinricha XV Hochberga von Pless i księżnej Daisy von Pless. Obecnie pomieszczenie to nazwano Gabinetem Endemanna, upamiętniając Karla Johanna Endemanna.

13. NOWOŚĆ: ZWIEDZANIE ZAMKU Z AUDIOPRZEWODNIKAMI – w lipcu zainaugurowano zwiedzanie Zamku Książ z audioprzewodnikami. System został przygotowany przez wyłonioną w przetargu firmę MOVITECH z Krakowa. W ramach umowy dostarczono 600 audioguidów dla turystów zwiedzających zamek oraz 60 audioguidów dla turystów zwiedzających podziemia Książa. Osobom korzystającym z elektronicznych audioprzewodników, za pośrednictwem słuchawek przekazywane są informacje dotyczące historii obiektu w ramach trasy podstawowej lub cieszące się dużą popularnością słuchowisko przygotowane w ramach trasy dziecięcej. Od 9 lipca do końca roku z takiej formy zwiedzania skorzystało ponad 94 000 osób.

14. FESTIWALE:

- 1) Latem po raz kolejny w Zamku Książ goszczono uczestników VI edycji Festiwalu **Góry Literatury**. Uczestnicy książańskiej odsłony festiwalu mogli wysłuchać interesujących rozmów Karoliny Korwin-Piotrowskiej z ojcem Tomaszem Dostatnim, Pawła Mościckiego z Andą Rottenberg oraz Michała Nogasia z Katarzyną Kłosińską i Michałem Rusinkiem. Tradycyjnie w Zamku Książ nie zabrakło Ambasadorki Wałbrzycha Olgi Tokarczuk, która jest autorką Festiwalu oraz jego organizatorek Beaty Kłossowskiej-Tyszki i Gabrysi Buczek. Impreza jest współfinansowana przez Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego we Wrocławiu. W wydarzeniu wzięło udział 300 osób.
- 2) **Festiwal Ensemble** - 23 - 30 sierpnia w Zamku Książ oraz wałbrzyskiej Starej Kopalni odbyła się XVII edycja Festiwalu Ensemble im. Księżnej Daisy. Przebieg kolejnej edycji wydarzenia artystycznego

musiał zostać dostosowany do obowiązującego w Polsce stanu epidemii. Zmusiło to organizatorów do zredukowania ilości profesorów i uczestników oraz festiwalowych wydarzeń, zrezygnowano także z warsztatów i pokazów teatralnych. Wszystkie koncerty odbyły się dla zmniejszonej liczebnie publiczności. Dla tych którzy nie mogli osobiście uczestniczyć w wydarzeniach festiwalowych zaplanowano transmisje trzech festiwalowych koncertów za pośrednictwem profili Zamku na Facebooku i YouTube. W wydarzeniu w Zamku wzięło udział 350 osób.

- 15. NOWOŚĆ: NIEZNANY ZAMEK KSIĄŻ** - 8 sierpnia wprowadzono nową trasę zwiedzania. To limitowane, wyjątkowe zwiedzania, podczas których można było zwiedzać kondygnacje obiektu niedostępne na co dzień dla osób postronnych. Z oferty skorzystało prawie pół tysiąca osób.
- 16. NOWOŚĆ: SEKRETY ZAMKU KSIĄŻ** – 8 i 9 sierpnia w zamku zdradzano tajemnice, ujawniano sekrety, opowiadano najciekawsze historie, ciekawostki i nieznane fakty. Tak wyglądał weekend z sekretami w Zamku Książ. W tym roku także w wersji online. Podczas weekendowych spotkań online zorganizowano 4 wykłady, które obejrzało niemal 10 000 osób.
- 17. KSIĄŻĘCA WIZYTA:** 17 września na zaproszenie Prezydenta Wałbrzycha dr Romana Szełemeja i prezes Zamku Książ w Wałbrzychu Pani Anny Żabskiej gości w rodowej siedzibie JKW Bolko, Książę von Pless, hrabia von Hochberg i baron na Książu wraz z małżonką JKW Marie Elisabeth, księżną von Pless, hrabiną von Hochberg, baronową na Książu. Honorowy Obywatel Wałbrzycha i potomek jego dawnych właścicieli jest darczynią Zamku Książ (w posiadaniu Hochbergów w latach 1509-1943), do którego w lutym tego roku przekazał trzy obrazy z rodowej kolekcji, w tym portret swojego ojca, należący wcześniej do matki księcia hrabiny Clothilde, a także do słynnej babki księcia, księżnej Daisy von Pless (1873-1943). Każda wizyta księcia to zaszczyt, a także wydarzenie, które spotyka się z bardzo dużym zainteresowaniem mediów.
- 18. OFERTA EDUKACYJNA** – w 2020 roku edukacja to ogrom wyzwania. Dla dzieci z Aglomeracji Wałbrzyskiej przygotowano plany lekcji i linijki, które przekazano do szkół w raz z katalogami edukacyjnymi. Wprowadzono szereg zajęć online, aby umożliwić dzieciom dostęp do zamkowej historii i kultury.
- 19. ZAMEK KSIĄŻ W KOMPLEKSIE RIESE** – w dniach 9 - 11 października odbyła jest jedyna w 2020 roku konferencja w Zamku Książ. We współpracy z redakcją magazynu „Odkrywca” zaproszono znawców historii na spotkania w ramach konferencji „Zamek Książ w kompleksie RIESE”. W wydarzeniu wzięło udział 100 osób.
- 20. PODZIEMIA – REKORDOWY WYNIK** - 15 października 2020 minęły dwa lata od otwarcia podziemi Zamku Książ. Z tej okazji w Studio Książ goszczono Panią Prezes Annę Żabską, która opowiadała o inwestycji i przebiegu działań. Mimo pandemii oraz obostrzeń wynikających z obowiązujących przepisów prawa w 2020 roku podziemia zwiedziło niemal 80 000 osób. Rekordowy był sierpień z wynikiem 22 595 osób.
- 21. WSPÓŁPRACA:**

2020 rok to nawiązanie współpracy zarówno z Uniwersytetem Wrocławskim, Uniwersytetem Przyrodniczym oraz Państwową Wyższą Szkołą Zawodową im. Angelusa Silesiusa.

Ponadto dzięki współpracy z Urzędem Marszałkowskim (Wydział Turystyki) Zamek Książ wziął udział w streamingu do ... Chin. Na łamach wyszukiwarki Baidu (platforma odpowiadająca Google w Chinach) w zamkowych przestrzeniach, odbyła się transmisja na żywo, zorganizowana specjalnie dla chińskich przyjaciół. Myślą przewodnią streamingu było zaprezentowanie bogatej oferty ślubnej.
- 22. OGRODY ŚWIATŁA** – 30 października zaproszono turystów na kolejną odsłonę Ogrodów Światła. W tym roku zamkowe tarasy lśniły jeszcze bardziej i jeszcze ciekawiej. Przez dwa miesiące zimową atrakcją

odwiedziło 17 000 turystów.

23. NOWOŚĆ: ZIMOWY OGRÓD ŚW. MIKOŁAJA – od 7 listopada do końca roku wnętrza Zamku były ponownie zamknięte dla turystów. Jednak nie zapomniano o najmłodszych turystach i w grudniowe weekendy w ramach Ogrodów Światła zapraszano rodziny z dziećmi na spotkanie ze św. Mikołajem oraz Śnieżynką na zamkowych tarasach.

24. NOCNE ZWIEDZANIE – każdy rok to także wiele edycji nocnego zwiedzania. W Księżu po zmroku wiele się dzieje, a niesłabnąca popularność nocnego zwiedzania jest tego najlepszym przykładem. Mimo iż Zamek był zamknięty przez znaczną część roku, to nocne zwiedzanie nadal było topową atrakcją. W 2020 roku w zwiedzaniu wzięło udział ponad 7000 osób, a wśród zorganizowanych edycji warto wskazać choćby walentynkową „Miłość aż po grób”, czy też Halloween dla rodzin z dziećmi oraz dla dorosłych.

Łącznie w 2020 r. Zamek odwiedziło ponad 270 000 turystów.

Rok zakończono uzyskaniem dwóch prestiżowych wyróżnień. Tym razem „Perła Dolnego Śląska” otrzymała Diaament Forbesa i Gazetę Biznesu.

3.5 REWITALIZACJA SZLAKÓW TURYSTYCZNYCH I ROZWÓJ TURYSTYKI PIESZEJ

Miernik realizacji zadania: Liczba kilometrów oddanych lub zmodernizowanych szlaków turystycznych						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba kilometrów	123,9	156,9	24	14	28,6	183,5

W roku 2020 na terenie miasta Wałbrzycha **Oddział PTTK Ziemi wałbrzyskiej w Wałbrzychu** dokonał odnowienia **183,5 km** szlaków:

1. Wałbrzych Górny PKP – Przełęcz pod Borową – szlak czerwony - 5,8 km / cały w granicach miasta Wałbrzycha
2. Chełmiec – Wałbrzych Miasto PKP - szlak niebieski - 8,8 km / w części w granicach miasta Wałbrzycha
3. Wałbrzych Miasto PKP – Rusinowa – szlak niebieski - 7,5 km / cały
4. Siodełko pod Starym Książem – Wąwóz Książ – szlak żółty - 1,0 km / cały
5. Chełmiec – Biały Kamień – szlak żółty - 4,5 km /w części
6. Biały Kamień – Wałbrzych ul. Lewartowskiego – szlak żółty - 2,4 km / cały
7. Rozdroże Wiertnicze – Bukowiec – szlak niebieski - 4,6 km / w części
8. Rusinowa – Zamek Grodno – szlak niebieski - 6,9 km / w części
9. Boguszów Gorce, ul. 1 Maja wiadukt – Wałbrzych Sobięcin MPK - szlak niebieski - 2,0 km / w części
10. Wałbrzych Główny PKP – Rozdroże Wiertnicze – szlak niebieski - 4,0 km /cały
11. Rybnica Leśna – Wałbrzych Główny PKP - szlak zielony - 5,2 km w części
12. Wałbrzych Gł. PKP – Jedlina Zdrój - szlak żółty - 7,6 km w części.

Łącznie 60,3 km szlaków PTTK, pozostałe odnowione przez PTTK OZW znajdują się poza granicami miasta Wałbrzycha.

3.6 PODJĘCIE I INTENSYFIKACJA WSPÓŁPRACY POMIĘDZY INSTYTUCJAMI I ORGANIZACJAMI NA RZECZ ROZWOJU TURYSTYKI I KULTURY

Miernik realizacji zadania: Liczba organizacji pozarządowych partycypujących z zakresu rozwoju turystyki i kultury						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba podmiotów, które otrzymały dotację na wsparcie zadań realizowanych w ramach otwartych konkursów ofert z zakresu turystyki i kultury.	23	26	21	16	16	9

N/w podmioty otrzymały dotację na wsparcie 11 zadań realizowanych w ramach otwartych konkursów ofert z zakresu kultury i turystyki:

1. Stowarzyszenie „TE-ART” - Magia Teatru – siłą sprawczą w kształtowaniu postaw młodego pokolenia
2. Stowarzyszenie „TE-ART” - Kronika Wydarzeń Teatralnych
3. Stowarzyszenie „Lidzie Jana Pawła II” - XVI Przegląd Piosenki Chrześcijańskiej „Pozytywne Granie” w 100 lecie urodzin św. Jana Pawła II
4. Stowarzyszenie Rozwój w Biały Dzień - XVII Festiwal Ensemble im. Księżnej Daisy
5. Stowarzyszenie WOK – Więcej o Kulturze - E-Wałbrzyski Informator Kulturalny Niebanalni twórcy, niebanalne wydarzenia
6. Stowarzyszenie WOK – Więcej o Kulturze - Jak w kalejdoskopie czyli wałbrzyskie historie zaklęte w folklorze- wydanie płyty plus wydawnictwa z okazji jubileuszu 65-lecia Zespołu Pieśni i Tańca "Wałbrzych"
7. Stowarzyszenie Ceramików Polskich - "Wałbrzyskie białe złoto Trwała kruchość"
8. Fundacja Museion- Rocznic „Nowa Kronika Wałbrzyska” Tom 8
9. Fundacja Odnowy Ziemi Noworudzkiej- "Jubileuszowy Weekend z Teatrem Wiliam-ES w Wałbrzychu"
10. Stowarzyszenie Przyjaciół " Biblioteki pod Atlantami"- "Biblioteka ta ma wielką przyszłość". Jubileusz 75-lecia Biblioteki pod Atlantami.
11. Fundacja Promocji Muzyki i Terapii Green- XIII Międzynarodowy Festiwal "Hałda Jazz" – Wałbrzych 2020

W roku 2020 z powodu pandemii koronawirusa Urząd Miejski nie realizował otwartego konkursu ofert na realizację zadań publicznych z zakresu turystyki i krajoznawstwa.

3.7 AKTYWIZACJA CENTRUM MIASTA

Miernik realizacji zadania: Liczba osób odwiedzających Centrum Informacji Turystycznej i Kulturalnej						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba osób	5.329	5.749	4.000	4.773	8.242	2.579

Liczba osób odwiedzających Centrum Informacji Turystycznej i Kulturalnej w roku 2020 wyniosła 2579, w tym 408 turystów z zagranicy.

W okresie 14.03.2020-19.05.2020 - CITiK był zamknięty z powodu pandemii koronawirusa.

Imprezy i wydarzenia odbywające się w Śródmieściu w roku 2020:

I. Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna "Biblioteka pod Atlantami"

Ofertę kulturalną i edukacyjną Biblioteka realizowała zarówno w formie tradycyjnej (do czasu ogłoszenia sytuacji epidemicznej w kraju) oraz online, głównie na bibliotecznych profilach społecznościowych (od połowy marca 2020 r.). Większość tradycyjnych działań realizował Dział Dziecięco-Młodzieżowy, Wypożyczalnia Główna oraz Pracownia Regionalna, natomiast działania online, oprócz wcześniej wspomnianych działów przygotowywały również większe filie biblioteczne, Galeria pod Atlantami i Dział Promocji.

Działania stacjonarne:

OFERTA DLA DZIECI I MŁODZIEŻY

Ferie EKologiczne - oferta zajęć dla dzieci i młodzieży ukierunkowana na edukację w zakresie ochrony przyrody. Cykl ten zainaugurował realizowany od 2020 r. program „Żyj w zgodzie z przyrodą”. W programie znalazły się:

- zajęcia literackie na bazie najnowszych książek o tematyce ekologicznej,
- warsztaty ekologiczne na temat zachowań i nawyków ukierunkowanych na dobro przyrody, ekodzieło, czyli warsztaty plastyczne z wykorzystaniem odpadów,
- ekologia na wesoło - łamigłówki, quizy, rebusy i krzyżówki o tematyce ekologicznej,
- warsztaty tworzenia gier o tematyce ekologicznej.

Ofertę realizował w Śródmieściu Dział Dziecięco-Młodzieżowy.

Ogółem wzięło udział 284 osoby.

LITEROWANIE NA ŚNIADANIE – V. edycja językowego konkursu powiatowego (28.02). Uczniowie klas IV-VI szkół podstawowych sprawdzali swoje umiejętności w kilku konkurencjach, m.in.: literowanie wyrazów, znajomość definicji wyrazów dawnych i gwary, znajomość najczęściej popełnianych błędów logiczno-językowych, znajomość ortografii. W konkursie udział wzięło 46 uczniów z 18 szkół podstawowych z Wałbrzycha i powiatu wałbrzyskiego.

Programy edukacyjne:

- **„Żyj w zgodzie z przyrodą”** - program w zakresie szeroko rozumianej ekologii. Ma na celu uświadamianie dzieciom niepożądanych i niebezpiecznych zjawisk w środowisku oraz rozwijanie postaw i nawyków proekologicznych. W ofercie znalazły się różnorodne zajęcia o charakterze warsztatowym na temat m.in. segregacji śmieci, oszczędzania wody i energii. Całość dopełniły prezentacje multimedialne, prelekcje i seanse filmowe (4 zajęcia/83 os.)
- **„Różne strony książki”** – program w zakresie edukacji czytelniczej. Aspekt edukacyjny polega głównie na odkrywaniu i wykorzystywaniu rozmaitych walorów książki (m.in. poznawczego, artystycznego, integracyjnego, biblioterapeutycznego). Ponadto program ma pomóc w rozwijaniu kompetencji czytelniczych oraz rozbudzaniu chęci obcowania z różnymi formami książki. W omawianym okresie zrealizowano szereg zajęć bibliotecznych oraz warsztatów introligatorskich (5 zajęć/74 os.)
- **„Mała książka wielki człowiek”** - Program Instytutu Książki połączony z wielką kampanią społeczną „Mała książka wielki człowiek” promujący wspólne czytanie książek w rodzinie. Adresatami są dzieci w wieku 3-6 lat oraz ich rodzice. Biblioteka kolejny rok uczestniczyła w programie poprzez

rejestrowanie małych czytelników, dystrybucję wyprawek czytelniczych „Pierwsze czytanki” i honorowanie najaktywniejszych czytelników (32 wyprawki).

Zajęcia cykliczne:

- **Klub Czytających Rodzin** – cykliczne spotkania literacko-plastyczne skierowane do dzieci i ich rodzin, mające na celu budowanie i pielęgnowanie więzi rodzinnych poprzez wspólne czytanie. Teksty literackie są tu bazą do zajęć i zabaw dydaktycznych (2 spotkania/16 os.).
- **Seanse i poranki filmowe** - repertuar stanowią wartościowe filmy fabularne, dokumentalne i animacje z różnych stron świata, znanych producentów dla dzieci takich jak Disney czy Pixar (2 pokazy/ 30 os.).
- **„Duże sprawy małych ludzi”** - spotkania filmowe dla różnych grup wiekowych poruszające ważne, czasami trudne tematy, takie jak: tolerancja, dyskryminacja, różnice kulturowe (3 spotkania/60 os.).
- **„Fabryka dźwięków – skąd się bierze muzyka”** - cykl zajęć muzycznych dla przedszkolaków, ma przybliżyć im podstawowe zjawiska muzyczne. Spotkania wzbogacane materiałami dostępnymi w Dziale Zbiorów Audiowizualnych (2 zajęcia/46 os.).

OFERTA DLA DOROSŁYCH

- **Akademia Pogodnego Seniora** (Wypożyczalnia Główna):
 - „Aloes – dlaczego jest nazywany królową roślin” – wykład dr Renaty Madziary,
 - „Międzynarodowy Dzień Języka Ojczystego” – prelekcja A. Pałki i H. Wiśniewskiego,
 - „Królowa wałbrzyskich ulic – Aleja Wyzwolenia” prelekcja przewodnika Jacka Pielicha,
 - „Pokonaj smog, ratuj zdrowie i klimat” spotkanie ,
 - „Dzień Kobiet” spotkanie z instruktorem dietetyki dr Renatą Madziarą, (Ogółem – 103 os.)
- **Wokół Literatury i Filmu** (Dział Zbiorów Audiowizualnych)– w omawianym okresie odbyły się spotkania:
 - „Leopold Tyrmand” - z okazji Roku Leopolda Tyrmanda - spotkanie połączone z prezentacją multimedialną „Człowiek jest kłębowskiem sprzeczności” poświęconą sylwetce pisarza i pokazem filmu „Jutro premiera” w reż. J. Morgenstern; - „High Tech Love – inne oblicze miłości” - spotkanie z T. Smejlisem, M. Ceterą połączone z projekcją filmu „Ona” w reżyserii Spike’a Jonze. (Ogółem – 54 os.)

OFERTA DLA GRUP SPECJALNYCH

- **Dyskusyjny Klub Książki i Audiobooka** – cykl spotkań dla osób z dysfunkcją wzroku, organizowany przez Oddział Książki Mówionej we współpracy z Wypożyczalnią Główną. Omawiane są książki dostępne jednocześnie w wersji tradycyjnej i mówionej (2 spotkania/ 16 osób).
- **Cały świat zamknięty w książce** - program skierowany do specjalnych grup użytkowników o obniżonych możliwościach poznawczych i rozwojowych. Korzystają z niego uczniowie szkół specjalnych oraz dorośli podopieczni środowiskowych domów samopomocy. Kontakt z książką pomaga nie tylko zdobywać wiedzę o otaczającym świecie, ale wspiera jednocześnie proces integracji w środowisku bibliotecznym osób upośledzonych. Zajęcia dostosowane są do potrzeb i możliwości indywidualnych uczestników. Spotkania budowane są w oparciu o ten sam schemat (prezentacja książki, wspólne czytanie, proste ćwiczenia manualne). W 2020 r. prowadzono zajęcia dla dzieci z Podstawowej Szkoły Specjalnej nr 10 w Dziale Dziecięco-Młodzieżowym (1 spotkanie/7 osób).
- **Prelekcje regionalne** (Dział Informacji Naukowej i Czytelń) – krótkie wykłady przybliżające historię regionu i jego zabytki dla pacjentów Dziennego Oddziału Psychiatrycznego Specjalistycznego Szpitala

im. dr Alfreda Sokołowskiego w Wałbrzychu. Mają one formę prezentacji multimedialnych, przygotowywanych na bazie zbiorów Pracowni Regionalnej (2 spotkania/53 os.).

- „Książka mówiona, dotykana i czytana – edukacja integracyjna” – warsztaty biblioteczne adresowane do dzieci i młodzieży szkolnej. Oprócz walorów edukacyjnych (poznawanie różnych form książki) mają na celu rozwijać w młodych ludziach empatię i tolerancję wobec osób niepełnosprawnych (1 warsztat/20 os.).

POZOSTAŁE IMPREZY I DZIAŁANIA

Weekend Planety z Radiem Zet

19 września na Wałbrzyskim Rynku, Placu Magistrackim i Placu Kościelnym odbył się festyn „Sprzątanie świata z Radiem ZET”, w którym uczestniczyła również Biblioteka, organizując dla dzieci warsztaty ekologiczne i artystyczne „Królowa pszczół” oraz kiermasz używanej książki dziecięcej. Wszyscy chętni mogli wykonać zakładki, wyklejać pszczołę oraz wysłuchać ciekawostek o życiu tych, jakże pożytecznych owadów. Warsztaty cieszyły się bardzo dużym zainteresowaniem wśród młodych wałbrzyszan.

DZIEŃ UKRAIŃSKI

Obywatele Ukrainy stanowią sporą część społeczności Wałbrzyska. W związku z tym pojawił się pomysł i potrzeba bliższego spotkania, poznania kultury i tradycji Ukrainy. Dzięki współpracy ze Stowarzyszeniem Ukraina – Wałbrzych, 17 września odbył się Dzień Ukraiński w Galerii pod Atlantami. W programie zaoferowano uczestnikom:

- „Wianki”- warsztat zaplatania tradycyjnych ukraińskich wianków oraz ciekawostki związane z ich znaczeniem, który zakończył się pokazem wianków i tańcem uczestników na wałbrzyskim rynku;
- Kultura Ukrainy - wykład i prezentację;
- "Pani-furszet" czyli “kobieta stół”, pokaz z prezentacją tradycyjnych ludowych lalek – motanek;
- „Z wizytą u Mistrza” - zwiedzanie Pokoju Pamięci Poety Mariana Jachimowicza; na zakończenie DNIA odbyło się spotkanie z ukraińską artystką Oleną Matoshniuk, której wystawę malarstwa "Nastroje” można było oglądać do 16.10.2020 r. w Galerii pod Atlantami. Ogółem – 30 os.).

Seanse pod Atlantami (Dział Zbiorów Audiowizualnych) Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom i zainteresowaniom użytkowników Biblioteka organizuje wiele projekcji wartościowych dzieł światowego kina w kąci kinowym Fonoteki (5 projekcji/82 os.).

Kiermasze Taniej i Używanej Książki (Wypożyczalnia Główna)

Sprzedaż, prowadzona okazjonalnie od maja do września, obejmuje wycofane egzemplarze nie przystające do profilu zbiorów Biblioteki, dublety lub książki pozyskane jako dary od czytelników.

WYSTAWY

„Jazz Tyrmanda” – na początku stycznia została zorganizowana wystawa z okazji obchodzonego Roku Leopolda Tyrmanda. Na biało-czarnych planszach przedstawiono postać pisarza jako miłośnika jazzu. Wybrane fragmenty jego twórczości, a także wywiadów z autorem i osobami, które go znały, przekazują obraz tego, czym dla L. Tyrmanda był jazz (ok. 50 os.)

„SPÓJRZ widzę” – wystawa prac fotograficznych członków Wałbrzyskiego Klubu Fotograficznego. Zaprezentowano prace 15 autorów inspirowane tekstami piosenek zespołu „Raz Dwa Trzy”. Wernisaż wystawy, który odbył się 14 lutego, zainaugurował IV Wałbrzyski Weekend Fotografii.

Od połowy marca działalność Galerii pod Atlantami została zawieszona. Uruchomiono natomiast jej profil na Facebooku i Instagramie, gdzie zamieszczano materiały na tematy: sztuki wysokiej, grafiki, plakatu, ilustracji, projektowania okładek, fotografii, itp., a także rozmaite materiały edukacyjne, tutoriale dla dzieci i młodzieży. Oba kanały służyły również do utrzymania kontaktu z odwiedzającymi galerię.

Po wznowieniu działalności Galerii zorganizowane zostały kolejne 2 wystawy (ok. 200 os.).

„Nastroje” – wystawa malarstwa Oleny Matoshniuk, artystki pochodzącej z Ukrainy, mieszkającej we Wrocławiu, autorki wystaw zbiorowych i indywidualnych w kraju i zagranicą. Zaprezentowano tu kilka cykli prac powstałych w ostatnich dwóch latach, m.in. nastrojowe pejzaże, nostalgiczne nokturny jak i portrety.

Otwarcie wystawy online odbyło się 3 września 2020 r. godz.18:00 (ok. 60 os.).

„Józef Piłsudski w karykaturze” – wystawa plansz prezentujących portrety Marszałka. Wystawa, przygotowana i udostępniona przez Muzeum Historii Kielc, ukazała wielką różnorodność postaw ówczesnej karykatury wobec źródła jej inspiracji - twórcy Legionów, Naczelnika Państwa i Pierwszego Marszałka Odrodzonej Polski. Wśród ukazanych prac znalazły się zarówno te, z których bije pełne poparcie i serdeczność, jak i portrety w pełni krytyczne, a nawet złośliwe.

Wystawę prezentowano w Galerii od 26 października, a po ponownym zamknięciu instytucji kultury na profilu fb Galerii pod Atlantami (wystawa przedłużona następnym rokiem ze względu na nasilenie pandemii i ograniczenie dostępu do instytucji.)

Pokój Pamięci Poety Mariana Jachimowicza – ok. 100 odwiedzin, w tym 5 grup.

Sytuacja epidemiczna w kraju wymusiła na bibliotecznicę przeniesienie swojej aktywności do sieci. Największe komórki Biblioteki pod Atlantami posiadają swój fanpage na Facebook’u, gdzie od samego początku pandemii podtrzymywały kontakt z czytelnikami, umieszczając szereg postów związanych z książką i czytelnictwem, nawiązując do rocznic literackich i cyklicznej działalności placówki prowadzonej dotychczas wyłącznie stacjonarnie.

USŁUGI świadczone użytkownikom w okresie pandemii

Legimi

Wypożyczalnia Główna kontynuowała współpracę z Dolnośląską Biblioteką Publiczną we Wrocławiu w zakresie bezpłatnego udostępniania użytkownikom biblioteki z e-booków:

- liczba wypożyczeń – 20189

- liczba otwarć – 9179

- liczba użytkowników – 405

- liczba zakupionych dostępów do publikacji dostarczonych drogą elektroniczną – 2045461

„Książka na wynos” – usługa bezdotykowych wypożyczeń, odbywających się poza lokalem bibliotecznym, uruchomiona na początku listopada 2020 r. W ciągu niecałych 2 miesięcy skorzystało z niej ponad 1200 osób wypożyczając 5000 tytułów.

„Książka na telefon” – usługa dla stałych czytelników, którym stan zdrowia bądź wiek nie pozwala na wizyty w placówkach bibliotecznych. W 2020 r. skorzystało z niej 10 osób, wypożyczając łącznie blisko 200 książek.

„Weź nie pytaj, weź poczytaj” – pod tym hasłem prowadzona jest od 2020 r. stała, popularyzująca czytanie, akcja uwalniania książek. Polega ona na pozostawianiu przeczytanych/ zbędnych książek w wyznaczonych miejscach naszych placówek. Dodatkowo regał bookcrossingowy umieszczono na stałe w Hotelu Ibis Styles.

II. Wałbrzyska Galeria Sztuki Biuro Wystaw Artystycznych

Wystawy:

1. Katarzyna Koczyńska-Kielan – „CELADON? Ćwiczenia z obcości. Odsłona wałbrzyska” – ceramika (200 osób),
2. Jagoda Stączek – „GABINET OSOBLIWOŚCI” – kolaże (107 osób),
3. Paulina Brzezińska – „IN - SANITY” – malarstwo (226 osób),
4. Zdzisław Beksiński – „OD FOTOGRAFII DO FOTOMONTAŻU KOMPUTEROWEGO” – fotografia i grafika komputerowa (552 osoby),
5. Ryszard Więckowski – „KREOWANE ŚWIATŁEM” – witraż (25 osób).

Edukacja:

1. oprowadzanie indywidualne i grup zorganizowanych po wystawach czasowych (1100 osób),
2. „Monochromy i kolory”, warsztaty rysunku i malarstwa prowadzone przez pracowników galerii (11 osób),
3. warsztaty LAND ARTU i malowania ziemią, podczas Pikniku Ekologicznego (32 osoby),
4. seria organizowanych warsztatów składania origami. Motywem przewodnim zajęć stała się legenda o Sadako Sasaki i zdjęcie artysty – Marcina Ryczki „Żuraw na tle Hiroshimy” (553 osoby).
5. kontynuacja postów ze zdigitalizowaną, w ramach programu NCK „Kultura w sieci” kolekcją dzieł sztuki Wałbrzyskiej Galerii Sztuki BWA, tj. malarstwa, grafiki i rysunku (poniedziałki), szkła unikatowego (środy) oraz wprowadzenie nowego cyklu postów edukacyjnych „Słowo na weekend”. Te ostatnie ukazują się w każdy piątek, prezentując co tydzień nowe hasło ze Słownika Terminologicznego Sztuk Pięknych.

III. Teatr Lalki i Aktora

1. PREMIERY:

- ŻABCIA I ROPUCH w reż. Marty Kwiek/ 7.03.2020 (761 widzów)
 - PRAWDZIWY PRZYJACIEL w reż. Seweryna Mrożkiewicz/ performatywne czytanie tekstu/ 20.05.2020- on-line*
 - KONCERT – DO PRZYJACIELA w reż. Filipa Niżyńskiego/ 25.09.2020- on-line*
 - PRZYJACIEL w reż. Seweryna Mrożkiewicz/ 5.07.2020- on-line*
 - AKADEMIA PANA KLEKSA w reż. Karoliny Maciejaszek/ 12.09.2020 (901 widzów)
2. Pozostałe spektakle prezentowane w 2020 r. w siedzibie teatru („Chodź na słówko”, „Koziołek Matołek”, „Tajemniczy ogród”, „Kajtuś Czarodziej”, „Władca skarpetek”, „Piotruś pan”, „Dobrze, że jesteś”, „Świat i już”, „Kruk krukowi”, „Raz, dwa, trzy”) – (3 948 widzów)
 3. #zostańwdomuztli w terminie 25.03 – 29.05.2020 cykl spotkań edukacyjnych on-line dla dzieci (aktywność odbiorców on-line_ ok. 9000)
 4. FERIE ZIMOWE PRZY BRZECHWY/ 12 – 19.02.2020- Warsztaty teatralno-taneczne dla dzieci w wieku 7 – 12 lat. (90 osób)
 5. LATO W TEATRZE/ 29.06 – 11.07.2020- Bezpłatne półkolonie teatralne dla dzieci w wieku 8 – 12 lat. (20 osób)
 6. PIKNIK Z RADIEM ZET/ 19.09.2020- Warsztaty dla dzieci z zakresu: animacji lalek, dykcji i impostacji oraz plastyki teatralnej (ok. 100 osób)

* spektakle on- line obejrzało łącznie 196 widzów- dane pochodzą z Raportu o stanie Gminy Wałbrzych 2020 r.

Od 15 marca 2020 - Teatr ograniczył działalność statutową z uwagi na obowiązujące restrykcje stanu epidemicznego w kraju.

IV. Muzeum Porcelany

Imprezy realizowane na terenie Śródmieścia, w jakich brało udział Muzeum Porcelany w roku 2020:

- **III Dolnośląski Festiwal Kultury Żydowskiej w Wałbrzychu** - festiwal odbył się w siedzibie muzeum w dniu 04.01.2020r. Podczas spotkania uczestnicy mieli możliwość dekorowania porcelanowych naczyń. Odbył także wykład o kulturze i symbolach narodowych. Odwiedziło nas 20 os.
- **Dolnośląski Rajd Zabytków Techniki** - Muzeum Porcelany było współorganizatorem rajdu. Podczas weekendu (5 i 6.09.2020) uczestnicy odwiedzali wnętrza muzeum. Jednym z zadań było zebranie pamiątkowych muzealnych pieczętek. Podczas dwóch dni odwiedziło nas 53 uczestników.
- **Eko Piknik z Radiem ZET** - podczas imprezy, która odbyła się 19.09.2020r. prowadziliśmy warsztaty ceramiczne dla dzieci. Dla uczestników czekała masa porcelanowa, w której dzieci mogły rzeźbić. Wszystkie porcelanowe rzeźby były zabierane przez dzieci. Dodatkową atrakcją były quizy i konkursy z nagrodami. Podczas tego dnia nasze stanowisko odwiedziło 60 os.
- **Wałbrzych Miastem Porcelany - historia i terażniejszość**- pierwsze spotkanie odbyło się w siedzibie muzeum w dniu 28.09.2020r. Organizatorem było Stowarzyszenie Ceramików Polskich. Zaproszeni goście, ceramicy i pracownicy muzeum podczas prelekcji opowiadali o historii porcelany na terenie Wałbrzycha. Drugie spotkanie odbyło się w Centrum Nauki i Sztuki Stara Kopalnia. Podczas spotkania w muzeum odwiedziło nas 50 os.

Łączna liczba uczestników ww. przedsięwzięć: 183

V. Wałbrzyski Ośrodek Kultury

- Projekcja filmu "1920- Bitwa warszawska" - organizacja seansu. Liczba odbiorców ok. 130 os.
- Pokaz grupy ognia IMPULS - Ognie nad miastem, czyli Fire Show w Harcówce. Liczba odbiorców - ok. 40 os.
- Sprzątanie Świata z Radiem Zet - współorganizacja (warsztaty, ogródek animacyjny dla najmłodszych). Liczba odbiorców 80 os.
- VIII Wałbrzyski Polonez Maturzystów - współorganizacja (wsparcie sprzętowe nagłośnienie oraz realizator dźwięku)
- Dzień Żołnierzy Wyklętych - współorganizacja (wsparcie sprzętowe nagłośnienie oraz realizator dźwięku)
- Uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej katastrofę smoleńską (wsparcie sprzętowe nagłośnienie oraz realizator dźwięku)

– CEL 4. ROZWINIĘTA INFRASTRUKTURA I SPRAWNIE FUNKCJONUJĄCE POŁĄCZENIA KOMUNIKACYJNE MIASTA (WEWNĘTRZNE I ZEWNĘTRZNE)

4.1 OPRACOWANIE I WDROŻENIE KOMPLEKSOWEJ KONCEPCJI ROZWOJU INFRASTRUKTURY DROGOWEJ W OPARCIU O KIERUNKI ROZWOJU FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEGO MIASTA

Planowane inwestycje związane z funkcjonowaniem Aglomeracji Wałbrzyskiej:

W 2019 roku. wyłoniono wykonawcę Obwodnicy Boguszowa i Sobięcina w trybie zaprojektuj i wybuduj - EUROVIA.

Wykonawca realizuje zadanie w formule „zaprojektuj i wybuduj” . Opracowano dokumentację budowlaną i obecnie trwa procedura pozyskiwania decyzji zezwolenia na realizację inwestycji drogowej. Prowadzone są prace związane z przebudową kanału Sobięcinka na podstawie zgłoszenia robót budowlanych.

4.2 URUCHOMIENIE MULTIMODALNEGO SYSTEMU TRANSPORTU PUBLICZNEGO

Przeprowadzana jest bieżąca analiza rozkładów jazdy komunikacji miejskiej oraz dopasowanie ich do odjazdów i przyjazdów środków komunikacji transportu kolejowego.

4.3 BUDOWA OBWODNICY WAŁBRZYCHA

Gmina Wałbrzych wybuduje obwodnicę w ramach projektu pn. „Budowa obwodnicy Wałbrzycha w ciągu drogi krajowej nr 35” dofinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020, Oś priorytetowa IV: Infrastruktura drogowa miast, Działanie 4.2: Zwiększenie dostępności transportowej ośrodków miejskich leżących poza siecią drogową TEN-T i odciążenie miast od nadmiernego ruchu drogowego.

Zadanie obejmuje budowę:

- dwujezdniowego odcinka obwodnicy ok. 6km
- dwóch węzłów komunikacyjnych ulic Żeromskiego i Reja
- nowych odcinków dróg gminnych ul. Kusocińskiego oraz drogi dojazdowej przy węźle Żeromskiego
- trzech wiaduktów
- dróg serwisowych
- kładki i przejścia podziemnego
- sieci kanalizacyjnych
- urządzeń ochrony środowiska
- oświetlenia ulicznego

oraz przebudowę:

- ul. Wysockiego na długości ok. 200m wraz ze skrzyżowaniem
- ul. Chrobrego na długości ok. 700m
- drogi gminne i lokalne – ulice: Szczawieńska, Topolowa, Żeromskiego, Starachowicka, Reja, Mazowiecka, Browarna, konopnickiej

W marcu 2019 r. podpisano umowę z Nadzorem Inwestorskim, a w kwietniu 2019 r. umowę z wykonawcą zadania - firmą BUDIMEX S.A. W maju 2019 r. rozpoczęto roboty budowlane. Pod koniec 2019 roku postęp prac wyniósł 36%.

W roku 2020 w ramach realizacji inwestycji poniesiono wydatki w kwocie: 124 022 700,23 zł brutto. Zagregowany stan zaawansowania robót na koniec 2020 roku wynosił ok.70%.

Na poszczególnych fragmentach nowej trasy wygląda to następująco:

- odcinek szczawieński i fragment trasy z estakadą i przebudową dróg usytuowanych na Piaskowej Górze 68%,

- odcinek zawierający fragment dróg na Piaskowej Górze, trasa za szpitalem i 2 kładki dla pieszych - 88%,
- węzeł Żeromskiego 78%,
- ostatni fragment - od ul. Reja i nowego wiaduktu z estakadą po Plac Grunwaldzki - 44%.

4.4 ODBUDOWA SIECI DRÓG W GRANICACH ADMINISTRACYJNYCH MIASTA

Miernik realizacji zadania: Liczba oddanych km nowych lub zmodernizowanych dróg							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba km	6,826	6,502	0,6	4,642	1,856	1,28	3,142
Miernik realizacji zadania: Liczba oddanych km nowych lub zmodernizowanych chodników							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba km	9,473	7,449	0,612	6,11	4,264	0	3,466

1. .Przebudowa ul. Nałkowskiej i Hirszfelda w Wałbrzychu

- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych dróg – 1,0
- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych chodników – 1,483
- liczba oddanych kilometrów nowych dróg dla rowerów i ścieżek rowerowych – 0,38
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych - 207
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych - 19

2.Przebudowa ul. Długosza w Wałbrzychu

- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych dróg – 0,472
- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych chodników – 0,472,
- liczba oddanych kilometrów nowych dróg dla rowerów i ścieżek rowerowych – 0,17
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych – 0
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych – 0

3.Remont ul. Niepodległości– droga krajowa nr 35 w Wałbrzychu na odcinku około 410m od km 15+910 do 16+750.

- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych dróg – 0,840 km,
- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych chodników – 0 km,
- liczba oddanych kilometrów nowych dróg dla rowerów i ścieżek rowerowych – 0 km,
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych – 0
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych – 0

4.Przebudowa skrzyżowania ul. Wrocławskiej i ul. Piastów Śląskich

- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych dróg – 0,0 km,
- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych chodników – 0 km,
- liczba oddanych kilometrów nowych dróg dla rowerów i ścieżek rowerowych – 0 km,

- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych – 0
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych – 0

5. Przebudowa ul. Garbarskiej w Wałbrzychu

- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych dróg – 0,145
- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych chodników – 0,289
- liczba oddanych kilometrów nowych dróg dla rowerów i ścieżek rowerowych – 0 km,
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych – 0
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych – 0

6. Przebudowa ul. Niepodległości w Wałbrzychu na odcinku od ul. Sikorskiego do ul. Kaszubskiej

- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych dróg – 0,260
- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych chodników – 0,520
- liczba oddanych kilometrów nowych dróg dla rowerów i ścieżek rowerowych – 0 km,
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych – 0
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych – 0

7. Przebudowa Placu Konstytucji 3 Maja

- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych dróg – 0,168
- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych chodników – 0,270
- liczba oddanych kilometrów nowych dróg dla rowerów i ścieżek rowerowych – 0 km,
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych – 29
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych – 2

8. Przebudowa ul. Ratuszowej w Wałbrzychu

- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych dróg – 0,257
- liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych chodników – 0,432
- liczba oddanych kilometrów nowych dróg dla rowerów i ścieżek rowerowych – 0 km,
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych – 0
- liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych – 0

4.5 POPRAWA DOSTĘPNOŚCI KOMUNIKACYJNEJ MIASTA

Miernik realizacji zadania: Liczba oddanych i/lub zmodernizowanych połączeń komunikacji publicznej							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba połączeń	2	4	5	1	3	2	4
Miernik realizacji zadania: Liczba nowych i/lub zmodernizowanych przystanków komunikacji miejskiej							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba przystanków	49	28	9	12	19	2	0

Modernizacja linii komunikacyjnych:

- utworzono dla wybranych kursów linii nr 2, linii nr 5, linii nr 12 i linii nr 15 połączenie z nowo otwartym Dworcem Kolejowym Centrum.

W roku 2020 oprócz bieżącego utrzymania i napraw infrastruktury przystankowej nie utworzono nowych przystanków i nie przeprowadzono modernizacji istniejących przystanków komunikacji miejskiej.

4.6 BUDOWA CENTRUM PRZESIADKOWEGO KOLEJOWO—AUTOBUSOWEGO WAŁBRZYCH CENTRALNY

W 2018 r. PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. rozpoczęła budowę przystanku. Stacja Wałbrzych Centrum jest budowana w odległości około 2 km od stacji Wałbrzych Miasto, w kierunku stacji Wałbrzych Fabryczny. Zadanie jest częścią dużej inwestycji realizowanej przez PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. na linii kolejowej nr 274 (Wrocław - Wałbrzych - Jelenia Góra - Zgorzelec), dokładnie na odcinku pomiędzy ulicami: Mazowiecką, Lubelską i Wysockiego). Poza budową przystanku obejmuje modernizację stacji: Świebodzice i Wałbrzych Szczawienko. Wartość inwestycji to ponad 77 mln zł. Przystanek kolejowy Wałbrzych Centrum będzie miał dwa perony o długości 300 metrów z jedną krawędzią. Będą połączone podziemnym przejściem i zostaną wyposażone w windy, wiaty, oświetlenie i system informacji pasażerskiej.

Budowa węzła przesiadkowego wraz infrastrukturą drogową oraz częścią usługowo handlową „Wałbrzych Centrum” to inwestycja na podobszarze rewitalizacji Śródmieście. W 2020 r. Polskie Linie Kolejowe zakończyły i oddają do użytkowania przystanek kolejowy Wałbrzych Centrum. W jego sąsiedztwie ma powstać dworzec autobusowy wraz z powierzchniami handlowymi, jednak efekty tej inwestycji będzie można ocenić po zakończeniu budowy obiektu. Wstępnie zakończenie prac planowane jest na koniec roku 2021, jednakże ze względu na pandemię COVID-19 prace mogą ulec opóźnieniu.

4.7 WDROŻENIE PROGRAMÓW: ŚRÓDMIEŚCIE BEZ SPALIN, PARKING ZA DARMO, DZIEŃ BEZ SAMOCHODU, PARKUJ I JEDŹ (ZGODNIE Z ZAŁOŻENIAMI PRZYJĘTYMI W PROGRAMIE ZIELONY WAŁBRZYCH 2020)

Miernik realizacji zadania: liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych zarządzanych przez ZDKiUM						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba miejsc	163	41	295	139	0	236
Miernik realizacji zadania: liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych zarządzanych przez ZDKiUM						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba miejsc	15	2	28	0	0	21

Program "Dzień bez samochodu" został ustanowiony zarządzeniem Prezydenta Miasta Wałbrzycha z dnia 17 kwietnia 2014 r. W dniu bez samochodu bezpłatny przejazd środkami komunikacji miejskiej w Wałbrzychu jest możliwy po okazaniu ważnego dowodu rejestracyjnego samochodu osobowego.

Pozostałe programy nie były realizowane w 2020 roku.

4.8 WDROŻENIE PROGRAMU ROWERY WAŁBRZYCH 2020 (ZGODNIE Z ZAŁOŻENIAMI PRZYJĘTYMI W PROGRAMIE ZIELONY WAŁBRZYCH 2020)

Miernik realizacji zadania: Długość oddanych nowych dróg dla rowerów i ścieżek rowerowych przy drogach publicznych w zarządzie ZDKiUM							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Długość (m)	5.143	3.209	0.985	3.684	3.807	4.815	0.55
Miernik realizacji zadania: Liczba zakupionych rowerów miejskich posiadających wspomaganie elektryczne							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba miejsc	2	0	0	0	0	0	0

Istniejące ścieżki rowerowe utrzymywane są przez Zarząd Dróg Komunikacji i Utrzymania Miasta w Wałbrzychu poprzez wykonywanie prac porządkowych, pielęgnacyjnych.

W 2020 roku oddano nowe drogi dla rowerów i ścieżki rowerowe o łącznej długości 0,55 km:

- ul. Nałkowskiej i Hirszfelda 0,38km
- ul. Długosza 0,17 km

4.9 INTELIGENTNY SYSTEM ZARZĄDZANIA TRANSPORTEM

Rok 2019 był pierwszym rokiem adaptacji Systemów ITS w Wałbrzychu. Był to okres wdrożeniowy. Rok 2020, to dostosowywanie Systemów do rzeczywistości miejskiej. To również zapoznanie się, od strony praktycznej, z obsługą platformy integrującej ITS przez pracowników Centrum Sterowania Ruchem i Monitoringu Wizyjnego (CSRIMW). Okres ten był zoptymalizowaniem funkcjonowania Systemów i dostosowaniem do dynamicznie zmieniającej się, z uwagi na budowę obwodnicy, sytuacji w mieście. Celem tych działań było zminimalizowanie utrudnień wynikających ze zmian organizacji ruchu, mających związek z budową. Komunikaty o tych faktach, były systematycznie, publikowane na portalu internetowym ITS. Miło to na celu zminimalizowanie utrudnień, upłynnienie ruchu, a tym samym ograniczenie emisji spalin. Na portalu tym umieszczono również swego rodzaju "instrukcję obsługi" Systemów przez mieszkańców /m.in. korzystanie z przycisków przy przejściach dla pieszych, konieczność dojeżdżania do linii zatrzymania na skrzyżowaniach celem wzbudzenia detekcji/. Wszystko po to aby uzyskać optymalne korzyści z wdrożenia projektu, co jest zauważalne.

Cele te są realizowane przez pracowników CSRIMW poprzez nadzór i obsługę poniższych Systemów:

- Platforma Integrująca – System Centralny,
- System sterowania ruchem drogowym,
- System informacji parkingowej,
- System monitoringu CCTV,
- System informacji mobilnych, portal ITS.

– CEL 5. AKTYWIZACJA ZAWODOWA MIESZKAŃCÓW

5.1 AKTYWIZACJA OSÓB BEZROBOTNYCH DO PODJĘCIA PRACY

Miernik realizacji zadania: Liczba osób korzystających z różnych form aktywizacji zawodowej oferowanych przez PUP w Wałbrzychu.

L.p.	Forma aktywizacji	Liczba osób						
		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1	Szkolenia	142	154	104	102	57	70	37
2	Roboty publiczne	376	266	244	229	100	78	52
3	Prace interwencyjne	169	195	242	192	160	185	72
4	Staże	1.289	1.111	1.112	982	806	565	254
5	Prace społecznie użyteczne	676	736	642	484	316	221	224
6	Jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej	299	337	306	264	185	175	154
7	Doposażenie miejsc pracy	180	182	146	141	45	86	37
8	Bon szkoleniowy	15	15	15	9	7	7	6
9	Bon stażowy	79	153	52	9	0	0	0
10	Bon na zatrudnienie	3	10	10	3	0	0	0
11	Bon na zasiedlenie	0	10	41	56	44	42	3
12	Dofinansowanie wynagrodzenia osób powyżej 50 roku życia	0	5	6	9	10	10	5
13	Refundacja wynagrodzeń i składek ZUS dla osób do 30 roku życia	0	0	242	502	431	170	6
14	Razem	3.228	3.174	3.162	2.982	2.161	1.609	850

Miernik realizacji zadania: Stopa bezrobocia

(*średnia z danego roku)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Stopa bezrobocia* w powiecie wałbrzyskim	25,9%	21,6%	19,3%	14,0%	13,8%	12,6%	14,9%
Stopa bezrobocia* w m. Wałbrzych	13,2%	10,4%	9,0%	7,2%	5,8%	5,1%	6,0%

5.2 ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI SPOŁECZNEJ, W TYM TWORZENIA SPÓŁDZIELNI SOCJALNYCH

W 2018 roku przy udziale jednostek organizacyjnych Gminy powstały następujące spółdzielnie socjalne:

Spółdzielnia Socjalna „Nasze wsparcie” powstała 4 lipca 2018 roku, jej członkami jest 8 kobiet, korzystających wcześniej ze wsparcia MOPS. Spółdzielnia zajmuje się świadczeniem usług opiekuńczych i bytowych osobom, które z powodu wieku, choroby i niepełnosprawności lub innej przyczyny wymagają pomocy, a są jej pozbawione. Współpracuje z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Wałbrzychu, który zleca jej tego typu działalność. Spółdzielnia została utworzona przez dwa podmioty: Stowarzyszenie Regionalne Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych oraz Stowarzyszenie „O! Kultura”. Siedziba Spółdzielni mieści się w Centrum Wsparcia Socjalnego MOPS na ul. Ogrodowej 2a.

Spółdzielnia Socjalna „Zielony zakątek” powstała 1 sierpnia 2018 roku, jej członkami jest 5 mężczyzn niepełnosprawnych, którzy byli wcześniej bezrobotni i korzystali z pomocy finansowej MOPS. Spółdzielnia świadczy usługi w zakresie utrzymania czystości w parkach, lasach i terenach miejskich, segreguje śmieci w tym zakresie współpracuje z Miejskim Zakładem Usług Komunalnych. Spółdzielnia została utworzona przez dwa podmioty: Stowarzyszenie Regionalne Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych oraz Stowarzyszenie Mieszkańców Podgórze Dzielnicy Wałbrzycha i Miasta Wałbrzych”.

W 2018 roku powstało również **Przedsiębiorstwo Społeczne 7 NieBo Sp. z o.o.** z inicjatywy Sióstr Niepokalanek. Jest to kreatywny kobiecy biznes, którego celem jest powrót do aktywności na rynku pracy kobiet wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. Zajmuje się szyciem wysokiej jakości toreb, plecaków, worków, „nerek”, saszetek itp. Tworzone produkty są najwyższej jakości. Siedziba Przedsiębiorstwa znajduje się przy ul. Marceliny Darowskiej 18.

W 2020 roku nadal jednostki organizacyjne Gminy Wałbrzych były zaangażowane w rozwój tych przedsięwzięć.

5.3 AKTYWIZACJA ZAWODOWA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Miernik realizacji zadania: Liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba osób	514	360	295	282	242	214

Według stanu na koniec grudnia 2020 roku zarejestrowanych było w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wałbrzychu 214 osób niepełnosprawnych, z tego 107 kobiet.

Na terenie Wałbrzycha funkcjonują dwa Zakłady Aktywności Zawodowej:

- 1) **Zakład Aktywności Zawodowej „Nadzieja”** w Wałbrzychu przy ul. A. Mickiewicza 24 prowadzony przez Stowarzyszenie Dzieci i Rodzin Zasadniczej Szkoły Zawodowej Specjalnej

- 2) **Zakład Aktywności Zawodowej „Victoria”** przy ul. 1-go Maja 112 powstał na podstawie Uchwały Nr X/143/2015 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 27 sierpnia 2015 roku

Samorząd Województwa Dolnośląskiego na podstawie Umowy DS-N/25/2015 z dnia 3.11.2015 r. w 2020 r. udzielił ze środków PFRON dofinansowania kosztów działania ZAZ na kwotę 1.663.490,00 zł.

W ramach współfinansowania kosztów działania ZAZ Victoria UMWD na podstawie umowy DS-N/14/2020 przekazał dotację w kwocie 184.302,00 zł.

Środki przekazane w roku 2020 z budżetu Gminy na działalność ZAZ 300.000,00 zł. Kwotę 9.960,00 zł. podatek od nieruchomości. Opłaty Notarialne 8241,00 zł.

Warsztaty Terapii Zajęciowej

W Wałbrzychu działają trzy Warsztaty Terapii Zajęciowej, które tworzą osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rozwoju społecznego, a także umożliwiają rozwój umiejętności pozwalających na zdobycie zatrudnienia. Placówki te prowadzą terapię zmierną do rozwijania umiejętności życia codziennego, rozwijają zainteresowania podopiecznych, które w przyszłości mogą pomóc w zdobyciu zatrudnienia, praktyk zawodowych lub stażu i zatrudnienia w Zakładach Aktywności Zawodowej, Zakładach Pracy Chronionej lub na otwartym rynku pracy.

- 1) **Warsztat Terapii Zajęciowej prowadzony przez Stowarzyszenie Dzieci i Rodzin Zasadniczej Szkoły Zawodowej Specjalnej** z siedzibą przy ul. A. Mickiewicza 24,
- 2) **Warsztat Terapii Zajęciowej prowadzony przez Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Wałbrzychu** z siedzibą przy ul. Z. Nałkowskiej 4a,
- 3) **Warsztat Terapii Zajęciowej działający przy Publicznej Szkole Podstawowej Specjalnej nr 10** z siedzibą przy ul. Ogrodowej 10.

Warsztaty Terapii Zajęciowej to wyodrębniona organizacyjnie i finansowo placówka stwarzająca osobom niepełnosprawnym, niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskiwania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Zgodnie z art. 10b pkt 2a ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, samorząd finansuje z budżetu miasta, co najmniej 10% wysokości kosztów działalności warsztatu. W roku 2020 na działalność trzech Warsztatów Terapii Zajęciowej z budżetu miasta, została przekazana dotacja w wysokości 197.791,68 zł. Wsparciem objętych zostało 90 osób z niepełnosprawnością intelektualną.

W ramach aktywnego udziału w procesie rozwoju spółdzielni socjalnych, w których zatrudniane są osoby niepełnosprawne pracownicy tutaj. Ośrodka aktywnie wspierają ww. osoby w ich aktywizacji zawodowej. MOPS w ramach realizacji projektów współfinansowanych z UE podejmuje szereg działań aktywizujących osoby niepełnosprawne do podjęcia pracy. W roku 2020 zrealizowano:

PROJEKT „AKTYWNY START”

Od 01 czerwca 2019 r. do 30 listopada 2020 r. w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Całkowita wartość projektu wyniosła 1 704 523,30 zł w tym: kwota dofinansowania wynosi 1 441 523,30 zł, wkład własny Gminy to 263.000,00 zł.

Projekt skierowany był do 156 osób w wieku aktywności zawodowej w tym bezrobotnych, nieaktywnych zawodowo, z orzeczeniem o niepełnosprawności zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, wymagających aktywizacji społeczno-zawodowej, korzystających z pomocy społecznej oraz doświadczających wielokrotnego wykluczenia społecznego. Głównym celem projektu było nabycie przez 156 świadczeniobiorców MOPS w Wałbrzychu podstawowych kompetencji niezbędnych do codziennego funkcjonowania w życiu społecznym, zawodowym, poprzez objęcie ich kompleksowym i wielokierunkowym wsparciem, łączącym aktywizację zawodową, społeczną, edukacyjną i zdrowotną w okresie do 30.09.2020 r. W tym celu zaplanowano w projekcie szeroką ofertę form wsparcia przewidzianych dla osób w wieku powyżej 18 lat, których efektem ma być nabycie przez nich szeroko rozumianych kompetencji społecznych, zawodowych umożliwiających i ułatwiających proces ich adaptacji społecznej i zawodowej. Główny cel projektu osiągnięty został poprzez zaplanowane do realizacji form wsparcia, które wchodzi w skład instrumentów - usług aktywnej integracji społecznej, integracji zawodowej oraz usług aktywnej integracji o charakterze edukacyjnym i zdrowotnym. Zrealizowanie poszczególnych działań projektowych stanowi skuteczną formę zapobiegania wykluczeniu społecznemu i zawodowemu, na które osoby wykluczone społecznie są narażone w bardzo dużym stopniu. Tym samym cel projektu przyczynia się do realizacji celów RPO WD i jest zgodny z celem szczegółowym Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym os. niepełn. poprzez reintegrację społeczną oraz poprawę i wzmocnienie ich zdolności do poszukiwania i podjęcia pracy.

W drugiej edycji projektu, który rozpoczął się od 01.02.2020r. wsparciem objętych zostało 104 osoby, w tym 46 osób niepełnosprawnych, posiadających orzeczenie o stopniu niepełnosprawności. Wśród osób objętych wsparciem osoby osiągnęły postęp w rozumieniu wskaźnika efektywności społecznej tzn. zakończyły zgodnie ze ścieżką udział w projekcie i osiągnęły postęp w rozumieniu wskaźnika efektywności zatrudnieniowej, co oznacza, że podjęły zatrudnienie i podpisały umowę o pracę. W ramach realizowanego projektu zostały także przeprowadzone kursy umożliwiające nabycie, podniesienie lub zmianę kwalifikacji i kompetencji zawodowych. W drugiej edycji w 2020r. -21 osób uzyskało kwalifikacje po opuszczeniu programu.

Ze względu na fakt, że osiągnięto wszystkie zaplanowane rezultaty projektu, można stwierdzić, że cel główny projektu został w pełni osiągnięty. Realizacja projektu przyczyniła się bezpośrednio do podwyższenia aspiracji osobistych i kompetencji zawodowych jego uczestników, w tym os. niepełn. oraz wpłynęła pozytywnie na zmniejszenia poziomu deficytów psychospołecznych i zminimalizowanie zjawiska wyuczonej bezradności. Projekt „Aktywny start” został zrealizowany, a analiza jego uczestników po zakończeniu pokazuje szereg zmian, które mogą świadczyć o znaczącym postępie jego uczestników, które powinny im umożliwić poprawę aktualnej sytuacji życiowej w sferze społecznej i zawodowej.

PROJEKT „NIE EMIGRUJĘ – TU PRACUJĘ”

MOPS jest partnerem projektu realizowanego przez Regionalne Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych pn. „Nie emigruję- tu pracuję”, współfinansowanego przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego Całkowita wartość projektu: 2 410 860,55 zł. Kwota dofinansowania UE: 2 279 860 ,55 zł. Projekt realizowany w okresie od 1.05.2019 r. do 30.09.2021 r.

Celem głównym projektu jest wzmocnienie zdolności do zatrudnienia lub samozatrudnienia, a następnie utrzymania trwałej aktywności społecznej, zawodowej wśród 122 osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym os. niepełn. Cel odpowiada na problem niskiej zdolności osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym do samodzielnej i aktywnej integracji społeczno-zawodowej, a tym samym podejmowania zatrudnienia lub samozatrudnienia i skutecznego wychodzenia z wykluczenia społecznego.

Projekt zakłada następujące formy wsparcia: indywidualne ścieżki reintegracji, indywidualne wsparcie w rozwoju społeczno-zawodowym, warsztaty kompetencji społecznych, doradztwo specjalistyczne, Szkoła aktywnego mieszkańca obszaru rewitalizowanego, centrum wolontariatu, kursy i szkolenia zawodowe, staże, trening kompetencji społecznych „Aktywni Bezdomni”. Udział w projekcie daje możliwości: podniesienia kwalifikacji, umiejętności, kompetencji społecznych i zawodowych, zdobycia doświadczenia zawodowego i praktycznych umiejętności umożliwiających dostosowanie się do wymagań rynku i otoczenia, zmianę swojej trudnej sytuacji życiowej poprzez przygotowanie do trwałego zatrudnienia.

– CEL 6. WYSOKI KAPITAŁ SPOŁECZNY (ZDROWA I ZINTEGROWANA SPOŁECZNOŚĆ)

6.1 UTWORZENIE I ROZWIJANIE W POSZCZEGÓLNYCH DZIELNICACH MIASTA CENTRÓW AKTYWNOŚCI LOKALNEJ

Pogram Centrum Aktywności Lokalnej (CAL), został zainicjowany w 1997 roku przez Biuro Obsługi Ruchu Inicjatyw Społecznych - BORIS. Obecnie koordynację nad jego realizacją przejęło Stowarzyszenie Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL. Na terenie Wałbrzycha funkcjonuje Centrum Aktywności Lokalnej zlokalizowane przy ul. Mickiewicza oraz pełniące taką samą funkcję Centrum Integracji Rodziny przy ul. Grota Roweckiego. Placówki pełnią bardzo ważną rolę w życiu społecznym miasta. Animują działalność kulturalną i rekreacyjną, organizują działania środowiskowe, prowadzą poradnictwo dla mieszkańców miasta. W Centrum Aktywności Lokalnej funkcjonuje Placówka Wsparcia Dziennego dla dzieci i młodzieży, a jej filia działa w Centrum Integracji Rodziny. Ponadto w każdej z placówek działają Kluby Seniora, Klub Integracji Społecznej oraz pracownie komputerowe. Zadanie będzie realizowane w kolejnych latach poprzez rozwój sieci Centrów Aktywności Lokalnej.

Funkcjonuje utworzone we wrześniu 2015 r. Centrum Edukacyjno – Kulturalnego przy ul. Kasztelańskiej 7, w skład którego wchodzi filia Biblioteki pod Atlantami, Przedszkole Samorządowe, Żłobek, Dzienny Dom Pomocy i Świetlica Placówki Wsparcia Dziennego. Centrum pełni istotną funkcję społeczną, odbywają się tam działania integrujące wszystkie pokolenia.

W 2017 roku otwarto kolejne miejsce pełniące funkcję aktywizacyjną w dzielnicy Podgórze, przy ul. Niepodległości 64. W budynku mieści się placówka opiekuńczo – wychowawcza dla 14 dzieci, oraz świetlica Zespołu Placówek Wsparcia Dziennego, który od stycznia 2017 r. funkcjonuje w strukturze Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

W grudniu 2019 r. oddano do użytku w dzielnicy Podgórze przy ul. Niepodległości 78 kolejny Dzienny Dom Pomocy Senior+ wraz z klubem Seniora. Zadanie było współfinansowane z budżetu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

6.2 REALIZACJA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA WAŁBRZYCHA

Miernik realizacji zadania: Liczba osób korzystających z pomocy społecznej							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba osób	7.040	9.565	8.804	7.324	6.361	3.657	7.998

Miernik realizacji zadania: Liczba osób objętych programami przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Projekt „Od bierności do aktywności”	272	255	-	-	-	-	-
Klub Integracji Społecznej	63	67	73	22	22	25	-
Projekt „Powrót do aktywności”	30	-	20	69	177	-	-
Program Aktywności Lokalnej	-	10	360	410	840	642	-
Projekt „Wałbrzych mówi ...STOP PRZEMOCY	-	-	438	-	-	-	-
Projekt dla dzieci „Inspirował mnie Wałbrzych”	-	-	90	-	-	-	-
Projekt „Aktywni razem”				59	59	59	-
Projekt „Aktywny start”					52	52	104
Projekt „Nasze dzieci”					25	25	225
Projekt „Nie emigruję-tu pracuję”						61	122
Projekt socjalny „Do serca przytul psa”						35	-
Razem	365	332	981	501	1039	899	451

W dalszym ciągu obowiązują zapisy gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych dla miasta Wałbrzycha na lata 2016-2020. Strategia stanowi podstawę do realizacji trwałych wzorów i interwencji społecznych, podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Strategia charakteryzuje w szczególności działania służb publicznych i niepublicznych rozwiązujących kwestie społeczne podejmowane dla poprawy warunków zaspokajania potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin.

6.3 PROFILAKTYKA I PROMOCJA ZDROWIA

Miernik realizacji zadania: Liczba zorganizowanych i przeprowadzonych akcji i/lub programów z zakresu profilaktyki i promocji zdrowia						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba programów	11	4	4	7	6	10

Wspierając politykę nowotworową w Polsce, Gmina Wałbrzych zdecydowała o kontynuacji i sfinansowaniu w 2020 roku wieloletniego „Programu profilaktyki zakażeń wirusem brodawczaka ludzkiego HPV na lata 2019-2021”, będącego kontynuacją pierwszej edycji na lata 2014-2018, przyjętej do realizacji Uchwałą Nr LXV/661/2014 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 29 sierpnia 2014 r.

Program otrzymał pozytywną opinię Agencji Technologii Medycznych w Warszawie w czerwcu 2014 roku.

„Program profilaktyki zakażeń wirusem brodawczaka ludzkiego HPV na lata 2019-2021” został przyjęty Uchwałą Nr III/36/18 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 27 grudnia 2018r., zmienioną Uchwałą Nr VI/65/19 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 28 lutego 2019 r.

W 2020 roku odbiorcami w zakresie szczepień profilaktycznych HPV były dziewczęta 12 - letnie, z rocznika 2008, mieszkanki miasta, posiadające zameldowane na pobyt stały na terenie Wałbrzycha. Podano 320 dawek szczepionki. Koszt realizacji szczepień wyniósł 121.085.00 zł tj. 141 dawek szczepionki x cena jednostkowa 370 zł oraz 179 dawek szczepionki x cena jednostkowa 375 zł. Koszt realizacji kampanii informacyjno-edukacyjnej przeprowadzonej wśród uczennic z wałbrzyskich szkół oraz ich rodziców/opiekunów prawnych: 20.000.00 zł tj.: 1000 osób x cena jednostkowa 20.00 zł.

Każdorazowo cykl dwóch dawek szczepionki, poprzedzony był kwalifikacyjnymi badaniami lekarskimi oraz wpisem o szczepieniu do wymaganej dokumentacji medycznej (karta zdrowia dziecka, książeczka zdrowia, karta szczepień), dokumentacja medyczna w formie papierowej i elektronicznej znajduje się u realizatora programu, tj. w Niepublicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej „Śródmieście - Biały Kamień”.

Z powodu pandemii COVID-19 początkowo edukacja była przeprowadzana w trakcie realizacji szczepień. Wykorzystano również możliwości prowadzenia akcji informacyjnej w mediach publicznych i społecznościowych. Dopiero we wrześniu 2020 r. udało się przeprowadzić edukację również w niektórych szkołach. Warunkiem skorzystania z darmowego szczepienia było podpisanie przez rodziców/opiekunów formularza zgody na szczepienie.

Ponadto, Polskie Towarzystwo Opieki Paliatywnej Oddział w Wałbrzychu otrzymało z budżetu miasta dotację na realizację zadania publicznego pn.: „ **Zadanie z zakresu ochrony zdrowia polegające na podejmowaniu działań w 2020 roku, mających na celu poprawę jakości opieki nad osobami przewlekle i nieuleczalnie chorymi, przebywającymi w środowisku domowym z terenu Miasta Wałbrzycha, w tym rehabilitacja i zakup niezbędnego sprzętu medycznego dla niepełnosprawnych, nieuleczalnie i przewlekle chorych dzieci**”. Zadanie polegało na zorganizowaniu wszechstronnej pomocy osobom chorym na choroby nowotworowe oraz inne schorzenia nie poddające się leczeniu u schyłku życia oraz wsparciu rodzin tych chorych. Świadczenia były udzielane w domach chorych z wykorzystaniem specjalistycznego sprzętu medycznego i rehabilitacyjnego. Pacjenci zostali objęci opieką przez lekarzy, pielęgniarzy, fizjoterapeutów i psychologów. Również członkowie rodzin otrzymali wsparcie w zakresie nabycia umiejętności sprawowania właściwej opieki i pielęgnacji nad chorym, np.: zachowania czynności życiowych, utrzymania sprawności ruchowej, nauki chodzenia, żywienia, a także zapobiegania problemom psychicznym związanym z długotrwałą i nieuleczalną chorobą członka rodziny.

W 2020 roku zrealizowano 1419 wizyt dla 141 chorych i ich rodzin.

Ponadto objęto rehabilitacją leczniczą 36 dzieci, wykonano 1070 zabiegów. Uzyskano: poprawę jakości życia chorych i ich rodzin, złagodzenie objawów i skutków choroby nowotworowej, wsparcie emocjonalne i psychologiczne chorych i rodzin, zapewniono sprzęt rehabilitacyjny oraz niezbędne wyposażenie w specjalistyczny sprzęt medyczny (np. pompy infuzyjne, materace przeciwoleżynowe, koncentratory tlenu, inhalatory, sprzęt jednorazowego użytku itp.).

W roku 2020 przekazano dotację w kwocie 170.000.00 zł

Gmina Wałbrzych realizowała również zadanie związane z profilaktyką udaru mózgu pn: „**UDAR**”, którego celem było podnoszenie świadomości na temat ryzyka udaru mózgu. Wykonano projekt oraz druk citylightów – 740.00 zł

W ramach jednostki budżetowej - Centrum Stomatologii Szkolnej w Wałbrzychu utworzonej na podstawie Uchwały Rady Miejskiej Wałbrzycha nr X/134/2015 z dnia 27.08.2015r. Gmina Wałbrzych kontynuowała w 2020 roku realizację "Wałbrzyskiego programu profilaktycznej opieki stomatologicznej, zapobiegającego

rozwojowi próchnicy zębów i chorób przyzębia u dzieci z wałbrzyskich szkół podstawowych i gimnazjalnych na lata 2018 – 2022” przyjętego Uchwałą Nr LI/645/2017 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 21 grudnia 2017 roku w 6 szkolnych gabinetach stomatologicznych tj. :

- 1) Publicznej Szkole Podstawowej Nr 5 im. Aliny i Czesława Centkiewiczów, 58-303 Wałbrzych, ul. Poznańska 8,
- 2) Publicznej Szkole Podstawowej Nr 15 im. Jana Kochanowskiego, 58-309 Wałbrzych, ul. Hirszfelda 1,
- 3) Publicznej Szkole Podstawowej Nr 17 im. Marii Konopnickiej w Zespole Szkolno-Przedszkolnym Nr 1, 58-305 Wałbrzych, ul. 1 Maja 105,
- 4) Publicznej Szkole Podstawowa Nr 21 im. Olimpijczyków Polskich w Zespole Szkolno-Przedszkolnym Nr 6, 58-316 Wałbrzych, ul. Grodzka 71,
- 5) Zespole Szkół Nr 2/II Liceum Ogólnokształcącym im. Hugona Kołłątaja, 58- 300 Wałbrzych, Al. Wyzwolenia 34.
- 6) Publicznej Szkole Podstawowej Nr 2 im. Orła Białego , 58-304 Wałbrzych, ul. Wańkowicza 13.

Założeniem programu jest ułatwienie dzieciom i młodzieży gminy Wałbrzych dostępu do podstawowej opieki stomatologicznej, w tym do profilaktycznych badań stomatologicznych i edukacji w zakresie higieny i chorób jamy ustnej. Podstawowym celem realizacji programu i działania Centrum Stomatologii Szkolnej w Wałbrzychu jest: poprawa stanu zdrowia zębów dzieci i młodzieży poprzez zmniejszenie zachorowalności na próchnicę zębów i chorób przyzębia .

Cele w roku 2020 były realizowane poprzez działalność profilaktyczno-leczniczą polegającą na udzielaniu stomatologicznych świadczeń zdrowotnych oraz promocji zdrowia a w tym:

a) edukacja zdrowotna ze szczególnym uwzględnieniem:

- roli węglowodanów w zapobieganiu próchnicy zębów, jak ograniczyć ich szkodliwe działanie, roli diety w prawidłowym rozwoju zębów,
- nauki prawidłowego szczotkowania zębów – demonstracja i ćwiczenia na fantomach właściwy dobór szczoteczki i pasty,
- roli płytki nazębnej w rozwoju próchnicy zębów – demonstracja wybarwienia płytki fuksyną,
- zapobieganie wadom zgryzu przez eliminacje parafunkcji.

b) profilaktyczna opieka stomatologiczna :

- stosowanie co 3 miesiące lakieru fluorkowego,
- stosowanie płukanki lub żelu chlorheksydynowego
- zabezpieczenie bruzd pierwszych trzonowców zębów trzonowych lakiem szczelinowym fluorowym lub płynnym kompozytem.

c) leczenie stomatologiczne dzieci i młodzieży materiałem utwardzanym światłem

Opieką stomatologiczną zostały objęte dzieci i młodzież z publicznych szkół podstawowych oraz szkół ponadpodstawowych w oparciu o program gminny oraz ustawę z dnia 12 kwietnia 2019r. o opiece zdrowotnej nad uczniami.

Świadczenia stomatologiczne realizowali zatrudnieni lekarze stomatolodzy i higienistki/asystentki stomatologiczne.

W związku z ogłoszonym na terenie Rzeczypospolitej Polskiej stanem epidemii związanej z zakażeniami wirusem SARS-CoV-2 w szkolnych gabinetach stomatologicznych dla zapewnienia bezpieczeństwa personelu medycznego oraz pacjentów /dzieci i młodzieży/ zostały wprowadzone procedury postępowania przy udzielaniu świadczeń stomatologicznych uwzględniające zasady profilaktyki zarażeń SARS-CoV-2, zabezpieczenia w środki ochrony osobistej, zabezpieczenie dla gabinetu stomatologicznego.

W okresie od stycznia do grudnia 2020r. wykonano w 6 szkolnych gabinetach stomatologicznych wykonano razem 5275 świadczeń medycznych dla dzieci i młodzieży do lat 18.

Przeprowadzono kompleksowe badania profilaktyczne u 1410 dzieci i młodzieży.

Wyleczono zęby u ponad 560 dzieci/młodzieży. Ponadto wykonano szereg świadczeń profilaktycznych i edukacyjnych:

lakierowanie zębów -650 dzieci, lakowanie zębów 80 dzieci oraz instruktaże jamy ustnej i nauka szczotkowania – 2560 dzieci i młodzieży.

Kontynuowano realizację projektu edukacyjnego finansowanego przez Ministerstwo Zdrowia dla dzieci i młodzieży w szkolnym gabinecie stomatologicznym w Publicznej Szkole Podstawowej Nr 2 im. Orła Białego przy ul. Melchiora Wańkowicza 13 w Wałbrzychu. Działaniami edukacyjnymi objęto 290 dzieci i młodzieży.

W trakcie spotkań dzieci i młodzież zapoznano z zasadami higieny jamy ustnej, przeprowadzono pokazy i ćwiczenia prowadzone przez lekarza stomatologa i/lub higienistkę stomatologiczną w zakresie: prawidłowego szczotkowania zębów –demonstracja i ćwiczenia na fantomach oraz zwrócono uwagę na właściwy dobór szczoteczki i pasty, stosowanie płukanek i odpowiednich przyborów – nici dentystycznych. Wskazano na rolę płytki nazębnej w rozwoju próchnicy zębów –demonstracja wybarwienia płytki fuksyną, sposoby uzupełniania związków fluoru ,rolę węglowodanów w zapobieganiu próchnicy zębów, znaczenia racjonalnego żywienia w prawidłowym rozwoju zębów, decydowanie o wyborze potraw i produktów zdrowych dla zębów, ograniczenie pokarmów i napojów zawierających cukry proste. Wspólnie myto zęby i zachęcano do właściwego mycia zębów. Zwrócono uwagę na znaczenie systematycznych wizyt u lekarza dentysty dla zdrowia jamy ustnej.

Ze względu na wprowadzony na terenie Rzeczypospolitej Polski od 20.03.2020r. do odwołania stan epidemii w związku z zakażeniami wirusem SARS-CoV-2 praca w szkolnych gabinetach stomatologicznych odbywała się w warunkach zwiększonego reżimu sanitarnego co do wykonywania procedur i sposobów postępowania w zakresie realizacji świadczeń stomatologicznych przy zachowaniu najwyższych środków ostrożności mając na względzie dobro - w tym przede wszystkim zdrowie pacjentów /dzieci i młodzieży/ oraz pracowników medycznych.

Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych.

Zgodnie z uchwalonym przez Radę Miejską Wałbrzycha Gminnym Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, we współpracy z organizacjami pozarządowymi Gmina prowadziła profilaktyczną działalność informacyjną i edukacyjną w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i narkomanii, zwiększyła dostępność pomocy rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i ich rodzin.

1. Stowarzyszenie MONAR zrealizowało cztery zadania publiczne :

- **cztery warsztaty profilaktyczne „Laboratorium wiedzy pozytywnej”** w trzech szkołach oraz w Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii - program skoncentrowany na budowaniu i wzmacnianiu umiejętności życiowych, angażujący nie tylko młodzież ale też rodziców i nauczycieli. W warsztatach dla młodzieży udział wzięły 82 osoby, w warsztatach dla rodziców 42 osoby, w warsztatach dla nauczycieli – 48 osób;
- **działalność Punktu Konsultacyjnego** przez 992 godziny w 2020 r. obejmującego konsultacje i porady dla osób podejmujących zachowania ryzykowne i eksperymentujących ze środkami psychoaktywnymi, a także opiekę terapeutyczną osób uzależnionych i ich rodzin Poza stałymi godzinami od 15⁰⁰ do 19⁰⁰, w związku ze zwiększonym zapotrzebowaniem na porady, rozszerzono działalność o dodatkowe godziny od 9⁰⁰-13⁰⁰ udzielono 568 porad ;
- **grupa terapeutyczno-edukacyjna dla rodziców** – 41 spotkań po 3 godziny dla 10 osób,
- **grupa wsparcia dla rodzin, które dotknął problem uzależnienia** od środków psychoaktywnych gdzie rodziny otrzymują pomoc w uzyskaniu równowagi psychicznej, mogą porozmawiać o swoich problemach z osobami w podobnej sytuacji zdobywać wiedzę w jaki sposób doprowadzić osobę uzależnioną do leczenia – opieką terapeutyczną objęto 12 osób.

2. Stowarzyszenie Klub Abstynenta na Palestynie prowadziło **Punkt Informacyjno-Konsultacyjny w Wałbrzych w dzielnicy Sobięcín**; Punkt prowadził działalność od marca do grudnia 2020 r. w każdy wtorek i czwartek od 16⁰⁰-20⁰⁰. Z porad skorzystało 130 osób. Osoby zgłaszające się uzyskały informacje w zakresie możliwości terapii, wsparcia w utrzymaniu trzeźwości i dalszego leczenia.

3. W okresie wakacji, Związek Harcerstwa Polskiego Hufiec Dolnośląski – zorganizował **półkolonie dla 80 dzieci** będących pod opieką MOPS w Wałbrzychu, obejmujące oprócz zajęć socjoterapeutycznych także zajęcia kulturalne oraz sportowe. Zajęcia z robotyki, wyjścia do Aqua Zdroju, zamku Książ czy Skate Parku oraz wycieczki cieszyły się ogromnym zainteresowaniem i pokazały dzieciom w jaki sposób można konstruktywnie spędzać czas. Dzieci dodatkowo otrzymały obiady w formie cateringu.

4. W ramach pomocy dzieciom i młodzieży z rodzin z problemem alkoholowym Gmina Wałbrzych wspierała **realizację zajęć opiekuńczo-wychowawczych** wraz z organizacją wypoczynku letniego i zimowego, prowadzonych przez:

- Fundację Edukacyjnej im. s. W. Garczyńskiej Fundacja prowadziła zajęcia przez 4 godziny dziennie zapewniając dzieciom opiekę, pomoc w nauce, zajęcia plastyczne, muzyczne, dodatkowe lekcje języka angielskiego, wycieczki oraz zorganizowała wyjazd wakacyjny nad morze
- Towarzystwo Przyjaciół Dzieci oddział powiatowy w Wałbrzychu prowadziło cztery świetlice w dzielnicach: Biały Kamień, Rusinowa, Sobięcín, Glinik Nowy, organizując zajęcia przez 3 godziny dziennie, zapewniając dzieciom opiekę, pomoc w nauce, zajęcia plastyczne, muzyczne i wycieczki, zapewniając dodatkowo poczęstunek. Z pomocy skorzystało 75 dzieci.

5. W 2020 r. o Gmina Wałbrzych współfinansowała trzy **Placówki Wsparcia Dziennego** realizujące zajęcia świetlicowe przez cztery godziny dziennie od poniedziałku do piątku. Oprócz standardowych, wspomagających naukę, prowadzone były zajęcia socjoterapeutyczne, dzięki którym dzieci budowały pozytywną samoocenę, uczyły się prawidłowego zachowania w grupie, akceptowalnego odreagowania napięć, rozwiązywania konfliktów. Zadanie realizowały:

- Fundacja Pomocy Dzieciom i Młodzieży SALVATOR - w zajęciach uczestniczyło 30 dzieci
- Towarzystwo Przyjaciół Dzieci - w zajęciach uczestniczyło 15 dzieci
- Stowarzyszenie Kalejdoskop – w zajęciach uczestniczyło 15 dzieci.

6. W trybie pozakonkursowym w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom w 2020 r. Parafia Rzymsko-Katolickiej pw. Św. Aniołów Stróżów uzyskała wsparcie na **3-dniowy program profilaktyczny** „Spotkania profilaktyczne – Rozplącz sieć i wypłyn na głębię”, który objął ok. 700 osób ze szkół znajdujących się w Śródmieściu promując pozytywne postawy życiowe, pobudzając młodzież do rozwijania swoich pasji oraz kształtując wśród młodzieży umiejętność krytycznego podejścia do używania środków psychoaktywnych.

7. W okresie wakacji Gmina Wałbrzych dofinansowała **zajęcia edukacyjno – wychowawcze ze szczególnym uwzględnieniem tematyki związanej z uzależnieniami** dla dzieci i młodzieży pozostającej w domu realizowane przez Spółdzielnię Mieszkaniową Podzamcze. Dzieci w wieku 8-14 lat uczestniczyły w zróżnicowanych zajęciach sportowych, edukacyjnych, konkursach a także wycieczkach. Codziennie otrzymywały drobny poczęstunek i herbatę. W zajęciach, z uwagi na pandemię i związane z nią wymogi sanitarne, wzięło udział 60 dzieci.

6.4 REALIZACJA PROGRAMÓW WSPARCIA RODZIN Z OSOBĄ NIEPEŁNOSPRAWNĄ I PRZEWLEKLE CHORĄ ORAZ FORM POMOCY DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Miernik realizacji zadania: Liczba osób korzystających z programów wsparcia rodzin z osobą niepełnosprawną i przewlekle chorą						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba osób	42	57	183	126	66	135

W 2020 roku realizowane były 4 programy wsparcia rodzin z osobą niepełnosprawną i przewlekle chorą.

Program „Dogoterapia”. Program realizowany był w Integracyjnym Przedszkolu Samorządowym Nr 17 z Oddziałami Specjalnymi im. „Jana Brzechwy” przy ul. Hirszfelda oraz Filii Przedszkola mieszczącej się przy ulicy Sosnowej. Kwotę 1.200,00 zł. przeznaczono z budżetu miasta na wynagrodzenie dla dogoterapeuty – osoby posiadającej odpowiednie uprawnienia do pracy z dziećmi niepełnosprawnymi, oraz wyszkolonym i posiadającym certyfikat do pracy z dziećmi psem. Dogoterapią w 2020 r., zostało objętych 45 dzieci z różnymi niepełnosprawnościami. Program pomaga w leczeniu zaburzeń i niepełnosprawności psychicznej oraz fizycznej, w tym: mózgowego porażenia dziecięcego, nerwicy, autyzmu, ADHD, Zespołu Downa, niedowładu kończyn różnego pochodzenia, wad postawy, zaburzeń nastroju, zaburzeń lękowych, różnorodnych zaburzeń emocjonalnych, trudności w szkole, problemów z rówieśnikami, rodzicami, zaburzeń mowy i wzroku. Z uwagi na pandemię COVID-19 i zamknięcie przedszkola od marca do czerwca 2020 roku, izolację i kwarantannę dogoterapeuty w roku 2020 zrealizowano 53 godzin i 35 minut zajęć .

Program Hipoterapia. Hipoterapia jest bardzo cenną formą rehabilitacji dla dzieci niepełnosprawnych. Fizjoterapia na koniu, czyli gimnastyka lecznicza prowadzona przez fizjoterapeutę na koniu poruszającym się powolnym krokiem głównie ma na celu usprawnienie ruchowe dzieci z mózgowym porażeniem dziecięcym. Ta forma rehabilitacji przeznaczona jest przede wszystkim dla dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym. W roku 2020 odbyło się ogółem 160 zajęć z hipoterapii, w zajęciach uczestniczyły dzieci wraz z rodzicami. W zajęciach z hipoterapii wzięło udział 30 dzieci. Z budżetu Gminy przeznaczono na realizację programu w 2020 roku kwotę 6.000,00 zł. Program realizowany był w Zakładzie Stado Ogierów Książ w Wałbrzychu - Ośrodku Hodowli Zarodowej w Kamieńcu Ząbkowickim Sp. z o. o. Programem objęte zostały dzieci z niepełnosprawnością z Publicznego Przedszkola Samorządowego Nr 17 z Oddziałami Integracyjnymi i Specjalnymi.

Rehabilitacja ruchowa W roku 2020 realizowany był program rehabilitacji ruchowej dla dzieci. Sytuacja epidemiologiczna spowodowała, że program realizowany był od stycznia do marca i od września do grudnia. Ogólnie do zajęć zakwalifikowało się 43 dzieci. Rehabilitacja przebiegała według ustalonego harmonogramu. Programem objęte zostały dzieci z niepełnosprawnością z Publicznego Przedszkola Samorządowego Nr 17 z Oddziałami Integracyjnymi i Specjalnymi oraz Filii Przedszkola mieszczącej się przy ulicy Sosnowej. Zakres ćwiczeń rehabilitacyjnych dostosowany był do indywidualnych zaleceń lekarza i potrzeb dziecka z niepełnosprawnością. Na realizację tego programu z budżetu miasta przeznaczono kwotę 5340,00 zł. na wynagrodzenie dla rehabilitantów z Centrum Rehabilitacji i Integracji Sensorycznej dzieci i niemowląt REHA z siedzibą w Wałbrzychu osób posiadającej odpowiednie uprawnienia do pracy z dziećmi niepełnosprawnymi.

Program- Integracja sensoryczna

Terapię SI w roku 2020 objętych było 15 dzieci z grup integracyjnych z orzeczoną niepełnosprawnością i opinią o potrzebie udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Terapia prowadzona była według ustalonego harmonogramu do 10 marca 2020 roku. Program w roku 2020 realizowany był w Integracyjnym Przedszkolu Samorządowym Nr 17 z Oddziałami Specjalnymi im. "Jana Brzechwy" przy ul. Hirszfelda oraz Filii Przedszkola mieszczącej się przy ulicy Sosnowej przez rehabilitantów z Centrum Rehabilitacji i Integracji Sensorycznej dzieci i niemowląt REHA z siedzibą w Wałbrzychu. Kwotę 1916,00 zł., przeznaczono z budżetu miasta na wynagrodzenie dla rehabilitantów osób posiadających odpowiednie uprawnienia do pracy z dziećmi niepełnosprawnymi. W roku 2020 ze względu na kwarantannę odbyło się 62 godziny i 20 minut zajęć rehabilitacyjnych z których skorzystało 17 dzieci. Podczas terapii prowadzone były głównie ćwiczenia, które stymulują zmysł równowagi, propriocepcji i dotyku oraz ćwiczenia z zakresu psychomotoryki, terapii bilateralnej oraz samo motorycznej integracji odruchów pierwotnych

– CEL 7. SPOŁECZEŃSTWO OBYWATELSKIE

7.1 AKTYWNA WSPÓŁPRACA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI

Miernik realizacji zadania: Liczba organizacji pozarządowych partycypujących w realizacji zadań własnych Gminy	2017	2018	2019	2020
Liczba organizacji	88	80	83	64

Zadania publiczne Gminy w obszarach objętych Programem współpracy były realizowane przez 64 podmioty, w tym: 60 organizacji pozarządowych, 4 podmioty kościelne.

Gmina Wałbrzych, posiadająca status Miasta na prawach powiatu, w 2020 roku współpracowała z organizacjami pozarządowymi w oparciu o obowiązujący, roczny **Program współpracy Miasta Wałbrzycha z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na 2020 rok**. Dokument został przyjęty uchwałą Nr XVIII/176/19 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 21.11.2019 roku. Zostały w nim zawarte główne cele współpracy Miasta z przedstawicielami tzw. trzeciego sektora:

- wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego oraz umacnianie partnerstwa pomiędzy Miastem a organizacjami pozarządowymi,
- regulowanie współpracy organizacji pozarządowych z Miastem w zakresie realizacji zadań publicznych;
- określanie priorytetowych obszarów zadań publicznych zlecanych do realizacji organizacjom pozarządowym;
- określanie przedmiotu, zasad oraz form współpracy organizacji pozarządowych z Miastem,
- sposób realizacji Programu.

Wałbrzyskie organizacje pozarządowe wspomagały społeczności lokalne i uzupełniały ofertę Miasta. Wzajemna współpraca Urzędu Miejskiego z organizacjami pozarządowymi odbywała się na priorytetowych zasadach, które są zawarte w Programie:

- pomocniczości,
- suwerenności stron,
- partnerstwa,
- efektywności,
- uczciwej konkurencji,

- jawności procedur.

Biorąc pod uwagę obowiązujące w 2020 roku obostrzenia związane z rozwojem pandemii Covid-19, część z zaplanowanych przez środowiska pozarządowe działań została ograniczona, spowolniona lub zmodyfikowana do panujących warunków. Dużą popularność zyskały: spotkania, zebrania, zajęcia instruktażowe oraz szkolenia, warsztaty i treningi w formie online, a także komunikowanie się drogą elektroniczną oraz telefoniczną.

Duża część organizacji pozarządowych, z powodu nagłej zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej oraz wprowadzone ograniczenia, zdecydowała się zawiesić swoją działalność lub w miarę możliwości, przeniósła swoją aktywność do Internetu. Zdecydowana większość organizacji odczuła negatywny wpływ pandemii i wprowadzonych ograniczeń na swoją sytuację. Z kolei dla innych pandemia stała się impulsem do rozwoju i poszukiwania nowych dróg, głównie w zakresie udzielania pomocy społecznej i rozwijania wolontariatu.

Realizacja Programu współpracy Miasta Wałbrzycha z organizacjami pozarządowymi w roku 2020 pozwoliła na wypracowanie odpowiednich ram współpracy pomiędzy środowiskiem wałbrzyskich NGO, a Miastem. Dzięki realizacji zadań zleconych organizacjom zwiększyła się oferta różnorodnych działań i wydarzeń, z których skorzystać mogli mieszkańcy miasta.

Działalność wałbrzyskiego trzeciego sektora znacząco uzupełniła działalność Urzędu Miejskiego w Wałbrzychu w sferze realizowanych zadań publicznych wymienionych w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2020 r., poz. 1057 z późn. zm.).

Analizując aktywność współpracy Gminy Wałbrzych z NGO wynika, że była ona różnorodna i nie była oparta wyłącznie na przekazywanych z UM dotacjach.

Funkcjonowały **rady programowe**, a w ich strukturach zespoły zadaniowe o charakterze opiniotwórczo-doradczym, konsultacyjnym i inicjatywnym, m.in. **Wałbrzyska Rada Seniorów, Gminna Rada Działalności Pożytku Publicznego, Rada Kobiet, Rada Sportu, Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób z Niepełnosprawnościami**. Występowała wzajemna wymiana informacji, wiedzy oraz doświadczeń. Tworzono dobre praktyki w budowaniu dialogu społecznego oraz realizowaniu lokalnych inicjatyw oddolnych. W oparciu o podjętą przez Radę Miejską uchwałę Nr XIX/283/2016 z dnia 29 marca 2016 roku, określającą szczegółowy sposób konsultowania z Gminną Radą Działalności Pożytku Publicznego, organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami, projektów aktów prawa miejscowego w dziedzinach dotyczących statutowej działalności tych organizacji, była możliwość korzystania- dodatkowo, z elektronicznych form konsultowania projektów, udostępniania informacji publicznych oraz szybkiego i łatwiejszego załatwiania spraw mieszkańców.

W 2020 roku zgodnie z przyjętym Programem, zrealizowano zadania publiczne w formie finansowej i pozafinansowej obejmujące obszary:

- ochrona i profilaktyka zdrowia,
- pomoc społeczna oraz pomoc społeczna - działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami,
- przeciwdziałanie patologiom i uzależnieniom społecznym,
- nieodpłatna pomoc prawna, świadczenia nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz zwiększanie świadomości prawnej społeczeństwa,
- kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego,
- wspierania i upowszechniania kultury fizycznej, turystyki i krajoznawstwa, rozwoju sportu oraz promocji sportu,
- rewitalizacja,
- edukacja, oświata i wychowanie,
- wspierania działalności i rozwoju gospodarczego, w tym przedsiębiorczości,
- wspieranie działań na rzecz organizacji,

– bezpieczeństwo i porządek publiczny.

Dzięki partnerstwu zostało rozwiązanych wiele problemów społecznych.

Przeprowadzona w 2020 roku kampania 1% podatku dla wałbrzyszan, pod hasłem „**Wspieraj lokalnie**” - umożliwiła 42 organizacjom pozarządowym posiadającym status Organizacji Pożytku Publicznego ubiegania się o dodatkowe środki na prowadzenie działalności statutowej. Wykaz organizacji pożytku publicznego uprawnionych do otrzymania 1% podatku dochodowego od osób fizycznych za rok 2019 został opublikowany na stronie internetowej Ministerstwa Finansów. Mieszkańcy miasta mogli skorzystać z darmowego programu rozliczeniowego Pitax Łatwe Podatki, który został umieszczony na stronach internetowych Urzędu Miejskiego.

W ramach wzajemnego informowania się (Urząd Miejski – NGO) o planowanych kierunkach działalności i realizowanych zadaniach, został opracowany, a następnie opublikowany na stronie internetowej Urzędu Miejskiego w Wałbrzychu www.um.walbrzych.pl harmonogram konkursów ofert na 2020 rok.

Poza tym na stronach internetowych www.um.walbrzych.pl, www.rewitalizacja.walbrzych.pl i fb Akcja Rewitalizacja systematycznie publikowane były dla organizacji pozarządowych komunikaty dotyczące możliwości prowadzenia różnych działań w czasie pandemii, udziału w seminariach, spotkaniach online, ogłaszanych konkursów i grantów, w tym z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego. Publikowane były także informacje dotyczące możliwości konsultowania i opiniowania przez organizacje pozarządowe dokumentów strategicznych oraz artykuły, m.in. „*NGO aktywne mimo pandemii*”, „*Rozwiązania UM dla NGO w czasie pandemii*”, „*Pomaganie w Wałbrzychu w czasach pandemii*”, „*Tworzymy bazę zasobów wałbrzyskich NGO i instytucji do wykorzystania w czasie pandemii*”. Rozpowszechniano również relacje z realizacji mikrograntów oraz działań Wałbrzyskich Przedsiębiorstw Społecznych. Promowano akcje pn.: „*Mapa aktywności społecznej*”, „*Wałbrzych na wynos*”, „*Wałbrzyskie instytucje kultury online*” oraz oferty Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Centrum Aktywności Lokalnej, grupy nieformalnej Przyjaciele z Wałbrzycha, ZHP oraz miejskiej linii telefonicznej czyli Wałbrzyskiego Telefonu Senioralnego.

Ponadto na stronie internetowej Urzędu Miejskiego w Wałbrzychu publikowano na bieżąco informacje dla sektora pozarządowego, Gminnej Rady Działalności Pożytku Publicznego oraz innych podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego, m. in. ustawy, rozporządzenia, uchwały, zarządzenia, sprawozdania, ogłoszenia o otwartych konkursach ofert, komisje oceniające konkursy, harmonogram planowanych konkursów, aktualności, konsultacje społeczne projektów uchwał Rady Miejskiej Wałbrzycha oraz na bieżąco aktualizowano mapę aktywności organizacji pozarządowych, które działały na rzecz wałbrzyszan.

Priorytetowym elementem rozwoju miasta jest m.in. **społeczeństwo obywatelskie**, którego bazą jest budowanie i utrzymywanie ścisłego partnerstwa między administracją publiczną a organizacjami pozarządowymi. Partnerstwo to ma na celu lepsze wykonywanie zadań gminy poprzez możliwie pełne wykorzystanie zasobów wałbrzyskich NGO, ale również sieciowanie oraz współpracę ze sobą dużych i małych organizacji. Zakładanym rezultatem tej współpracy jest zwiększenie efektywności działań związanych z realizacją zadań publicznych i dalszy wzrost partycypacji społecznej w rozwiązywaniu problemów lokalnych. Mając na względzie systematyczne udoskonalanie i umacnianie współpracy z lokalnymi organizacjami pozarządowymi, Gmina Wałbrzych w 2020 roku podpisała **Porozumienie z Fundacją Dom Pokoju**, którego przedmiotem jest podejmowanie wspólnych działań i inicjatyw na rzecz budowania dialogu w lokalnej społeczności naszego miasta w ramach Dolnośląskiego Ośrodka Dialogu. Powstawanie i pierwszy etap funkcjonowania Dolnośląskiego Ośrodka Dialogu w roku 2020/2021 jest

elementem projektu finansowanego przez Narodowy Instytut Wolności w ramach PROO na lata 2018-2030. Koordynatorem/Operatorem Dolnośląskiego Ośrodka Dialogu jest Fundacja. Wszystkie działania określone w Porozumieniu i środki angażowane przez Fundację finansowane są w ramach ww. projektu.

Pierwszy etap partnerstwa obejmował opracowanie narzędzia badawczego oraz harmonogramu badania dotyczącego potrzeb i oczekiwań wałbrzyskich organizacji pozarządowych.

Zaplanowano, że badanie przeprowadzone zostanie w oparciu o narzędzie ankietowe stworzone przez Fundację Dom Pokoju w ramach Dolnośląskiego Ośrodka Dialogu.

Dalsze etapy polegały będą na opracowaniu, dopasowanej do lokalnych potrzeb, strategii współpracy gminy z wałbrzyskimi organizacjami pozarządowymi.

W ramach pozafinansowej współpracy z organizacjami pozarządowymi, Biuro Lokalowe Urzędu Miejskiego w Wałbrzychu, w miarę możliwości użyczyło wałbrzyskim NGO lokale na potrzeby prowadzonych działań. **W 2020 roku miejskie lokale użyczało 13 organizacji pozarządowych. Zawarto łącznie 20 umów użyczenia.**

Prezydent Wałbrzycha na podstawie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2020 r., poz. 1057 z późn. zm.), ogłosił w 2020 roku 29 otwartych konkursów ofert, w tym 2 otwarte konkursy ofert na podstawie ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz.U. z 2020, poz. 1133 z późn. zm.), w związku z podjętą uchwałą Nr LVIII/578/2014 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 20 lutego 2014 r. w sprawie określenia warunków i trybu finansowania rozwoju sportu na terenie Gminy Wałbrzych oraz 11 z art. 19a ustawy.

Ponadto udzielono 3 dotacji celowych na podstawie uchwały nr XLIII /393/13 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 31.01.2013 r. w sprawie określenia trybu postępowania o udzielanie dotacji z budżetu Miasta, sposobu jej rozliczania oraz sposobu kontroli wykonania zadań zleczanych podmiotom niezaliczanym do sektora finansów publicznych i nie działającym w celu osiągnięcia zysku na zadania inne niż określone w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 1057 z późn. zm.).

Zarządzeniem Prezydenta Miasta Wałbrzycha powołane zostały Komisje konkursowe do oceny złożonych ofert, składające się z pracowników UM, przedstawicieli GRDPP oraz NGO.

W wyniku ogłoszonych konkursów ofert oraz z art. 19a ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie wpłynęło łącznie 131 ofert, z tego do dofinansowania wybrano 77 ofert spełniających wymagane kryteria (z art. 19a wpłynęło 11 ofert, które spełniły wymagane kryteria i uzyskały dofinansowanie). W realizacji wszystkich zadań udział wzięło 19 808 uczestników, dodatkowo 39 661 osób uczestniczyło w projektach realizowanych w formie online.

Reasumując: w 2020 roku ogólna wartość zrealizowanych zadań publicznych Miasta Wałbrzycha z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami wyniosła - **7 859 731,56 zł**.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej kierując się zasadą subsydiarności w 2020 r. nawiązywał współpracę z wieloma organizacjami pozarządowymi, która polegała m.in. :

- na powierzeniu wykonywania zadania publicznego wraz z dotacją na sfinansowanie jego realizacji,
- wspieraniu wykonywanych zadań publicznych w różnych akcjach społecznych, wraz z pozyskaniem od organizacji dotacji na ich sfinansowanie,
- na podejmowaniu wspólnych inicjatyw lokalnych,
- na wspólnej realizacji projektów unijnych,

- na tworzeniu wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym.

Wychodząc naprzeciw potrzebie wsparcia wałbrzyskich seniorów oraz osób przebywających, na kwarantannie w trakcie pandemii koronawirusa od marca 2020 r. zorganizowano akcję **# Przyjaciele z Wałbrzycha**, której koordynatorem jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wałbrzychu. Współpracę nawiązano z przedstawicielami lokalnych NGO tj. Regionalnego Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych, Fundacji Rozwoju Ekonomii Społecznej, Związku Harcerstwa Polskiego, Fundacją „Merkury”. W ramach współpracy pracowników tut. Ośrodka z Fundacją Rozwoju Ekonomii Społecznej, Regionalnym Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych od maja 2019 do września 2021 r. realizowany jest projekt unijny **„Nie emigruję - tu pracuję”**. Projekt obejmuje reintegrację zawodową osób bezdomnych i integrację społeczną mieszkańców dzielnic rewitalizowanych. W projekcie odbywają się staże, w których uczestniczą osoby bezdomne, szkolenia podnoszące kompetencje społeczne, zajęcia komputerowe, spotkania animacyjno-edukacyjne, inicjatywy obywatelskie oraz wyjścia do instytucji kultury.

W ramach spotkań przedstawicieli instytucji realizujących zadania **Gminnych Programów przeciwdziałania przemocy, narkomanii i rozwiązywania problemów alkoholowych w 2020 roku** przedstawiciele MOPS i organizacjami pozarządowej tj. Kongresem Kobiet w ramach prowadzonej kampanii „Widzę Słyszę Reaguję” organizowali „Spotkania pod parasolem” które dedykowane były głównie osobom starszym i związane były z przeciwdziałaniem przemocy wobec tych osób. W ramach współpracy organizowano punkty konsultacyjne (informacyjno- edukacyjne), konkursy i pogadanki oraz rozdawano broszurki i ulotki informacyjne. We wrześniu 2020 roku został zorganizowany Piknik z Radiem Zet, w którym wzięły udział instytucje miejskie, instytucje kultury oraz organizacje pozarządowe tj. Fundacja Ekonomii Społecznej, regionalne Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych, Spółdzielnia socjalna „Zielony zakątek”. Tego dnia wszystkie instytucje prezentowały swoją ofertę, odbywały się konkursy i zabawy, pogadanki itp.

Pracownicy Działu Wspierania Rodziny aktywnie uczestniczyli w działaniach realizowanych na rzecz dzieci i młodzieży, rodzin objętych wsparciem w imprezach i projektach integracyjno-edukacyjnych. Podejmowane aktywności odbywały się przy współpracy różnych instytucji miejskich oraz organizacji pozarządowych tj. Sudecki Uniwersytet Trzeciego Wieku, Fundacja Rozwoju Ekonomii Społecznej, Regionalne Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych, Spółdzielnia socjalna „Zielony Zakątek”, Spółdzielnia socjalna „Siódme niebo”, Fundacja Imago. W ramach współpracy udzielano korepetycji dla dzieci i młodzieży, zorganizowano półkolonie, prowadzono m.in. działania ekologiczne, zajęcia edukacyjne (warsztaty z wykorzystaniem surowców wtórnych).

Dział Pieczy Zastępczej współpracuje z Fundacją Pomocy Dzieciom i Młodzieży „Salvator”, która prowadzi cztery placówki opiekuńczo – wychowawcze dla 56 dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej w ramach zadań zleczanych przez Gminę Wałbrzych. Ponadto w ramach propagowania rodzicielstwa zastępczego podjęto współpracę z Fundacją EY, z którą rozpoczęto kampanię **„DOŁĄCZ DO NAS – ZOSTAŃ RODZINĄ ZASTĘPCZĄ”**. Celem kampanii była zmiana postaw społecznych w zakresie rodzicielstwa zastępczego. Udało się nawiązać porozumienie w zakresie przyszłej współpracy organizacjami pozarządowymi klubem seniora, uniwersytetami trzeciego wieku, młodzieżą szkolną i studentami. Jednak największym sukcesem kampanii pozostaje pozyskanie i przeszkolenie 15 nowych rodzin zastępczych.

Centrum Wsparcia Socjalnego w ramach współpracy z **Fundacją Joanny Przetakiewicz „Era Nowych Kobiet”** z Warszawy prowadzącą działalność m. in. na rzecz integracji i reintegracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym pozyskało dla mieszanek Domu dla Matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz ich dzieci prezenty świąteczne. Fundacja zorganizowała upominki dla matek i dzieci. Głównie były to przedmioty, które osoby wybrały sobie samodzielnie (m. in. kosmetyki, odzież, sprzęt AGD, laptopy, telefony komórkowe). Fundacja „Z innej bajki” ze Świdnicy w ramach współpracy obdarowała natomiast mieszkańców w/w placówki zabawkami dla dzieci, książkami edukacyjnymi oraz przedmiotami do wystroju wnętrz tj.

narzuty na łóżka, lampy, dywany, pościel dla matek oraz ich dzieci. Fundatorem powyższych zakupów była firma Codepoets. Współpraca z w/wymienionymi fundacjami miała znaczący wpływ na jakość funkcjonowania osób będących pod opieką Centrum Wsparcia Socjalnego.

Dzięki współpracy Zespołu Placówek Wsparcia Dziennego ze **stowarzyszeniem O!Kultura** oraz **Fundacją Dzika Nadzieja**, wszystkie placówki wzięły udział w cyklu warsztatów plastyczno-muzycznych, prezentacjach, spacerach, spotkaniach przyrodniczych, na których dzieci dowiadywały się w jaki sposób chronić dziką przyrodę w okolicy i jak karmić odpowiedzialnie ptaki. Spotkania kończyły się malowaniem ptaków na tymczasowym muralu podwórkowym oraz koncercie tria FANABERIA - muzyków Filharmonii Sudeckiej. Uroczysty finał akcji miał miejsce 19 września, podczas Pikniku Ekologicznego z radiem Zet.

Zespoły Pracy Socjalnej wraz z Fundacją Rozwoju Ekonomii Społecznej, Regionalnym Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych, Strażą Miejską oraz Miejskim Zarządem Budynków podjęły współpracę polegającą na zaangażowaniu lokalnej społeczności, mieszkańców rewitalizowanych dzielnic w zamalowywanie szpecących rysunków oraz napisów znajdujących się na obiektach miejskich. Dzięki włączeniu się w akcje mieszkańcy poczuli się współodpowiedzialni za otaczającą ich przestrzeń.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wałbrzychu w czerwcu 2020 roku podjął współpracę z Wałbrzyskim Forum Aktywności Lokalnej. Ośrodek odpowiedzialny był za dobór odbiorców usług asystenckich. Usługi asystenckie świadczone były przez Fundację Feniks skierowane były dla osób poszkodowanych w wyniku pandemii oraz posiadających różnego rodzaju niepełnosprawności.

W ramach podziału środków PFRON, z zadania na sport, kulturę, rekreację i turystykę, które stanowi niezbędny czynnik wszechstronnego rozwoju, potęguje oddziaływania wychowawcze i usprawniające przeznaczono środki z funduszu. Dofinansowaniem objęto 266 osób z niepełnosprawnością zrzeszonych w 5 organizacjach pozarządowych. Środki Funduszu zostały przeznaczone na wycieczki krajoznawczo – turystyczne, imprezy integracyjne, zajęcia kulturalne i edukacyjne. Ze względu na pandemię 3 organizacje pozarządowe zrezygnowały z realizacji zadań w 2020 roku.

W ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa, który jest krajowym programem operacyjnym współfinansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Najbardziej Potrzebującym pomoc w formie bezpłatnych produktów żywnościowych przekazywana była osobom, które z powodu niskich dochodów nie mogły w sposób wystarczający zaspokoić swoich potrzeb. Program był realizowany przy współpracy z Zarządem Rejonowym Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej. Żywność wydawana była przez PKPS z magazynu mieszczącego się w Wałbrzychu przy ul. Mickiewicza 7 codziennie od poniedziałku do piątku na podstawie skierowań wystawionych przez pracowników socjalnych. Wsparciem objęte zostały również wszystkie osoby bezdomne.

Wprowadzenie stanu epidemii oraz wdrażanie coraz większych obostrzeń w zakresie życia społecznego, uniemożliwiło w pełni realizację poczynionych założeń, bowiem część zakładanych działań opierać się miała na spotkaniach bezpośrednich oraz akcjach streetworkingowych.

7.2 PRZEZNACZENIE CZĘŚCI ŚRODKÓW Z BUDŻETU MIASTA NA REALIZACJĘ ZADAŃ WŁASNYCH W RAMACH WAŁBRZYSKIEGO BUDŻETU PARTYCYPACYJNEGO

Budżet partycypacyjny, zwany również obywatelskim, to specjalnie wydzielona kwota z budżetu naszego miasta, o wydaniu której decydują sami mieszkańcy Wałbrzycha.

Miernik realizacji zadania: Wielkość środków z budżetu miasta przeznaczanych na Wałbrzyski Budżet Partycypacyjny

	2014	2015	2016	2017/2018	2019	2020
a) na projekty ogólnomiejskie	1.800.000 zł	2.000.000 zł	1.980.000 zł	500.000 zł	0	3.100.000 zł
b) na projekty o charakterze lokalnym (dzielnice)	2.200.000 zł	3.000.000 zł	2.660.000 zł	3.500.000 zł	0	0
Razem	4.000.000 zł	5.000.000 zł	4.640.000 zł	4.000.000 zł	0	3.100.000 zł
Miernik realizacja zadania: Liczba projektów zgłoszonych w ramach Wałbrzyskiego Budżetu Partycypacyjnego						
	2014	2015	2016	2017/2018	2019	2020
Liczba projektów	121 (71 po weryfikacji)	100 (94 po weryfikacji)	60 (45 po weryfikacji)	59 (49 po weryfikacji)	0	26 (19 po weryfikacji)

Frekwencja w trakcie głosowania nad projektami wyniosła 6,01%.

Miejsce	Nr	Głosów Ważnych Nieważnych	Dodatkowe Ważne	Dodatkowe Nieważne	Nazwa	Koszt
1	15	1848 (27,63%) 0	-	-	FlowPark, Siłownia, Biegi, Rolki i Rowery - odnowienie stadionu dla wałbrzyszan.	620 000 zł
2	5	892 (13,34%) 0	-	-	Na ratunek ! Mobilne Centrum Poszukiwań OSP GPR "Wałbrzych"	549 198,56 zł
3	1	784 (11,72%) 0	-	-	Tężnia Solankowa w Wałbrzychu	502 600 zł
4	24	550 (8,22%) 0	-	-	Bio10 Pasieki Zielony Wałbrzych	611 200 zł
5	9	543 (8,12%) 0	-	-	Ściany wspinaczkowe bulderingowe dla dzieci i dorosłych oraz kompleks rekreacyjno-sportowy	620 000 zł

W tabeli poniżej zaprezentowane zostały zrealizowane w 2020 roku projekty, które wygrały w latach poprzednich.

Nazwa zadania	Szacunkowy koszt	Liczba oddanych głosów	Opis
A. PROJEKTY OGÓLNOGOSPODARSTWA			
BRAK			

B. PROJEKTY LOKALNE			
B.1. NOWE MIASTO			
Budowa placu do Street Workaut przy PSP nr 23	40 989,60 zł	393	W ramach zadania wykonano plac wraz z wyposażeniem do ćwiczeń Street Workaut. Ponadto zostało wykonane koryto wraz z profilowaniem i zagęszczeniem podłoża, wykonano nawierzchnię piaskową oraz odtworzono trawnik. Dostarczono i zamontowano tablicę informacyjną.
B.2. PIASKOWA GÓRA			
„Ogródek Jordanowski – reaktywacja _ etap III – ostatni, część A:” Integracja RAZ DWA TRZY! - dzieci, młodzież oraz my”	513 600,01 zł	147	W ramach zadania wykonano boisko i ogrodzenie, dostarczono i zamontowano balustradę, wykonano nawierzchnię z kostki betonowej, utwardzono ścieżkę , wykonano oświetlenie, monitoring, schody terenowe oraz trawnik. Zadanie zakończone w 2021r.
B.3. BIAŁY KAMIEŃ			
Porządek i bezpieczeństwo na miejscach postojowych przy cmentarzu na Białym Kamieniu ul. Piaskowa	205 153,53 zł	364	W ramach zadania wykonano miejsca postojowe przy cmentarzu na Białym Kamieniu
„ Ludowa – chcę tu mieszkać” Modernizacja drogi wewnętrznej, wydzielenie miejsc postojowych i zagospodarowanie skweru na ulicy Ludowej	202 267,00 zł	188	W ramach zadania wykonano utwardzony plac z płyt betonowych ażurowych, obrzeża betonowe wraz z ławą betonową, dostarczono i zamontowano ławki parkowe
B.4. KONRADÓW			
Siłownia plenerowa do ćwiczeń, zlokalizowana na świeżym powietrzu, miejsce wypoczynku i spotkań lokalnej społeczności Konradowa	197 992,19 zł	65	Zadanie obejmowało wykonanie siłowni plenerowej do ćwiczeń.
B.5. PONIATÓW			
Remont drogi dojazdowej do cmentarza w dzielnicy Poniatów wraz z miejscami postojowymi	149 007,47 zł	285	W ramach zadania wykonano remont odcinka drogi wraz z miejscami postojowymi przy cmentarzu.

7.3 INFORMATYZACJA USŁUG PUBLICZNYCH ON-LINE URZĘDU I JEDNOSTEK PODLEGŁYCH (ELEKTRONICZNE ZAŁATWIANIE SPRAWY: ZŁOŻENIE WNIOSKU, INFORMACJA DLA WNIOSKODAWCY, REALIZACJA WNIOSKU, DOSTARCZENIE ZAMÓWIENIA, PŁATNOŚĆ ELEKTRONICZNA)

Miernik realizacji zadania: Liczba e-usług oferowanych przez UM i jednostki podległe							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba e-usług	18	18	18	18	33	55	51

Liczba e-usług oferowanych przez UM i jednostki podległe to 51 w tym :

- a) Platforma ePUAP : 19
- b) Portal FRONTEND UM (eUSŁUGI) : 32

Lista eUSŁUG dostępna jest pod adresem: <https://e.walbrzych.eu/>

7.4 URUCHOMIENIE SERWISU INTERNETOWEGO URZĘDU MIEJSKIEGO UKIERUNKOWANEGO NA PROCES KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ (INTERAKTYWNE NARZĘDZIE KONSULTACJI SPOŁECZNYCH ZACHĘCAJĄCE DO ANGAŻOWANIA SIĘ W SPRAWY MIASTA, WYRAŻANIA WŁASNYCH OPINII I DZIELENIE SIĘ POGŁĄDAMI).

Miernik realizacji zadania: Liczba wejść na stronę internetową Urzędu Miejskiego							
	Od początku funkcjonowania strony do 2014	od 04.2015 do 03.2016	od 03.2016 do 02.2017	od 03.2017 do 02.2018	od 02.2018 do 02.2019	od 06.2019 do 06.2020	od 06.2020 do 06.2021
Liczba wejść	290.735	592.909	425.268	1.134.459	1.541.191	2.338.551	2.671.400

Zadanie pn. „Uruchomienie serwisu internetowego Urzędu Miejskiego ukierunkowanego na proces komunikacji społecznej (interaktywne narzędzie konsultacji społecznych zachęcające do zaangażowania się w sprawy miasta, wyrażania własnych opinii i dzielenia się poglądami)” zostało zrealizowane.

7.5 ROZWÓJ I PROMOCJA WOŁONTARIATU

Miernik realizacji zadania: Liczba zrealizowanych programów promujących wolontariat							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba programów	4	4	5	5	5	5	7

W ramach działania szkolnych Klubów "8" Młodzieżowego Wolontariatu zrealizowano: „Dzień na TAK”, obchody „Międzynarodowego Dnia Wolontariusza”, udział w „Żonkilowej Kweście”, zbiórka „Darów dla Zwierząt ze Schroniska”, „Certyfikat Szkoły Przyjaznej Wolontariatowi” - przyznawany jest dla szczególnie wyróżniających się szkół, które szerzą idee i wspierają wolontariat wśród młodzieży, przygotowywanie przez

Wolontariuszy paczek dla potrzebujących w ramach akcji „Szlachetna Paczka”, „Wolontariusze Porządkują Groby” – akcja porządkowania cmentarzy parafialnych.

7.6 TWORZENIE NOWYCH I ROZWÓJ ISTNIEJĄCYCH ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

Miernik realizacji zadania: Liczba nowo powstałych organizacji							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba organizacji	13	18	16	19	19	17	12

Na koniec grudnia 2020 roku na terenie Wałbrzycha zarejestrowanych było 407 organizacji pozarządowych. Zgodnie z ustawą z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach i ustawą z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie, nadzór nad nimi sprawował Prezydent Wałbrzycha. Rejestr organizacji pozarządowych oraz ewidencję stowarzyszeń zwykłych i uczniowskich klubów sportowych prowadziło w 2020 roku Biuro Rewitalizacji i Planowania Przestrzennego Urzędu Miejskiego w Wałbrzychu. Według stanu na dzień 31 grudnia 2020 r. zaewidencjonowanych było:

- stowarzyszeń zwykłych - 20,
- uczniowskich klubów sportowych - 28,
- stowarzyszeń kultury fizycznej nieprowadzących działalności gospodarczej- 24,
- stowarzyszeń kultury fizycznej zarejestrowanych w KRS - 32,
- stowarzyszeń zarejestrowanych w KRS - 166,
- stowarzyszeń z oddziałami terenowymi zarejestrowanymi w KRS - 51,
- fundacji zarejestrowanymi w KRS - 86,

w tym 42 OPP wg wykazu na dzień 15.12.2020 r. organizacji pożytku publicznego uprawnionych do otrzymania 1% podatku dochodowego od osób fizycznych za 2019 rok zgodnie z art. 27a ust. 1 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1057 z późn. zm.).

łącznie w 2020 roku odnotowano funkcjonowanie na terenie Wałbrzycha 12 nowych organizacji pozarządowych, natomiast brak aktywności/zmianę adresu siedziby, zawieszenie działalności lub likwidację u 52 podmiotów.

7.7 ANIMACJA WAŁBRZYSKICH ŚRODOWISK LOKALNYCH

Poniżej przedstawione są wybrane działania organizowane lub współorganizowane przez pracowników socjalnych w ramach organizowana społeczności lokalnych w 2020 roku:

Kampania Ławkowa

Kampania Ławkowa – w 2020 roku miała dwie odsłony. Pierwsza edycja dotyczyła profilaktyki przemocy. Druga dotyczyła profilaktyki uzależnień. W obu edycjach zostały zalaminowane profilaktyczne hasła i powieszone na ławkach na Placu Magistrackim oraz w Rynku. Kampania ma charakter edukacyjny, jej celem jest uwrażliwiać mieszkańców Wałbrzycha na problem przemocy i uzależnień.

Akcja rewitalizacja

Dzieci z placówek wsparcia dziennego MOPS wzięły udział w zakończeniu projektu Akcja Rewitalizacja. Podczas wizyty w Radzie Wspólnoty Samorządowej Stary Zdrój dzieci odpowiadały na pytania dotyczące

zajęć prowadzonych w ramach projektu, były zagadnienia m.in. z ogrodnictwa, przyrody, majsterkowania. Dziełnie walczyli co zaowocowało wspaniałymi nagrodami.

Bal karnawałowy

W lutym odbył się bal karnawałowy dla wszystkich dzieci uczęszczających do placówek wsparcia dziennego. Zabawę, którą prowadziła grupa animacyjna Kamay Art, Zespół Placówek Wsparcia Dziennego wygrał w konkursie internetowym. Dzieci miały okazję uczestniczyć w zabawach muzyczno- ruchowych. Poprzez taniec przenosiły się do innych państw, poznając narodowe zwyczaje taneczne. Zabawy integrujące grupę wzmocniły więzi pomiędzy podopiecznymi. Najmłodszy wykazali się niezwykłą pomysłowością w tworzeniu kreacji karnawałowych.

Dzień Babci i Dziadka

W styczniu gościliśmy w Domu Seniora „Rusinowa” z okazji Dnia Babci i Dziadka. Mieszkańcy otrzymali podarunki przygotowane własnoręcznie przez dzieci oraz pięknie śpiewane życzenia i wiersze. Dzieci odwiedziły też pokoje tych, którym stan zdrowia nie pozwolił na wspólne spotkanie w świetlicy.

Ptaki na moim podwórku

Dzięki współpracy ze stowarzyszeniem O!Kultura oraz Fundacją Dzika Nadzieja, wszystkie placówki wzięły udział w cyklu warsztatów plastyczno-muzycznych, prezentacjach, spacerach, spotkaniach przyrodniczych, na których dzieci dowiadywały się w jaki sposób chronić dziką przyrodę w okolicy i jak karmić odpowiedzialnie ptaki. Spotkania kończyły się malowaniem ptaków na tymczasowym muralu podwórkowym oraz koncercie tria FANABERIA - muzyków Filharmonii Sudeckiej. Uroczysty finał akcji miał miejsce 19 września, podczas Pikniku Ekologicznego z radiem Zet.

Teatr o zdrowiu

W lutym gościliśmy w naszym Ośrodku grupę teatralną Chrześcijańskiej Służby Charytatywnej, która zaprezentowała dzieciom przedstawienie pt.: „Filip w krainie zdrowia”. Bardzo ważne dla naszego zdrowia informacje zostały przekazane w atrakcyjny i zabawny sposób, tak aby każde dziecko z łatwością zapamiętało, że należy myć ręce przed każdym posiłkiem, pić dużo wody, uprawiać sport i stronić od niezdrowych przekąsek. Po występie zorganizowane zostały warsztaty utrwalające, poznane „dobre nawyki”, w których udział mógł wziąć każdy z widzów.

Wakacje

Na okres wakacji, uruchomione zostały dodatkowe placówki w formie pracy podwórkowej w trzech dzielnicach miasta: Nowe Miasto, Sobiecin i Stary Zdrój. Obsługiwane były przez naszych wychowawców, naprzemiennie z placówkami stacjonarnymi: Śródmieście, Podgórze, Piaskowa Góra i Podzamcze. Dzieci z całego Wałbrzycha brały udział w naszych wspólnych działaniach. Przez całe dwa miesiące wszyscy podopieczni, w ramach pieszych wycieczek, korzystali z uroków okolicznej przyrody oraz dostępnej oferty wałbrzyskich instytucji kultury, rekreacji i sportu. Ponadto zorganizowano dla nich kilka turniejów sportowych a także konkursów plastycznych.

Wielkanoc

Jak co roku podopieczni placówek wsparcia dziennego wraz z wychowawcami, przygotowali kartki z życzeniami Wesołego Alleluja dla pracowników MOPS i zaprzyjaźnionych instytucji. Część kartek z pomocą wolontariuszy trafiła do wałbrzyskich seniorów. Nie zapomnieliśmy o pensjonariuszach Domów Seniora, które odwiedziła delegacja naszych podopiecznych.

Dzień seniora w Centrum Wsparcia Socjalnego

W dniu 21 stycznia 2020 odwiedziły seniorów dzieci z Przedszkola na Zielonym Wzgórzu, które zaśpiewały i wyrecytowały przepiękne wierszyki dla naszych babć i dziadków. Dodatkowo wszyscy seniorzy otrzymali przepiękne życzenia z okazji swojego święta od uczniów Publicznej Szkoły Podstawowej z Oddziałami Integracyjnymi nr 26. Cel - pełnienie ról społecznych w realizacji kontaktów społecznych.

Letnie słoneczne granie w CWS

W koncercie wystąpiła Pani Ania Bryszewska wraz z gośćmi Panią Katarzyną Niemirowską i Piotrem Kasprzykiem. Wykonane utwory wprowadziły seniorów w romantyczny nastrój, sięgający wspomnieniami do miłości ze szkolnych ławek. Pani Anna Bryszewska działającą w grupie muzyków wykonała utwory muzyczne przenosząc w czasy młodości i wspomnień naszych seniorów, dzięki którym nasi seniorzy wspominali swój dom rodzinny, pierwsze miłości, zawody miłosne czy wydarzenia z życia. Działanie pomogło mieszkańcom mieszkań chronionych wspieranych poćwiczyć pamięć, było również okazją do integracji ze społecznością lokalną.

PIKNIK Z OKAZJI POŻEGNANIA LATA

18 września pożegnanie lata przez mieszkańców CWS - w tle sprzątanie miasta. Mieszkańcy zaangażowali się w upiększenie miejsca w którym obecnie przebywają. Przy budynku zagościły karmniki dla ptaków, które zostały wykonane i zamontowane przez mieszkańców CWS ul. Pocztowa 22. O wypełnienie karmników w czasie trudnym dla ptactwa zadbali sami mieszkańcy CWS. Uwieńczeniem trudów pracy był grill zorganizowany przez Spółdzielnię Socjalną Nasze Wsparcie, które realizują usługi bytowe na terenie Mieszkań Chronionych Wspieranych. Atutem grilla był mix pokoleniowy. Seniorzy mogli zapoznać się z muzyką i tańcem młodzieżowym, natomiast młodzież mogła posłuchać piosenek w wykonaniu seniorów. Wydarzenie pozwoliło mieszkańcom poprawić estetykę miejsca w którym żyją. A mix pokoleniowy był krokiem milowym w drodze do wzajemnej otwartości i wczucia się w potrzeby innych.

„Ładnie mieszkać” - malowanie pokoi w Domu dla Matek przez mieszkańców Schroniska Dla Bezdomnych ul. Pocztowa

W okresie letnim w DDM, przeprowadzono remonty pokoi mieszkanki. Akcja pod tytułem „Ładnie mieszkać” miała na celu, poprawę samopoczucia młodych mam oraz poczucie odpowiedzialności za miejsce w którym żyją. Mamy w miarę swoich możliwości próbowały same odświeżyć zajmowane pokoje. Do współpracy poproszono Panów zamieszkujących w Schronisku dla Bezdomnych przy ul. Pocztowej, którzy korzystając ze swojego doświadczenia i umiejętności, pomogli wyremontować pokoje. Podczas trwania akcji, wyremontowano 9 pokoi.

Spotkanie wigilijne

Dnia 23.12.2020r. w Domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży zorganizowano spotkanie wigilijne w związku ze zbliżającymi się świętami Bożego Narodzenia. Od dnia 22.12.2020 r. podopieczne wspólnie z asystentami rodziny i przy pomocy pracownika socjalnego, przygotowywały tradycyjne potrawy wigilijne. Spotkanie miało na celu stworzenie rodzinom przebywającym w placówce, namiastki rodzinnego domu oraz spędzenie czasu w miłym gronie. Miłym akcentem spotkania były upominki ufundowane przez Fundację Pani Joanny Przetakiewicz oraz Fundację „Z innej bajki” ze Świdnicy, dzięki którym wszystkie podopieczne i ich dzieci zostały obdarowane. Dodatkowo, mamy otrzymały zdjęcia z sesji zdjęciowych ich dzieci, wykonanych przez asystenta rodziny.

Sprzątanie terenów zielonych w dzielnicy Podgórze przez mieszkańców Schroniska dla Bezdomnych Mężczyzn

Celem akcji było budzenie i wzmacnianie świadomości ekologicznej mieszkańców oraz ich odpowiedzialności za środowisko naturalne, wspieranie lokalnych inicjatyw służących ochronie środowiska, a także aktywne spędzanie czasu wolnego przez mieszkańców schroniska, integracja mieszkańców schroniska ze społecznością lokalną. Mieszkańcy schroniska razem z pracownikami Spółdzielni „Zielony Zakątek”, pracownikami Fundacji FRES, Kierownikiem CWS i pracownikami socjalnymi schroniska oraz innymi pracownikami MOPS Wałbrzych brało udział w sprzątaniu terenów zielonych w dzielnicy Podgórze. Na zakończenie zorganizowano wspólny grill na stadionie.

Turniej Tenisa Stołowego 2020 r.

Celem turnieju była popularyzacja tenisa stołowego oraz aktywne spędzanie czasu wolnego przez mieszkańców schroniska – integracja mieszkańców schroniska. W dniach 23-25 czerwca 2020 r. na terenie

Schroniska dla Bezdomnych ul. Poczтова 22 zorganizowano Turniej. W rozgrywkach brało udział 10 mieszkańców oraz 30 mieszkańców, którzy kibicowali. Zaproszono do Turnieju Pana Sylwestra Pacułę, który pełnił rolę sędziego głównego. Pracownicy socjalni schroniska przygotowali dla mieszkańców słodki poczęstunek - ciasta, woda do picia, a także zorganizowali nagrody niespodzianki dla uczestników turnieju. Każdy z uczestników otrzymał dyplom za udział oraz drobny słodki upominek, a osobom, które otrzymały trzy pierwsze miejsca rozdano puchary, dyplomy oraz nagrody niespodzianki.

Akcja ekologiczna „Sprzątanie Świata 2020”

Celem akcji było budzenie i wzmacnianie świadomości ekologicznej mieszkańców oraz ich odpowiedzialności za środowisko naturalne, wspieranie lokalnych inicjatyw służących ochronie środowiska, a także aktywne spędzanie czasu wolnego przez mieszkańców schroniska, integracja mieszkańców schroniska.

W dniu 18.09.2020 r. 30 mieszkańców Schroniska dla Bezdomnych wraz z pracownikami socjalnymi wzięło udział w Akcji „Sprzątanie Świata 2020”. Mieszkańcy sprząтали ulicę Poczтовą oraz teren schroniska. Do akcji zostali zaangażowani również niepełnosprawni mieszkańcy schroniska. Po zakończonych pracach porządkowych, każdy uczestnik został poczęstowany kawałkiem ciasta, które przygotował pracownik socjalny.

Sprzątanie Świata – "Plastik? Rezygnuję. Redukuję. Segreguję”

W dniu 18 września 2020 r. podczas wałbrzyskiej akcji „Sprzątanie Świata – Polska 2020 pn. Plastik? Rezygnuję. Redukuję. Segreguję” pracownicy socjalni wraz z mieszkańcami wałbrzyskich dzielnic z zachowaniem szczególnej ostrożności, zabezpieczeni w środki ochrony osobistej sprząтали tereny wokół posesji, parki oraz skwery. Nasadzano nowe, wieloletnie rośliny, założono kolorowe rabatki i porządkowano teren. Przydomowe ogródki zyskały nowe oblicze i stały się przyjemnym miejscem wypoczynku dla mieszkańców. W akcji udział brali liczni mieszkańcy wraz z dziećmi. W trakcie akcji informowano m. in. na temat korzyści z segregacji śmieci, rezygnacji z przedmiotów plastikowych jednorazowego użytku oraz konieczności stałego dbania o środowisko.

„Zamalowywanie graffiti”

Pracownicy socjalni wraz z pracownikami Regionalnego Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych, Straży Miejskiej oraz Miejskiego Zarządu Budynków podjęli się zadania, które polegało na zaangażowaniu lokalnej społeczności – mieszkańców rewitalizowanych dzielnic tj. Starego Zdroju oraz Śródmieścia, w zamalowywanie szpecących napisów z budynków mieszkalnych oraz obiektów miejskich. Dzięki włączeniu się w akcję, mieszkańcy poczuli się współodpowiedzialni za otaczającą ich przestrzeń.

"Mikołajki"

W dniu 6 grudnia 2020 r. mieszkańcy ulicy Przywodnej wałbrzyskiej dzielnicy Stary Zdrój z własnej inicjatywy zorganizowali „Mikołajki” dla najmłodszych dzieci zamieszkujących w okolicy, na które zaproszeni zostali pracownicy socjalni. Uroczystość odbyła w kameralnym gronie z zachowaniem wszystkich reżimów sanitarnych. Prezenty sfinansowali rodzice.

Wolontariat międzypokoleniowy „Dzieci Seniorom – Seniorzy Dzieciom”

W ramach cyklicznych spotkań seniorów z Nowego Miasta i dzieci z klubu „Ósemeczka” PSP nr 23 odbyły się kolejne dwa spotkania zorganizowane przez pracowników socjalnych w dniu 31.01.2020 r. z okazji Dnia Babci i Dziadka oraz w dniu 08.03.2020 r. z okazji Dnia Kobiet. Tradycyjnie przygotowany został poczęstunek oraz zorganizowano wspólne zabawy dla uczestników.

Warsztaty modelowania balonów

Warsztaty modelowania balonów zorganizowane były przez pracowników socjalnych w dniu 4.03.20r. w tematyce związanej ze zbliżającym się dniem kobiet. Omawiano tradycje związane ze zbliżającym się świętem, tradycji wręczania kwiatów. Działanie skierowane do rodziców oraz dzieci mieszkających w dzielnicy Śródmieście miała na celu omówienie zasad poprawnej komunikacji, doświadczania korzyści z pozytywnych emocji wynikających z działań wspólnotowych. Działanie rozwijające motorykę małą i dużą oraz rozwijającą wyobraźnię i sposób postrzegania brył, kształtów i proporcji.

Poza opisanymi powyżej działaniami zorganizowano kilkadziesiąt konkursów, warsztatów dla mieszkańców Wałbrzycha.

7.8 WYSZUKIWANIE I WSPARCIE LIDERÓW LOKALNYCH

Działania mające na celu animowanie wałbrzyskich środowisk lokalnych nie mogłyby się odbyć gdyby nie liderzy lokalni, którzy stali się partnerami do współpracy np. uczestnictwo w partnerstwie lokalnym jako reprezentant środowiska. To lokalni liderzy z grupami sąsiedzkimi kreowali i realizowali działania na swoich podwórkach, przejmując całkowicie inicjatywę za ożywienie własnej przestrzeni. Celami inicjatyw sąsiedzkich było m.in. budowanie tożsamości lokalnej, rozwój potencjału mieszkańców na rzecz ich samodzielności, budowanie relacji sąsiedzkich, wzmacnianie poczucia odpowiedzialności i sprawczości za swoją dzielnicę.

7.9 ROZWÓJ SAMOORGANIZACJI MIESZKAŃCÓW WAŁBRZYCHA

Wolontariat organizowany w MOPS był uzupełnieniem pomocy świadczonej w oparciu o ustawę o pomocy społecznej i wpływał na rozwój samoorganizacji mieszkańców. W zainteresowaniu wolontariuszy pozostawały osoby zależne tj. niepełnosprawne oraz w podeszłym wieku, które własnym staraniem nie były w stanie przezwyciężyć rodzących się problemów życia codziennego. Wolontariat w MOPS ukierunkowany był na tworzenie warunków godnego funkcjonowania w społeczeństwie grup i osób zależnych oraz na promowanie innowacyjnych form wsparcia. Wolontariat odpowiadał zdiagnozowanym potrzebom i stanowił ważny element sieci wsparcia społecznego, tworzonego w ramach samoorganizacji środowiska lokalnego, ukierunkowanego na bezinteresowną pomoc drugiemu człowiekowi. Dotychczasowe doświadczenie, jak również rozpoznanie dokonane przez pracowników socjalnych potwierdziły duże zainteresowanie wolontariatem ze strony środowisk wymagających wsparcia.

Pomoc w formie robienia zakupów seniorom, osobom w kwarantannie i wyprowadzania psów na spacer została zainicjowana 16.03.2020 roku w ramach akcji „#Przyjaciele z Wałbrzycha”, a 20.10.2020 roku przystąpiliśmy do Ogólnopolskiego Programu „Wspieraj Seniora”.

Ogółem z różnych form pomocy w 2020 r. skorzystało 226 osób, w tym 122 powyżej 70 roku życia, 104 poniżej 70 roku życia, 250 osób przebywało na kwarantannie, zaś 7 osób zostało zgłoszonych w Centralnej Aplikacji Statystycznej w ramach zgłoszeń na ogólnopolską infolinię programu „Wspieraj Seniora”. Formy udzielanej pomocy, to m.in. wsparcie emocjonalne, pomoc zakupowa (produkty żywnościowe, artykuły chemiczne, środki czystości i higieny, leki), wyprowadzanie psów, załatwianie spraw (w tym urzędowych, w przychodni zdrowia, biblioteczne). Ośrodek w 2020 roku dysponował 88 wolontariuszami, z którymi zostały podpisane porozumienia, w tym 62 wolontariuszy działało czynnie w terenie. Łącznie różnych form pomocy udzielono 226 osobom, w tym 122 osoby w wieku 70 lat i więcej oraz 104 osoby w wieku poniżej 70 roku życia.

#Przyjaciele z Wałbrzycha – w ramach prowadzonej kampanii trzykrotnie zorganizowano akcje mające na celu rozszerzenie zasięgu informacji o prowadzonej działalności dla seniorów: pomoc zakupowa, telefon senioralny. Wolontariusze odwiedzili różne dzielnice Wałbrzycha rozdając ulotki i naklejki seniorom. Spotkało się to z życzliwym przyjęciem zarówno seniorów jak i właścicieli okolicznych sklepów oraz placówek usługowych, którzy zobowiązali się do rozpowszechniania naklejek oraz ulotek wśród swoich klientów. Kolejna akcja zainicjowana przez wolontariuszy to listy seniorów do Św. Mikołaja. Akcja spotkała się z dużym odzewem mieszkańców Wałbrzycha. Paczki otrzymali oprócz seniorów, korzystających z pomocy zakupowej także mieszkańcy domów pomocy społecznej oraz dziennych domów pomocy. Wolontariusze zaangażowali się również w akcje „Wigilia” pomagając w pakowaniu oraz rozwożeniu 2000 sztuk tzw. pakietów świątecznych dla potrzebujących, które zawierały potrawy wigilijne.

7.10 TWORZENIE WARUNKÓW DO AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI JAKO PODSTAWY INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Wsparcie finansowe działalności :

1. Warsztatów Terapii Zajęciowej, w roku 2020 z budżetu miasta kwota przekazana na wsparcie trzech Warsztatów wyniosła 197.791,68 zł.
2. Środowiskowego Domu Samopomocy – dofinansowanie gminy wyniosło 5.000,00 zł
3. Organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych.

W ramach tego zadania ważnym krokiem w kierunku wydajniejszego modelu polityki społecznej wobec osób niepełnosprawnych jest realizowany w ramach Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Program „Aktywny Samorząd”. Działania przewidziane w programie dają większe możliwości na aktywniejsze włączenie się na rzecz aktywności społecznej osób niepełnosprawnych. Adresatami programu były osoby ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. Celem głównym programu było wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów programu w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji. Program obejmował dwa moduły likwidację barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową oraz pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym. Kwota dofinansowania przyznana dla Miasta Wałbrzych z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych wyniosła w 2020 r. 406.592,62 zł.

Kolejnym działaniem jest wspieranie udziału osób niepełnosprawnych w sporcie, kulturze, rekreacji i turystyce co stanowi niezbędny czynnik wszechstronnego rozwoju, potęguje oddziaływania wychowawcze i usprawniające, poprzez kształtowanie takich cech charakteru jak: zdyscyplinowanie, poczucie odpowiedzialności, wytrwałości i wiary we własne siły. Sport, kultura fizyczna działa na organizm ludzki w trzech aspektach; fizjologicznym, psychicznym, społeczno-wychowawczym. Sport, wychowanie fizyczne oraz wszelka inna aktywność ruchowa, czy to w zakresie rekreacji czy rehabilitacji jest jednym z istotniejszych elementów życia osób niepełnosprawnych. Podstawowym zadaniem rehabilitacji jest usprawnienie jednostki pod względem fizycznym, umysłowym, psychicznym lub społecznym i obejmuje szereg oddziaływań natury pedagogicznej i społecznej mających za cel przywrócenie w miarę możliwości jednostce niepełnosprawnej możliwości funkcjonowania w społeczeństwie.

W 2020 roku udzielono dofinansowania na następujące przedsięwzięcia dla osób niepełnosprawnych, organizowane przez organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych.

1. Poradnictwo specjalistyczne i społeczne:
 - Wałbrzyskie Stowarzyszenie "Amazonki". Dotacja 2915,70 zł. Zajęcia rehabilitacyjne dla kobiet po mastektomii kwota dotacji została przeznaczona na wynagrodzenie dla rehabilitanta i fizjoterapeuty.
2. Wspieranie działań na rzecz integracji i rehabilitacji społecznej osób z niepełnosprawnościami:
 - **Dolnośląskie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych.** Wyjazd w ramach integracji i aktywizacji środowiska osób z niepełnosprawnościami. Kwota dotacji 3500,00 zł.
 - **Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Wałbrzychu:** Wycieczka krajoznawcza po Wielkopolsce. Dotację w kwocie 1619,00 zł. przeznaczono na pokrycie kosztów transportu.
 - **Wałbrzyskie Towarzystwo Oświatowe.** Senior z pasją - zajęcia integracyjne dla seniorów niepełnosprawnych w Wałbrzychu. Kwota dotacji 4410,00 zł.
3. **Fundacja "PRANA"** Zarządzenie Nr 200/2020 z dnia 3. 04.2020 r. w sprawie przyznania środków finansowych na realizację zadania publicznego pn.: "Telefon wsparcia dla seniorów". Z telefonicznego wsparcia psychologa skorzystało 207 seniorów. Kwota dotacji 10 000,00zł.
4. **Stowarzyszenie Górnik Wałbrzych 2010.** Zarządzenie Nr 572/2020 z dnia 21.10.2020 r. w sprawie

przyznania środków finansowych na realizację zadania publicznego pn „Organizowanie lokalnych, regionalnych i ogólnopolskich imprez kulturalnych, sportowych, turystycznych i rekreacyjnych dla osób niepełnosprawnych wspierających ich aktywność w tych dziedzinach”. Kwota Dotacji 10 000,00 zł. Liczba osób niepełnosprawnych biorących udział w zadaniu: 20.

W roku 2020 MOPS po raz pierwszy, we współpracy z Forum Aktywności Lokalnej zorganizował usługi asystenckie dla osób poszkodowanych lub wymagających wsparcia w związku z wystąpieniem pandemii COVID-19. Pracownicy socjalni kierowali, po diagnozie środowiska lokalnego, osoby najbardziej potrzebujące, wymagające wsparcia asystenta. Usługi asystenckie polegały na:

- pomocy w dojazdach oraz powrocie np. do lekarza, urzędu, rehabilitację, zajęcia terapeutyczne,
- pomocy w zakupach,
- czytaniu prasy, książek lub korespondencji osobom niezdolnym do samodzielnego czytania,
- pomocy w codziennej toalecie,
- pomocy w przygotowaniu i spożywaniu posiłków.

Usługi asystenckie świadczone były w okresie od czerwca do grudnia 2020 dla 44 osób przez 1828 godzin.

W 2020 roku ze wsparcia pracowników Centrum Aktywności Społecznej i Centrum Integracji Rodziny skorzystało 544 osoby w tym 21 osób niepełnosprawnych lub chorujących przewlekłe oraz 77 dzieci. 20 października 2020 roku przystąpiliśmy do Ogólnopolskiego Programu "Wspieraj Seniora", z którego skorzystało łącznie 264 osoby.

7.11 REALIZACJA KAMPANII SPOŁECZNYCH NA RZECZ PRAW OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

W 2020 roku w związku z pandemią COVID-19 zadanie nie było realizowane.

– CEL 8. SZEROKI ZAKRES MOŻLIWOŚCI SPĘDZANIA CZASU WOLNEGO I ROZWIJANIA ZAINTERESWAŃ

8.1 OPRACOWANIE I REALIZACJA KONCEPCJI FUNKCJONOWANIA MUZEUM W WAŁBRZYCHU (W TYM MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY)

Miernik realizacji zadania: Liczba osób odwiedzających Muzeum Porcelany							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba osób	5.161	6.146	7. 370	12.000	13.790	14.600	8.856

Zgodnie z założeniami strategii rozwoju muzeum, placówka – po zakończeniu prac inwestycyjnych – skupia się przede wszystkim na zachęceniu jak największej liczby turystów oraz mieszkańców Wałbrzycha do skorzystania z przygotowanej oferty (zwiedzanie, wystaw stałych i czasowych, szeroko rozumiana oferta

edukacyjna, imprezy plenerowe) zakładając jednocześnie, że turyści przyjeżdżający do muzeum będą także korzystać z oferty (kulturalnej, handlowej, gastronomicznej) Śródmieścia.

Uatrakcyjnienie oferty muzeum polegało w 2020 r. na zrealizowaniu zadań inwestycyjnych mające na celu podniesienie jakości pracy i obsługi gości, a także unowocześnienie istniejących rozwiązań. Do najważniejszych projektów zrealizowanych w tym zakresie należą:

1. modernizacja galerii polskiego malarstwa współczesnego - prace objęły malowanie ścian, sufitu oraz podłóg, wymianę oświetlenia (spełniającego rekomendacje dotyczące oświetlenia malarstwa, m.in. wysoki współczynnik CRP), montaż oświetlenia w schodach klatki schodowej, a także nową aranżację eksponatów ujednolicającą narrację tej wystawy
1. modernizacja systemu sygnalizacji włamania i napadu (SSWiN) obejmująca wymianę centrali systemu wraz z panelami sterującymi, wymianę części okablowania oraz czujek, a także integrację tak zmodernizowanego systemu z niedostępnymi wcześniej usługami świadczonymi przez firmę odpowiedzialną za ochronę obiektu, m.in. w zakresie powiadamiania o zdarzeniach

8.2 BUDOWA KOMPLEKSU SPORTOWEGO PRZY UL. CHOPINA (NOWE MIASTO)

Zadanie nie było realizowane w 2020 roku.

8.3 ZAGOSPODAROWANIE STADIONU PRZY UL. SPORTOWEJ NA CENTRUM SPORTÓW MOTOROWYCH (SOBIĘCIN)

Zadanie nie było realizowane w 2020 roku.

8.4 WSPARCIE MIASTA DLA TWORZENIA INFRASTRUKTURY KULTURALNEJ W ŚRÓDMIEŚCIU (GALERIE SPRZEDAŻNE, GALERIE SZTUKI)

Zadanie nie było realizowane w 2020 roku.

8.5 MODERNIZACJA FUNKCJONOWANIA INSTYTUCJI KULTURY (M.IN. WYPOSAŻENIE W NOWOCZESNY SPRZĘT ORAZ SZKOLENIA PRACOWNIKÓW)

Miernik realizacji zadania: Wysokość środków finansowych przeznaczonych na modernizację funkcjonowania instytucji kultury						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wysokość środków	217.867,28 zł	2.057.783,58 zł	4.967.424,04 zł	944.289,75 zł	365.875,44 zł	520.458,87 zł

1. Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna " Biblioteka pod Atlantami"

Mimo pandemii COVID-19 wałbrzyska biblioteka kontynuowała intensywne działania zmierzające do poprawy warunków funkcjonowania wszystkich filii bibliotecznych. Kolejna placówka, tj. Filia nr 1 na Nowym Mieście ma szansę na nowe „oblicze”. Ze względu na trwający lockdown w kwietniu 2020 r. (a nie w lutym jak pierwotnie zakładano) podpisano umowę z IPAW na realizację zadania pn. „Adaptacja lokalu użytkowego przy ul. Piłsudskiego 51-53 na potrzeby funkcjonowania Filii nr 1 z oddziałem dziecięcym Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej „Biblioteka pod Atlantami” w Wałbrzychu (numer projektu:

RPDS.04.03.04-02-0001/19) – realizowanego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020, działania 4.3 Dziedzictwo kulturowe. Podzadania 4.3.4 Dziedzictwo kulturowe – ZIT (schemat B). Projekt otrzymał dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej w kwocie 1 008 758,35 PLN. Wartość całkowita projektu: 1 186 774,53 PLN. W okresie sprawozdawczym przygotowano i ogłoszono (przy współpracy z Biurem Zamówień Publicznych UM w Wałbrzychu) zapytanie ofertowe na inwestora zastępczego oraz przetarg nieograniczony na wykonawcę robót budowlanych. Realizacja zadania została zakończona w czerwcu 2021 r., w sierpniu nowa filia została otwarta dla czytelników.

Zgodnie z projektem wykonawczym i przyjętym harmonogramem, w ramach robót budowlanych w okresie sprawozdawczym (mimo pandemii), wykonano: montaż instalacji elektrycznej, montaż instalacji niskoprądowej (komputery, nagłośnienie) roboty instalacyjne C.O., demontaż starych grzejników, posadzki betonowe. Ponadto rozpoczęto: wykonywanie otworów okiennych, murowanie ścianek działowych, montaż sufitów podwieszanych G-K, roboty wykończeniowe ścian.

Dzięki współpracy z Miejskim Zakładem Budynków Spółka z o.o. w Wałbrzychu udało się przeprowadzić I etap remontu Filii nr 6 z oddziałem dziecięcym na Białym Kamieniu. MZB sfinansowało zakup i wymianę stolarki okiennej i drzwiowej. Biblioteka ze środków własnych wymalowała pomieszczenia biblioteczne, zakupiła płytki podłogowe do holu, zainstalowała podświetlany napis nad wejściem do placówki. W formie sponsoringu został wyremontowany hol filii przez wałbrzyską firmę budowlaną BUD-MICH - Włodzimierz Michalak i Synowie. Placówka wymaga dalszych prac remontowych, przede wszystkim usunięcia wilgoci i osuszenia ścian budynku. Wykonanie tych prac zadeklarowało MZB w przyszłym roku.

Razem wydatki związane z modernizacją instytucji: 313.365,00 zł

Szkolenia pracowników:

Szkolenia pracowników merytorycznych:

W 2020 r. zrealizowano duży projekt szkoleniowy pn. „AKADEMIA NOWOCZESNEGO BIBLIOTEKARZA” (program „Partnerstwo dla książki”/dotacja w kwocie 16 800,00 zł, bez konieczności wnoszenia wkładu własnego), skierowany nie tylko do bibliotekarzy z terenu miasta, ale także powiatu wałbrzyskiego. W ramach projektu przeprowadzono następujące szkolenia:

I. Cykl szkoleń dla kadry kierującej zespołami pracowniczymi w zakresie podnoszenia kompetencji liderkich i komunikacyjnych:

1. Jak zbudować dobry zespół w bibliotece - warsztaty budowania wspólnych strategii w oparciu o potencjał i wspieranie rozwoju jednostek (8.04.).
2. Komunikacja a współpraca – szkolenie w zakresie budowania dobrej komunikacji w zespole (15.04) .
3. Organizacja pracy zdalnej (29.06.).

II. Cykl szkoleń dla pracowników merytorycznych w zakresie podnoszenia jakości pracy :

1. Techniki kreatywne w pracy bibliotekarza – warsztat technik generowania i selekcji pomysłów w codziennej pracy warsztatowej (10.09..).
2. Standardy obsługi klienta i proaktywne podejście do pracy z klientem w bibliotece (4.06.).

III. Cykl szkoleń dla pracowników merytorycznych na temat wykorzystania nowych technologii w kontaktach z użytkownikiem:

1. Webinarium – sposób na interakcję z czytelnikiem (15.09.).
2. Podcast – jak od zera stworzyć ciekawy podcast? (25.05.).

3. Mniej znaczy więcej, czyli jak zainteresować odbiorcę w social media (10.06.).

IV. Cykl szkoleń dla bibliotekarzy w zakresie budowania oferty dla różnych grup użytkowników:

1. Czytanie wrażeń (16.09.)

2. Co czyta młodzież - jak i czym przekonać nastolatków do lektury (21.05.).

Podczas pracy zdalnej bibliotekarze poszerzali swoją wiedzę za pośrednictwem webinarów i wykładów online. Częściowo zastąpiły one planowane szkolenia wewnętrzne. Ich tematyka obejmowała zagadnienia:

1. Formy pracy z czytelnikiem – 20 os.
2. Czytelnik trudny i oporny – 8 os.
3. Osoby niepełnosprawne jako uczestnicy kultury – 11 os.
4. Kreatywność w działaniach bibliotekarzy – 15 os.
5. Literatura jako narzędzie terapeutyczne – 7 os.
6. Korzystanie z informacji – 7 os.
7. Biblioteka zdalnie – 7 os.
8. Narzędzia cyfrowe – 9 os.
9. Pisanie wniosków i projektów – 5 os.
10. Lider w zespole – 5 os.
11. Marka biblioteki – 6 os.
12. Raportowanie naruszeń ochrony danych osobowych – 39 os.

Siedmioro bibliotekarzy uczestniczyło w kursach e-learningowych:

- Przetwarzanie obrazów cyfrowych w programie GIMP
- Mini komiks w ToonyTool
- HotPotatoes: tworzenie interaktywnych materiałów dydaktycznych
- Tworzenie arkusza kalkulacyjnego (MS Excel 2010)
- Voki – awatar w sieci
- Kreator – generator. Chmura wyrazowa
- Tworzenie prezentacji PREZI

Z uwagi na zaistniałą sytuację wszyscy pracownicy odbyli w kwietniu szkolenia:

1. „Praca w cieniu pandemii” – szkolenie BHP dotyczące pracy w warunkach narażenia na działanie szkodliwych czynników o działaniu zakaźnym,
2. „Zasady bezpiecznej pracy zdalnej szkolenie dla pracowników” – szkolenie online (portal odo24.pl.)

Z uwagi na konieczność przeniesienia części działań edukacyjnych i kulturalnych do Internetu zorganizowano szereg szkoleń w tym zakresie:

1. „Praca online w instytucji kultury – kompetencje społeczne i emocjonalne w pracy z trudnym odbiorcą.” – prow. Cecylia Bieganowska z Good Books (15 os.),
2. „Mniej znaczy więcej, czyli Jak zainteresować odbiorcę w social media” – org. SBP (6 os.),
3. "Manager kultury online - zarządzanie ryzykiem w projektach kulturalnych online" – prow. Alicja Krawczyńska z Good Games (8 os.),
4. "Podcast – Jak od zera stworzyć ciekawy podcast?" – org. SBP (6 os.),
5. szkolenia online w zakresie poszerzania kompetencji cyfrowych (15 os.).

W ciągu roku odbyły się 3 instruktaże wstępne dla nowozatrudnionych pracowników (2 bibliotekarzy oraz specjalisty ds. wystawienniczo-wydawniczych), które miały charakter szkoleń adaptacyjnych, wprowadzających do pracy na stanowiskach. W polityce szkoleniowej biblioteki młodzi stażem pracownicy są otaczani szczególną opieką instrukcyjną. Dla tej grupy w ciągu roku zorganizowano 2 spotkania: 1 o charakterze adaptacyjno-integracyjnym, w którym ważnym celem było też uświadomienie indywidualnego potencjału własnego pracowników oraz 1 o charakterze pobudzającym w nich kreatywność i własną inicjatywę.

Poprzez zaistniałą sytuację ciężar działań bibliotekarzy został przeniesiony w kierunku kształcenia i samodoskonalenia. Łącznie w 50 formach szkoleniowych w 2020 r. wzięło udział 369 osób, co jest dotychczasowym rekordem.

Szkolenia pracowników administracji:

- Sprawozdawczość bibliotek za 2019 r. (1 os.)
- Nowoczesne zarządzanie kulturą (2 os.)
- Zamówienia publiczne do 30 tys. euro oraz zamówienia bagatelne od 2021 roku (1 os.)
- Jak efektywnie i zgodnie z obowiązującymi przepisami organizować czas pracy w instytucji kultury (1 os.)
- Akcja Bilans w instytucji kultury (1 os.)
- Podatek VAT w instytucjach kultury (1 os.)
- Zmiany w VAT, nowy JPK (1 os.)

Razem szkolenia : 12.782,00 zł

2. Teatr Lalki i Aktora

W ramach modernizacji funkcjonowania Teatru Lalki i Aktora w 2020 roku podjęto następujące działania:

a) wyposażenie w sprzęt:

- przebudowa rozdzielni technicznej R1-T oświetlenia scenicznego
- zakup 1 szt. piły ukośnej (pracownia konstruktorska)
- zakup 3 szt. reflektorów oświetlenia scenicznego
- zakup 3 szt. komputerów z oprogramowaniem Windows10
- zakup 1 szt. mikrofonu na głowę

Łączna kwota: 34.758,61 zł

b) szkolenia: brak (pandemia)

Wałbrzyski Ośrodek Kultury

a) Szkolenia:

- Szkolenie Projektowe Kłodzko - 2 osoby
- Seminarium dla Instytucji Kultury - 2 osoby
- Seminarium dla Instytucji Kultury - 2 osoby
- Mowa Ciała w pracy - 10 osób

Łączna kwota: 8.820,00 zł

b) Wyposażenie:

- Adobe photoshop cs6 extended - 1 szt.
- Spódnica krakowska dziecięca - 30 szt.
- Reflektor beamz pl530 spot - 2 szt.
- Spódnica stylizowana beskid - 7 szt.
- Skrzypce 4/4 wraz z akcesoriami - 1 szt
- Nadajnik radiowy fm model t15b- 1 szt.
- Statyw I-2 pod mikser projektor- 1 szt.
- Ukulele- 1 szt.
- Stojak reklamowy 500 x 700 mm czarny- 3 szt.
- Ława do pianina - 1 szt.
- Słuchawki dokanał. Samsung galaxy czarne- 1 szt.
- Podświetlana mapa świata 3D LED ROZMIAR XL- 1 szt.
- stabilizator kamery CRANE-M2. ZHIYUN- 1 szt.

Łączna kwota: 19.446,40 zł

3. Park Wielokulturowy „Stara Kopalnia”

a) W ramach **modernizacji funkcjonowania** Parku Wielokulturowego „Stara Kopalnia” w 2020 roku podjęto następujące działania:

- Budynek B15 Welcome Center – remont korytarza hotelowego i pokoi.
- Budynek B3 Administracja - remont korytarza, sekretariatu oraz sali konferencyjnej.
- Budynek B1 Sala Łańcuszkowa – doposażenie w rolety oraz wyciemnienie szyb.
- Budynek B7/9 Sala Multimedialna – doposażenie w rolety.
- Teren zewnętrzny - wycinka suchych drzew
- Budynek B4 Centrum Ceramiki Unikatowej – remont korytarza.
- Mechaniczne czyszczenie podłóg w budynkach B1, B4, B10.
- Czyszczenie rynien na budynkach B1, B3, B6, B11.
- Wygłuszenie sali Łaźni Łańcuszkowej w budynku B1 w celu dostosowania do realizacji koncertów.
- Wymiana i kalibracja sensorów systemu detekcji gazów w podziemnej trasie turystycznej.
- Naprawa centralnego ogrzewania w budynku B 7/9.
- Sprawdzenie połączeń magistrali komunikacyjnej opraw awaryjnych w budynkach B1 i B6.
- Wykonanie programów funkcjonalno-użytkowych dla instalacji fotowoltaicznych na budynkach B1, B4, B8 i B10 w ramach projektu Wałbrzyskiego Klastra Energetycznego.
- Wykonanie oświetlenia ekspozycji w tunelu B18.

Łączna kwota : 71 117,91 zł

b) Szkolenia pracowników:

- JPK_V7 – praktyczne aspekty oraz najnowsze wyjaśnienia Ministerstwa Finansów” – 1 kadrowa
- Tarcza Antykryzysowa 6.0 oraz nowe dotacje z PFR – 1 kadrowa
- Szkolenie dla Dyrektorów i Głównych księgowych Instytucji Kultury – 1 Główna Księgowa

Łączna kwota : 2474, 00 zł

4. Muzeum Porcelany

Pomimo sytuacji epidemicznej oraz związanych z nią okresów lockdownu Muzeum Porcelany w Wałbrzychu zrealizowało w 2020 r. planowane zadania inwestycyjne mające na celu podniesienie jakości pracy i obsługi gości, a także unowocześnienie istniejących rozwiązań. Do najważniejszych projektów zrealizowanych w tym zakresie należą:

- 1) modernizacja galerii polskiego malarstwa współczesnego - prace objęły malowanie ścian, sufitu oraz podłóg, wymianę oświetlenia (spełniającego rekomendacje dotyczące oświetlenia malarstwa, m.in. wysoki współczynnik CRP), montaż oświetlenia w schodach klatki schodowej, a także nową aranżację eksponatów ujednociającą narrację tej wystawy

Łączna kwota: 16.530, 62 zł

- 2) modernizacja systemu sygnalizacji włamania i napadu (SSWiN) obejmująca wymianę centrali systemu wraz z panelami sterującymi, wymianę części okablowania oraz czujek, a także integrację tak zmodernizowanego systemu z niedostępnymi wcześniej usługami świadczonymi przez firmę odpowiedzialną za ochronę obiektu, m.in. w zakresie powiadamiania o zdarzeniach

Łączna kwota: 12.423,31 zł

- 3) montaż na terenie miasta 16 drogowskich kierujących do muzeum

Łączna kwota: 13.530,00 zł

Ponadto, aby umożliwić pracownikom korzystającym wcześniej z komputerów stacjonarnych pracę w trybie zdalnym, zakupione zostały trzy laptopy wraz z niezbędnym oprogramowaniem.

Łączna kwota: 2.421,36 zł

W roku 2020 pracownicy muzeum brali także udział w **szkoleniach** podnoszących kwalifikacje z następujących tematów:

- koronawirus a prawo pracy,
- zmiany w prawie pracy wprowadzone ustawą o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19,
- wynagrodzenia, czas pracy, urlopy i obowiązki wynikające ze stosunku pracy w czasie stanu epidemii w instytucjach kultury,
- szkolenia informacyjne z zakresu Pracowniczych Planów Kapitałowych
- szkolenie dla inwentaryzatorów muzealnych.

Łączna kwota: 145,00 zł

Delegat Muzeum Porcelany w Wałbrzychu uczestniczył także w Zjeździe Muzeów Rejestrowanych.

5. Wałbrzyska Galeria Sztuki BWA

- zakup ekspozytorów 10 szt., używanych podczas wystaw czasowych,
- przygotowanie nowej galerii sprzedaży:

- zamówienie i montaż nowego wyposażenia tj. regałów 3 szt., szklanych witryn 3 szt.,
- przygotowanie powierzchni ściennej do ekspozycji dzieł sztuki na sprzedaż.

Łączna kwota: 12 644,66 zł

8.6 UŁATWIENIE DOSTĘPU MIESZKAŃCÓW DO ATRAKCYJNYCH OBSZARÓW REKREACYJNYCH

W roku 2020 na obiektach sportowych gminnych zostały wykonane następujące prace remontowo – modernizacyjne:

- **Stadion sportowy ul. Dąbrowskiego** – wymalowanie pomieszczeń szatniowo – sanitarnych w kontenerach, wykonane zabiegi pielęgnacyjne na boisku trawiastym, wymiana uszkodzonych szyb
- **Hala Lekkoatletyczna im Wałbrzyskich Olimpijczyków** – wymiana uszkodzonych szyb w sanitariatach hali, malowanie szatni.
- **Stadion sportowy ul. Kusocińskiego** – naprawa urządzeń na placu zabaw, przygotowanie boisk do piłki plażowej, wykonane zabiegi pielęgnacyjne na boisku trawiastym
- **Hala Wałbrzyskich Mistrzów** – naprawa tablicy elektronicznej, malowanie ciągów komunikacyjnych
- **Stadion sportowy ul. Chopina** – naprawa uszkodzonego ogrodzenia boiska, wykonane zabiegi pielęgnacyjne na boisku trawiastym

W roku 2020 ZDKiUM na bieżąco utrzymywał 40 placów zabaw oraz siłowni zewnętrznych zlokalizowanych na terenie miasta. Jako zarządca ZDKiUM dokonywał drobnych remontów, wymiany urządzeń i ogrodzeń na takie same, które uległy zniszczeniu czy dewastacji. Ponadto ZDKiUM zajmował się utrzymaniem tych miejsc w porządku wykonując prace koszenia, porządkowania itp.

ZDKiUM w 2020 roku wykonał również następujące zadania

- uzupełnienie zadrzewienia, ok. 70 sztuk drzew;
- ukwiecenie miasta: 627 szt. ampli obsadzonych pelargonią, 13 kaskad obsadzonych pelargonią, 40 donic obsadzonych pelargonią i wilcem przy ul. Wł. Broniewskiego oraz donice prostokątne w oknach kamienic Rynku i pl. Magistrackiego (40 szt.);
- prace pielęgnacyjne pomników przyrody ożywionej przy ul. Kopalnianej i ul. Pstrowskiego;
- pielęgnacje starodrzewu w liczbie 19 sztuk;
- remont skweru przy ul. J. Słowackiego (obecnie Skwer Smoleński);
- nowe nasadzenia krzewów u zbiegu ulic Konopnickiej, Słowackiego i Wajdy;
- drewniane i betonowe donice zlokalizowane w centralnych punktach miasta obsadzono ok. 5000 kwiatów.

8.7 UTWORZENIE GALERII PRAC OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

W 2020 r. nie podjęto działań.

8.8 UTWORZENIE CENTRUM INTEGRACJI OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

W 2020 r. nie podjęto działań.

– CEL 9. NOWOCZESNY I DOSTOSOWANY DO POTRZEB LOKALNEGO RYNKU PRACY SYSTEM EDUKACJI ORAZ PODNOSZENIA KWALIFIKACJI

9.1 WPROWADZENIE NOWYCH KIERUNKÓW I FORM KSZTAŁCENIA DOSTOSOWANYCH DO AKTUALNYCH POTRZEB RYNKU PRACY

Miernik realizacji zadania: Liczba uruchomionych nowych kierunków kształcenia							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba kierunków	2	1	1	0	1	1	1

W 2020 roku uruchomiono 1 nowy kierunek kształcenia – Technik automatyk w Zespole Szkół Politechnicznych „Energetyk” w Wałbrzychu.

Miernik realizacji zadania: Liczba zawartych porozumień o współpracę pomiędzy szkołami a przedstawicielami biznesu							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba porozumień	111	2	4	0	12	12	12

W 2020 roku Zespół Szkół nr 5 w Wałbrzychu zawarł 12 porozumień o współpracy pomiędzy szkołą a zakładami pracy tj.: Wałbrzych International Production Sp. z o.o., Toyota Nowakowski , Ronal Polska SA, Toyota Motor Manufacturing Poland Sp. z o.o., NSK Steering Systems Europe Polska Sp. z o.o., Citroen Vega Car Spółka Jawna, Faurencia Wałbrzych SA, Autoforte Sp. z o.o., Sirbud, Wałbrzyskie Zakłady Koksownicze "Victoria" SA, Zakład Usług Energetycznych "epeKoks", Cersanit III SA.

9.2 PRZYGOTOWANIE ORAZ ROZWÓJ OFERTY KSZTAŁCENIA USTAWICZNEGO DOSTOSOWANEGO DO POTRZEB LOKALNEGO RYNKU PRACY

Miernik realizacji zadania: Liczba uruchomionych kursów kształcenia ustawicznego							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba kursów	12	2	2	2	2	1	1

W 2020 roku uruchomiono jeden kurs w Zespole Szkół Nr 5 w Wałbrzych. Kurs pn. *Montaż urządzeń i systemów mechatronicznych* - liczba uczestników: 20.

Miernik realizacji zadania: Liczba uczestników kursów kształcenia ustawicznego							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020

Liczba uczestników	260	58	58	54	45	29	20
--------------------	-----	----	----	----	----	----	----

– CEL 10. KORZYSTNA STRUKTURA DEMOGRAFICZNA LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI

10.1 ROZSZERZENIE SIECI OŚRODKÓW WSPARCIA DZIENNEGO

Miernik realizacji zadania: Wartość wsparcia finansowego udzielonego przez miasto na utrzymanie ośrodków wsparcia dziennego						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość wsparcia	516.141,84 zł	534.397,24 zł	529.452,07 zł	529.452,07 zł	553.941,91 zł	555.367,69 zł

Od listopada 2014 roku, przy ul. Kasztelańskiej działa Dzienny Dom Pomocy, utworzony w ramach Rządowego Programu „Senior Wigor”. Placówka dostosowana jest do pobytu 20 osób w wieku senioralnym, którym zapewnia się wyżywienie, zajęcia rehabilitacyjne, kulturalne, terapeutyczne. W godzinach wieczornych, w DDP działa Klub Seniora skupiający mieszkańców pobliskich dzielnic. Dzienny Dom Pomocy jest placówką filialną Domu Seniora Rusinowa.

Od stycznia 2020 roku funkcjonuje drugi w mieście Dzienny Dom Pomocy Senior Plus. Punkt powstał na parterze kamienicy przy ul. Niepodległości 78. Remont wykonano dzięki wsparciu finansowemu z MRPiPS w ramach programu Senior+ oraz wkładowi własnemu gminy. Na potrzeby seniorów przygotowano zaplecze w postaci dużej sali ogólnej, kuchni i sanitariatów, a także gabinetu pielęgniarki. W ramach pobytu seniorzy mają zapewnioną opiekę przez 8 godzin od poniedziałku do piątku, dostęp do specjalistów oraz dwa posiłki. Na potrzeby seniorów zatrudniono terapeutę zajęciowego, animatorów kultury, rehabilitanta, fizykoterapeutę, a także pielęgniarkę. Docelowo w powstałych pomieszczeniach dostosowanych do potrzeb osób starszych może spędzać czas 20 seniorów z Wałbrzycha.

Z dniem 1 kwietnia 2019 r. w Centrum Wsparcia Socjalnego przy ul. Ogrodowej 2a uruchomiony został, w ramach dotacji otrzymanej od Wojewody Dolnośląskiego, Dom dla Matek z Małoletnimi Dziećmi i Kobiet w Ciąży.

W celu pomocy rodzinie dzieci mogą korzystać z miejsc w placówkach wsparcia dziennego prowadzonych przez Gminę. W 2020 r. w zajęciach organizowanych przez Zespół Placówek Wsparcia Dziennego prowadzonych przez MOPS, uczestniczyło 130 dzieci. Z zachowaniem wszelkich procedur dotyczących utrzymania bezpieczeństwa sanitarnego w ramach zadań w roku 2020 Zespół Placówek Wsparcia Dziennego zorganizował szereg zajęć rozwijających zainteresowania dzieci i młodzieży, tj.: plastyczne, techniczne, muzyczne, sportowe, czytelnicze, integracyjne a także profilaktyczne; odbyło się kilka wycieczek pieszych oraz spotkań okolicznościowych. W czasie funkcjonowania placówek zapewnialiśmy systematyczne dożywianie w postaci kanapek i owoców. Zorganizowano dla podopiecznych wypoczynki zimowy i letni. W okresie wakacyjnym, uruchomione zostały dodatkowe placówki w formie pracy podwórkowej w trzech dzielnicach miasta: Nowe Miasto, Sobiecin i Stary Zdrój, które działały dwa dni w tygodniu. Obsługiwane były również przez naszych wychowawców, w związku z czym placówki stacjonarne funkcjonowały w tym okresie trzy razy w tygodniu. Utworzone tam grupy dzieci również czynnie brały udział w naszych wspólnych

działaniach. Większość działań prowadzona była na świeżym powietrzu. Przez całe dwa miesiące wszyscy podopieczni, w ramach pieszych wycieczek, korzystali z uroków okolicznej przyrody oraz dostępnej oferty wałbrzyskich instytucji kultury, rekreacji i sportu. Ponadto zorganizowano dla nich kilka turniejów sportowych a także konkursów plastycznych.

W okresie od 16 marca do 15 czerwca oraz od 26 października do końca grudnia 2020 r. w związku z pandemią COVID – 19 Placówki Wsparcia Dziennego zostały zamknięte, ich działalność przeniosła się do sieci. Nasze działania opierały się na pracy wychowawców którzy wykorzystując kontakt telefoniczny, on-line, wideorozmowy lub za pomocą portali społecznościowych łącząc się z podopiecznymi pomagali w nauce i rozwiązywaniu zadań domowych. W tym celu wydrukowano specjalne ulotki z ofertą pomocy w nauki zdalnej, które rozpropagowano zarówno we wszystkich szkołach jak i wśród mieszkańców całego miasta. Na facebooku, umieszczane były fotorelacje z naszych działań, dzielliliśmy się również wiadomościami edukacyjnymi, udostępnialiśmy pomysły jak aktywnie i kreatywnie spędzać czas wolny, zachęcaliśmy do aktywności fizycznej i zdrowego trybu życia, prowadziliśmy akcję zbiórki sprzętu komputerowego dla podopiecznych, którzy nie mogli uczestniczyć w zajęciach zdalnych z powodu braku komputera – pozyskaliśmy 7 komputerów, które zostały przekazane dzieciom, zorganizowaliśmy rozdanie świątecznych paczek podopiecznym naszych placówek.

**Wykaz wałbrzyskich placówek wsparcia dziennego
funkcjonujących w 2020 r.**

Nazwa placówki	Adres	Podmiot prowadzący	Środki z Gminy przeznaczone na utrzymanie
Placówka Wsparcia Dziennego Śródmieście	ul. Mickiewicza 26 58-300 Wałbrzych	MOPS	łącznie kwota dla 7 placówek 444.852,69 zł
Placówka Wsparcia Dziennego Piaskowa Góra	Grota Roweckiego 3 58-309 Wałbrzych		
Placówka Wsparcia Dziennego Podzamcze	Grodzka 71 58-316 Wałbrzych		
Placówka Wsparcia Dziennego Podgórze	Niepodległości 64 58-303 Wałbrzych		
Placówka Wsparcia Dziennego Nowe Miasto w formie pracy podwórkowej	ul. Osiedleńców 58-301 Nowe Miasto		
Placówka wsparcia dziennego Sobięcin w formie pracy podwórkowej	ul. 1go Maja 58 – 305 Wałbrzych		
Placówka Wsparcia Dziennego Stary Zdrój w formie pracy podwórkowej	ul. Przywodna 58-302 Wałbrzych		
Placówka Wsparcia Dziennego (Śródmieście)	ul. Chrobrego 45 58-300 Wałbrzych	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci o/powiatowy w Wałbrzychu Na zlecenie Gminy Wałbrzych	38.040,00 zł
Placówka wsparcia dziennego	ul. Dunikowskiego 39	Stowarzyszenie "Kalejdoskop"	36.303,00 zł

(Piaskowa Góra)	58-309 Wałbrzych	Na zlecenie Gminy Wałbrzych	
Placówka Wsparcia Dziennego (Gaj)	ul. Królewiecka 9 58-300 Wałbrzych	Fundacja Pomocy Dzieciom i Młodzieży „SALVATOR” Na zlecenie Gminy Wałbrzych	36.445,00 zł
ŁĄCZNIE: 555.367,69 zł			

**Wykaz wałbrzyskich świetlic środowiskowych
funkcjonujących w 2020 r.**

Nazwa placówki	Adres	Podmiot prowadzący	Środki z Gminy przeznaczone na utrzymanie
Świetlice środowiskowe	1. ul. gen. Andersa 145 58-304 Wałbrzych 2. Os. Górnicze 48 58-308 Wałbrzych 3. 1 Maja 105 58-305 Wałbrzych 4. ul. Glinicka 3 58-303 Wałbrzych	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci o/powiatowy w Wałbrzychu ul. Chrobrego 45 58-300 Wałbrzych Na zlecenie Gminy Wałbrzych	153.223,40 zł
Świetlica środowiskowa	pl. M Darowskiej 1 58-305 Wałbrzych	Fundacja Edukacyjna im. S.W. Garczyńskiej Na zlecenie Gminy Wałbrzych	65.000 zł
ŁĄCZNIE: 218.223,40 zł			

Gmina Wałbrzych dofinansowała w 2020 roku 2 organizacje pozarządowe, wyłonione w drodze otwartego konkursu ofert na realizację zajęć opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci i młodzieży z rodzin z problemem alkoholowym wraz z organizacją wypoczynku w okresie zimowym i letnim:

1) Fundację Edukacyjną im. s. W. Garczyńskiej – która w okresie od 7 stycznia 2020 r. do 31 grudnia 2020 r. zapewniała przez 3 godziny dziennie opiekę oraz pomoc w odrabianiu lekcji dzieciom, zamieszkującym dzielnicę Sobięcin. Oprócz tego fundacja organizowała warsztaty rozwojowe, gry i zabawy na świeżym powietrzu. Zorganizowano także prezenty mikołajkowe oraz świąteczne paczki żywnościowe. Gmina Wałbrzych przekazała fundacji dotację w wysokości 65.000,00 zł.

2) Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Powiatowy w Wałbrzychu – które w okresie od 7 stycznia 2020 r. do 31 grudnia 2020 r. prowadziło 4 świetlice w 4 dzielnicach Wałbrzycha (Biały Kamień, Rusinowa, Sobięcin, Glinik Nowy). Dzieci miały zapewnioną opiekę, pomoc w nauce, zajęcia muzyczne, plastyczne i techniczne. Prowadzono także zajęcia z elementami profilaktyki uzależnień oraz zorganizowano wycieczki i wypoczynek wakacyjny. W programie wzięło udział 80 dzieci w wieku szkolnym. Gmina Wałbrzych przekazała organizacji dotację w wysokości 153.223,40 zł.

10.2 BUDOWA OSIEDLA SENIORA I MŁODEGO POKOLENIA

Zadanie zostało zrealizowane - mieszkania zostały oddane „pod klucz”

W dwóch budynkach mieszkalnych wielorodzinnych, położonych w Wałbrzychu przy ul. Husarskiej 2 i 7, powstały 72 lokale mieszkalne o łącznej powierzchni 3.654,06 m².

Koszt całkowity przedsięwzięcia – 13.981.988,57 zł.

Protokół odbioru końcowego robót – 03.04.2018.

Budynki powstały wraz z zagospodarowaniem terenu, miejscami postojowymi, altanami śmietnikowymi i placami gospodarczymi. Budynki są siedmiopiętrowe, wyposażone w windy i przystosowane dla osób niepełnosprawnych.

Wszystkie mieszkania zostały wyposażone w tzw. biały montaż, tj. umywalki, kompaktowe miski ustępowe, wanny, baterie umywalkowe, wannowe. Podłogi oraz ściany w łazienkach wykonane zostały z płytek ceramicznych. Podłogi w kuchniach wykonane zostały z płytek ceramicznych. Kuchnie wyposażone zostały w zlewozmywaki ze stali nierdzewnej z bateriami zlewozmywakowymi oraz w kuchenki. Podłogi w pokojach wykonane zostały z paneli, w przedpokojach – z płytek ceramicznych. Instalacja c.o. i ciepła woda użytkowa zasilane są z węzłów ciepłowniczych (ciepło z PEC).

Budynek 2 (A) przy ul. Husarskiej:

- liczba kondygnacji: 7,
- powierzchnia użytkowa mieszkań 2.535,94 m²,
- powierzchnia komunikacji (klatki, korytarze ogólne) 567,98m²,
- powierzchnia pomieszczeń do obsługi budynku (porządkowe, techniczne) 60,69 m²,
- powierzchnia netto budynku razem: 3.164,61 m²,
- kubatura budynku: 12.686,1m³.

Budynek 7 (C) przy ul. Husarskiej:

- liczba kondygnacji: 7,
- powierzchnia użytkowa mieszkań 1.171,80 m²,
- powierzchnia użytkowa komercyjna (do adaptacji) 156,65 m²,
- powierzchnia komunikacji (klatki, korytarze ogólne) 293,13 m²,
- powierzchnia pomieszczeń do obsługi budynku (porządkowe, techniczne) 61,35 m²,
- powierzchnia netto budynku razem: 1.682,93m²,
- kubatura budynku: 6.487,2 m³.

10.3 BUDOWA MIESZKAŃ KOMUNALNYCH

Miernik realizacji zadania: Liczba nowych mieszkań komunalnych oddanych do użytku.							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba mieszkań	206	0	0	21	72	22	0

W zakresie realizacji celu 10. Korzystna struktura demograficzna lokalnej społeczności w 2020 roku Gmina Wałbrzych sfinansowała remonty 107 lokali mieszkalnych za kwotę 5.162.851,12 zł, z czego kwotę 2.116.069,26 zł przeznaczono na remont 47 lokali mieszkalnych z czynszem socjalnym oraz kwotę 3.046.781,86 zł na remont 60 lokali zamiennych przeznaczonych dla osób zamieszkujących w budynkach przeznaczonych do wyburzenia lub w lokalach mieszkalnych o złym stanie technicznym.

Ponadto w roku 2020 w ramach zadania inwestycyjnego pod nazwą „Modernizacja budynków komunalnych”, które realizowane jest w oparciu o zatwierdzony przez Prezydenta Miasta Wałbrzycha plan remontów na rok 2020 wydatkowano środki finansowe w kwocie 10.873.194,00 zł. Realizacja zadania wykonywana jest przez MZB sp. z o.o. i Biuro Lokalowe polegająca na wykonaniu remontów dachów, elewacji, klatek schodowych, instalacji elektrycznej, budowie nowego c.o., budowie nowych przewodów wentylacyjnych, przyłączy gazowych i kanalizacyjnych itp. W ramach powyższego zadania ze wsparciem z Funduszu Dopłat Banku Gospodarstwa Krajowego realizowana była między innymi przebudowa 3 lokali mieszkalnych położonych przy ul. Noworudzkiej 9/1, ul. Piłsudskiego 91/1 i ul. Krętej 1/3 oraz zmiana sposobu użytkowania wymagająca przebudowy lokalu użytkowego położonego przy ul. Lelewela 1/1.

W wyniku w/w przedsięwzięcia powstało 5 lokali mieszkalnych przystosowanych dla osób niepełnosprawnych poruszających się na wózkach inwalidzkich. Poniesione wydatki to kwota 442.983,48 zł, a uzyskane wsparcie z Banku Gospodarstwa Krajowego to 176.871,48 zł.

10.4 UTWORZENIE MIESZKAŃ TRENINGOWYCH ORAZ CHRONIONYCH DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ INTELEKTUALNĄ

W dniu 6 marca 2018 roku oddano do użytku 7 mieszkań chronionych dla 23 osób niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi oraz upośledzeniem umysłowym. Mieszkania zostały zlokalizowane w Centrum Wsparcia Socjalnego działającego w strukturze Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej przy ul. Ogrodowej 2a. Placówka spełnia pełne standardy określone rozporządzeniem Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Adaptację pomieszczeń przy ul. Ogrodowej 2a na mieszkania chronione rozpoczęto w 2017r., zadanie zostało dofinansowane ze środków Unii Europejskiej oraz otrzymało wsparcie ze środków Banku Gospodarstwa Krajowego. W marcu 2019 roku w Centrum Wsparcia Socjalnego oddano do użytku Dom dla Matek z Małoletnimi Dziećmi i Kobiet w Cięży dla 30 osób, jest to jedyna taka placówka w najbliższym rejonie Wałbrzycha. Zadanie zostało dofinansowane ze środków budżetu państwa. Placówka spełnia pełne standardy określone rozporządzeniem Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

10.5 ROZSZERZENIE DZIAŁALNOŚCI ŚRODOWISKOWEGO DOMU SAMOPOMOCY DLA OSÓB Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI

Miernik realizacji zadania: Liczba osób korzystających z zajęć w Środowiskowym Domu Samopomocy						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba osób	30	30	40	39	43	45

Środowiskowy Dom Samopomocy z siedzibą w Wałbrzychu przy ul. Czesława Miłosza 15A wsparciem i pomocą objął 43 osoby - typ A dla osób przewlekle psychicznie chorych i typ B dla osób z niepełnosprawnością intelektualną. Dom w 2020 r. opuściły 3 osoby, przybyło 5 osób, oczekujących 3 osoby.

W 2020 roku na funkcjonowanie Środowiskowego Domu Samopomocy wydatkowano łącznie **890.364,00 zł** w tym:

- a) z budżetu wojewody - 841.200,00zł
- b) w tym z rezerwy celowej budżetu państwa -
- c) z budżetu miasta - 5 000,00 zł
- d) dotacja w ramach programu „Za życiem” - 44.164,00 zł.

CEL 11. SPÓJNA KONCEPCJA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA

11.1 REWITALIZACJA ŚRÓDMIEŚCIA ORAZ INNYCH DZIELNIC MIASTA

W ramach celu 11.1 "Rewitalizacja śródmieścia oraz kontynuacja rewitalizacji innych dzielnic miasta", opracowano Gminny Program Rewitalizacji Miasta Wałbrzycha na lata 2016-2025. Program obejmuje sześć podobszarów rewitalizacji: Biały Kamień, Stary Zdrój, Śródmieście, Sobięcín, Nowe Miasto i Podgórze zamieszkiwane przez niemal 30 % mieszkańców Wałbrzycha. Po dwóch latach realizacji GPR, dokonano monitorowania wdrażania i aktualności programu. Wnioskiem postawionym po analizach jest konieczność dokonania aktualizacji. Proces zmiany dokumentu rozpoczęto w roku 2019. Przyjęcie aktualizacji nastąpiło w 2020 r.

- **GMINNY PROGRAM REWITALIZACJI MIASTA WAŁBRZYCHA NA LATA 2016-2025** w roku 2020 dokonano aktualizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Wałbrzycha na lata 2016-2025. Prace nad aktualizacją GPR trwały od lipca 2019 do lutego 2020. Pierwszym etapem było ogłoszenie otwartego naboru przedsięwzięć rewitalizacyjnych, który trwał od 15.07.2019 r. do 23.08.2019 r. W ramach projektu zgłoszono 98 formularzy propozycji projektów, w tym 4 nie dotyczyły obszaru rewitalizacji. Większość projektów dot. odnowy części wspólnych budynków mieszkalnych. Od września 2019r. do lutego 2020 r. trwały prace zmieniające program, zgodnie z zakresem określonym w Sprawozdaniu Prezydenta Miasta Wałbrzycha pn.: „Ocena aktualności i stopnia realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji miasta Wałbrzycha na lata 2016-2025”. W czerwcu 2020 r. rozpoczęto procedurę konsultacji GPR w trybie przewidzianym ustawą o rewitalizacji. Zmieniony dokument przyjęto 25 września 2020 r. Uchwałą nr XXVI/266/20 Rady Miejskiej Wałbrzycha. Program obejmuje sześć podobszarów rewitalizacji: Biały Kamień, Stary Zdrój, Śródmieście, Sobięcín, Nowe Miasto i Podgórze zamieszkiwane przez niemal 30 % mieszkańców Wałbrzycha. W GPR po dokonanej aktualizacji ujęto łącznie 444 projekty, w tym:
 - 237 projekty zgłoszone zostały przez Wspólnoty Mieszkaniowe z obszaru rewitalizacji, dot. poprawy warunków zamieszkania;
 - 139 projekty zgłosiła Gmina Wałbrzych oraz podległe jej jednostki – dot. poprawy jakości przestrzeni publicznej, poprawy warunków zamieszkania, rozwoju osobistego i gospodarczego oraz wspierające redukcję negatywnych zjawisk społecznych;
 - Pozostałe 68 projekty zgłosiły NGO, instytucje publiczne (PUP) oraz prywatni inwestorzy – dot. dot. poprawy jakości przestrzeni publicznej, rozwoju osobistego i gospodarczego oraz wspierające redukcję negatywnych zjawisk społecznych.łączna szacowana wartość projektów ujętych w GPR wynosi: **864 329 726,48 zł**
- **„FINANSOWE I PLANISTYCZNE NARZĘDZIA W PROGRAMOWANIU I WDRAŻANIU GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI MIASTA WAŁBRZYCHA”**, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej

w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020.

W roku 2020 Gmina Wałbrzych kontynuowała realizację projektu pilotażowego pn. „Finansowe i planistyczne narzędzia w programowaniu i wdrażaniu Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Wałbrzycha”, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020. Otrzymana dotacja przeznaczona jest na wsparcie Miasta w realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji. Głównym tematem projektu pilotażowego miasta Wałbrzycha jest planowanie przestrzenne, a tematami wspierającymi mieszkalnictwo oraz finansowanie działań rewitalizacyjnych. Łączna wartość projektu pilotażowego w Wałbrzychu, finansowanego ze środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020 wyniosła **4 307 839,36 zł**. W ramach realizacji projektu w 2020 roku zrealizowano takie przedsięwzięcia jak:

W ramach działania: Program komunikacji społecznej i promocji procesu rewitalizacji miasta Wałbrzycha:

1. Spotkania partnerstw lokalnych - spotkania organizowane raz na kwartał w każdym z sześciu podobszarów rewitalizacji. Łącznie w 2020 r. roku, z uwagi na panującą pandemię koronawirusa, odbyło się 1 spotkanie.
2. Działania informacyjno-promocyjne skierowane do mieszkańców - poświęcone m.in. zmianom układu komunikacyjnego, z uwzględnieniem uspokajania ruchu, wzmocnienia dostępu do transportu zbiorowego, rowerowego i ruchu pieszego w podobszarach rewitalizacji dla mieszkańców, w ramach których 2019 r. zorganizowano 2-dniową konferencję i szkolenie pn. "Polityka mieszkaniowa w procesie rewitalizacji Wałbrzycha". W celu utrwalenia wiadomości przekazanych podczas konferencji opracowano materiał zawierający najważniejsze wnioski oraz opis działań miasta Wałbrzycha w zakresie polityki mieszkaniowej.
3. W ramach działań informacyjno-promocyjnych nawiązując do realizowanych spacerów po obszarze rewitalizacji – w 2020 opracowano 6 przewodników: Śródmieściu, Nowym Mieście, Podgórze, Starym Zdroju, Białym Kamieniu i Sobięcinie, zawierających najważniejsze atrakcje historyczne, turystyczne, przyrodnicze oraz miejsca aktywności społecznej. Autorem przewodników jest Prezes Fundacji Księżnej Daisy von Pless – przewodnik z ogromną wiedzą historyczną. Przewodniki zachęcają do atrakcyjnej formy spędzania wolnego czasu popularyzując wiedzę na temat rewitalizacji miasta jednocześnie poznając historię miasta.

W ramach zadania: Finansowanie działań rewitalizacyjnych zrealizowano:

- I. Wykonanie dokumentacji w ramach zadania inwestycyjnego:
 1. „Poprawa efektywności energetycznej budynku przy ul. Gen. Zajączka 7 w Wałbrzychu poprzez termomodernizację i remont”,
 2. „Poprawa efektywności energetycznej budynku przy ul. Gen. Zajączka 8 w Wałbrzychu poprzez termomodernizację i remont”,
- II. Wykonanie dokumentacji projektowo-kosztorysowej dla zadania:
 1. „Przebudowa ulicy Garbarskiej w Wałbrzychu”
 2. „Przebudowa drogi gminnej nr 116542D – ul. Limanowskiego w Wałbrzychu wraz z infrastrukturą towarzyszącą w ramach rewitalizacji – poprawa dostępności komunikacyjnej, podniesienie estetyki miasta”
 3. „Przebudowa drogi gminnej nr 116756 – ul. Ratuszowa w Wałbrzychu wraz z towarzyszącą infrastrukturą w ramach rewitalizacji – skomunikowanie Centrum Turystyczno-Sportowego „Aqua-Zdrój z główną ulicą dzielnicy Biały Kamień ul. Andersa”
- III. Wykonanie dokumentacji projektowej wraz z uzyskaniem pozwolenia na budowę lub zgłoszenia wykonanych robót budowlanych do właściwego organu administracji architektoniczno-budowlanej

dla zadania:

1. „Budowa doświetlaczy przejść dla pieszych”
 2. „Przebudowa drogi gminnej nr 116625D – ul. Handlowej w Wałbrzychu” i „Przebudowa drogi gminnej nr 3402D – ul. Niepodległości od ul. Sikorskiego do ulicy Kaszubskiej w Wałbrzychu”,
 3. „Przebudowa skrzyżowania drogi gminnej nr 116727D ul. Kubeckiego z ulicą Staszica i ulicą Paderewskiego w Wałbrzychu”
 4. „Przebudowa skrzyżowania drogi gminnej nr 116727D ul. Kubeckiego z ulicą Staszica i ulicą Paderewskiego w Wałbrzychu”.
- IV. Wykonanie prac projektowych w zakresie wykonania zgłoszenia o wydanie decyzji na realizację inwestycji drogowej dla zadania:
1. Przebudowa drogi gminnej nr 116562D – ul. Młynarska w Wałbrzychu od ul. Kościuszki do ul. Garbarskiej wraz z towarzyszącą infrastrukturą w ramach rewitalizacji – poprawa dostępności komunikacyjnej, podniesienie estetyki miasta”

• PROGRAM MIKROGRANTÓW W ROKU 2020

W roku 2020 ogłoszono Otwarty Konkurs dla organizacji pozarządowych (tj. fundacje, stowarzyszenia, spółdzielnie socjalne, kościoły i związki wyznaniowe), które w imieniu mieszkańców wystąpiły z wnioskiem o dotację na działania związane z aktywizacją i rozwojem społeczności lokalnej. Do czwartej edycji Otwartego Konkursu Ofert zgłoszono 19 wniosków. Dotację w łącznej wysokości 50 000,00zł otrzymało 11 projektów.

Na realizację zadań w 6 podobszarach rewitalizacji: Biały Kamień, Stary Zdrój, Śródmieście, Sobięcín, Nowe Miasto, Podgórze, na podstawie ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (DZ.U. z 2020 r. poz.1057), ze środków Gminy Wałbrzych wydano łączną kwotę 48 756,00 zł. Głównym celem lokalnych mikroprojektów jest umożliwienie mieszkańcom angażowanie się w działania na rzecz innych mieszkańców i lokalnych wspólnot z obszaru rewitalizacji Wałbrzycha. Projekty, z uwagi na panującą pandemię, zrealizowano w okresie od lipca do października 2020 roku. Wśród nich znalazły się przedsięwzięcia dotyczące m.in.:

- aktywizacji dzieci, młodzieży i seniorów do uprawiania sportu oraz prowadzenia zdrowego stylu życia,
- upowszechniania wiedzy o przeszłości i dziedzictwie kulturowym Wałbrzycha, pielęgnowania wspomnień pierwszych Polaków pochodzenia francuskiego przybyłych do Wałbrzycha po II wojnie światowej w ramach repatriacji,
- upowszechniania wiedzy i historii przedwojennej oraz powojennej wałbrzyskiej porcelany, nazywanej białym złotem,
- edukacyjnego wsparcia i pobudzania aktywności społecznej seniorów,
- międzypokoleniowych warsztatów dla dzieci i seniorów z zakresu: rękodzielnictwa, plastyki, teatru, tańca, pieśni biesiadnych, budowania wspólnej przestrzeni przyjaznej seniorom i wnukom, komunikowania się, tworzenia bajek nawiązujących do wałbrzyskich legend oraz budowania właściwych relacji społecznych, integracji ze środowiskiem senioralnym,
- edukacji ekologicznej, muzycznej i instrumentalnej połączonej z obsługą sprzętu nagłaśniającego, pobudzania aktywności muzycznej, poznawania świata dźwięków naszego miasta, kreatywnego tworzenia oraz nagrywania słuchowisk muzycznych na podstawie historii dzielnicy,

- upowszechniania wiedzy nt. historii katolickiej parafii i kościoła pw. św. Barbary w dzielnicy Stary Zdrój oraz poznania historii cennego witrażu,
- upowszechniania wiedzy nt. dziko żyjących ptaków w naszym mieście, edukacji ekologicznej, plastycznej i muzycznej oraz pobudzania aktywności i kreatywności wśród najmłodszych mieszkańców, związanej z estetyką przestrzeni miejskiej.

Organizacje pozarządowe, które otrzymały dotacje:

1. Stowarzyszenie Francuzów i Repatriantów z Francji na Dolnym Śląsku - „Nasz Wałbrzych - powrót Repatriantów do Wałbrzycha”.
2. Stowarzyszenie Ceramików Polskich - „Wałbrzych miastem porcelany - historia i teraźniejszość”.
3. Fundacja Centrum Edukacji Gerontologicznej - „Organizacja dzielnicowego eventu: Międzypokoleniowy mikroKosmos – nie tylko nad głowami, cuda dzieją się też pod nogami”.
4. Fundacja Na Szlaku - „Muzyczna pocztówka- Śródmieście” oraz „Sobięcińskie opowieści”.
5. Parafia Rzymsko-Katolicka pw. Świętej Barbary w Wałbrzychu - „150 lat kościoła i parafii pw. św. Barbary w Wałbrzychu- Starym Zdroju”.
6. Stowarzyszenie „Radość życia”- „Podgórze - moje miejsce gdzie tworzę i działam z pasją”.
7. Stowarzyszenie Grupa Biegowa Predators Wałbrzych - „I Rajd Rodzinny Forteca”.
8. Stowarzyszenie Na Rzecz Działań Artystycznych i Społecznych „O! KULTURA” - „Ptaki na moim podwórku” - Nowe Miasto, Sobiecin, Podgórze/Śródmieście.

Ponadto w roku 2020 wykonano 1 zadanie w trybie pozakonkursowym z art. 19a wg ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (DZ.U. z 2020 r. poz.1057), pn.: „Wspólnie dbamy to czyste mury mamy”. Projekt został zrealizowany przez Regionalne Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych przy aktywnej współpracy funkcjonariuszy Straży Miejskiej, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Miejskiego Zarządu Budynków Sp. z o.o. oraz 24 mieszkańców-wolontariuszy. Do współpracy zaproszono także market budowlany Castorama, który przekazał na rzecz projektu 100 litrów farby elewacyjnej. Zadanie zostało sfinansowane z budżetu Gminy Wałbrzych w wysokości 5 000,00 zł. W rezultacie odmalowano, wyczyszczono i umyto elewacje 32 budynków.

Mierniki realizacji zadań strategicznych:

- Liczba obiektów objętych programem rewitalizacji: 444

Wartość inwestycji z zakresu rewitalizacji poszczególnych dzielnic miasta:

Zaplanowana wartość inwestycji w podobszarze:	
BIAŁY KAMIEŃ	37 531 174,71
STARY ZDRÓJ	52 059 590,02
ŚRÓDMIEŚCIE	407 948 876,46
SOBIĘCIN	81 922 073,50
NOWE MIASTO	77 931 473,47
PODGÓRZE	58 642 816,70

Mierniki realizacji zadań strategicznych realizowane w 2020 r. przez Biuro Rewitalizacji i Planowania Przestrzennego:

- Liczba obiektów, które otrzymały dofinansowanie na rewitalizację w ramach RPO WD 2014-2020 w roku 2020: **0 dotacjobiorców** (zgodnie z Zestawieniem zawartych umów o dofinansowanie projektu w Instytucji Pośredniczącej Aglomeracji Wałbrzyskiej (stan na dzień: 30.04.2022 r.);
- Liczba obiektów, które otrzymały dofinansowanie na rewitalizację w ramach RPO WD 2014-2020 łącznie w latach 2016 -2020: **109 dotacjobiorców** (zgodnie z Zestawieniem zawartych umów o dofinansowanie projektu w Instytucji Pośredniczącej Aglomeracji Wałbrzyskiej (stan na dzień: 30.04.2022 r.) w ramach konkursu dotacji dla Działania 6.3.4 RPO WD/ZIT AW „Rewitalizacja zdegradowanych obszarów” TYP B „Remont, odnowa części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych);
- Wartość dofinansowania na rewitalizację obiektów w poszczególnych podobszarach rewitalizacji w roku 2020: **0 zł** (zgodnie z Zestawieniem zawartych umów o dofinansowanie projektu w Instytucji Pośredniczącej Aglomeracji Wałbrzyskiej (stan na dzień: 30.04.2022 r.) w ramach konkursu dotacji dla Działania 6.3.4 RPO WD/ZIT AW „Rewitalizacja zdegradowanych obszarów” TYP B „Remont, odnowa części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych);
- Wartość dofinansowania na rewitalizację obiektów w poszczególnych podobszarach rewitalizacji w latach 2016-2020 – **18 039 984,11 zł (32 729 478,93 zł – wartość całkowita: dofinansowanie + wkład własny** - zgodnie z Wykazem zawartych umów dotyczących realizacji projektów rewitalizacyjnych w ramach naboru RPDS.06.03.04-IP.03-02-144/16 – informacja IPAW z dnia 31.03.2022);
- Liczba inicjatyw lokalnych inicjowanych przez lub zrealizowanych z udziałem mieszkańców obszaru rewitalizacji w roku 2020 (za pomocą mikrograntów, otwartych konkursów ofert): **12 zrealizowanych inicjatyw.**

11.2 MODERNIZACJA OBIEKTÓW KOMUNALNYCH I MIESZKALNYCH, W TYM PRZEZNACZONYCH DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Miernik realizacji zadania: Liczba zmodernizowanych obiektów komunalnych i mieszkalnych							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba obiektów	16	38	27	20	8	1	9

W roku 2020 w ramach modernizacji obiektów komunalnych i mieszkalnych trwały prace w 9 obiektach. Jedną inwestycję przekazano do realizacji MZB i w przypadku jednej wstrzymano realizację.

Obiekty mieszkalne:

L.p.	Nazwa zadania	Opis	Realizacja
1.	Budowa czterosegmentowego budynku przy ul. Staszica w Wałbrzychu	<i>W budynku powstały 43 mieszkania komunalne .</i>	Zadanie rozpoczęte w 2019r. W 2020 roku trwała realizacja, zadanie zakończono w 2021r.

2.	Poprawa efektywności energetycznej budynku przy ul. Pocztovej 26	<i>W ramach przebudowy zaplanowano wykonanie zagospodarowania terenu w zakresie remontu nawierzchni utwardzonej, uporządkowanie zieleni i terenu przyległego do budynku, montaż wiaty śmietnikowej, remont i dostosowanie 6 pomieszczeń mieszkalnych i klatek schodowych wewnątrz budynku do nowych potrzeb.</i>	Zadanie rozpoczęte w 2019r., w 2020 roku trwała realizacja, termin zakończenia zadania planowany jest w 2022r.
3.	Poprawa efektywności energetycznej budynku przy ul. Traugutta 5 w Wałbrzychu poprzez termomodernizację i remont	<i>Zakres: Wykonanie kapitalnego remontu budynku oraz przystosowanie lokali mieszkalnych do nowych standardów</i>	Zadanie przekazane do realizacji MZB
4.	Poprawa efektywności energetycznej budynku przy ul. Gen. Zajączka 7 w Wałbrzychu poprzez termomodernizację i remont	<i>Zakres: termomodernizacja budynku wraz z zagospodarowaniem terenu oraz przystosowanie lokali mieszkalnych do nowych standardów w tym dla osób niepełnosprawnych (wbudowanie windy)</i>	Zadanie rozpoczęte w 2019r. poprzez wykonanie dokumentacji. W 2020r. trwała rzeczowa realizacja zadania, termin zakończenia przesunięto na 2022r.
5.	Poprawa efektywności energetycznej budynku przy ul. Gen. Zajączka 8 w Wałbrzychu poprzez termomodernizację i remont	<i>Zakres: termomodernizacja budynku wraz z zagospodarowaniem terenu oraz przystosowanie lokali mieszkalnych do nowych standardów, wbudowanie windy i podnośnika schodowego</i>	Zadanie rozpoczęte w 2019r. poprzez wykonanie dokumentacji. W 2020r. trwała rzeczowa realizacja, termin zakończenia zadania planowany jest w 2022r.
6.	Poprawa efektywności energetycznej budynku przy ul. Młynarskiej 37w Wałbrzychu poprzez termomodernizację i remont	<i>Zakres: remont budynku oraz przebudowa 3 mieszkań</i>	Zadanie rozpoczęte w 2019r. poprzez wykonanie dokumentacji, nie było rzeczowej realizacji zadania w 2020r.
7.	Poprawa efektywności energetycznej budynku przy ul. Niepodległości 16 w Wałbrzychu poprzez termomodernizację i remont	<i>Zakres : termomodernizacja budynku wraz zagospodarowaniem terenu oraz przystosowanie lokali mieszkalnych do nowych standardów</i>	Zadanie rozpoczęte w 2019r. poprzez wykonanie dokumentacji, rzeczowa realizacja zadania zakończona w 2021r.
8.	Poprawa efektywności energetycznej budynku przy ul. Piłsudskiego 84	<i>Zakres: termomodernizacja budynku wraz zagospodarowaniem terenu oraz remont i przystosowanie lokali mieszkalnych do nowych standardów</i>	Zadanie rozpoczęte w 2019r. poprzez wykonanie dokumentacji. W 2020 roku trwały procedury przetargowe. Rzeczowa realizacja zadania zaplanowana jest na rok 2021/2022

9.	Poprawa efektywności energetycznej budynku przy ul. Niepodległości 14 w Wałbrzychu poprzez termomodernizację i remont	<i>Zakres: termomodernizacja budynku wraz zagospodarowaniem terenu oraz przystosowanie lokali mieszkalnych do nowych standardów</i>	Zadanie rozpoczęło w 2019r poprzez wykonanie dokumentacji, rzeczowa realizacja zadania zakończona w 2021r.
10.	Poprawa efektywności energetycznej budynku poprzez termomodernizację i remont przy ul. Moniuszki 13-15 w Wałbrzychu z przeznaczeniem na mieszkania komunalne wraz z wydzieleniem lokalu na I piętrze, będącego siedzibą Towarzystwa Społeczno- Kulturowego Żydów w Polsce oraz budynku przy ul. Młynarskiej 13 w Wałbrzychu	<i>Zakres: Generalna przebudowa kamienicy zniszczonej po pożarze. Powstanie 7 lokali mieszkalnych . Przebudowie ulegnie również siedziba Towarzystwa Społeczno Kulturalnego Żydów w Polsce</i>	Zadanie rozpoczęło się w 2018r. wykonaniem dokumentacji projektowej w 2019r. rozpoczęto prace rozbiórkowe. Wstrzymano realizację zadania.

Obiekty komunalne:

1.	Wałbrzyski Inkubator Przedsiębiorczości	<i>Zakres: zadanie polega na przygotowaniu obiektu dla potrzeb działalności Wałbrzyskiego Inkubatora przedsiębiorczości dla min. 12 podmiotów gospodarczych</i> <i>Adres: ul. Młynarska 29 w Wałbrzychu</i>	Realizacja: Zadanie rozpoczęło 2019r zaplanowany termin zakończenia zadania 2021r.
----	--	--	--

11.3 RACJONALIZACJA STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ (DOSTOSOWANIE DO OBOWIĄZUJĄCYCH REALIÓW SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM REZERW POD ROZWÓJ TERENÓW MIESZKANIOWYCH)

W ramach tego celu podjęta została Uchwała Nr XII/107/19 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 27 czerwca 2019r. , w sprawie uchwalenia **Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Wałbrzycha.**

11.4 PODEJMOWANIE DZIAŁAŃ NA RZECZ OGRANICZENIA KONFLIKTÓW PRZESTRZENNYCH

W ramach tego celu w 2020 roku podjęto uchwały w sprawie przystąpienia do sporządzenia nowych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (MPZP) tj:

- Uchwała Nr XXII/219/20 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 23 kwietnia 2020 r., w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru w rejonie ulicy Koszarka w Wałbrzychu;

- Uchwała Nr XXVI/268/20 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 25 września 2020 r., w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru południowo-wschodniej części Śródmieścia w Wałbrzychu;
- Uchwała Nr XXVI/267/20 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 25 września 2020 r., w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru położonego w rejonie ulic Stanisława Moniuszki-Adama Mickiewicza w Wałbrzychu;
- Uchwała Nr XXVII/279/20 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 29 października 2020 r., w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w rejonie ulic Jurija Gagarina i Ogrodowej w Wałbrzychu.

11.5 WDROŻENIE PROGRAMÓW: OGRODNIK MIEJSKI ORAZ ZIELONE HAŁDY 2020 (ZGODNIE Z ZAŁOŻENIAMI PRZYJĘTYMI W PROGRAMIE ZIELONY WAŁBRZYCH 2020)

Miernik realizacji zadania: Liczba pozytywnie zaopiniowanych projektów nasadzeń zieleni							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba projektów	23	15	15	9	9	15	6

Miernik realizacji zadania: Powierzchnia urządzonych nowych terenów zielonych							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Powierzchnia	8,2 ha	8,0 ha	8,0 ha	1,5 ha	1,5 ha	0,8 ha	15 ha

W 2020 roku nadzorowano ukwiecenie miasta, stworzono plan nasadzeń wzdłuż ciągów komunikacyjnych oraz pielęgnowano aleje zabytkowych drzew.

11.6 LIKWIDACJA BARIER ARCHITEKTONICZNYCH DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W BUDYNKACH UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ

Miernik realizacji zadania: Liczba obiektów użyteczności publicznej, w których dokonano likwidacji barier							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba obiektów	5	4	3	3	3	2	5

W roku 2020 w ramach przystosowywania obiektów użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych zrealizowano 5 inwestycji.

Lp.	Nazwa zadania	Opis	Realizacja
-----	---------------	------	------------

1.	Przebudowa budynku na Dom Pomocy Społecznej - rozwój infrastruktury społecznej w Gminie Wałbrzych (Dom Seniora - Biały Kamień w Wałbrzychu)	<i>Zakres: przebudowa byłej szkoły na Dom pomocy społecznej przystosowany dla osób niepełnosprawnych (dźwig osobowy)</i> <i>Adres: ul. Gen. Andersa 162a, Wałbrzych</i>	Zadanie rozpoczęto: 2018r. zadanie zakończono 2020r.
2.	Poprawa efektywności energetycznej budynku przy ul. Niepodległości 16 w Wałbrzychu poprzez termomodernizację i remont	<i>Zakres : termomodernizacja budynku wraz zagospodarowaniem terenu oraz przystosowanie lokali mieszkalnych do nowych standardów oraz dla osób niepełnosprawnych (WINDA)</i>	Zadanie rozpoczęto w 2019r. zakończono w 2021r.
3.	Poprawa efektywności energetycznej budynku przy ul. Niepodległości 14 w Wałbrzychu poprzez termomodernizację i remont	<i>Zakres: termomodernizacja budynku wraz zagospodarowaniem terenu oraz przystosowanie lokali mieszkalnych do nowych standardów oraz dla osób niepełnosprawnych (WINDA)</i>	Zadanie rozpoczęto w 2019r. zakończono w 2021r.
4.	Poprawa efektywności energetycznej budynku przy ul. Gen. Zajęczka 7 w Wałbrzychu poprzez termomodernizację i remont	<i>Zakres: termomodernizacja budynku wraz z zagospodarowaniem terenu oraz przystosowanie lokali mieszkalnych do nowych standardów w tym dla osób niepełnosprawnych (wbudowanie windy)</i>	Rozpoczęto 2019r planowane zakończenie 2022r.
5.	Poprawa efektywności energetycznej budynku przy ul. Gen. Zajęczka 8 w Wałbrzychu poprzez termomodernizację i remont	<i>Zakres: termomodernizacja budynku wraz z zagospodarowaniem terenu oraz przystosowanie lokali mieszkalnych do nowych standardów, wbudowanie windy i podnośnika schodowego</i>	Rozpoczęto 2019r. planowane zakończenie 2022r.

– CEL 12. WYSOKI POZIOM ŚWIADOMOŚCI EKOLOGICZNEJ MIESZKAŃCÓW MIASTA

12.1 EDUKACJA EKOLOGICZNA MIESZKAŃCÓW MIASTA ORAZ PROMOWANIE DZIAŁAŃ PROEKOLOGICZNYCH

Miernik realizacji zadania: Wartość wsparcia finansowego udzielonego przez miasto na inwestycje proekologiczne realizowane przez mieszkańców miasta							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość wsparcia	48.552,58 zł	69.434,40 zł	88.743,70 zł	26.800,00 zł	0	17.008 zł	9.520,51 zł

Dążąc do zwiększenia efektywności selektywnej zbiórki odpadów komunalnych w 2020 r., podobnie jak w latach ubiegłych, prowadzono intensywną edukację ekologiczną mieszkańców Wałbrzycha w zakresie ograniczania ilości wytwarzanych odpadów oraz prawidłowego z nimi postępowania.

W celu realizacji programu edukacji w zakresie prawidłowego postępowania z odpadami komunalnymi złożony został wniosek do WFOŚiGW na realizację zadania pn. **„NIE MARNUJĘ-KOMPOSTUJĘ. NIE MARNUJĘ-ODZYSKUJĘ”**.

Zadanie zostało zrealizowane w okresie od 10.02.2020 r. do 16.12.2020 r., częściowo w ramach Umowy Dotacji 851/D/EE/WB/2020 z dnia 09/10/2020 r. na kwotę 9 520,51 zł. Celem programu edukacyjnego było podniesienie świadomości ekologicznej dot. ograniczenia zanieczyszczenia środowiska, zmniejszenia ilości odpadów (poprzez świadome zakupy), wzrostu wiedzy i umiejętności w zakresie stosowania zasad przyczyniających się do ochrony środowiska, ograniczania zakupu foliowych toreb, umiejętności ponownego wykorzystania produktu, wzrostu poczucia odpowiedzialności za środowisko.

Realizowany w ramach zadania program miał zasięg lokalny i ukierunkowany był na obszar powiatu - Miasto Wałbrzych. Projektem objętych zostało ok. 100 tys. osób (dzieci, młodzież i dorosłych mieszkańców Wałbrzycha). Zadanie realizowane było przez pracowników Biura Środowiska i Klimatu, lokalne media oraz profesjonalną firmę-EKOSFERA Justyna Piwońska z/s w Lesznie - prowadzącą szkolenia i warsztaty z zakresu edukacji ekologicznej dzieci oraz dorosłych mieszkańców miasta Wałbrzycha. Głównym celem zajęć było podniesienie wiedzy w zakresie postępowania z odpadami oraz podniesienie świadomości i wrażliwości ekologicznej, kształtowanie prawidłowych nawyków w zakresie postępowania z odpadami, a także zwiększenie aktywności w zakresie podejmowania konkretnych działań proekologicznych. Duży nacisk położono na konieczność korzystania z własnych woreczków do pakowania zakupowanej żywności oraz z toreb na zakupy wielokrotnego użytku. Szczególną uwagę zwrócono również na zbyt konsumpcyjny styl życia, który jest przyczyną powstawania odpadów, zachęcano do rezygnacji kupowania rzeczy, których tak naprawdę nie potrzebujemy, stawiając na ponowne użycie przedmiotów, przekazywanie, okazjonalne wypożyczanie. W toku warsztatów osiągnięto cele założone w projekcie, ale również udało się wychulić uczestników na potrzebę ochrony środowiska naturalnego, uwrażliwić na piękno przyrody oraz ukształtować postawę szacunku dla przyrody i jej piękna. Ważnym elementem było propagowanie ekologicznego stylu życia. Uczestnicy wyrazili chęć życia zgodnie z prawami przyrody oraz konieczność prawidłowej gospodarki odpadami, takiej, która pozwoli zmniejszyć ilość odpadów trafiających na składowiska.

Zrealizowaniu założonych celów służyły następujące zadania edukacyjne, prowadzone w ramach programu edukacji ekologicznej w 2020 roku:

1. Warsztaty ekologiczne pod hasłem **"Nie marnuję- kompostuję. Nie marnuję-odzyskuję."** przeprowadzane:

- a) w placówkach szkolnych, szkołach podstawowych (klasy I) na terenie miasta Wałbrzycha. Celem warsztatów było ugruntowanie wiedzy w zagadnieniach ekologicznych dotyczących obszarów: odpady, woda, energia, powietrze, zwierzęta, las i świadome zakupy.
- b) w siedzibach Rad Wspólnot Samorządowych na terenie miasta Wałbrzycha oraz instytucjach miejskich: Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii, Środowiskowym Domu Samopomocy oraz w Domu Seniora również w terminie od września do października 2020r. Zajęcia odbyły się w formie wykładów, warsztatów kreatywnego wykorzystania odpadów.

Cele ogólne warsztatów: kształtowanie postawy proekologicznej oraz krzewienie świadomości ekologicznej, dostrzeganie zagrożeń ekologicznych; dostrzeganie konieczności dbania o środowisko naturalne i kształtowanie ekologicznego zachowania; wiedza, jak minimalizować ilość wytwarzanych odpadów przez racjonalne dokonywanie zakupów; wiedza, dlaczego podczas zakupów warto zwracać uwagę na rodzaj opakowania produktów; wiedza, jaki wpływ na ilość wytwarzanych

odpadów komunalnych u źródła i na otaczające środowisko naturalne ma planowanie zakupów oraz rozważne ich dokonywanie.

c) w ramach organizowanych przez gminę spotkań obywatelskich tzw. Kawiarenek Obywatelskich zostało przeprowadzone spotkanie z mieszkańcami w „Złotej Stacji”. Mieszkańcy wysłuchali prelekcji nt. „Pszczoły mają moc! I to nie byle jaką.” Uczestnicy spotkania dowiedzieli się o zwyczajach pszczół o tym jak wspomagać owady mieszkające w mieście oraz o właściwościach zdrowotnych wytwarzanych przez pszczoły produktów.

Uczestnicy wszystkich warsztatów wykonali płyn dezynfekujący do rąk z naturalnych składników.

2. Przeprowadzenie akcji ekologicznej polegającej na zbiórce zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego.

Zakres działań obejmował uruchomienie dwóch stacjonarnych punktów zbiórki zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego na terenie miasta Wałbrzycha oraz indywidualne odbiory bezpośrednio z domu. Akcja organizowana 4 razy w roku w miesiącach: kwiecień, czerwiec, wrzesień, grudzień. W ramach akcji zorganizowane zostały stoiska dla dzieci i dorosłych, których celem było pogłębienie świadomości mieszkańców miasta Wałbrzycha nt. zasad gospodarowania odpadami komunalnymi, w szczególności w zakresie selektywnej zbiórki surowców.

Na rok 2021 r. również został przygotowany do złożenia w miesiącu lutym wniosek do WFOŚiGW. W ramach pozyskanych środków planuje się podjęcie zintegrowanych działań mających na celu edukowanie mieszkańców Wałbrzycha w zakresie unikania niepotrzebnych opakowań, kupowania artykuły codziennego użytku takie jak proszek do prania czy woda mineralna w większych opakowaniach, unikania artykułów jednorazowych.

12.2 EDUKACJA MIESZKAŃCÓW MIASTA W ZAKRESIE NEGATYWNYCH DLA ŚRODOWISKA I ZDROWIA CZŁOWIEKA KONSEKWENCJI STOSOWANIA NIEWŁAŚCIWYCH ŹRÓDEŁ CIEPŁA W INDYWIDUALNYCH SYSTEMACH GRZEWCZYCH

Miernik realizacji zadania: Liczba dotacji udzielonych przez miasto na inwestycje proekologiczne realizowane przez mieszkańców – modernizacja systemu ogrzewania							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba dotacji	142	110	0	295	83	282	0

Miernik realizacji zadania: Wartość wsparcia finansowego udzielonego przez miasto na inwestycje proekologiczne realizowane przez mieszkańców miasta – modernizacja systemu ogrzewania							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość wsparcia	556.355,42 zł	481.525,79 zł	0	1.304.964,01 zł	377.287,13 zł	1.296.025,53 zł	0

W związku z wystąpieniem wirusa COVID-19 oraz panującej sytuacji w kraju i na świecie w 2020 r. nie prowadzono edukacji mieszkańców miasta w zakresie negatywnych dla środowiska i zdrowia człowieka konsekwencji stosowania niewłaściwych źródeł ciepła w indywidualnych systemach grzewczych.

W 2020r. Gmina Wałbrzych podpisała umowę o dofinansowanie w ramach projektu pn. „Wymiana wysokoemisyjnych źródeł ciepła w budynkach i lokalach mieszkalnych na terenie wybranych gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej” ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 (RPO WD 2014-2020), Osi priorytetowej 3 „Gospodarka niskoemisyjna”, Działania 3.3 „Efektywność energetyczna w budynkach użyteczności publicznej i sektorze Mieszkaniowym – ZIT AW”. Projekt zakłada dofinansowanie przedsięwzięć **polegających na trwałej likwidacji ogrzewania opartego na paliwie stałym i zastąpienie go ogrzewaniem ekologicznym**. Wysokość dofinansowania to 70% poniesionych kosztów, jednak nie więcej niż 10 tys. zł dla mieszkań i 25 tys. zł dla domów jednorodzinnych.

– CEL 13. SPRAWNIE FUNKCJONUJĄCA GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA MIASTA

13.1 PRZEBUDOWA SYSTEMÓW PRZESYŁU WODY

Zadanie zostało opisane w punkcie 13.2.

13.2 WYMIANY, PRZEBUDOWY I MODERNIZACJE SIECI WODOCIĄGOWYCH

Miernik realizacja zadania: Liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych sieci wodociągowych							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba kilometrów	1,903 km	3,920 km	1,242 km	3,852 km	5,7982 km	3,2299 km	2,5755 km
Miernik realizacji zadania: Wartość inwestycji z zakresu budowy i/lub modernizacji sieci wodociągowych							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość inwestycji	1.041.480 zł	605.674 zł	1.337.700 zł	1.906.406 zł	4.984.816 zł	3.185.834 zł	1.934.434,52 zł

Wałbrzyski Związek Wodociągów i Kanalizacji (WZWiK) w 2020 roku wyremontował/przebudował sieci wodociągowe:

- Przebudowa sieci wodociągowej w ul. Cmentarnej w Wałbrzychu o łącznej długości 371 m,
- Remont sieci wodociągowej w ul. Ratuszowej i Andersa w Wałbrzychu o łącznej długości 623,34 m,
- Remont sieci wodociągowej wraz z odtworzeniem nawierzchni w ul. Paderewskiego w Wałbrzychu o łącznej długości 57,4 m,
- Przebudowa sieci wodociągowej w ul. Krasickiego w Wałbrzychu o łącznej długości 350,1 m,
- Przebudowa sieci wodociągowej w ul. Nałkowskiej i Hirszfelda w Wałbrzychu (ETAP II) o łącznej długości 1000,1 m.

Wartość powyższych robót budowlanych w 2020 roku wynosiła 1 751 384,07 zł.

Jeśli chodzi o system przesyłu wody, to w 2020r. WZWiK wybudował 173,6 m sieci wodociągowej w ul. Grzybowej i Jagodowej w Wałbrzychu. Wartość robót budowlanych to 930 121,50zł.

Wartość inwestycji z zakresu budowy i modernizacji sieci wodociągowej w 2020 r. wyniosła łącznie 1 934 434,52 zł.

13.3 BUDOWA I MODERNIZACJE SIECI KANALIZACJI SANITARNYCH

Miernik realizacji zadania: Liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych sieci kanalizacji sanitarnych							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba kilometrów	0,712 km	1,150 km	1,136 km	0,311 km	1,458 km	0,996 km	1,201 km
Miernik realizacji zadania: Wartość inwestycji z zakresu budowy i/lub modernizacji sieci kanalizacji sanitarnych							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość inwestycji	449.313 zł	1.644.441 zł	931.619 zł	381.322 zł	2.797.420 zł	2.217.055 zł	2.221.421,79 zł
Miernik realizacji zadania: Stopień pokrycia miasta siecią kanalizacji sanitarnych							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Stopień pokrycia	98%	98%	98%	98%	98%	98%	98%

Wałbrzyski Związek Wodociągów i Kanalizacji (WZWiK) w 2020 roku dokonał budowy i modernizacji sieci następujących kanalizacji sanitarnych :

- Remont odcinka sieci kanalizacji sanitarnej w ul. Długosza w Wałbrzychu
- Remont sieci kanalizacji sanitarnej w ul. Nałkowskiej w Wałbrzychu
- Remont kanalizacji sanitarnej w ul. Ratuszowej i Andersa w Wałbrzychu
- Budowa kanalizacji sanitarnej w ul. Grzybowej i Jagodowej w Wałbrzychu
- Remont sieci kanalizacji sanitarnej wraz z odtworzeniem nawierzchni w ul. Paderewskiego w Wałbrzychu
- Budowa kanalizacji sanitarnej w ul. Wieniawskiego 31, 33, 35 Wałbrzychu
- Bezwykopowa renowacja sieci kanalizacji sanitarnej w ul. Czerwonego Krzyża w Wałbrzychu
- Wykonanie prac dotyczących kolektora sanitarnego przy ul. Chrobrego w Wałbrzychu
- Budowa kanalizacji sanitarnej w ul. Kamienieckiej w Wałbrzychu
- Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w ul. Wałbrzyskiej 28-31 w Wałbrzychu

Łączna długość nowych i/lub zmodernizowanych sieci kanalizacji sanitarnych to 1, 201 km.

Wartość robót budowlanych to 2 221 421,79 zł.

13.4 ZAKOŃCZENIE ODCIĘĆ KANALIZACJI DESZCZOWYCH OD KANALIZACJI SANITARNYCH

Miernik realizacji zadania: Liczba nieruchomości przyłączonych do sieci kanalizacji sanitarnej							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba nieruchomości	159	134	115	66	62	50	34

Zarząd Dróg, Komunikacji i Utrzymania Miasta przeprowadza kontrole stanu infrastruktury kanalizacyjnej. Na podstawie informacji uzyskanych od ZDKiUM o zlokalizowaniu nieruchomości, z których instalacje

sanitarne wyprowadzone są bezpośrednio do kanalizacji deszczowej oraz po sprawdzeniu, że mają możliwość podłączenia do kanalizacji sanitarnej, przeprowadzane są postępowania administracyjne, których rezultatem jest wydanie decyzji administracyjnych.

W związku z wystąpieniem wirusa COVID-19 oraz panującej sytuacji w kraju i na świecie w 2020 r. gospodarka ściekowa na terenie Wałbrzycha była porządkowana w stopniu minimalnym. Sprawdzano, czy właściciele nieruchomości wywiązują się z obowiązku gromadzenia nieczystości ciekłych w szczelnym zbiorniku bezodpływowym do czasu przyłączenia jej do sieci kanalizacji sanitarnej (udokumentowanie tej usługi poprzez okazanie odpowiedniej umowy i faktury).

W 2020 r. do kanalizacji sanitarnej podłączone zostały 34 nieruchomości, z czego 5 z których uprzednio odprowadzano ścieki do kanalizacji deszczowej.

13.5 PRZYGOTOWANIE KONCEPCJI PLANU OCHRONY WAŁBRZYCHA PRZED POWODZIĄ, W TYM PRZYGOTOWANIE I WDROŻENIE PROGRAMU MAŁEJ RETENCJI NA OBSZARZE MIASTA

Koncepcja planu ochrony miasta Wałbrzycha przed powodzią z uwzględnieniem przygotowania i wdrożenia programu małej retencji na obszarze miasta Wałbrzycha, została opracowana w maju 2015 roku i została zaakceptowana przez Prezydenta Miasta Wałbrzycha - Pana Romana Szełemeja.

W planie zamierzeń w zakresie zwiększenia retencji wód powierzchniowych na terenie miasta Wałbrzych w latach 2015-2020, ujętych było do realizacji 7 zadań o łącznej wartości szacunkowej 1.690.000 złotych.

Do 2020 r. zostało zrealizowane częściowo tylko jedno zadanie w 2016 r. dot. budowy dodatkowego zbiornika suchego - 75 metrów sześciennych. Było to wykonanie dokumentacji pn. "Remont zbiornika wód opadowych, urządzeń hydrotechnicznych, przepustów na terenie Parku Miejskiego "Rusinowa" w Wałbrzychu" - koszt wykonania dokumentacji 24.108 złotych. W kolejnych latach będzie realizowane zadanie dotyczące wykonania nawierzchni chłonno-trawiastej w miejsce części utwardzonego placu Parku im. Sybiraków.

– CEL 14. SPRAWNY SYSTEM GOSPODAROWANIA ODPADAMI

14.1 ROZBUDOWA SYSTEMU GOSPODAROWANIA ODPADAMI

Miernik zadania: Udział odpadów zbieranych selektywnie w odpadach komunalnych wytworzonych							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Udział odpadów	24%	17%	17%	25%	27%	26%	20%

Źródło: UM Wałbrzych

Miernik zadania: Udział gospodarstw domowych deklarujących selektywną zbiórkę odpadów w ogólnej liczbie gospodarstw domowych							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Udział gospodarstw domowych	89%	87%	87%	91%	86%	100%	100%

Źródło: UM Wałbrzych

W 2020 r. gminny system gospodarowania odpadami komunalnymi został zmodyfikowany. Nieruchomości niezamieszkałe poza budynkami urzędu miasta Wałbrzycha, jednostkami organizacyjnymi miasta Wałbrzycha oraz pozostałe nieruchomości wynikające z uchwały, zostały wyłączone z systemu.

Operatorem obsługującym system w 2020 r. było Konsorcjum w składzie: **Alba Dolny Śląsk Sp. z o. o. i WPO Alba S.A.** W dalszym ciągu prowadzone są działania zmierzające do zwiększenia efektywności systemu, m.in. poprzez wyszukiwanie właścicieli nieruchomości zobowiązanych do ponoszenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi, którzy dotychczas nie złożyli stosownej deklaracji oraz prowadzone są kontrole prawidłowości zbierania odpadów komunalnych.

14.2 ZBUDOWANIE SPOŁECZEŃSTWA RECYKLINGU

Zgodnie z nowelizacją ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminie, która obowiązuje od dnia 6 września 2019 r. z obowiązkiem właściciela nieruchomości, a tym samym wszystkich mieszkańców, którzy przebywają na danej nieruchomości jest zbieranie odpadów komunalnych w sposób selektywny. Ustawa nie przewiduje już możliwości oznaczenia w deklaracji braku selektywnej zbiórki odpadów komunalnych.

Udział gospodarstw domowych deklarujących selektywną zbiórkę odpadów w ogólnej liczbie gospodarstw domowych w 2020 roku wynosi **100 %**.

14.3 WDROŻENIE PROGRAMÓW: 100% RECYKLINGU, WAŁBRZYCH BEZ AZBESTU DO 2020 ROKU ORAZ WAŁBRZYCH BEZ SKŁADOWISK (INNYCH NIŻ KOMUNALNE) – ZGODNIE Z ZAŁOŻENIAMI PRZYJĘTYMI W PROGRAMIE ZIELONY WAŁBRZYCH 2020

100 % recyklingu

W 2020 r. w dalszym ciągu kontynuowano model systemu gospodarowania odpadami komunalnymi zakładający selektywną zbiórkę z podziałem na główne frakcje, takie jak: odpady zmieszane (pozostałe z wysegregowania innych frakcji), zmieszane odpady opakowaniowe, butelki PET, odpady opakowaniowe z papieru i tektury, odpady opakowaniowe ze szkła. W okresie od stycznia do kwietnia popiół i żużel z palenisk domowych, a od kwietnia do listopada odpady zielone.

Na terenie miasta funkcjonują dwa nowoczesne Punkty Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) przy ul. Stacyjnej oraz przy ul. Beethovena gdzie mieszkańcy mogą oddawać odpady wielkogabarytowe, zużyte opony oraz zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, w związku z czym nie jest prowadzona akcja zbierania odpadów wielkogabarytowych w formie wystawki.

Utrzymane natomiast zostały kwartalne zbiórki zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego bezpośrednio od mieszkańców oraz poświęteczna zbiórka choinek.

W roku 2020 gmina Wałbrzych podjęła współpracę z firmą MB Recycling Sp.z o.o., na mocy której na terenie miasta ustawiono 16 specjalistycznych czerwonych pojemników do zbierania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego tzw. **Elektryczne śmieci**.

Ilość odpadów komunalnych odebranych od właścicieli nieruchomości w 2019 r. i 2020r. przedstawia tabela poniżej:

Kod odpadu	Rodzaj odpadu wg kodu	Ilość [Mg]
		Odebrane od właścicieli z terenu nieruchomości

		2019	2020
20 03 01	Niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne	31 425,96	23 493,74
15 01 06	Pozostałe odpady opakowaniowe	4 800,95	3 905,00
15 01 02	Opakowania z tworzyw sztucznych	1 218,07	516,25
15 01 01	Opakowania z papieru i tektury	1 125,12	1 202,35
15 01 07	Opakowania ze szkła	1 324,45	1 511,81
15 01 10*	Opakowania zawierające pozostałości substancji niebezpiecznych lub nimi zanieczyszczone	0,00	0,00
20 01 02	Szkło	0,00	0,00
20 02 01	Odpady ulegające biodegradacji	775,07	1 195,80
20 01 33*	Baterie i akumulatory łącznie z bateriami i akumulatorami wymienionymi w 16 06 01, 16 06 02 lub 16 06 03 oraz baterie niesortowane i akumulatory zawierające te baterie	0,00	0,00
20 01 36	Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 21, 20 01 23 i 20 01 35	1,58	0,00
20 01 35*	Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 21, 20 01 23 zawierające niebezpieczne składniki	0,00	0,00
20 03 07	Odpady wielkogabarytowe	1173,88	0,00
16 01 03	Zużyte opony	0,98	0,00
17 01 01	Odpady betonu oraz gruz betonowy z rozbiórek i remontów	7,64	0,00
17 01 07	Zmieszane odpady z betonu, gruzu ceglanego, odpadowych materiałów ceramicznych i elementów wyposażenia inne niż wymienione w 17 01 06	0,18	0,00
20 01 21*	Lampy fluorescencyjne i inne odpady zawierające rtęć	0,00	0,00
20 01 32	Leki inne niż wymienione w 20 01 31	0,00	0,00
20 01 23*	Urządzenia zawierające freony	0,00	0,00
20 03 99/20 01 99	Odpady komunalne niewymienione w innych podgrupach	540,92	326,14
łącznie [Mg]		42 450,18	32 151,09

*odpady niebezpieczne

W latach kolejnych podejmowane będą dalsze działania promujące wśród mieszkańców właściwe postępowanie z odpadami komunalnymi, aby uzyskiwać wymagane przepisami prawa poziomy recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku odpadów innymi metodami oraz poziomy ograniczania masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania.

„Wałbrzych bez azbestu do 2020 r.”

W związku z wystąpieniem wirusa COVID-19 oraz panującej sytuacji w kraju i na świecie w 2020 r. program "Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wałbrzych - etap V" nie został zrealizowany.

„Wałbrzych bez składowisk”

W myśl przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach posiadacz odpadów jest obowiązany do niezwłocznego usunięcia odpadów z miejsca nieprzeznaczonego do ich składowania lub magazynowania. W przypadku nieusunięcia odpadów, wójt, burmistrz lub prezydent miasta, w drodze decyzji wydawanej z urzędu, nakazuje posiadaczowi odpadów usunięcie odpadów z miejsca nieprzeznaczonego do ich składowania lub magazynowania, z wyjątkiem przypadku, gdy obowiązek usunięcia odpadów jest skutkiem wydania decyzji o cofnięciu decyzji związanej z gospodarką odpadami, stwierdzenia nieważności, uchylecia lub wygaśnięcia decyzji związanej z gospodarką odpadami.

W 2020 r. przy współudziale Eko Patrolu Straży Miejskiej dokonywano oględzin terenów potencjalnie zanieczyszczonych odpadami, wyznaczonych na podstawie zgłoszeń mieszkańców lub ogólnodostępnych map satelitarnych. Efektem wspólnych prac było ujawnienie 29 miejsc będących własnością osób fizycznych oraz podmiotów gospodarczych, na których składowano lub magazynowano nielegalnie odpady. Z tego 15 miejsc zostało uprzątniętych z zalegających odpadów bez konieczności wszczynania postępowania. Wobec pozostałych władających powierzchnią ziemi zostały podjęte z urzędu postępowania w przedmiocie nakazania usunięcia odpadów składowanych lub magazynowanych na w miejscu ten cel nieprzeznaczonym, które do końca 2020 r. nie zostały zakończone z uwagi na skomplikowany charakter sprawy.

Ponadto, w przypadku ujawnienia zanieczyszczenia odpadami terenów Gminy Wałbrzych, kierowano wystąpienia do właściwych jednostek Gminy o uprzątnięcie zdeponowanych odpadów.

W 2020 r. zakończono decyzją nakazującą usunięcie odpadów z miejsca nieprzeznaczonego do składowania lub magazynowania, dwa postępowania z 2019 r. Decyzje te są decyzjami ostatecznymi.

Wobec braku realizacji decyzji Prezydenta z 2015 r. nakazującej właścicielom nieruchomości położonej w Wałbrzychu usunięcie 58 000 Mg odpadów, w 2020 r. podjęto postępowanie egzekucyjne obowiązków o charakterze niepieniężnym wobec zobowiązanych.

– CEL 15. WYSOKA JAKOŚĆ POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO

15.1 REALIZACJA PROGRAMU OGRANICZENIA NISKIEJ EMISJI (ZGODNIE Z ZAŁOŻENIAMI PRZYJĘTYMI W PROGRAMIE ZIELONY WAŁBRZYCH 2020)

Miernik zadania: Liczba budynków użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji							
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba budynków	4	5	1	4	2	1	4

Budynki poddane termomodernizacji w 2020 roku:

1. Termomodernizacja i restauracja zabytkowego obiektu położonego w zespole pałacowo-willowo-parkowym przy ul. Zamkowej 2 na cele Urzędu Stanu Cywilnego

2. Przebudowa i termomodernizacja budynku przy ul. Beethovena 24A na potrzeby lokali socjalnych, noclegowni i zaplecza dla wsparcia osób bezdomnych.
3. Termomodernizacja z montażem paneli fotowoltaicznych w budynku IV LO przy ul. Sokołowskiego 75 w Wałbrzychu.
4. Remont budynku z elementami termomodernizacji i adaptacja na potrzeby przedszkola przy ul. Dunikowskiego 39 w Wałbrzychu.

Jednym ze sposobów poprawy stanu jakości powietrza jest wymiana źródeł ciepła na bardziej ekologiczne. Przez lata obowiązywania Uchwały Nr LXI/625/2014 w sprawie określenia zasad i trybu udzielenia dotacji ze środków budżetu Gminy Wałbrzych na dofinansowanie kosztów zadań inwestycyjnych związanych z ograniczeniem niskiej emisji na terenie miasta Wałbrzycha, zostało udzielonych blisko tysiąc dwieście dofinansowań na łączną kwotę ponad 5 mln złotych.

W 2020 r. w dalszym ciągu na wypłatę oczekiwało blisko 100 wniosków na kwotę około 600 tys. złotych - wypłaty dotacji prowadzone były na bieżąco. Realizacja programu wspierania odejścia od spalania paliw stałych niskiej jakości w przestarzałych urządzeniach grzewczych pozwalała na znaczną likwidację niskiej emisji w miejscu jej powstawania, a więc w miejscu przebywania ludzi.

Kolejnym działaniem w zakresie ograniczania niskiej emisji było przystąpienie Gminy Wałbrzych do realizacji projektu pn. **„Wymiana wysokoemisyjnych źródeł ciepła w budynkach i lokalach mieszkalnych na terenie wybranych gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej”**, działanie dofinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 (RPO WD 2014-2020), Osi priorytetowej 3 „Gospodarka niskoemisyjna”, Działania 3.3 „Efektywność energetyczna w budynkach użyteczności publicznej i sektorze Mieszkaniowym – ZIT AW”. Celem programu było udzielanie przez Grantodawcę grantów na przedsięwzięcia realizowane w budynkach mieszkalnych jednorodzinnych i wielorodzinnych dotyczące **wymiany dotychczasowych wysokoemisyjnych źródeł ciepła**. W ramach konkursu złożonych zostało 549 wniosków na łączną kwotę dotacji blisko 5,4 mln złotych. Realizacja działania przewidziana jest do 2022 roku.

Zgodnie z przepisami od dnia 1 lipca 2018 r. na terenie Gminy Wałbrzych wprowadzono nakazy mające na celu wyeliminować do 1 lipca 2028 roku z użytku wszystkie przestarzałe urządzenia grzewcze mające znaczący wpływ na jakość powietrza, którym oddychają mieszkańcy.

III. WSKAŹNIKI MONITOROWANIA ROZWOJU MIASTA

W celu systematycznego monitorowania rozwoju miasta zaproponowano w *Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wałbrzycha do 2020* listę wskaźników, których wartość publikowana jest w ramach Banku Danych Lokalnych.

Wskaźnik 1

Wskaźnik 1. Wskaźnik obciążenia demograficznego (ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym)													
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość wskaźnika dla Wałbrzycha	52,8	53,5	53,7	54,8	56,2	57,8	59,6	61,8	64,1	66,7	69,3	71,8	74,0
Maksymalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					57,6	59,8	62,5	65,4	68,2	71,1	73,9	76,6	78,9
Średnia wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					55,7	57,8	60,1	62,6	65,3	68,1	70,1	73	75,2
Minimalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					54,6	56,1	58,1	60,1	62,8	65,3	67,7	69,8	71,7
Zmiana wartości wskaźnika dla Wałbrzycha (rok poprzedni =100)					↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗

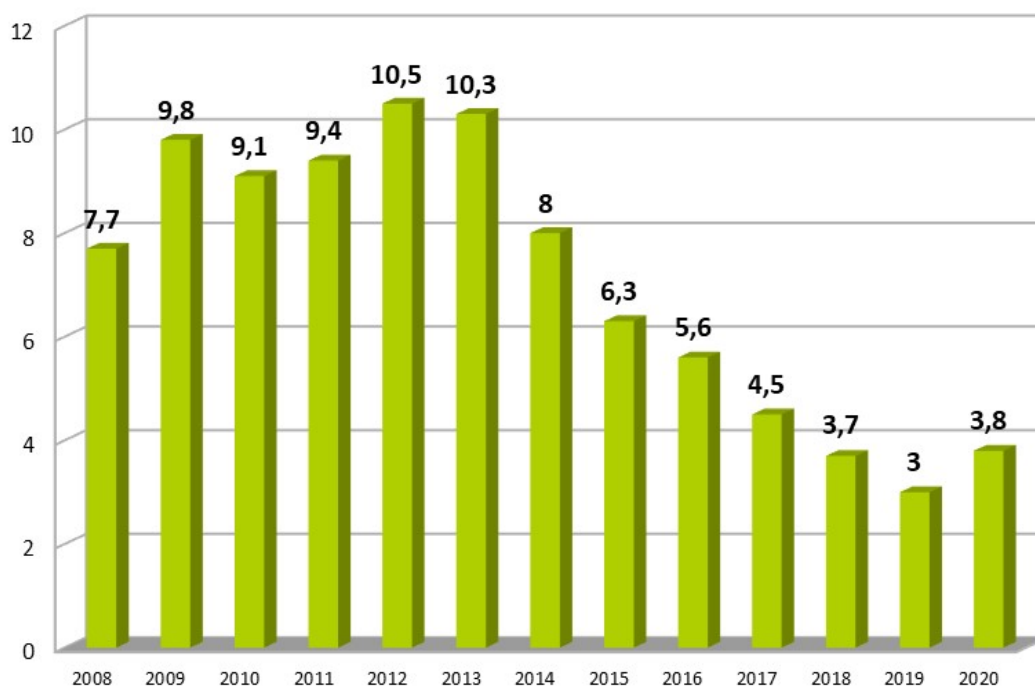
*Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych, Lubin

Wskaźnik 2

Wskaźnik 2. Udział zarejestrowanych osób bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym (%)													
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość wskaźnika dla Wałbrzycha	7,7	9,8	9,1	9,4	10,5	10,3	8,0	6,3	5,6	4,5	3,7	3,0	3,8
Maksymalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					10,5	10,3	8,0	6,3	5,6	4,5	3,8	3,3	4,5
Średnia wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					7,1	6,9	5,5	4,4	3,9	3,2	2,9	2,5	3,5
Minimalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					4,7	4,6	3,6	3,0	2,6	2,1	1,9	1,7	2,6
Zmiana wartości wskaźnika dla Wałbrzycha (rok poprzedni=100)		↗	↘	↘	↘	↘	↘	↘	↘	↘	↘	↘	↗

*Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych, Lubin

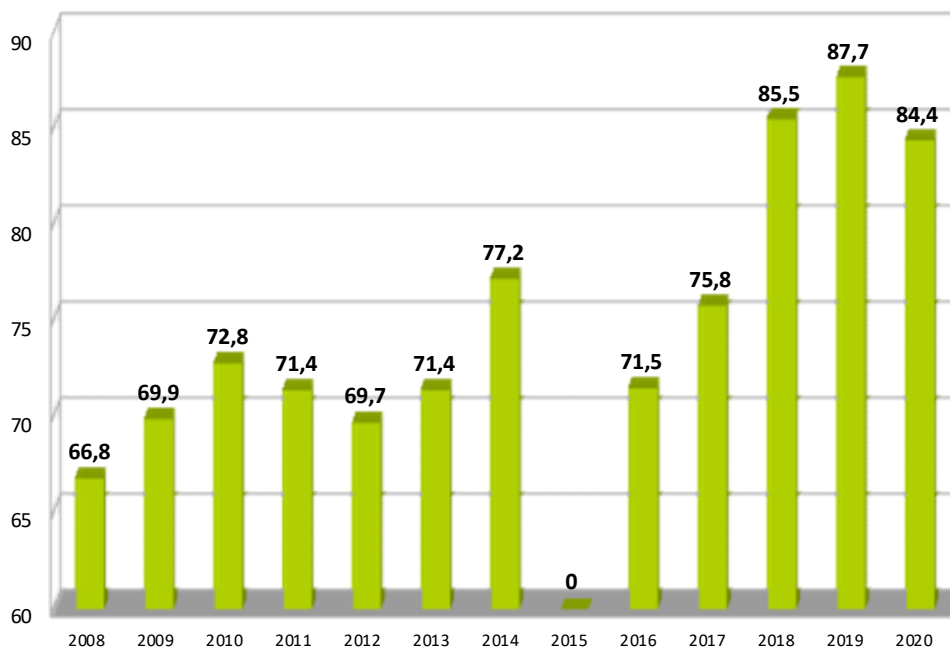

Wskaźnik 3

Wskaźnik 3. Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (w %)													
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość wskaźnika dla Wałbrzycha	66,8	69,9	72,8	71,4	69,7	71,4	77,2	**bd	71,5	75,8	85,5	87,7	84,4
Maksymalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska *					90,3	93,0	105,0	**bd	98,3	98,1	103,2	99,9	105,1
Średnia wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska *					82,4	85,4	92,8	**bd	87,5	91,8	96,5	95,9	96,4
Minimalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska *					69,7	71,4	77,2	**bd	71,5	75,8	83,5	87,7	84,4
Zmiana wartości wskaźnika dla Wałbrzycha (rok poprzedni =100)					↘	↗	↗	-	↘	↗	↗	↗	↘

*Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych, Lubin

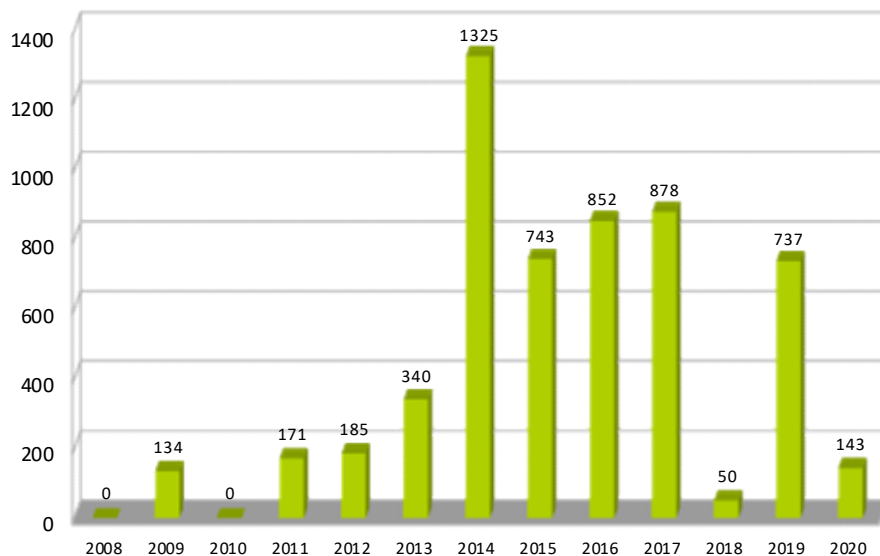
** Prezydent Bronisław Komorowski 11 października 2013 r. podpisał ustawę z dnia 30 sierpnia 2013 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty. Zgodnie z nowymi przepisami: W roku szkolnym 2015/2016 obowiązek szkolny obejmie dzieci urodzone w 2009 r. (wszystkie sześciolatki) oraz dzieci urodzone w 2008 roku, które jeszcze nie podjęły nauki w szkole (siedmiolatki).

Wskaźnik 4

Wskaźnik 4. Uczestnicy imprez organizowanych przez domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na 1000 mieszkańców													
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość wskaźnika dla Wałbrzycha	bd	134	bd	171	185	340	1 325	743	852	878	50	737	143
Maksymalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska *					1 515	1 546	1 591	1 423	1 463	1 765	1 647	1 740	674
Średnia wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska *					826	735	1 129	972	924	1 182	954	1 080	330
Minimalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska *					185	268	608	609	354	697	50	737	55
Zmiana wartości wskaźnika dla Wałbrzycha (rok poprzedni =100)					↗	↗	↗	↘	↗	↗	↘	↗	↘

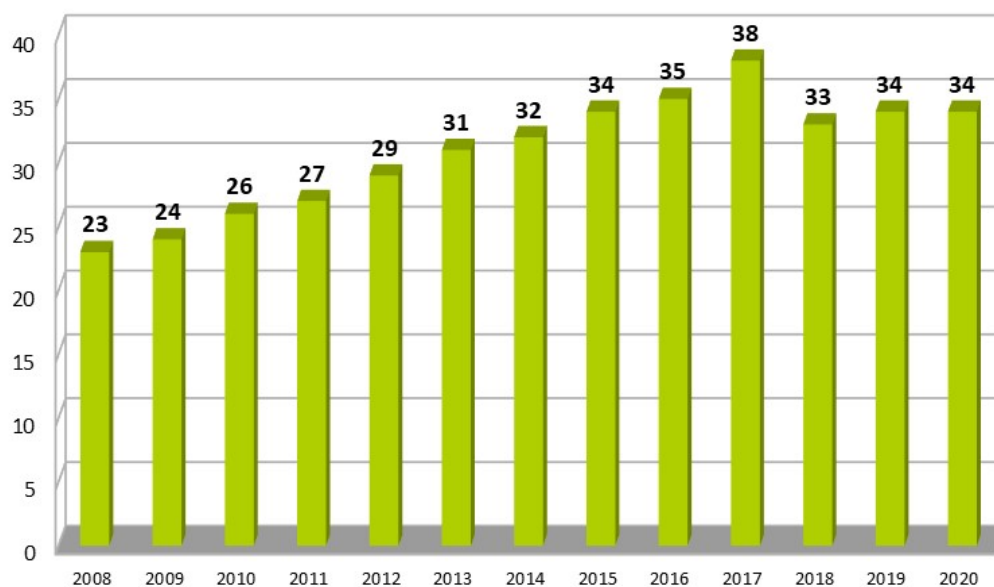
*Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych, Lubin

Wskaźnik 5

Wskaźnik 5. Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych przypadająca na 10 tys. mieszkańców													
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość wskaźnika dla Wałbrzycha	23	24	26	27	29	31	32	34	35	38	33	34	35
Maksymalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					44	47	50	54	56	59	56	59	60
Średnia wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					35	37	39	41	42	45	40	41	42
Minimalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					28	29	31	32	33	35	30	30	32
Zmiana wartości wskaźnika dla Wałbrzycha (rok poprzedni =100)					↗	↗	↗	↗	↗	↗	↘	↗	↗

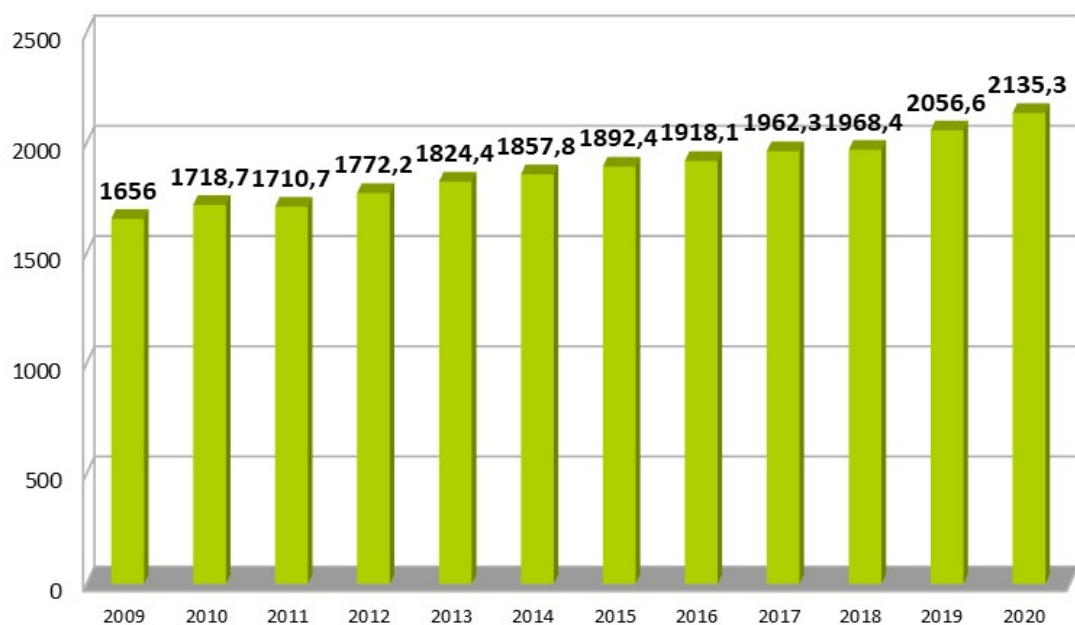
*Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych, Lubin

Wskaźnik 6

Wskaźnik 6. Liczba podmiotów gospodarczych (mikroprzedsiębiorstw) w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym													
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość wskaźnika dla Wałbrzycha	bd	1 656,0	1 718,7	1 710,7	1 772,2	1 824,4	1 857,8	1 892,4	1 918,1	1 962,3	1 968,4	2 056,6	2 135,3
Maksymalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					2 492,3	2 600,0	2 673,3	2 780,9	2 898,4	3 036,3	3 131,8	3 159,6	3 327,6
Średnia wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					2 000,3	2 069,0	2 107,9	2 169,5	2 221,6	2 282	2 318	2 383,3	2 495
Minimalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					1 479,7	1 515,3	1 540,2	1 568,7	1 602,8	1 635,6	1 689,2	1 679,9	1 741,5
Zmiana wartości wskaźnika dla Wałbrzycha (rok poprzedni =100)					↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗

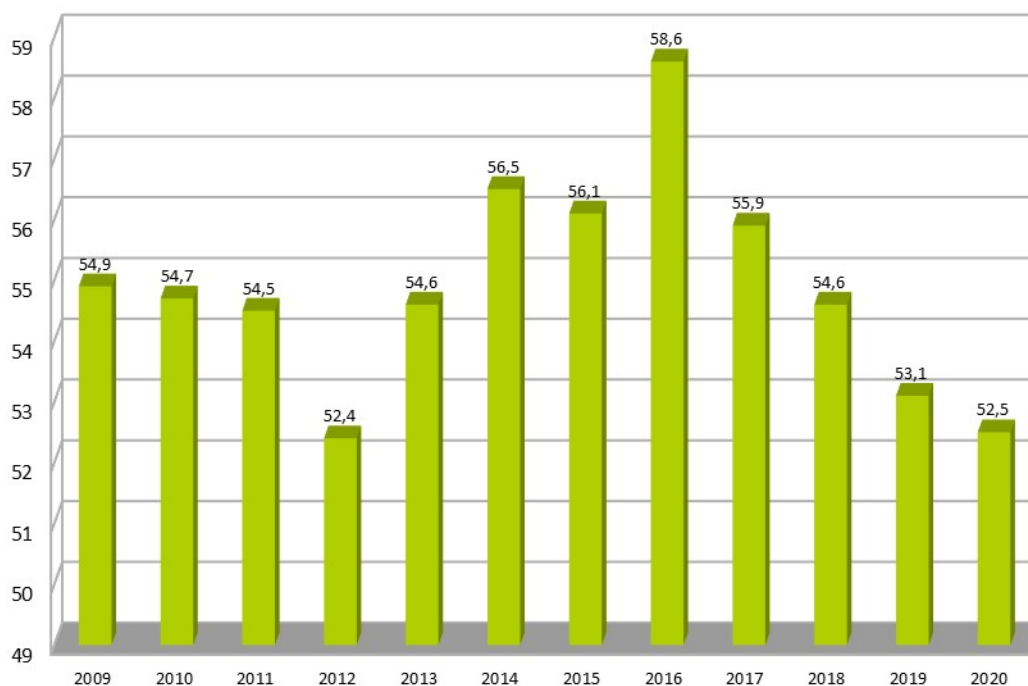
*Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych, Lubin

Wskaźnik 7

Wskaźnik 7. Liczba podmiotów gospodarczych (małych przedsiębiorstw) w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym													
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość wskaźnika dla Wałbrzycha	bd	54,9	54,7	54,5	52,4	54,6	56,5	56,1	58,6	55,9	54,6	53,1	52,5
Maksymalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					73,7	76,0	78,7	78,9	80,0	81,0	80,5	78,5	78,1
Średnia wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					57,2	57,6	58,7	59,2	61,2	62,0	62,4	60,4	59,9
Minimalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					43,1	42,4	42,6	43,1	46,8	49,4	50,6	46,9	47,6
Zmiana wartości wskaźnika dla Wałbrzycha(rok poprzedni =100)					↘	↗	↗	↘	↗	↘	↘	↘	↘

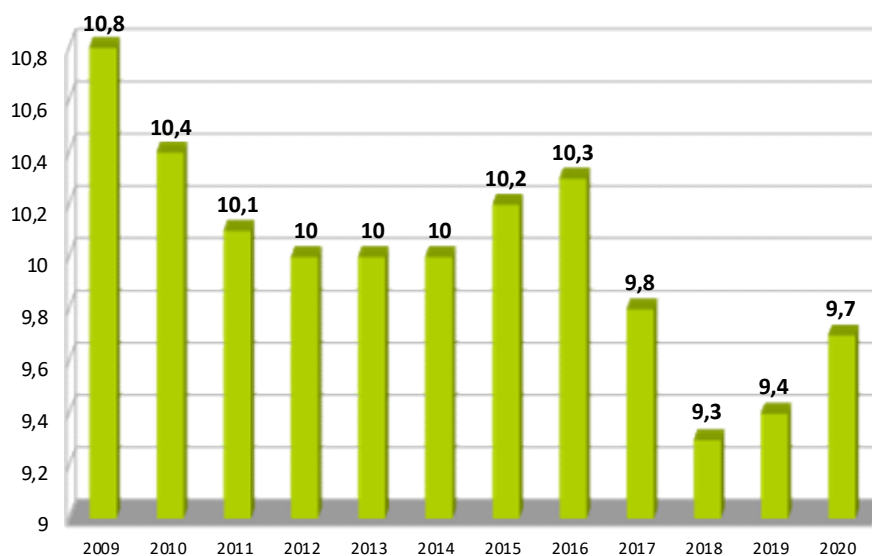
*Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych, Lubin

Wskaźnik 8

Wskaźnik 8. Liczba podmiotów gospodarczych (średnich przedsiębiorstw) w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym													
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość wskaźnika dla Wałbrzycha	bd	10,8	10,4	10,1	10,0	10,0	10,0	10,2	10,3	9,8	9,3	9,4	9,7
Maksymalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					17,4	17,8	17,9	17,1	17,3	17,2	17,4	16,9	16,8
Średnia wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					13,7	14,0	14,0	14,0	14,2	14	14,2	13,9	14
Minimalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					10,0	10,0	10,0	10,2	10,3	9,8	9,3	9,4	9,7
Zmiana wartości wskaźnika dla Wałbrzycha (rok poprzedni =100)					↘	-	-	↗	↗	↘	↘	↗	↗

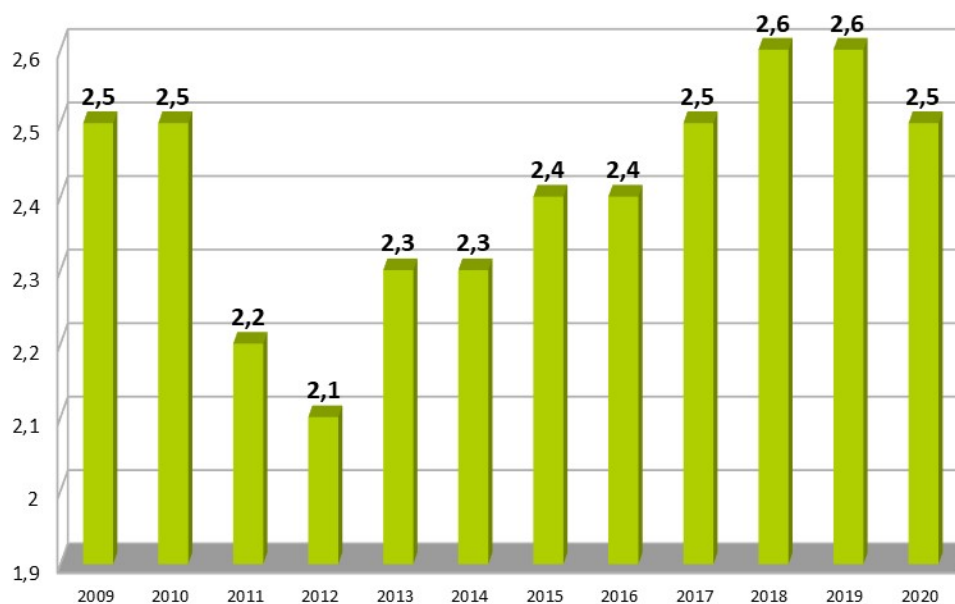
*Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych, Lubin

Wskaźnik 9

Wskaźnik 9. Liczba podmiotów gospodarczych (dużych przedsiębiorstw) w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym													
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość wskaźnika dla Wałbrzycha	bd	2,5	2,5	2,2	2,1	2,3	2,3	2,4	2,4	2,5	2,6	2,6	2,5
Maksymalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					3,9	4,0	3,9	4,0	4,1	4,2	4,0	4,0	4,0
Średnia wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					2,7	2,7	2,7	2,8	2,9	3	3,1	3,2	3,2
Minimalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					1,7	1,8	1,8	1,8	1,7	1,9	2,2	2,5	2,5
Zmiana wartości wskaźnika dla Wałbrzycha (rok poprzedni =100)					↘	↗	-	↗	-	↗	↗	-	↘

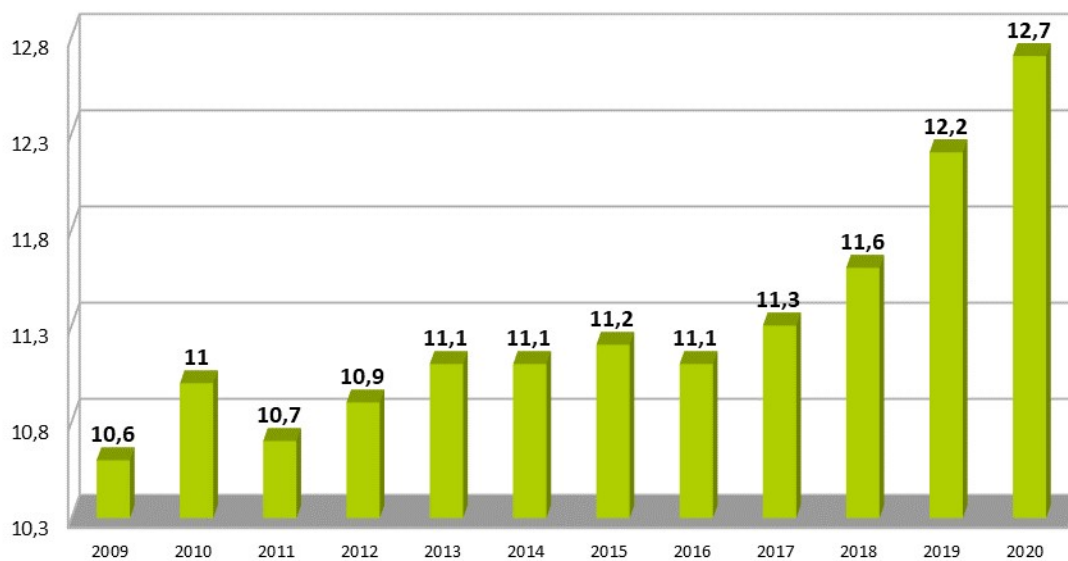
*Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych, Lubin

Wskaźnik 10

Wskaźnik 10. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym													
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość wskaźnika dla Wałbrzycha	bd	10,6	11,0	10,7	10,9	11,1	11,1	11,2	11,1	11,3	11,6	12,2	12,7
Maksymalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					17,1	17,6	17,7	18,0	18,3	18,9	19,9	19,5	20,5
Średnia wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					13,9	14,2	14,2	14,4	14,5	14,7	15,4	15,6	16,3
Minimalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					10,9	11,1	11,1	11,2	11,1	11,3	11,6	12,2	12,7
Zmiana wartości wskaźnika dla Wałbrzycha (rok poprzedni =100)					↗	↗	-	↗	↘	↗	↗	↗	↗

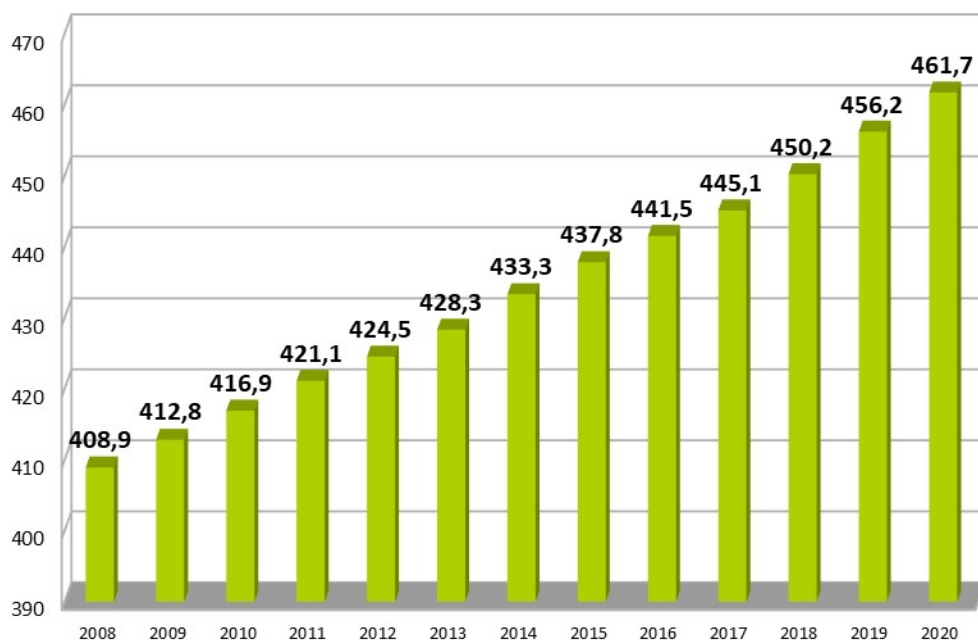
*Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych, Lubin

Wskaźnik 11

Wskaźnik 11. Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców													
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość wskaźnika dla Wałbrzycha	408,9	412,8	416,9	421,1	424,5	428,3	433,3	437,8	441,5	445,1	450,2	456,2	461,7
Maksymalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					447,6	459,2	466,6	476,0	487,7	509,7	513,6	529,5	547
Średnia wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					415,8	421,7	426,8	432,1	437,2	442,9	450	458,2	467,1
Minimalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					384,0	390,0	394,4	398,9	402,8	405,7	410,9	416,5	422,5
Zmiana wartości wskaźnika dla Wałbrzycha (rok poprzedni =100)					↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗

*Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych, Lubin

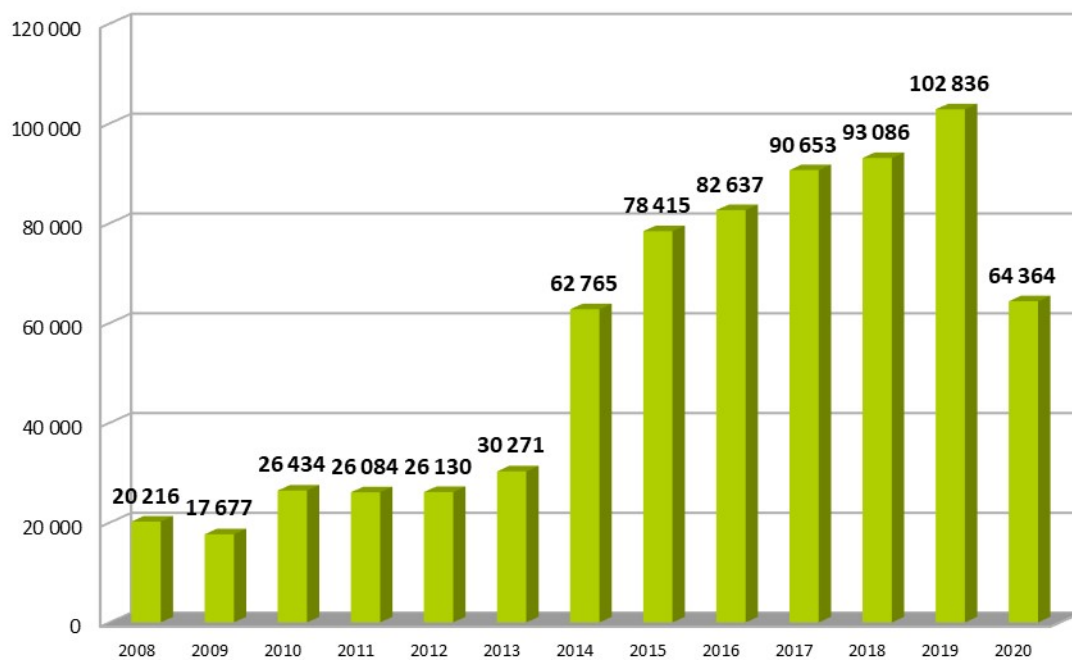

Wskaźnik 12

Wskaźnik 12. Liczba udzielonych noclegów rezydentom (przez obiekty hotelowe)													
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość wskaźnika dla Wałbrzycha	20 216	17 677	26 434	26 084	26 130	30 271	62 765	78 415	82 637	90 653	93 086	102 836	64 364
Maksymalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					724 496	743 294	860 167	1 026 639	1 057 645	1 038 966	1 129 668	1 220 747	618 734
Średnia wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					178 422	184 081	217 000	256 731	276 926	280 050	359 916	390 268	201 786
Minimalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					26 130	30 271	38 711	38 680	53 283	62 339	83 905	100 034	49 402
Zmiana wartości wskaźnika dla Wałbrzycha (rok poprzedni =100)					↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↘

*Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych

Od 2015 roku danych do poziomu poszczególnych miast. Dane zbierane są do poziomu miast na prawach powiatu.

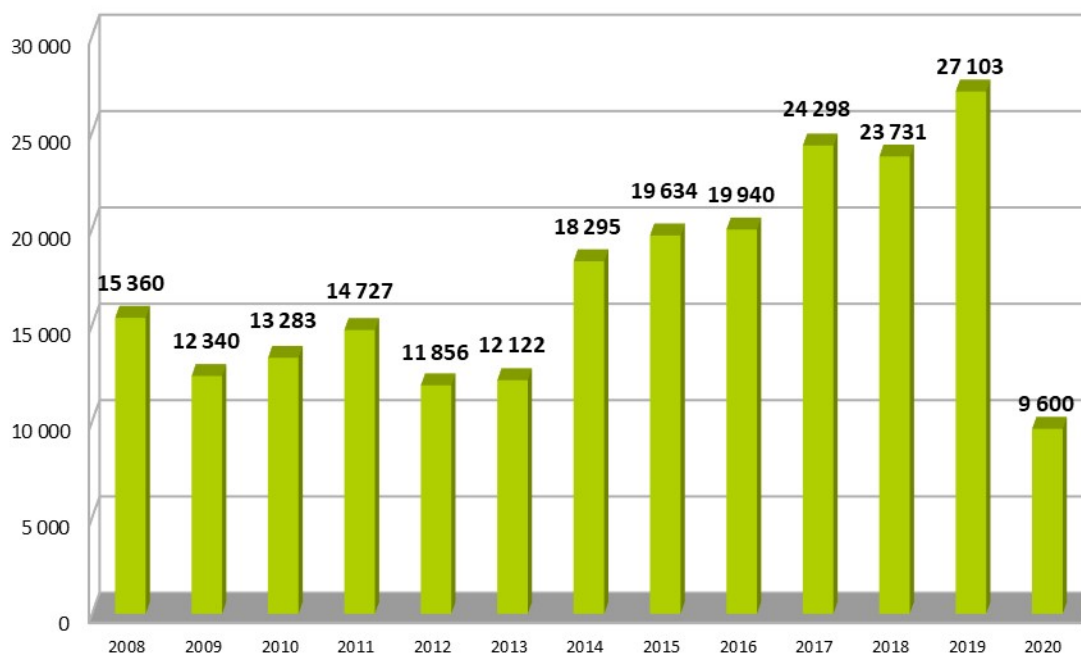

Wskaźnik 13

Wskaźnik 13. Liczba udzielonych noclegów turystom zagranicznym (przez obiekty hotelowe)													
Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wartość wskaźnika dla Wałbrzycha	15 360	12 340	13 283	14 727	11 856	12 122	18 295	19 634	19 940	24 298	23 731	27 103	9600
Maksymalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					437 130	451 441	508 798	511 936	652 821	665822	657710	735946	221 677
Średnia wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					106 951	138 441	152 117	152 128	192 402	200295	202115	217991	66573
Minimalna wartość wskaźnika dla największych miast Dolnego Śląska*					3 162	12 122	18 295	19 634	19 940	24298	23731	27103	9600
Zmiana wartości wskaźnika dla Wałbrzycha (rok poprzedni =100)					↗	↗	↗	↗	↗	↗	↘	↗	↘

*Wrocław, Legnica, Jelenia Góra, Wałbrzych,

Od 2015 roku danych do poziomu poszczególnych miast. Dane zbierane są do poziomu miast na prawach powiatu.

IV. PODSUMOWANIE

Raport z realizacji Strategii zawiera działania zrealizowane w 2020 roku, uzyskane od wszystkich podmiotów realizujących zapisy Strategii. Wartości wskaźników monitorowania miasta uzyskane są z Banku Danych Lokalnych.

W badanym okresie nadal niekorzystnie kształtowała się wartość wskaźnika obciążenia demograficznego (Wskaźnik 1), co związane jest ze starzeniem się miasta, czyli większym odsetkiem osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do osób w wieku produkcyjnym. Jest to jednak tendencja dotycząca nie tylko Wałbrzycha, ale większości miast Dolnego Śląska porównywanych z Wałbrzychem tj. Wrocławia, Lubina, Jeleniej Góry i Legnicy.

Generalnie jednak w 2020 roku zauważalny jest wzrost przedsiębiorczości w Wałbrzychu, gdyż wzrosła liczba mikroprzedsiębiorstw zatrudniających do 9 pracowników w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym (Wskaźnik 6) oraz liczba średnich przedsiębiorstw zatrudniających od 50 do 249 pracowników w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym (Wskaźnik 8). Wystąpił również wzrost liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym (Wskaźnik 10). Choć nadal jest to minimalna wartość wśród największych miast Dolnego Śląska. Niekorzystnie kształtuje się liczba małych przedsiębiorstw zatrudniających od 10 do 49 pracowników w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym (Wskaźnik 7), która od 2017 roku ciągle maleje. Wzrost natomiast odnotował wskaźnik liczby średnich przedsiębiorstw zatrudniających od 50 do 249 pracowników w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym (Wskaźnik 8).

W 2020 roku zwiększył się udział zarejestrowanych osób bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym (Wskaźnik 2), jest to z pewnością spowodowane wybuchem pandemii COVID-19.

Zmniejszył się o nieco ponad 3,3% odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (Wskaźnik 3).

W 2020r. w Wałbrzychu nastąpił zdecydowany spadek liczby uczestników imprez organizowanych przez domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w stosunku do lat poprzednich (Wskaźnik 4). Spadek odnotowano we wszystkich miastach Dolnego Śląska. Spowodowany był on pandemią COVID-19 i obostrzeniami oraz zakazami, które zostały wprowadzone w zakresie organizacji wszelkiego rodzaju imprez.

Utrzymuje się tendencja wzrostowa liczby mieszkań na 1000 mieszkańców (Wskaźnik 11).

Zmniejszyła się znacząco w stosunku do danych z poprzednich lat liczba noclegów udzielonych turystom zagranicznym (nierezydentom) przez obiekty hotelowe (Wskaźnik 13) oraz liczba noclegów udzielonych rezydentom przez obiekty hotelowe (Wskaźnik 12.) Podobnie jak w poprzednich obszarach, spadek był przyczyną pandemii COVID-19 i ograniczeniem przemieszczenia się turystów jak i fizyczny zamknięciem obiektów. W omawianym okresie nieznacznie wzrosła liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych przypadających na 10 tys. mieszkańców (Wskaźnik 5).

Rok 2020 był szczególnie nie tylko w historii Wałbrzycha, ale i całego świata. Przyszło nam mierzyć się z pandemią COVID-19, która wywróciła życia miasta i jego mieszkańców do góry nogami. Wprowadzono szereg obostrzeń, zamknięto szkoły przedszkola, instytucje, zakłady pracy. Pojawił się lęk i niepokój, bo nikt nie wiedział jak walczyć z niewidzialnym przeciwnikiem.

Mimo wszystkich przeciwności udało nam się przetrwać, inwestycje nie zwolniły, modernizacje były prowadzone na bieżąco. Budowaliśmy obwodnicę, naprawiliśmy drogi, remontowaliśmy kamienice i placówki oświatowe, a także składaliśmy wnioski o pieniądze z Unii Europejskiej.

V. KOORDYNATORZY ZADAŃ STRATEGICZNYCH

Lp.	Koordynator	Zadanie	Mierniki	Mierniki na 2020 rok
1.	Biuro Zarządzania Strategicznego, Nadzoru Właścicielskiego, Funduszy Europejskich i Rozwoju Gospodarczego	1.1 Poszukiwanie inwestorów	Liczba nowych i/lub utrzymanych miejsc pracy w wałbrzyskiej podstrefie WSSE „INVEST-PARK”	Liczba nowych i/lub utrzymanych miejsc pracy w wałbrzyskiej podstrefie WSSE „INVEST-PARK”
			Liczba nowych zezwoleń w wałbrzyskiej podstrefie WSSE „INVEST-PARK”	Liczba nowych zezwoleń w wałbrzyskiej podstrefie WSSE „INVEST-PARK”
			Wartość nakładów inwestycyjnych w wałbrzyskiej podstrefie WSSE „INVEST-PARK”	Wartość nakładów inwestycyjnych w wałbrzyskiej podstrefie WSSE „INVEST-PARK”
		1.2 Opracowanie koncepcji inteligentnej specjalizacji miasta	Opracowana koncepcja inteligentnej specjalizacji miasta	Opracowana koncepcja inteligentnej specjalizacji miasta
		1.3 Aktywny udział w wymianie know-how (wzajemne uczenie się, przekazywanie doświadczeń i dobrych praktyk podczas konferencji, kongresów, debat i innych spotkań)	Liczba zorganizowanych i/lub odbytych konferencji, kongresów, debat i innych spotkań w ramach wymiany know-how	Liczba zorganizowanych i/lub odbytych konferencji, kongresów, debat i innych spotkań w ramach wymiany know-how
		1.5 Realizacja programu zintegrowanych inwestycji terytorialnych (ZIT) Aglomeracji Wałbrzyskiej	Powierzchnia terenów inwestycyjnych w granicach administracyjnych miasta	Powierzchnia terenów inwestycyjnych w granicach administracyjnych miasta
			Liczba zrealizowanych inwestycji zaplanowanych w ramach ZIT AW (odnoszących się do miasta Wałbrzycha)	Liczba zrealizowanych inwestycji zaplanowanych w ramach ZIT AW (odnoszących się do miasta Wałbrzycha)
		2.1 Weryfikacja aktualnego systemu zachęt i ułatwień dla podejmowania działalności gospodarczej i stworzenie programu wsparcia rozwoju przedsiębiorczości	Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców	Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców
2.3 Promowanie i rozwój sieci współpracy przedsiębiorstw z instytucjami otoczenia biznesu (IOB)	Liczba zawartych porozumień o współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami i instytucjami otoczenia biznesu (IOB)	Liczba instytucji otoczenia biznesu (IOB)		
2.	Biuro Rewitalizacji i	11.1 Rewitalizacja	Liczba obiektów objętych	Liczba obiektów objętych

	Planowania Przestrzennego	śródmieścia oraz kontynuacja rewitalizacji innych dzielnic miasta	programem rewitalizacji	programem rewitalizacji
			Wartość inwestycji z zakresu rewitalizacji poszczególnych dzielnic miasta	Wartość inwestycji z zakresu rewitalizacji poszczególnych dzielnic miasta
		11.3 Racjonalizacja struktury funkcjonalno-przestrzennej (dostosowanie do obowiązujących realiów społeczno-gospodarczych ze szczególnym uwzględnieniem rezerw pod rozwój terenów mieszkaniowych)		
		11.4 Podejmowanie działań na rzecz ograniczenia konfliktów przestrzennych		
3.	Biuro Gospodarki Nieruchomościami i Mienia Komunalnego (dawniej Biuro Infrastruktury i Nieruchomości)	1.4 Przygotowanie i sprzedaż nieruchomości stanowiących własność Gminy Wałbrzych, objętych WSSE „INVEST-PARK” z przeznaczeniem pod zabudowę produkcyjno-usługową	Wartość sprzedaży nieruchomości stanowiących własność Gminy Wałbrzych, objętych WSSE „INVEST-PARK” z przeznaczeniem pod zabudowę produkcyjno-usługową	Wartość sprzedaży nieruchomości stanowiących własność Gminy Wałbrzych, objętych WSSE „INVEST-PARK” z przeznaczeniem pod zabudowę produkcyjno-usługową
		13.4 Zakończenie odcięć kanalizacji deszczowych od kanalizacji sanitarnych -zadanie przekazane do BŚK		Liczba nieruchomości przyłączonych do sieci kanalizacji sanitarnej
		14.1 Rozbudowa systemu gospodarowania odpadami -zadanie przekazane do BŚK	Udział odpadów zbieranych selektywnie w odpadach komunalnych wytworzonych	Udział odpadów zbieranych selektywnie w odpadach komunalnych wytworzonych
		14.2 Zbudowanie społeczeństwa recyklingu -zadanie przekazane do BŚK	Udział gospodarstw domowych deklarujących selektywną zbiórkę odpadów w ogólnej liczbie gospodarstw domowych	Udział gospodarstw domowych deklarujących selektywną zbiórkę odpadów w ogólnej liczbie gospodarstw domowych
		14.3 Wdrożenie programów: <i>100% recyklingu, Wałbrzych bez azbestu do 2020 roku oraz Wałbrzych bez składowisk</i> (innych niż komunalne) – zgodnie z założeniami przyjętymi w programie Zielony Wałbrzych 2020) -zadanie przekazane do BŚK	Wartość wydatków związanych z utrzymaniem czystości w mieście i obiektach użyteczności publicznej	
4.	Biuro Lokalowe	2.2 Udostępnianie na	Liczba lokali użytkowych z	Liczba lokali użytkowych

		preferencyjnych warunkach lokali użytkowych z przeznaczeniem do prowadzenia działalności gospodarczej	przeznaczeniem do prowadzenia działalności gospodarczej udostępnionych na preferencyjnych warunków	przeznaczonych do prowadzenia działalności gospodarczej oddanych w najem na preferencyjnych warunkach
				Średnia liczba lokali użytkowych przeznaczonych do prowadzenia działalności gospodarczej na preferencyjnych warunkach
		10.3 Budowa mieszkań komunalnych	Liczba nowych mieszkań komunalnych oddanych do użytku	Liczba nowych mieszkań komunalnych oddanych do użytku
5.	Biuro Promocji Miasta	3.1 Udostępnienie turystyczne oraz rozwijanie oferty turystycznej obiektu „Stara Kopalnia” -zadanie przekazane do BESS	Liczba turystów odwiedzających najważniejsze obiekty turystyczne miasta (np. Zamek Książ, Stara Kopalnia)	Liczba turystów odwiedzających Starą Kopalnię
		3.2 Promocja i kreowanie pozytywnego wizerunku miasta	Liczba zorganizowanych i/lub odbytych imprez promujących miasto Wałbrzych (np. udział w targach turystycznych)	Liczba zorganizowanych i/lub odbytych imprez promujących miasto Wałbrzych (np. udział w targach turystycznych)
		3.3 Zdefiniowanie, rozwój oraz promowanie produktów turystycznych miasta (wiodącego oraz towarzyszących)	Liczba zdefiniowanych produktów turystycznych miasta	Liczba zdefiniowanych produktów turystycznych miasta
		3.4 Rozwój oferty turystyki aktywnej, kulturowej, biznesowej i postindustrialnej -zadanie przekazane do BESS	Liczba udzielonych noclegów w obiektach hotelowych	
		3.5 Rewitalizacja szlaków turystycznych i rozwój turystyki pieszej -zadanie przekazane do BESS	Liczba oddanych kilometrów nowych lub zmodernizowanych szlaków turystycznych	Liczba kilometrów oddanych lub zmodernizowanych szlaków turystycznych
		3.6 Podjęcie i intensyfikacja współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami na rzecz rozwoju turystyki i kultury -zadanie przekazane do BESS	Liczba organizacji pozarządowych partycypujących w projektach z zakresu rozwoju turystyki	Liczba organizacji pozarządowych partycypujących w projektach z zakresu rozwoju turystyki i kultury
			Liczba zrealizowanych projektów z zakresu rozwoju turystyki	

		współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej	
		Wartość zrealizowanych projektów z zakresu rozwoju turystyki współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej	
		Popularność LOT AW w mediach społecznościowych (mierzona np. liczbą dodanych znajomych na facebook-u)	
		Liczba wejść na stronę internetową Centrum Informacji Turystycznej i Kulturalnej w Wałbrzychu Liczba nowych obiektów obsługujących ruch turystyczny (np. hotele, restauracje itp.)	
	3.7 Aktywizacja centrum miasta -zadanie przekazane do BESS	Popularność Centrum Informacji Turystycznej i Kulturalnej w Wałbrzychu w mediach społecznościowych (mierzona np. liczbą zgłaszających się turystów, liczbą udzielonych informacji)	Liczba osób odwiedzających Centrum Informacji Turystycznej i Kulturalnej
	8.1 Opracowanie i realizacja koncepcji funkcjonowanie Muzeum w Wałbrzychu (w tym modernizacja infrastruktury) -zadanie przekazane do BESS	Liczba zorganizowanych imprez sportowych i kulturalnych Liczba uczestników zorganizowanych przez miasto imprez sportowych i kulturalnych	Ilość osób odwiedzających Muzeum w ciągu roku
	8.2 Budowa kompleksu sportowego przy ul. Chopina (Nowe Miasto) -zadanie przekazane do BESS	Widzowie w kinach na 1000 mieszkańców	Powierzchnia nowych i\lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury sportowej i kulturalnej
	8.3 Zagospodarowanie stadionu przy ul. Sportowej na centrum sportów motorowych (Sobięcín) -zadanie przekazane do BESS	Widzowie w teatrach na 1000 mieszkańców Widzowie w muzeach na 10 tys. mieszkańców	
	8.4 Wsparcie miasta dla tworzenia infrastruktury kulturalnej w Śródmieściu	Uczestnicy imprez	Wysokość środków finansowych przeznaczonych na

		(galerie sprzedażne, galerie sztuki) -zadanie przekazane do BESS	organizowanych przez domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na 1000 mieszkańców	utworzenie lub modernizację obiektów infrastruktury kulturalnej w Śródmieściu (galerie sprzedażne, galerie sztuki)
		8.5 Modernizacja funkcjonowania instytucji kultury (m. in. wyposażenie w nowoczesny sprzęt oraz szkolenia pracowników) -zadanie przekazane do BESS	Czytelnicy bibliotek na 1000 ludności Powierzchnia nowych i/lub zmodernizowanych miejsc rekreacji i aktywnego wypoczynku	Wysokość środków finansowych przeznaczonych na modernizację funkcjonowania instytucji kultury
		8.6 Ułatwienie dostępu mieszkańców do atrakcyjnych obszarów rekreacyjnych	Liczba nowych i/lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury sportowej i kulturalnej Wartość inwestycji związanych z budową nowych i/lub modernizacją obiektów infrastruktury sportowej i kulturalnej.	
6	Biuro Edukacji i Spraw Społecznych	5.2 Rozwój przedsiębiorczości społecznej		Liczba spółdzielni socjalnych
		5.3 Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych		Liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP
		6.3 Profilaktyka i promocja zdrowia	Liczba zorganizowanych i przeprowadzonych akcji i/lub programów z zakresu profilaktyki i promocji zdrowia	Liczba zorganizowanych i przeprowadzonych akcji i/lub programów z zakresu profilaktyki i promocji zdrowia
		6.4 Realizacja programów wsparcia rodzin z osobą niepełnosprawną i przewlekle chorą oraz form pomocy dla osób niepełnosprawnych	Liczba obiektów użyteczności publicznej dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych	Liczba osób korzystająca z programu
		7.1 Aktywna współpraca z organizacjami pozarządowymi -zadanie przekazane do BRP	Liczba organizacji pozarządowych partycypujących w realizacji zadań własnych gminy	Liczba organizacji pozarządowych partycypujących w realizacji zadań własnych gminy
			Liczba organizacji pozarządowych współpracujących z Urzędem Miejskim w	

		Wałbrzychu		
		7.6 Tworzenie nowych i rozwój istniejących organizacji pozarządowych -zadanie przekazane do BRP	Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych przypadająca na 10 tys. mieszkańców	Liczba nowo powstałych organizacji
		7.7. Animacja wałbrzyskich środowisk lokalnych	Liczba uczestników konsultacji społecznych	
			Liczba prowadzonych konsultacji społecznych	
		7.8 Wyszukiwanie i wsparcie liderów lokalnych		
		7.9 Rozwój samoorganizacji mieszkańców Wałbrzycha	Frekwencja w wyborach	
		7.10 Tworzenie warunków do aktywności społecznej osób z niepełnosprawnościami jako podstawy integracji społecznej		Liczba osób korzystająca z Centrum Integracji.
		7.11 Realizacja kampanii społecznych na rzecz praw osób niepełnosprawnych		Liczba zrealizowanych kampanii społecznych.
		8.7 Utworzenie Galerii prac osób z niepełnosprawnościami		Liczba zorganizowanych wystaw.
		8.8 Utworzenie Centrum Integracji Osób Niepełnosprawnych		Liczba osób korzystająca z Centrum.
		10.1 Rozszerzenie sieci ośrodków wsparcia dziennego	Liczba zrealizowanych programów wsparcia rodzin młodych wielodzietnych	Wartość wsparcia finansowego udzielonego przez miasto na utrzymanie ośrodków wsparcia dziennego.
		10.2 Budowa osiedla seniora i młodego pokolenia		
		10.5 Rozszerzenie działalności ŚDS dla osób z zaburzeniami psychicznymi		Liczba osób korzystająca z zajęć w Środowiskowym Domu Samopomocy.
7.	Zarząd Dróg, Komunikacji i Utrzymania Miasta	4.1 Opracowanie i wdrożenie kompleksowej koncepcji rozwoju infrastruktury drogowej w oparciu o kierunki rozwoju funkcjonalno-przestrzennego miasta	Skrócenie czasu przejazdu przez miasto	
		4.2 Uruchomienie		

		multimodalnego systemu transportu publicznego		
		4.3 Budowa obwodnicy Wałbrzycha		
		4.4 Odbudowa sieci dróg w granicach administracyjnych miasta	Liczba oddanych nowych i/lub zmodernizowanych dróg	Liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych dróg
			Liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych chodników	Liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych chodników
		4.5 Poprawa dostępności komunikacyjnej miasta	Liczba oddanych i/lub zmodernizowanych połączeń komunikacji publicznej	Liczba oddanych i/lub zmodernizowanych połączeń komunikacji publicznej
			Liczba nowych i/lub zmodernizowanych przystanków komunikacji miejskiej	Liczba nowych i/lub zmodernizowanych przystanków komunikacji miejskiej
			Liczba oddanych kilometrów zmodernizowanych linii kolejowych	
		4.6 Budowa centrum przesiadkowego kolejowo-autobusowego Wałbrzych Centralny		
		4.9 Inteligentny system zarządzania transportem	Utworzone centrum przesiadkowe	
8.	Biuro Środowiska i Klimatu (dawniej Biuro Ochrony Środowiska, Gospodarki Wodnej, Rolnictwa i Leśnictwa)	4.7 Wdrożenie programów: <i>Śródmieście bez spalin, Parking za darmo, Dzień bez samochodu, Parkuj i jeźdź</i> (zgodnie z założeniami przyjętymi w programie Zielony Wałbrzych 2020) -zadanie przekazane do ZDKiUM	Liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych	Liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych zarządzanych przez ZDKiUM
			Liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych	Liczba nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych zarządzanych przez ZDKiUM
		4.8 Wdrożenie programu <i>Rowerowy Wałbrzych 2020</i> (zgodnie z założeniami przyjętymi w programie Zielony Wałbrzych 2020)	Liczba oddanych kilometrów nowych dróg dla rowerów i ścieżek rowerowych	Liczba oddanych kilometrów nowych dróg dla rowerów i ścieżek rowerowych zarządzanych przez ZDKiUM

zadanie przekazane do ZDKiUM	Liczba zakupionych rowerów miejskich posiadających wspomaganie elektryczne	Liczba zakupionych rowerów miejskich posiadających wspomaganie elektryczne
11.5 Wdrożenie programów: <i>Ogrodnik miejski oraz Zielone hałdy 2020</i> (zgodnie z założeniami przyjętymi w programie Zielony Wałbrzych 2020)	Powierzchnia terenów zieleni na 1 mieszkańca	Liczba pozytywnie zaopiniowanych projektów nasadzeń zieleni
		Powierzchnia urządzonych nowych terenów zielonych
12.1 Edukacja ekologiczna mieszkańców miasta oraz promowanie działań proekologicznych (organizacja konkursów itp.)	Liczba zrealizowanych programów z zakresu edukacji ekologicznej i promocji działań proekologicznych Liczba uczestników programów z zakresu edukacji ekologicznej i promocji działań proekologicznych	Wartość wsparcia finansowego udzielonego przez miasto na inwestycje proekologiczne realizowane przez mieszkańców miasta
12.2 Edukacja mieszkańców miasta w zakresie negatywnych dla środowiska i zdrowia człowieka konsekwencji stosowania niewłaściwych źródeł ciepła w indywidualnych systemach grzewczych	Wartość wsparcia finansowego udzielonego przez miasto na inwestycje proekologiczne	Liczba dotacji udzielonych przez miasto na inwestycje proekologiczne realizowane przez mieszkańców- modernizacja systemu ogrzewania
	Liczba proekologicznych organizacji pozarządowych	Wartość wsparcia finansowego udzielonego przez miasto na inwestycje proekologiczne realizowane przez mieszkańców- modernizacja systemu ogrzewania
15.1 Realizacja programu ograniczenia niskiej emisji (zgodnie z założeniami przyjętymi w programie Zielony Wałbrzych 2020)	Liczba budynków użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji	Liczba budynków użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji
	Wartość zrealizowanych inwestycji z zakresu termomodernizacji budynków użyteczności publicznej	

			Wartość wsparcia finansowego udzielonego przez miasto na inwestycje z zakresu termomodernizacji mieszkań i budynków realizowane przez mieszkańców miasta	
9.	Powiatowy Urząd Pracy	5.1 Aktywizacja osób bezrobotnych do podjęcia pracy	Liczba osób bezrobotnych korzystających z różnych form aktywizacji zawodowej oferowanych przez PUP w Wałbrzychu (np. liczba bezrobotnych skierowanych na szkolenia, staże, prace interwencyjne itp.)	Liczba osób bezrobotnych korzystających z różnych form aktywizacji zawodowej oferowanych przez PUP w Wałbrzychu (np. liczba bezrobotnych skierowanych na szkolenia, staże, prace interwencyjne itp.)
			Stopa bezrobocia	Stopa bezrobocia
10.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	6.1 Utworzenie i rozwijanie w poszczególnych dzielnicach miasta centrów aktywności lokalnej	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej	
		6.2 Realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych miasta Wałbrzycha	Liczba osób objętych programami przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej
				Liczba osób objętych programami przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu
		10.4 Utworzenie mieszkań treningowych oraz chronionych dla osób z niepełnosprawnością intelektualną		Liczba utworzonych mieszkań.
10.	Biuro Organizacyjne	7.2 Przeznaczenie części środków z budżetu miasta na realizację zadań własnych w ramach Wałbrzyskiego Budżetu Partycypacyjnego	Wielkość środków z budżetu miasta przeznaczanych na Wałbrzyski Budżet Partycypacyjny	Wielkość środków z budżetu miasta przeznaczanych na Wałbrzyski Budżet Partycypacyjny
			Liczba projektów zgłoszonych w ramach Wałbrzyskiego Budżetu Partycypacyjnego	Liczba projektów zgłoszonych w ramach Wałbrzyskiego Budżetu Partycypacyjnego

12.	Biuro Informatyki	7.3 Informatyzacja usług publicznych on-line urzędu i jednostek podległych (elektroniczne załatwienie sprawy: złożenie wniosku, informacja dla wnioskodawcy, realizacja wniosku, dostarczenie zamówieni, płatność elektroniczna)	Liczba e-usług oferowanych przez UM i jednostki podległe	Liczba e-usług oferowanych przez UM i jednostki podległe
		7.4 Uruchomienie serwisu internetowego Urzędu Miejskiego ukierunkowanego na proces komunikacji społecznej (interaktywne narzędzie konsultacji społecznych zachęcające do angażowania się w sprawy miasta, wyrażania własnych opinii i dzielenie się poglądami)	Liczba wejść na stronę internetową Urzędu Miejskiego	Liczba wejść na stronę internetową Urzędu Miejskiego
13	Biuro Edukacji i Spraw Społecznych (dawniej Biuro Edukacji, Kultury i Sportu)	7.5 Rozwój i promocja wolontariatu	Liczba zrealizowanych programów promujących wolontariat	Liczba zrealizowanych programów promujących wolontariat
		9.1 Wprowadzenie nowych kierunków i form kształcenia dostosowanych do aktualnych potrzeb rynku pracy	Liczba uruchomionych nowych kierunków kształcenia	Liczba uruchomionych nowych kierunków kształcenia dostosowanych
				Liczba zawartych porozumień o współpracę pomiędzy szkołami a przedstawicielami biznesu
		9.2 Przygotowanie oraz rozwój oferty kształcenia ustawicznego dostosowanego do potrzeb lokalnego rynku pracy	Liczba nauczycieli objętych kształceniem ustawicznym	
			Liczba zawartych porozumień o współpracę pomiędzy szkołami a przedstawicielami biznesu	Liczba uczestników kursów kształcenia ustawicznego
			Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym	
		Liczba uczniów objętych programami stypendialnymi		
Wartość zrealizowanych				

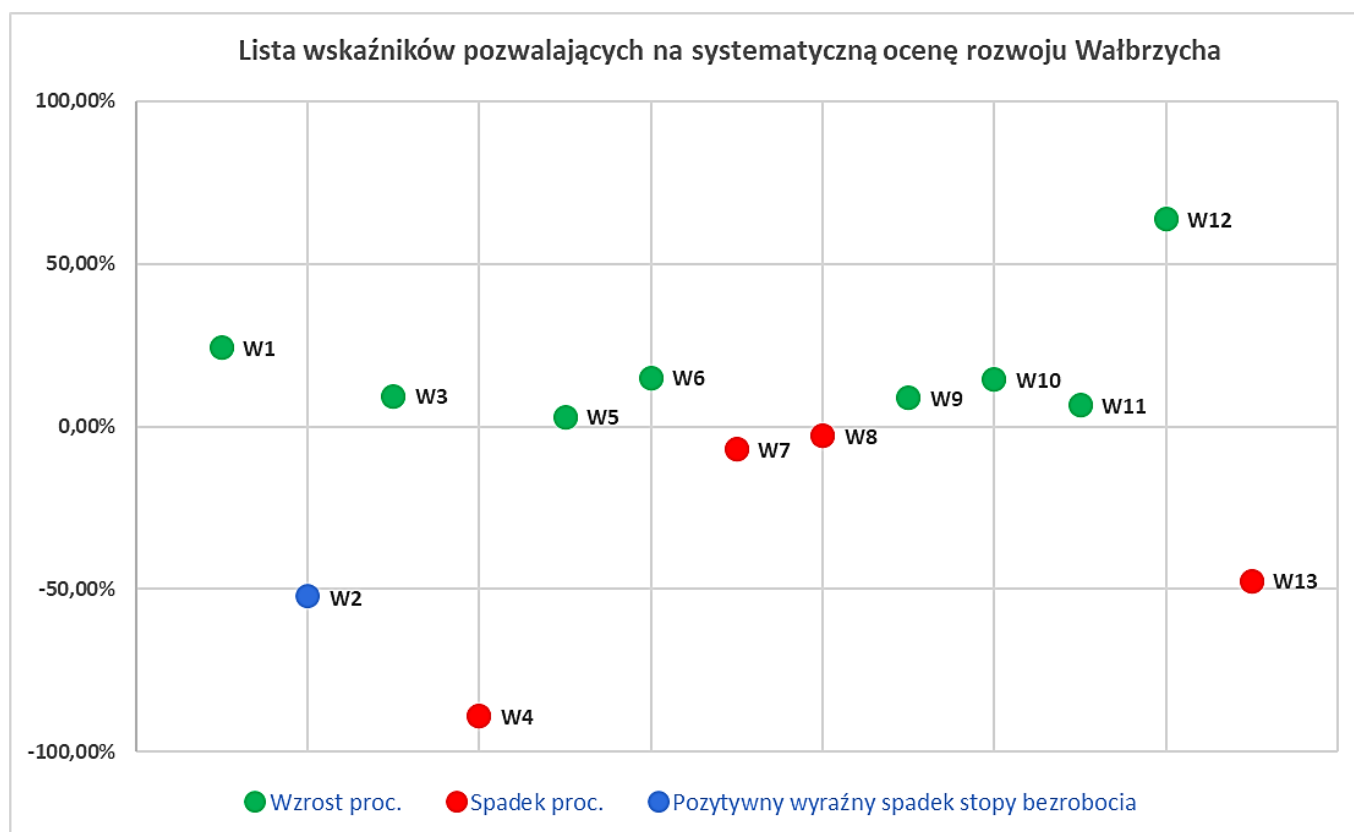
			programów stypendialnych dla dzieci i młodzieży	
			Liczba uczniów biorących udział w konkursach o zasięgu co najmniej regionalnym	
			Wyniki ze sprawdziany końcowego	
			Wyniki egzaminu gimnazjalnego	
			Zdawalność egzaminu maturalnego	
			Liczba nowych i/lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury edukacyjnej	
			Wartość inwestycji związanych z budową i/lub modernizacją obiektów infrastruktury edukacyjnej	
			Liczba projektów zrealizowanych przez CIZ w Wałbrzychu	
14.	Biuro Inwestycji	7.2 Przeznaczenie części środków z budżetu miasta na realizację zadań własnych w ramach Wałbrzyskiego Budżetu Partycypacyjnego	Wielkość środków z budżetu miasta przeznaczanych na Wałbrzyski Budżet Partycypacyjny	Wielkość środków z budżetu miasta przeznaczanych na Wałbrzyski Budżet Partycypacyjny
		11.2 Modernizacja obiektów komunalnych i mieszkalnych	Wartość inwestycji związanych z modernizacją obiektów komunalnych i mieszkalnych	Liczba zmodernizowanych obiektów komunalnych i mieszkalnych
		11.6 Likwidacja barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych w budynkach użyteczności publicznej		Liczba obiektów użyteczności publicznej, w których dokonano likwidacji barier
15.	Wałbrzyski Związek Wodociągów i Kanalizacji	13.1 Przebudowa systemów przepływu wody 13.2 Wymiany, przebudowy i modernizacje sieci wodociągowych	Liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych sieci wodociągowych Wartość inwestycji z zakresu budowy i/lub	Liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych sieci wodociągowych Wartość inwestycji z zakresu budowy i/lub

			modernizacji sieci wodociągowych	modernizacji sieci wodociągowych
		13.3 Budowa i modernizacje sieci kanalizacji sanitarnych	Liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych sieci kanalizacji sanitarnych	Liczba oddanych kilometrów nowych i/lub zmodernizowanych sieci kanalizacji sanitarnych
			Wartość inwestycji z zakresu budowy i/lub modernizacji sieci kanalizacji sanitarnych	Wartość inwestycji z zakresu budowy i/lub modernizacji sieci kanalizacji sanitarnych
			Stopień pokrycia miasta siecią kanalizacji sanitarnych	Stopień pokrycia miasta siecią kanalizacji sanitarnych
16.	Biuro Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego	13.5 Przygotowanie koncepcji planu ochrony Wałbrzycha przed powodzią, w tym przygotowanie i wdrożenie programu małej retencji na obszarze miasta		

VI. SYNTETYCZNA INFORMACJA NA TEMAT STANU REALIZACJI STRATEGII ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU MIASTA WAŁBRZYCHA ZA LATA 2014 - 2020

Przyjęto, że celem nadrzędnym Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta Wałbrzycha do 2020 roku (dalej: Strategia), zgodnie z koncepcją zrównoważonego rozwoju, jest wysoka jakość życia mieszkańców w trzech obszarach: gospodarczym (cel 1-5), społecznym (cel 6-10) oraz środowiskowym (cel 11-15). Zadania w ramach Strategii realizowały i dążyły do osiągnięcia określonej wizji, tj. **WAŁBRZYCH lider Aglomeracji Wałbrzyskiej, ważny i dynamicznie rozwijający się ośrodek południowo - zachodniej Polski, z rozwiniętą innowacyjną gospodarką opartą na przemyśle, turystyce i przedsiębiorczości, zapewniający mieszkańcom odpowiednie warunki rozwoju, pracy oraz wypoczynku, miasto przyjazne mieszkańcom, turystom oraz inwestorom.**

W okresie wdrażania *Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wałbrzycha w latach 2014-2020 roku*, spośród 13 wskaźników - 9 wskaźników odnotowało wzrost, zaś 4 niewielki spadek:

Źródło: opracowanie własne UM Wałbrzych, Biuro Zarządzania Strategicznego, Nadzoru Właścicielskiego, Funduszy Europejskich i Rozwoju Gospodarczego

Analiza celów i zadań w ramach *Strategii* oparta na realizacji głównych wskaźników monitorowania rozwoju wskazuje, w okresie wdrażania w latach 2014-2020 roku, na podstawie głównych wskaźników monitorowania rozwoju miasta (pkt. 3.3 Strategii), iż:

- niekorzystnie kształtowała się wartość wskaźnika obciążenia demograficznego (Wskaźnik 1), gdyż wzrost z 59,6 w 2014 roku do 74 w 2020 roku wskazuje na **starzenie się miasta**, czyli zwiększeniem

liczby osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do osób w wieku produkcyjnym, a tendencja wzrostowa nadal się utrzymuje. Jest to tendencja dotycząca nie tylko samego Wałbrzycha, ale większości miast Dolnego Śląska porównywalnych do Wałbrzycha tj. Wrocławia, Lubina, Jeleniej Góry i Legnicy.

- **nastąpił wzrost przedsiębiorczości w Wałbrzychu**, gdyż wzrosła liczba mikroprzedsiębiorstw w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym z 1 857,8 w 2014 r. do 2 135,3 w 2020 r. (Wskaźnik 6), nieco spadła liczba średnich przedsiębiorstw w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym z 10 w 2014 r. na 9,7 w 2020 r. (Wskaźnik 8), wzrosła liczba dużych firm z 2,3 w 2014 r. do 2,5 w 2020 r. (Wskaźnik 9).
- **nastąpił wzrost liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą** na 100 osób w wieku produkcyjnym z 11,1 do 12,7 (Wskaźnik 10), choć nadal jest to minimalna wartość wśród największych miast Dolnego Śląska.
- niekorzystnie kształtowała się liczba małych przedsiębiorstw zatrudniających od 10 do 49 pracowników w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym (Wskaźnik 7), która od 2017 roku **systematycznie maleje** z 56,5 w 2014 do 52,5 w 2020 r.
- **odnotowano wzrost wskaźnika liczby średnich przedsiębiorstw** zatrudniających od 50 do 249 pracowników w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym (Wskaźnik 8) w latach 2008-2020, natomiast nastąpił niewielki spadek z 10 w 2014 roku do 9,7 w 2020 r.
- w latach 2014-2019 była wyraźna **tendencja spadkowa udziału osób bezrobotnych** w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym (Wskaźnik 2) z 8% w 2014 do 3% w 2019 roku, natomiast w 2020 roku zwiększył się ten udział do 3,8%, co jest spowodowane wybuchem pandemii COVID-19.
- w latach 2014-2019 zauważalna była tendencja wzrostowa z 77,2% do 87,7%, natomiast w 2020r. **zmniejszył się, o nieco ponad 3,3%, odsetek dzieci** w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (Wskaźnik 3),
- w latach 2015-2017 zauważalna była tendencja wzrostowa, natomiast w 2020 roku nastąpił znaczący **spadek liczby uczestników imprez** organizowanych przez domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice z 1 325 w 2014 roku do 143 w 2020 w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w stosunku do lat poprzednich (Wskaźnik 4). Spadek odnotowano we wszystkich miastach Dolnego Śląska. Był on spowodowany pandemią COVID-19 i związanymi z nią obostrzeniami i zakazami, które zostały wprowadzone w zakresie organizacji wszelkiego rodzaju imprez,
- od 2014 r. utrzymywała się **tendencja wzrostowa liczby mieszkań** na 1000 mieszkańców (Wskaźnik 11) z 433,3 w 2014 r. do 461,7 w 2020 r.
- w latach 2014-2019 utrzymywała się **tendencja wzrostowa** z 18 295 w 2014 do 27 103 w 2019 roku, **liczby noclegów** udzielonych turystom zagranicznym (nierezydentom) przez obiekty hotelowe (Wskaźnik 13) oraz liczby noclegów udzielonych rezydentom przez obiekty hotelowe (Wskaźnik 12) z 62 765 w 2014 do 102 836 w 2019 roku. Podobnie jak w poprzednich obszarach, nastąpił spadek w 2020, który był wywołany skutkami pandemii COVID-19 i ograniczeniem przemieszczania się turystów, jak również fizycznym zamknięciem obiektów.
- nieznacznie **wzrosła liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych** przypadających na 10 tys. mieszkańców (Wskaźnik 5) z 32 w 2014 r. do 34 w 2020 r., największy wzrost - do 38 miał miejsce w 2017 r.

Wskaźnik	Zmiana wartości wskaźnika w okresie wdrażania Strategii (2014-2020)
W1: wskaźnik obciążenia demograficznego (ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym)	
W2: udział zarejestrowanych osób bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym (%)	
W3: odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (%)	
W4: uczestnicy imprez organizowanych przez domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na 1000 mieszkańców	
W5: liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych przypadająca na 10 tys. mieszkańców	
W6: liczba podmiotów gospodarczych (mikroprzedsiębiorstw) w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców	
W7: liczba podmiotów gospodarczych (małych przedsiębiorstw) w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym	
W8: liczba podmiotów gospodarczych (średnich przedsiębiorstw w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym	
W9: liczba podmiotów gospodarczych (dużych przedsiębiorstw) w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym	
W10: osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	
W11: liczba mieszkań na 1000 mieszkańców	
W12: liczba udzielonych noclegów rezydentom (przez obiekty hotelowe)	
W13: liczba udzielonych noclegów turystom zagranicznym (przez obiekty hotelowe)	

Źródło: opracowanie własne UM Wałbrzych, Biuro Zarządzania Strategicznego, Nadzoru Właścicielskiego, Funduszy Europejskich i Rozwoju Gospodarczego

 wzrost wzrost negatywny spadek pozytywny spadek

Gmina Wałbrzych w okresie wdrażania Strategii wykonała szereg zadań o charakterze długofalowym, których realizacja przyczyniła się do osiągnięcia strategicznych celów rozwoju miasta Wałbrzycha do 2020 r.

OBSZAR GOSPODARCZY

CEL 1. ROZWIŃIĘTY, KONKURENCYJNY I INNOWACYJNY PRZEMYSŁ

W latach 2014-2020 Gmina Wałbrzych **aktywnie poszukiwała inwestorów**. W okresie tym Wałbrzyską Specjalną Strefą Ekonomiczną „INVEST PARK” wydawała rocznie średnio 1-2 zezwolenia/decyzje o wsparciu inwestycji. Wartość poniesionych nakładów inwestycyjnych w wałbrzyskiej podstrefie WSSE „INVEST-PARK” w tym okresie średnio wyniosła ok. 5,3 mln zł rocznie. Rzeczywiste zatrudnienie w wałbrzyskiej podstrefie sięgało średnio 7 245 osób rocznie.

Gmina brała aktywny udział w wymianie know-how (wzajemnym uczeniu się, przekazywaniu doświadczeń i dobrych praktyk podczas konferencji, kongresów, debat i innych spotkań). W latach 2014-2019 utrzymywała się tendencja wzrostowa zorganizowanych i/lub odbytych konferencji, kongresów, debat i innych spotkań w ramach wymiany know-how, gdzie w 2014 r. było ich 14, a w 2019 r. to aż 74 tego typu wydarzeń. W roku 2020 odbyło się 20 konferencji, kongresów, debat i innych spotkań w ramach wymiany know-how z udziałem przedstawicieli Urzędu Miejskiego w Wałbrzychu w trybie stacjonarnym, natomiast pozostałe liczne wydarzenia odbyły się w formule on-line ze względu na okres pandemii Covid-19.

W okresie 7 lat sprzedano łącznie 6 nieruchomości stanowiących własność Gminy Wałbrzych, objętych WSSE „Invest-Park” z przeznaczeniem pod budowę produkcyjno-usługową na łączną kwotę 3 277 089,00 zł. Gmina uzyskała w latach 2014-2020 dofinansowanie na łączną kwotę 120 259 196,09 zł na projekty w ramach *Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Aglomeracji Wałbrzyskiej*.

CEL 2. WYSOKI POZIOM PRZEDSIĘBIORCZOŚCI MIESZKAŃCÓW MIASTA

W latach 2014-2020 liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców co roku rosła, i tak w 2014 wyniosła 1 207 a w 2020 już 2 264. Równocześnie **tendencję wzrostową wykazała liczba podmiotów gospodarczych** w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym, gdzie w 2014 wyniosła 1 926,6 a w 2020 roku już 2 200.

Gmina Wałbrzych w okresie sprawozdawczym udostępniła, na preferencyjnych warunkach, łącznie 63 lokale użytkowe z przeznaczeniem do prowadzenia działalności gospodarczej. Średniorocznie ok. 100 lokali użytkowych znajdowało się na wykazach komunalnych lokali użytkowych, które mogą podlegać zwolnieniom w stawce czynszu z tytułu najmu. W okresie 2014-2018 pomimo trzech uchwał w sprawie zwolnień z podatku od nieruchomości dla małych i średnich przedsiębiorstw żaden przedsiębiorca nie skorzystał z zaproponowanych ulg i zwolnień, dopiero w 2019 i 2020 roku odpowiednio skorzystało 46 podmiotów. Gmina aktywnie prowadzi działania w mediach społecznościowych m.in.: na Facebook (www.facebook.com/przedsiębiorczywałbrzych).

Od wielu lat Gmina Wałbrzych promuje i rozwija sieć współpracy przedsiębiorstw z instytucjami otoczenia biznesu (IOB). Wśród kluczowych podmiotów, z którymi Gmina realizuje wspólne przedsięwzięcia i/lub projekty są m.in.: *Dolnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego, Dolnośląscy Pracodawcy, Fundusz Regionu Wałbrzyskiego, Agencja Rozwoju Regionalnego AGROREG S.A., Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna „Invest Park”, InWałbrzych Sp. z o.o., Polska Agencja Inwestycji i Handlu, Krajowa Izba Gospodarcza, Dolnośląska Agencja Współpracy Gospodarczej*. Wszystkie działania w zakresie przedsiębiorczości wspiera powołana w 2019 r. *Rada Rozwoju Gospodarczego* przy Prezydencie Miasta Wałbrzycha. W przyszłych latach 2021/2022 sieć powiększy się o obecnie przygotowywany (remontowany, wyposażony w sprzęt IT, oprogramowanie i meble) budynek z przeznaczeniem na prowadzenie *Wałbrzyskiego Inkubatora Przedsiębiorczości* przy ul. Młynarskiej 29 w Wałbrzychu (Śródmieście).

CEL 3. ATRAKCYJNA OFERTA TURYSTYCZNA MIASTA

Gmina udostępniła i rozwijała ofertę turystyczną Wałbrzycha, w tym np. w latach 2014-2020 liczba osób odwiedzających Starą Kopalnię znacznie wzrosła z 70 tys. do ponad 174 tys. osób, jedynie ze względu na pandemię Covid 19 w 2020 r. Starą Kopalnię odwiedziło 46 766 osób.

Corocznie organizowane były działania promocyjne oraz działania kreujące pozytywny wizerunek miasta Wałbrzycha. Forma i zakres wydarzeń oraz różnych działań od 2014 r. były bardzo zróżnicowane, a ich wachlarz szeroki. Duży wpływ na te działania miała pandemia Covid-19, która to spowodowała, że część działań była prowadzona on-line. Niemniej jednak spotkało się to z aprobatą i zainteresowaniem odbiorców tych działań. Wiodący produkt turystyczny opiera się na trzech głównych filarach rozwoju turystyki w Wałbrzychu: *Zamek Książ, Stara Kopalnia i Muzeum Porcelany*, których oferta co rok jest poszerzana i wzbogacana. Na terenie miasta Wałbrzycha Oddział PTTK Ziemi wałbrzyskiej w Wałbrzychu średniorocznie oddał lub zmodernizował ok. 88,5 km szlaków turystycznych, gdzie w samym 2020 r. było to 183,5 km.

Nieodzownym działaniem Gminy była intensyfikacja współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami na rzecz rozwoju turystyki i kultury, gdzie średniorocznie partycypowało ok. 19 organizacji z zakresu rozwoju turystyki i kultury. Potwierdzeniem właściwie prowadzonych działań jest liczba osób odwiedzających Centrum Informacji Turystycznej i Kulturalnej, gdzie w 2014 r. było zaledwie 5 329 osób a już w 2019 r. - 8 242 osoby.

CEL 4. ROZWIĘTA INFRASTRUKTURA I SPRAWNIE FUNKCJONUJĄCE POŁĄCZENIA KOMUNIKACYJNE MIASTA (WEWNĘTRZNE I ZEWNĘTRZNE)

W okresie 2014-2020 Gmina Wałbrzych położyła duży nacisk na rozwój infrastruktury i połączeń komunikacyjnych Wałbrzycha. Zrealizowano takie projekty jak - wykonanie obwodnicy Boguszowa i Sobięcina (droga sudecka) oraz rozpoczęto budowę obwodnicy Wałbrzycha. Zagregowany stan zaawansowania robót dotyczących obwodnicy Wałbrzycha na koniec 2020 r. wyniósł ok.70%. Dodatkowo w latach 2014-2020 Gmina:

- oddała 24,848 km nowych lub zmodernizowanych dróg oraz 31,374 km chodników,
- oddała 21 nowych lub zmodernizowanych połączeń komunikacji publicznej,
- wykonała 119 nowych i/lub zmodernizowanych przystanków komunikacji miejskiej (na koniec okresu realizacji strategii stan przystanków nie wymagał żadnej modernizacji),
- oddała 874 nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych,
- oddała 66 nowych i/lub zmodernizowanych miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych,
- oddała 17,4 km oddanych nowych dróg dla rowerów i ścieżek rowerowych przy drogach publicznych,
- zakupiła 2 rowery miejskie posiadające wspomaganie elektryczne.

CEL 5. AKTYWIZACJA ZAWODOWA MIESZKAŃCÓW

W latach 2014-2020 zanotowano **spadek liczby osób korzystających z różnych form aktywizacji zawodowej** oferowanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Wałbrzychu. Spowodowane to było polepszeniem sytuacji na rynku pracy i znacznym spadkiem stopy bezrobocia. W 2014 roku wskaźnik stopy bezrobocia w mieście wyniósł 13,2%, zaś w 2020 roku wskaźnik ten spadł do poziomu 6,0%. Przełożyło się to na zmniejszenie zainteresowania usługami świadczonymi przez PUP Wałbrzych w postaci różnorodnych form aktywizacji zawodowej typu: szkolenia, roboty publiczne, prace interwencyjne, staże, prace społecznie użyteczne, jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej, doposażenie miejsc pracy, bony szkoleniowe, stażowe, na zatrudnienie i na zasiedlenie, dofinansowanie wynagrodzenia osób powyżej 50 roku życia, refundacja wynagrodzeń i składek ZUS dla osób do 30 roku życia.

W okresie monitorowania Strategii, od 2015 do 2020 corocznie **spadała liczba osób niepełnosprawnych** zarejestrowanych jako osoby bezrobotne w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wałbrzychu. Było to również spowodowane lepszą sytuacją na rynku pracy i ofertami pracy skierowanymi do osób niepełnosprawnych. Na terenie miasta w okresie wdrażania Strategii funkcjonowały dwa Zakłady Aktywności Zawodowej oraz trzy Warsztaty Terapii Zajęciowej.

OBSZAR SPOŁECZNY

CEL 6. WYSOKI KAPITAŁ SPOŁECZNY (ZDROWA I ZINTEGROWANA SPOŁECZNOŚĆ)

W latach 2014-2019 **liczba osób korzystających z pomocy społecznej malała rok do roku** (z 7 040 osób w 2014 r. do 3 657 osób w 2019 r.). Największy spadek liczby osób nastąpił w latach 2018-2019 (z 6361 osób do 3657 osób). W 2020 roku w wyniku wybuchu epidemii COVID-19 liczba osób korzystających z pomocy społecznej powróciła, a nawet przekroczyła wartość z roku 2014 (7040 osób w 2014 r. i 7998 osób w 2020 r.). W Wałbrzychu realizowano przedsięwzięcia w dużej mierze dofinansowane ze źródeł zewnętrznych, w tym:

- 11 projektów społecznych, w których wzięło udział 4 568 osób (2014-2020)
- 42 programy z zakresu profilaktyki i promocji zdrowia (2015-2020).

Najwięcej, bo 11 programów **zrealizowano w latach 2015 i 2020** (odpowiednio 11 i 10), najmniej w latach 2016-2017 (po 4 w każdym roku). W zakresie realizacji zadań obejmujących profilaktykę i

rozwiązywanie problemów alkoholowych, Gmina zgodnie prowadziła profilaktyczną działalność informacyjno-edukacyjną. Ponadto, Gmina współfinansowała działalność Placówek Wsparcia Dziennego, w których były realizowane zajęcia świetlicowe obejmujące działania wspomagające naukę i socjoterapeutyczne.

W programie realizowanym przez Parafię Rzymsko-Katolicką, pw. Św. Aniołów Stróżów wzięło udział ok. 700 uczestników - uczniów wałbrzyskich szkół znajdujących się w Śródmieściu. W zakresie realizacji Programów wsparcia rodzin z osobą niepełnosprawną i przewlekle chorą oraz form pomocy dla osób niepełnosprawnych, liczba osób objętych Programami w latach 2015-2020 wyniosła łącznie 609 osób. **Największą liczbę osób korzystających z ww. Programów odnotowano w 2017 r. (183 osoby), zaś najniższą w 2015 roku (42 osoby).** Większa liczba osób korzystających z Programów wsparcia była również w 2020 roku - 135 osób.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej podejmował szereg działań aktywizujących osoby niepełnosprawne do podjęcia pracy, w tym w ramach realizacji projektów współfinansowanych ze środków europejskich.

CEL 7. SPOŁECZEŃSTWO OBYWATELSKIE

Gmina Wałbrzych w okresie wdrażania *Strategii aktywnie współpracowała z organizacjami pozarządowymi*. Zadania publiczne Miasta były realizowane średnio przez 79 organizacji pozarządowych rocznie. W latach 2017-2019 liczba organizacji pozarządowych realizujących zadania publiczne kształtowała się na zbliżonym poziomie ok. 80-90 organizacji. Spadek nastąpił w roku 2020, kiedy to zadania publiczne realizowały 64 organizacje.

Realizacja Programów współpracy Wałbrzycha z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wskazanymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, pozwoliła na wypracowanie odpowiednich ram współpracy pomiędzy środowiskiem wałbrzyskich NGO, a Wałbrzychem. W ramach współpracy funkcjonowały rady programowe wraz z zespołami zadaniowymi o charakterze opiniotwórczo-doradczym, konsultacyjnym i inicjatywnym, w tym: *Wałbrzyska Rada Seniorów, Gminna Rada Działalności Pożytku Publicznego, Rada Kobiet, Rada Sportu, Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób z Niepełnosprawnościami*.

Mając na uwadze systematyczne udoskonalanie i umacnianie współpracy z lokalnymi organizacjami, Miasto zawarło Porozumienie z Fundacją Dom Pokoju, którego przedmiotem było podejmowanie działań i inicjatyw na rzecz budowania dialogu w lokalnej społeczności Wałbrzycha w ramach Dolnośląskiego Ośrodka Dialogu. Miasto realizowało również zadania finansowane ze środków budżetu partycypacyjnego - w latach 2014-2020 Gmina przeznaczyła na ten cel kwotę 20 740 000,00 zł, zgłoszono 366 projektów (do dalszego etapu procesu wyboru skierowano 285). Najwięcej projektów - 121 zgłoszono w 2014 roku, zaś najmniej - 26 w 2020 roku.

W okresie wdrażania Strategii w Urzędzie Miejskim w Wałbrzychu i jednostkach podległych Gminie Wałbrzych sukcesywnie postępowała **informatyzacja usług publicznych**. Liczba wdrażanych e-usług sukcesywnie rosła od roku 2014 (18 e-usług) do 2020 (51 e-usług). Usługi elektroniczne były świadczone za pośrednictwem Platformy ePUAP oraz miejskiego portalu FRONTEND UM (eUSŁUGI). Uruchomiono również serwis internetowy Gminy umożliwiający **elektroniczne konsultacje społeczne**, zachęcający do angażowania się w sprawy Miasta, wyrażania własnych opinii i dzielenia się poglądami. Liczba użytkowników serwisu systematycznie rosła – w roku 2014 (290 735 wejścia), zaś w ostatnim roku wdrażania Strategii (2020 r.) - 2 671 400 wejść.

Gmina prowadziła działania obejmujące rozwój i promocję wolontariatu - zrealizowało 35 programów promujących wolontariat. Liczba programów rosła sukcesywnie od 2014 (realizacja 4 programów), w 2020 roku realizacja 7 programów (wzrost o 43%). Na koniec 2020 r. na terenie Gminy było zarejestrowanych 407 organizacji.

CEL 8. SZEROKI ZAKRES MOŻLIWOŚCI SPĘDZANIA CZASU WOLNEGO I ROZWIJANIA ZAINTERESOWAŃ

Wałbrzych oferuje szereg możliwości spędzania wolnego czasu. Począwszy od Muzeum Porcelany, która zgodnie z założeniami Strategii rozwoju, skupia się przede wszystkim na zachęcaniu jak największej liczby turystów oraz mieszkańców Wałbrzycha do skorzystania z przygotowanej oferty. W tym celu w latach 2014-2020 w instytucji przeprowadzono następujące inwestycje:

- remont dachu, remont wnętrz, modernizacja wystaw stałych w związku z nowym profilem Muzeum oraz utworzeniem pracowni edukacyjno-konferencyjnej (2013-2015 r.),
- realizacja projektu nr RPDS.04.03.04-02-0015/16, pn. „Rewitalizacja zabytkowego obiektu Muzeum Porcelany w Wałbrzychu wraz z infrastrukturą towarzyszącą” - wymiana i konserwacja istniejącej stolarki okiennej, drzwiowej, przebudowa otoczenia budynku, tj. dziedzińca od strony frontowej i tarasu od strony ogrodu (2016-2017 r.),
- modernizacja galerii polskiego malarstwa współczesnego (2020 r.),
- modernizacja systemu sygnalizacji włamania i napadu (SSWiN) – wymiana centrali systemu wraz z panelami sterującymi, wymiana części okablowania i czujek, integracja z systemem powiadamiania firmy świadczącej usługi ochrony obiektu (2020 r.).

Dzięki zrealizowanym inwestycjom, prowadzącym do uatrakcyjnienia oferty Muzeum liczba odwiedzających wzrosła z 5161 w 2014 roku do 14 600 osób w 2019 roku. W 2020 roku w wyniku pandemii COVID-19 i zamknięcia obiektu liczba odwiedzających Muzeum spadła do poziomu 8 856 osób.

W latach 2014-2020 w mieście **zmodernizowano również pozostałe instytucje kultury**. Łączna wartość wydatków inwestycyjnych w samorządowych instytucjach kultury Gminy Wałbrzych wyniosła łącznie 9 073 698,96 zł. Najwyższy wzrost wydatków nastąpił w latach 2016-2017, kiedy pojawiła się możliwość pozyskania środków zewnętrznych Unii Europejskiej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020. Do najważniejszych inwestycji w okresie wdrażania Strategii w pozostałych wałbrzyskich instytucjach kultury należały:

- realizacja projektu nr RPDS.04.03.04-02-0016/16, pn. „Rozwój oferty kulturalnej w Aglomeracji Wałbrzyskiej poprzez przebudowę i doposażenie obiektów instytucji kultury w Wałbrzychu (...)” – modernizacja budynków oraz zakup wyposażenia: przy ul. Broniewskiego 65A na potrzeby funkcjonowania Wałbrzyskiego Ośrodka Kultury i Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej „Biblioteka pod Atlantami” w Wałbrzychu, modernizacja budynku przy ul. 1-go Maja 149 na potrzeby funkcjonowania Filii nr 5 Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej „Biblioteka pod Atlantami w Wałbrzychu” (okres realizacji 2016-2017),
- realizacja projektu nr RPDS.04.03.04-02-0001/19, pn. „Adaptacja lokalu użytkowego przy ul. Piłsudskiego 51-53 na potrzeby funkcjonowania Filii nr 1 z oddziałem dziecięcym Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej „Biblioteka pod Atlantami” w Wałbrzychu” (okres realizacji: 2019-2021).
- wymiana stolarki okiennej i drzwiowej oraz odnowienie pomieszczeń w Filii nr 6 Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej „Biblioteka pod Atlantami w Wałbrzychu” w dzielnicy Biały Kamień.
- realizacja projektu nr RPDS.02.01.04-02-0001/16, pn. „E-WOK - wdrożenie i rozwój elektronicznych usług publicznych e-kultury” (okres realizacji 2017 rok) - zwiększenie wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w działalności Wałbrzyskiego Ośrodka Kultury oraz wdrożenie pięciu e-usług publicznych o wysokim stopniu e-dojrzałości, w celu poprawy dostępności i jakości oferty instytucji,
- modernizacja funkcjonowania Teatru Lalki i Aktora: wyposażenie w sprzęt, w tym przebudowa rozdzielni technicznej oświetlenia scenicznego, zakup reflektorów oświetlenia scenicznego, komputerów z oprogramowaniem.

- Park Wielokulturowy „Stara Kopalnia” - remonty korytarzy Welcome Center, budynku Administracji, Centrum Ceramiki Unikatowej, poprawa akustyki w Saki Łańcuszkowej, zakup wyposażenia.
- Wałbrzyska Galeria Sztuki - zakup wyposażenia (ekspozytory, regały, witryny).

CEL 9. NOWOCZESNY I DOSTOSOWANY DO POTRZEB LOKALNEGO RYNKU PRACY SYSTEM EDUKACJI ORAZ PODNOSZENIA KWALIFIKACJI

W latach 2014-2020 uruchomiono w wałbrzyskich szkołach łącznie **7 nowych kierunków kształcenia** dostosowując je do aktualnych potrzeb rynku pracy, w tym: *Monter sieci instalacji i urządzeń sanitarnych, Technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej, Blacharz samochodowy, Technik eksploatacji portów i terminali, Technik przemysłu mody, Technik programista, Technik automatyk.*

W tym samym czasie podjęto działania zmierzające do zawarcia porozumień o współpracy pomiędzy szkołami a przedstawicielami biznesu. Łącznie Gmina podpisała z zakładami pracy 153 porozumienia.

Gmina celem rozwoju oferty kształcenia ustawicznego dostosowanego do potrzeb lokalnego rynku pracy uruchomiła 22 kursy kształcenia ustawicznego, z których w latach 2014-2020 skorzystały ponad 524 osoby.

CEL 10. KORZYSTNA STRUKTURA DEMOGRAFICZNA LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI

Gmina systematycznie prowadziła **działania w kierunku wsparcia struktury demograficznej** lokalnej społeczności, w tym rozszerzenia sieci ośrodków wsparcia dziennego. Od listopada 2014 roku, przy ul. Kasztelańskiej działa *Dzienny Dom Pomocy*, utworzony w ramach Rządowego Programu „Senior Wigor” (dla 20 osób). Od stycznia 2020 roku funkcjonuje drugi w mieście *Dzienny Dom Pomocy Senior Plus* (dla 20 osób). Z dniem 1.04.2019 r. w Centrum Wsparcia Socjalnego uruchomiony został *Dom dla Matek z Małoletnimi Dziećmi i Kobiet w Cięży* (dla 30 osób). Dzieci mogły korzystać z miejsc w 10 placówkach wsparcia dziennego oraz 5 świetlic środowiskowych. Gmina udzieliła w okresie 2014-2020 wsparcia finansowego w wysokości ponad 3,2 mln zł na utrzymanie ośrodków wsparcia dziennego. W trakcie realizacji był projekt inwestycyjny *Dom Pomocy Społecznej Biały Kamień* z planowanym zakończeniem i oddaniem kolejnych 30 miejsc w 2021 roku.

Kolejnym działaniem Gminy było pobudzanie rynku nieruchomości w celu **zwiększenia możliwości osiedlania się w Wałbrzychu**, w ramach którego zrealizowano:

- ważną inwestycję polegającą na budowie dwóch budynków o łącznej liczbie 72 lokali mieszkalnych (lata 2015-2018),
- inwestycje polegające na oddaniu do użytku 321 nowych mieszkań komunalnych oraz planowane do oddania 43 lokale mieszkalne w 2021 roku,
- inwestycje polegające na remoncie lokali, w tym oddanie do użytku 7 mieszkań chronionych dla 23 osób niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi oraz upośledzeniem umysłowym.

W latach 2014-2020 Środowiskowy Dom Samopomocy objął wsparciem i pomocą 227 osoby - typ A dla osób przewlekle psychicznie chorych i typ B dla osób z niepełnosprawnością intelektualną.

OBSZAR ŚRODOWISKOWY

CEL 11. SPÓJNA KONCEPCJA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA

W ramach niniejszego celu opracowano „Gminny Program Rewitalizacji Miasta Wałbrzycha na lata 2016-2025”, którym objęto 444 obiekty. Wartość dofinansowania na rewitalizację obiektów w poszczególnych podobszarach rewitalizacji w latach 2016-2020 wyniosła 18 039 984,11 zł (wartość całkowita projektów tj. dofinansowanie + wkład własny wyniosła 32 729 478,93 zł).

Gmina zmodernizowała 119 obiektów komunalnych i mieszkalnych, w tym przeznaczonych dla osób niepełnosprawnych. Nadzorowano ukwiecenie terenu miasta (ponad 92 pozytywnie zaopiniowanych projektów nasadzeń zieleni i 43ha urządzonych nowych terenów zielonych) oraz pielęgnowano aleje zabytkowych drzew.

Gmina Wałbrzych dostosowała struktury funkcjonalno-przestrzenne do obowiązujących realiów społeczno-gospodarczych, ze szczególnym uwzględnieniem rezerw pod rozwój terenów mieszkaniowych. W wyniku tego podjęta została Uchwała w sprawie uchwalenia *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Wałbrzycha*. Równolegle Gmina podejmowała działania na rzecz ograniczenia konfliktów przestrzennych, w tym uchwalono 26 nowych MPZP. W ramach przystosowywania obiektów użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych zrealizowano 25 inwestycji.

CEL 12. WYSOKI POZIOM ŚWIADOMOŚCI EKOLOGICZNEJ MIESZKAŃCÓW MIASTA

Dążąc do zwiększenia efektywności selektywnej zbiórki odpadów komunalnych prowadzono intensywną edukację ekologiczną mieszkańców Wałbrzycha w zakresie ograniczania ilości wytwarzanych odpadów oraz prawidłowego z nimi postępowania, m.in. poprzez projekt „Nie marnuję-kompostuję. Nie marnuję-odzyskuję”. Projektem objętych zostało ok. 100 tys. Osób. Planowana jest kontynuacja projektu w kolejnych latach. W maju 2019 r. wdrożono w Wałbrzychu (jako pierwsze miasto w Polsce) akcję „Stop Plastik”, której ideą jest zmobilizowanie lokalnej społeczności i interesariuszy do ograniczenia zużycia plastiku. STOP-PLASTIK to nie tylko rygory i zakazy, także akcja edukacyjna.

Wartość wsparcia finansowego udzielonego przez Miasto na inwestycje proekologiczne realizowane przez mieszkańców miasta wyniosła ponad 260 tys. zł. Gmina udzieliła prawie 1 tys. dotacji na inwestycje proekologiczne realizowane przez mieszkańców w zakresie modernizacji systemu ogrzewania o wartości prawie 3,7 mln zł.

CEL 13. SPRAWNIE FUNKCJONUJĄCA GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA MIASTA

Ważnym dla Gminy była i jest gospodarka wodno-ściekowa czyli nic innego jak działania zmierzające do obniżenia zużycia wody związanego z jej ograniczonymi zasobami w Wałbrzychu oraz obniżenia ilości wytwarzanych ścieków. W okresie wdrażania *Strategii* Wałbrzyski Związek Wodociągów i Kanalizacji (WZWiK):

- wyremontował/przebudował sieci wodociągowe o wartości 15 mln zł oddając prawie 23 km nowych i/lub zmodernizowanych sieci wodociągowych,
- oddał ponad 5,5 km nowych i/lub zmodernizowanych sieci kanalizacji sanitarnych o wartości prawie 8 mln zł. W wyniku podejmowanych inwestycji 98% miasta jest pokryte kanalizacją sanitarną,
- oddał 620 nieruchomości przyłączonych do sieci kanalizacji sanitarnej.

CEL 14. SPRAWNY SYSTEM GOSPODAROWANIA ODPADAMI

Gmina Wałbrzycha stale prowadzi działania zmierzające do **zwiększenia efektywności systemu gospodarowania odpadami**, w tym działania promujące wśród mieszkańców właściwe postępowanie z odpadami komunalnymi. W latach 2014-2020 działania w tym zakresie było mocno zintensyfikowane, i tak:

- w 2016 roku rozbudowano gminny system gospodarowania odpadami komunalnymi poprzez włączenie do systemu nieruchomości, których nie zamieszkują mieszkańcy, a powstają odpady komunalne,
- średnio 22,3% to udział odpadów zbieranych selektywnie w odpadach komunalnych wytworzonych, na koniec 2020 roku udział ten wyniósł 20%,
- średnio 91,4% gospodarstw domowych deklarowało selektywną zbiórkę odpadów w ogólnej liczbie gospodarstw domowych, natomiast zgodnie z *Ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminie* od

września 2019 roku udział ten wynosi 100%, gdyż Ustawa nie przewiduje już możliwości oznaczenia w deklaracji braku selektywnej zbiórki odpadów komunalnych,

- wdrożono w Wałbrzychu od 1 maja 2019 r. (jako pierwsze miasto w Polsce) akcję „Stop Plastik”,
- wdrożono program „100% recyklingu”:
 - w 2018 r. zrealizowano projekt pod nazwą: „Rozbudowa istniejącej linii sortowniczej odpadów o system mechanicznego i biologicznego przetwarzania odpadów (kompostowanie i stabilizacja), polegająca na budowie Zakładu Segregacji i Zagospodarowania Odpadów w Wałbrzychu przy ul. Beethovena”,
 - w Gminie obowiązuje model systemu gospodarowania odpadami komunalnymi zakładający selektywną zbiórkę z podziałem na główne frakcje,
 - od 2020 roku 16 specjalistycznych pojemników do zbierania zużytego sprzętu elektrycznego oraz elektronicznego tzw. Elektryczne śmieci,
 - zrealizowano akcję „Wywalamy graty z chaty”,
- wdrożono program „Wałbrzych bez azbestu do 2020 roku” - zdemontowanie, transport i utylizacja wyrobów zawierających azbest na terenie 63 nieruchomości o łącznej ilości zutylizowanego azbestu 366,72 Mg,
- wdrożono program „Wałbrzych bez składowisk” – ujawniono łącznie 29 miejsc będących własnością osób fizycznych oraz podmiotów, na których składowano lub magazynowano nielegalnie odpady.

CEL 15. WYSOKA JAKOŚĆ POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO

Gmina Wałbrzych **realizowała program ograniczenia niskiej emisji** (zgodnie z założeniami przyjętymi w programie Zielony Wałbrzych 2020), na podstawie którego m.in.:

- zostało udzielonych blisko 1200 dofinansowań (w tym zlikwidowano 1 529 źródeł ciepła i zamontowano 1 200 eko źródeł) na łączną kwotę ponad 5 mln zł (w ramach Uchwały Nr LXI/625/2014 w sprawie określenia zasad i trybu udzielenia dotacji ze środków budżetu Gminy Wałbrzych na dofinansowanie kosztów zadań inwestycyjnych związanych z ograniczeniem niskiej emisji na terenie miasta Wałbrzycha),
- poddano termomodernizacji 21 budynków użyteczności publicznej,
- Gmina Wałbrzych zakończyła w 2019 roku realizację projektu „Ograniczenie niskiej emisji w Wałbrzychu poprzez wprowadzenie zrównoważonej mobilności miejskiej i podmiejskiej”. Celem projektu było wdrożenie niskoemisyjnej i zrównoważonej mobilności miejskiej i podmiejskiej m.in. dzięki budowie inteligentnego systemu zarządzania ruchem ITS, dróg rowerowych, zintegrowanych centr przesiadkowych, obiektów P&R i B&R. Realizacja projektu miała wpłynąć na zmniejszenie emisji CO₂ (oraz pyłów) dzięki wybudowanej w ramach projektu infrastrukturze oraz wdrożonemu systemowi zarządzania ruchem i oświetleniem miejskim,
- Gmina Wałbrzych zakończyła w 2018 roku realizację projektu „Zwiększenie wykorzystania e-usług publicznych w Gminie Wałbrzych”. Celem projektu było wsparcie rozwoju Gminy Wałbrzych poprzez budowę nowoczesnej infrastruktury społeczeństwa informacyjnego. Realizacja projektu miała wpłynąć na zmniejszenie emisji CO₂ (oraz pyłów) m.in. w wyniku ograniczenia przejazdów samochodami,
- Gmina Wałbrzych przystąpiła w 2020 r. do realizacji projektu pn. „Wymiana wysokoemisyjnych źródeł ciepła w budynkach i lokalach mieszkalnych na terenie wybranych gmin Aglomeracji Wałbrzyskiej” (w ramach konkursu złożonych zostało 549 wniosków na łączną kwotę dotacji blisko 5,4 mln złotych. Realizacja działania przewidziana jest do 2022 r.),
- Gmina wprowadziła nakazy mające na celu wyeliminowanie do 1.07.2028 r. z użytku wszystkie przestarzałe urządzenia grzewcze mające znaczący wpływ na jakość powietrza, którym oddychają mieszkańcy.

W wyniku realizacji 15 celów strategicznych określonych w *Strategii Zrównoważonego Rozwoju do 2020 roku* oraz działaniom im odpowiadającym, Gmina Wałbrzych jest nie tylko liderem Aglomeracji Wałbrzyskiej będącym centrum usług w regionie, ale również miastem o rozwijającej się gospodarce, przedsiębiorczości i turystyce. We wszystkich trzech obszarach *gospodarczym, społecznym i środowiskowym* Gmina Wałbrzych zrealizowała szereg różnego rodzaju działań zapewniając tym samym mieszkańcom odpowiednie warunki rozwoju, pracy oraz wypoczynku.

Miasto Wałbrzych stało się bardziej przyjazne mieszkańcom, turystom oraz inwestorom. Nie bez znaczenia dla realizacji Strategii była pandemia COVID-19 w 2020 roku, która spowodowała zachwianie kilku wskaźników w każdym z trzech obszarów, natomiast tendencja do 2019 roku (roku przed pandemią) była we wszystkich wskaźnikach pozytywna (wzrostowa lub spadkowa w zależności od wskaźnika). Dzięki sukcesywnej informatyzacji usług publicznych w Gminie Wałbrzych realizacja zadań samorządu staje się bardziej dostępna i przyjazna dla wszystkich mieszkańców.